OMGEVINGSPARTICIPATIE BIJ WINDENERGIE OP LAND

LESSEN UIT DE PRAKTIJK

Van

weerstand en confrontatie

naar

acceptatie en coöperatie

In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken

Auteurs: Albert Koers en Rob Rietveld

INHOUDSOPGAVE

I. DOEL EN OPZET

1. WAT IS DE NLVOW? 1
2. DOELGROEP EN DOEL 2
3. VERANTWOORDING OPDRACHT 2
4. OPBOUW RAPPORT 3

II. HOE KAN HET BETER?

1. FASE 1: INITIEREN EN AGENDEREN
   - 1.1. Oplossing zonder probleem 5
   - 1.2. Vertrouwelijk vooroverleg 6
   - 1.3. Overheid als partijdige partij 6
2. FASE 2: BETREKKEN EN KLAAR ZETTEN
   - 2.1. Deelname en vertegenwoordiging 7
   - 2.2. Opzet en rolverdeling 8
   - 2.3. Neutrale voorzitter 9
3. FASE 3: BEGELEIDEN EN INFORMEREN
   - 3.1. Complex krachtenveld 10
   - 3.2. Uit de comfortzone 11
   - 3.3. Leerproces 12
4. FASE 4: AFRONDEN EN BESLISSEN
   - 4.1. Tot het begin van de formele procedure 12
   - 4.2. Na publicatie van de ontwerp-besluiten 14
5. OVERZICHT ALLE VERBETERPUNTEN 14

III. HOE KAN HET ANDERS?

1. SCHEMA PROCESFLOW 18
2. PER PROCESSTAP
   - 2.1. Landelijke of provinciale duurzaamheidsdoelstelling 19
   - 2.2. Gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling vaststellen 21
   - 2.3. Gemeentelijk energiemix bepalen 23
   - 2.4. Afstemmen met provincie of regio 25
   - 2.5. Gemeentelijke spelregels ontwikkelen 26
   - 2.6. Implementatievarianten ontwikkelen en beoordelen 29
   - 2.7. Voorstel ontwikkelen voor een gezamenlijke VKA 32
   - 2.8. Omgevingsovereenkomst sluiten 33
   - 2.9. Bevoegd gezag neemt formele besluit(en) 34
   - 2.10. Formele besluitvorming afronden 35
   - 2.11. Voorzien in continuïteit qua uitvoering en handhaving 36
3. TE INGEWIKKELD? 37

IV. VOORBEELDEN, HULPMIDDELEN EN TIPS

1. STAPPEN 1 T/M 11
   - 1.1. Bijeenkomsten 39
2. STAPPEN 1 T/M 4
   - 2.1. Energievisie Oss 40
   - 2.2. Energievisie Beuningen 41

3. STAPPEN 5 T/M 7
3.1. Gedragscode Wijchen 42
3.2. Omgevingsadviesraad 43
3.3 Bewonersplatform 44
3.4. Bespreekpunten 45
3.5. Onderhandelen 47
3.6. 3D visualisatie tools 47
3.7 Scenario tool 48
4. STAPPEN 8 T/M 11
4.1. Omgevingsovereenkomst 49
4.2. Gebiedsfonds 50
4.3. Financiële participatie 51
4.4. Uitvoeringorganisatie 52

V. ENKELE RODE LIJNEN
1. GEVOEL, EMOTIE EN BELEVING 54
2. VOORBIJ WIND OP LAND 55

VI BIJLAGEN
Overzicht bijlagen 59
I Korte omschrijvingen geselecteerde projecten 61
II Schema van processtappen en de vier sporen per stap 83
III Modellen en voorbeelden 88

LIJST VAN AFKORTINGEN

- Awb — Algemene wet bestuursrecht
- BP — Burgerplatform
- kW/kWh — Kilowatt/Kilowattuur
- NLVOW — Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines
- NMO's — Natuur en milieuorganisaties
- NWEA — Nederlandse WindEnergie Associatie
- MW/MWh — MegaWatt/MegaWattuur
- OAR — Omgevingsadviesraad (ook wel: omgevingsraad)
- WRO — Wet ruimtelijke ordening

I. DOEL EN OPZET

Dit rapport is de uitkomst van een opdracht van het Ministerie van Economische Zaken aan de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW). Geschreven vanuit de optiek van omwonenden, is het niettemin bedoeld voor alle partijen die betrokken zijn bij de besluitvorming over windparken op land – omwonenden, maar ook ontwikkelaars en overheden. Leitmotiv is de vraag hoe die besluitvorming zo kan worden ingericht dat de kans op confrontatie afneemt en de kans op acceptatie groter wordt. Een Keniaans gezegde: "Wie snel wil gaan, gaat alleen - wie ver wil gaan, gaat samen". Met de energietransitie hebben we nog ver te gaan. En dus moeten we het samen doen.

1. WAT IS DE NLVOW?

In alle onbescheidenheid: dit is een bijzonder rapport! Er is al heel wat geschreven over het betrekken van omwonenden bij de besluitvorming over windparken op land en/of over het zorgen voor "draagvlak" voor de bouw van windturbines en windparken. Wetenschappers kwamen en komen met onderzoeksresultaten en voorstellen[1]; overheden benadrukten en benadrukken het belang van draagvlak[2]; ontwikkelaars gaven en geven aan dat ze draagvlak ook belangrijk vinden en kwamen en komen met gedragscodes, soms voor de branche[3] als geheel, soms voor het eigen bedrijf[4]; en er is zelfs een adviesbureau dat samen met een advocatenkantoor een draaiboek opstelde hoe omgevingsparticipatie geregeld moet worden[5]. Echter, bij al die (prijzenswaardige) initiatieven zijn het anderen die praten over en tot omwonenden. Dit rapport is ook een verhaal over en voor omwonenden, maar dit keer komt het vanuit omwonenden zelf. Niet over hen, maar door hen, althans vanuit hun optiek en beleving.

De NLVOW is geen actiegroep die "nee" zegt tegen plannen voor windparken op land. Integendeel: de NLVOW accepteert dat de uitbouw van windenergie gebaseerd is op democratisch genomen besluiten en de NLVOW erkent dat windenergie kan bijdragen aan de verduurzaming van onze energievoorziening. Maar de NLVOW wil ook in de besluitvorming over windenergie op land opkomen voor de rechten en belangen van omwonenden. De NLVOW is dus geen tegenstander van windenergie - wel van plannen en parken die geen of onvoldoende rekening houden met omwonenden. De NLVOW pleit daarom in Den Haag voor betere normen tegen overlast en schade, maar biedt ook praktische hulp en steun aan (groepen van) omwonenden die te maken krijgen met plannen voor een windpark. Niet door hen aan te moedigen om categorisch "nee" te zeggen, maar door hen met raad en daad te begeleiden in onderhandelingen met ontwikkelaars en overheden.

---

1 Zie bijvoorbeeld Herman Bröring en Albertjan Tollenaar, *Vechten tegen windmolens: falende inspraak*, in: *Behoorlijk procesrecht: opstellen aangeboden aan prof. mr. B.W.N. de Waard,* pp. 293-311, Den Haag, 2015.

2 Zie onder meer paragraaf 4.2.1, p. 69, van het *Energieakkoord voor duurzame groei,* september 2013.

3 Zie de *Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land*, Nederlandse WindEnergie Associatie en een aantal milieu- en natuurorganisaties, Utrecht, december 2015. Als reactie daarop kwam de NLVOW met een eigen *Gedragscode windenergie op land – samen naar duurzaam*, maart 2015.

4 Zo verwijst Eneco in het jaarverslag over 2015, p. 27, naar het "Eneco Community Engagement-document" als basis voor overleg met omwonenden.

5 Zie bijvoorbeeld Ecofys en Houthof Buruma, *Handleiding Participatieplan Windenergie op Land*, april 2015.

De afgelopen jaren was de NLVOW op deze manier betrokken bij de besluitvorming over meer dan 30 windparken op land. Dat leidde bij de beide auteurs tot kennis en inzicht over de redenen waarom er in ons land - meer zelfs dan in andere landen – zo vaak sprake is van weerstand en confrontatie bij plannen voor de uitbouw van windenergie op land.

2. DOELGROEP EN DOEL

Dit rapport wil meer zijn dan een beschrijving en analyse: het wil overheden, ontwikkelaars, maar ook omwonenden praktische "gereedschappen" aanreiken om de zaken beter aan te pakken. Uitgangspunt daarbij is dat wat in een concrete situatie van nut is, niet *in abstracto* door ons kan worden bepaald, laat staan directief voorgeschreven, maar alleen door de personen en instanties die bij die situatie betrokken zijn. Vandaar het beeld van een toolbox: een set gereedschappen waaruit het meest passende stuk gereedschap gekozen kan worden. De ene "tool" komt van pas bij een beleidsmedewerker belast met het concipiëren van een gemeentelijke energievisie en een ander stuk gereedschap is van nut voor een projectleider die een omgevingsadviesraad moet opzetten. Etc.

Met alle verschillen qua inzetbaarheid en doelgroep, één ding hebben alle gereedschappen in de toolbox gemeen: hun doel is mitigatie van weerstand en confrontatie en stimulatie van acceptatie en coöperatie. Niemand is gebaat bij de soms heftige confrontaties over plannen voor windparken op land: overheden niet, ontwikkelaars niet en omwonenden niet. En de zo noodzakelijke energietransitie al helemaal niet. Daarin ligt dan ook het belang van de toolbox buiten het veld van windenergieprojecten. Vrijwel alle duurzame energieprojecten gaan gepaard met zichtbare ingrepen in de woon- en leefomgeving van mensen en dus is het bevorderen van acceptatie en coöperatie bij andere duurzame energieprojecten net zo belangrijk als bij windenergieprojecten op land. Moge de toolbox dus ook inzetbaar zijn buiten het specifieke werkveld van wind op land.

Gereedschap om burgers (beter) te kunnen betrekken bij besluitvorming over ruimtelijke projecten in het algemeen is eveneens van belang in het kader van de nieuwe Omgevingswet en de Energieagenda die Minister Kamp vorig jaar aanbod aan de Tweede Kamer.[6] Voor wat betreft de Omgevingswet: de wetgever heeft er voor gekozen burgerparticipatie niet van bovenaf te regelen, maar zich te laten ontwikkelen in de praktijk. Het is slechts een zeer bescheiden eerste begin, maar de toolbox die we hierna presenteren, is gebaseerd op ervaringen die in de praktijk zijn opgedaan en daarmee sluit die toolbox aan bij een belangrijk uitgangspunt van de nieuwe Omgevingswet: leren in en van de praktijk. Dat geldt ook voor de Energieagenda: als het Rijk voortaan vooral gaat sturen op het reduceren van de CO2 uitstoot en de "hoe- vraag" meer dan voorheen neerlegt bij het lokale bestuur, dan heeft dat lokale bestuur meer dan ooit behoefte aan gereedschap om burgerparticipatie te stimuleren en in goede banen te leiden.

Wij hopen dus dat onze bescheiden toolbox niet alleen van nut is bij het betrekken van de omgeving bij windenergieprojecten, maar ook bij andere duurzame energieprojecten en misschien zelfs wel bij ruimtelijke projecten in het algemeen. Ook daar geldt het maatschappelijk belang om weerstand te transformeren in acceptatie en confrontatie in coöperatie.

3. VERANTWOORDING OPDRACHT

De opdracht van het Ministerie van EZ was "de ervaringen afkomstig uit 20 windenergie processen te beschrijven" in de vorm van een "handboek". Dit met als ultiem doel: "het verbeteren van de acceptatie van infrastructuren voor de opwekking van hernieuwbare energie door het bevorderen van participatie van de omgeving". Ter uitvoering van die opdracht en conform het onderliggende voorstel deden we in chronologische volgorde drie dingen:

6 *Energieagenda. Naar een CO2-arme energievoorziening*, Ministerie van Economische Zaken, december 2016.

- Op basis van onze persoonlijke ervaringen zijn er beknopte beschrijvingen en analyses opgesteld van alle projecten waarbij we structureel betrokken zijn geweest.[7]
- Vervolgens zijn er door ons per project don'ts (niet doen) en do's (wel doen) geïdentificeerd en hebben we die don'ts en do's geverifieerd bij anderen.
- Met als derde stap een beschrijving en analyse van voorbeelden en hulpmiddelen die de do's kunnen versterken en de don'ts kunnen voorkomen, dan wel mitigeren.

Die aanpak impliceert dat de volgende hoofdstukken in belangrijke mate gebaseerd zijn op de persoonlijke inzichten van de auteurs. Dat is ook inherent aan de opdracht: het gaat om het optekenen van onze persoonlijke ervaringen. Echter, juist daarom hebben we die persoonlijke inzichten en ervaringen getoetst aan de mening van anderen, niet alleen bilateraal met specifieke personen, maar ook door onze (voorlopige) bevindingen voor te leggen aan een breed samengestelde groep professionals afkomstig uit de windsector, overheden en adviesbureaus. In een eerste bijeenkomst op 10 mei 2017 met ruim 25 deelnemers zochten we, en kregen we, input op een aantal cruciale vragen en onderwerpen. In een tweede bijeenkomst op 28 mei, ook weer met circa 25 deelnemers, werd het concept van dit rapport besproken.

Er speelt nog een tweede methodologische kwestie die om verantwoording vraagt. Al onze bevindingen zijn gebaseerd op wat we in de praktijk zagen gebeuren. En dan niet één keer bij wijze van los incident of vergissing, maar vaker of zelfs met regelmaat. Bewijstechnisch zou het daarom juist zijn geweest als we bij elke bevinding een verwijzing hadden opgenomen naar de projecten en/of situaties waarop die bevinding is gebaseerd. Echter, die verwijzingen zouden vrijwel altijd herleidbaar zijn tot één of meerdere personen. En daar gaat het ons nu juist niet om: om met beschuldigende vingers naar wie dan ook te wijzen. Desgewenst zijn we bereid en in staat de concrete casuïstiek aan te geven die aanleiding was tot een bepaalde bevinding, maar dan wel onder voorwaarde van vertrouwelijkheid.

Laatste methodologisch puntje: uit de aard van onze opdracht volgt dat wij ons hierna zullen onthouden van enige opmerking of commentaar over het beleid en de wet- en regelgeving van de overheid met betrekking tot windenergie op land. We hebben daar uiteraard meningen over, maar die zijn in dit rapport niet aan de orde.

4. OPBOUW RAPPORT

De opzet van dit rapport is als volgt.

- Hoofdstuk II gaat in op de dingen die je maar beter niet kunt doen en - omgekeerd – op wat je dan wel moet doen. Soms gaat het daarbij om fundamentele aspecten zoals het gaan werken aan draagvlak voor een oplossing (een windpark), terwijl de betrokken burgers nog geen enkel idee hebben van het probleem (de energietransitie) waarvoor die oplossing is bedoeld. Soms betreft het simpele zaken als de escalatie die haast altijd het gevolg is niet goed georganiseerde informatieavonden met vrije inloop.
- In hoofdstuk III schetsen we de contouren van een nieuwe aanpak die (volgens ons) de diepere oorzaken van de weerstand tegen, en de confrontatie over, windenergieprojecten kan wegnemen. Ook hier soms heel groot en principieel en soms heel klein en praktisch. Als voorbeeld van het eerste: het opstellen van lokale en provinciale energievisies voor de transitie naar duurzame energie - een ontwikkeling die, als zojuist gezegd, geheel in lijn is met de Energieagenda van Minister Kamp.[8] Klein en praktisch: als wethouder zo af toe besluiten om eens even niets te doen.
- Hoofdstuk IV bevat voorbeelden en hulmiddelen die van nut kunnen zijn bij het organiseren van burgerparticipatie in de diverse processtappen van de besluitvorming over windenergieprojecten op land. Het gaat daarbij om een onderwerp als een aanpak voor het ontwikkelen van een lokale

7 Zie Bijlage I voor die projectbeschrijvingen.
8 Zie voetnoot 6.

energievisie tot een onderwerp als een checklist van de onderwerpen die in een omgevingsadviesraad aan de orde moeten komen.

II. HOE KAN HET BETER?

Dit hoofdstuk gaat over fouten en uitglijders die we tegenkwamen in de projecten waar we bij betrokken waren, niet alleen vanwege overheden en ontwikkelaars, maar ook door omwonenden. Echter, belangrijker dan het identificeren van fouten en uitglijders is de vraag hoe ze in de toekomst vermeden kunnen worden. Vandaar de titel van dit hoofdstuk: hoe kan het beter? Nog één andere opmerking vooraf: op geen enkele wijze willen we hierna verwijten maken of met vermanende vingertjes wijzen. Het doel is enkel te leren van fouten en niet om achteraf te oordelen over wie of wat dan ook. We beweren ook niet dat we elke fout of uitglijder overal en altijd tegenkwamen, maar het gaat wel altijd om meer dan een los incident of vergissing.

1. FASE 1: INITIEREN EN AGENDEREN

1.1. Oplossing zonder probleem

Al te vaak zagen we dat in een gemeente de discussie over nut en noodzaak van een windpark gevoerd werd zonder dat er sprake was van een algemeen beleidskader met generieke randvoorwaarden. Er was “ineens” sprake van een initiatief of plan voor een windpark en vervolgens moesten maar al te vaak de spelregels al werkende weg worden bedacht. Zeker, er waren bestemmingsplannen, maar die moesten nu juist worden aangepast. Maar waarom dan, vroegen omwonenden zich af? Toch niet alleen omdat het goed is voor de ontwikkelaar? Wat is het algemene maatschappelijk belang dat wordt gediend? Welk probleem moet er eigenlijk aangepakt worden? We zagen met regelmaat dat dit soort vragen ad hoc en improviserend beantwoord moesten worden door de betrokken gemeente[9] vanwege het ontbreken van anterieure beleidskaders.

Gevolg van deze situatie was dat omwonenden betrokken werden bij het nadenken en praten over een oplossing (dat ene windpark) zonder dat ze enig idee hadden van het algemene maatschappelijke probleem (de energietransitie) die met die oplossing aangepakt zou moeten worden. Al te vaak kwam een gemeente of provincie niet verder dan de mededeling dat windenergie nu eenmaal moet van de provincie, het Rijk en/of de EU, maar een dergelijke mededeling - hoe juist ook - is natuurlijk geen effectieve boodschap om omwonenden te overtuigen dat windpark te accepteren[10] en de overlast er van op de koop toe te nemen.

We misten in al te veel projecten dat de gemeente al eerder had nagedacht over het probleem dat we als samenleving met elkaar moeten oplossen - de transitie van fossiele brandstoffen naar duurzame energie - en, bovenal, dat de gemeente dat nadenken had omgezet in beleid dat kon dienen als kader voor het beoordelen van de (on)wenselijkheid van een initiatief of plan voor een concreet windpark.

9 Met het oog op leesbaarheid verwijzen we hierna zoveel mogelijk enkel naar gemeenten in plaats van naar het abstracte begrip “bevoegd gezag” of steeds naar de riedel “gemeente, provincie of Rijk”. We achten de lezer prima in staat om zelf te bepalen of een opmerking ook betrekking heeft op een provincie of het Rijk.

10 Nog een taalkundige opmerking: wij vermijden zoveel mogelijk de term “draagvlak” omdat die suggereert dat omwonenden blij zijn met de komst van een windpark. Het betere woord is “acceptatie” want dat verwijst zowel naar positief akkoord gaan, als zich neerleggen bij.

Er was door de gemeenten niet of onvoldoende gewerkt aan acceptatie van het probleem bij de burgers van de gemeente, er waren (dus) geen algemene beleidskaders of randvoorwaarden en dus moest een plan of initiatief voor een windpark vaak beoordeeld worden aan de hand van regels en criteria die werkende weg bedacht werden. Dat alles was en is weinig overtuigend voor burgers, omwonenden in het bijzonder.

Verbeterpunten 1 en 2

1. Als bestuurder of ontwikkelaar: ga niet werken aan acceptatie van de oplossing (dat ene windpark) voordat er bij burgers/omwonenden sprake is van acceptatie van het probleem (de energietransitie).
2. Als bestuurder: ga nut en noodzaak van een windpark niet verdedigen enkel door te wijzen op de abstracte en cijfermatige doelstelling van provincie, Rijk of EU, maar doe dat aan de hand van eigen lokaal beleid en keuzes.

1.2. Vertrouwelijk vooroverleg

Het startpunt van vrijwel alle door ons geanalyseerde projecten lag bij het moment dat een grondeigenaar of een partij met grondposities aanklopt bij een gemeente met een plan voor het bouwen van een windturbine of een windpark. Daarop volgde dan een periode van overleg tussen de ontwikkelaar[11] en de gemeente, bestuurlijk en ambtelijk. Soms bleef het bij informeel overleg en afstemming - soms ook mondde dat overleg uit in een (soms vertrouwelijke) anterieure overeenkomst tussen B&W namens de gemeente en de ontwikkelaar. Hoe dan ook: we zagen het keer op keer gebeuren dat de plannen pas naar buiten kwamen nadat er al het nodige overleg was geweest tussen gemeente en ontwikkelaar, al dan niet leidend tot bepaalde formele afspraken.

Allemaal begrijpelijk en vast en zeker met de beste bedoelingen, maar fout in een tijd waarin burgers - terecht of ten onrechte - overheden en de bestuurlijk en ambtelijke vertegenwoordigers daarvan niet echt vertrouwen en soms zelfs regelrecht wantrouwen. Als dan na dat vooroverleg het initiatief voor een windpark naar buiten komt, valt het op een bodem die daar niet op is voorbereid, wordt dat initiatief door omwonenden ervaren als een overval en - erger - als een bevestiging van het latente wantrouwen dat veel burgers hebben jegens overheden en gezagsdragers. En als de gemeente dan met die omwonenden wil overleggen - hoe open en eerlijk ook bedoeld - is het meestal te laat: de sfeer is op voorhand al verpest want burgers denken dat alles al is geregeld in vooroverleg tussen gemeente en ontwikkelaar in de burelen van het gemeentehuis.

Verbeterpunten 3 en 4

3. Als bestuurder of ontwikkelaar: ga niet eerst achter gesloten deuren in gesprek, maar wees vanaf het eerste begin open en transparant naar de omgeving.
4. Als omwonende: ga niet in wantrouwen jegens overheid en ontwikkelaar zitten afwachten , maar ga zelf actief op zoek naar informatie.

1.3. Overheid als partijdige partij

Dat pleonasme is bedoeld: het geeft aan dat een overheid natuurlijk altijd partij is in de besluitvorming over windparken, maar het zegt ook dat burger en omwonenden in het bijzonder die overheid maar al te vaak niet meer ervaren als een neutrale afweger van alle betrokken belangen, maar als eigenaar van een eigen zelfstandig belang om windparken te (doen) realiseren.

11 Vanwege dezelfde taalkundige overwegingen gebruiken we hier en hierna meestal het enkelvoud, maar het spreekt voor zich dat er ook meerdere (samenwerkende) ontwikkelaars kunnen zijn.

Stel dat een gemeente niet of onvoldoende gewerkt heeft aan acceptatie van het probleem, dat er dus ook geen algemeen beleid is met betrekking tot de energietransitie aan de hand waarvan nut en noodzaak van een concreet windpark kunnen worden beoordeeld, dat er eerst achter gesloten deuren werd overlegd tussen de gemeente en de ontwikkelaars en dat dit al geleid heeft tot een (geheime) anterieure overeenkomst: hoe kan een burger/omwonende dan nog geloven dat het gemeentebestuur in staat is tot het neutraal afwegen van alle belangen - waaronder de hare of de zijne? Alles wijst er immers op dat de gemeente een partijdige partij is die om wat voor reden dan ook een eigen belang heeft om dat windpark te (doen) bouwen. Gelukkig kwamen we een dergelijk "worst case scenario" maar zelden in volle omvang tegen, maar het kwam een paar keer langs.

Daarom is het - heel praktisch - in zo'n situatie vaak een slecht idee de betrokken wethouder een informatieavond voor omwonenden te laten leiden. Zij of hij wordt, terecht of ten onrechte, door de aanwezigen gezien als partijdig: de gemeenten wil dat park (menen ze), al is hen niet duidelijk waarom. En het wordt alleen maar erger als in zo'n bijeenkomst de gemeentelijke vertegenwoordigers gaan zeggen dat ze er al lang mee bezig zijn en dat het aan de aanwezigen zelf ligt dat ze er niet van op de hoogte zijn. Dat is zout in de wonde! Beter is het daarom als de verantwoordelijke bestuurders en ambtenaren op de achtergrond blijven en de bijeenkomst geleid wordt door een neutrale voorzitter.

Verbeterpunten 5 en 6

5. Als bestuurder of ambtenaar: zorg er voor dat je je opstelt als eerlijke afweger van alle belangen en dat je niet gezien wordt als een partijdige behartiger van één belang.
6. Als omwonende: blijf niet steken in onberedeneerd wantrouwen, maar geef bestuurders en ontwikkelaars een eerlijke kans het hele verhaal te vertellen.

2. FASE 2: BETREKKEN EN KLAAR ZETTEN

2.1. Deelname en vertegenwoordiging

Zag het voorafgaande vooral op de positionering van partijen in de discussie, in deze fase gaat het over het daadwerkelijk organiseren van omwonenden-participatie in de planontwikkeling van een windpark. Wat moet er geregeld worden voordat een omgevingsadviesraad (OAR)[12] of bewonersplatform (BP)[13] aan de slag kan gaan? De eerste vraag is dan: wie bepaalt eigenlijk wie er mee gaat doen aan die OAR?

Gemeenten hebben vaak algemene regels voor burgerparticipatie,[14] maar voor omgevingsparticipatie bij windenergieprojecten op land is toch vooral de gedragscode van de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA) van belang. In die code wordt het aan de ontwikkelaar overgelaten te bepalen wie mag deelnemen aan het door die ontwikkelaar op te stellen participatieplan. We zagen in "onze" projecten dat de meeste ontwikkelaars zo verstandig waren om te streven naar een evenwichtige samenstelling. In de meeste projecten waarbij we al in deze fase betrokken waren, zagen we ook dat het samenstellen van een OAR of BP een betrekkelijk ongestructureerd en onvoorspelbaar proces was. Soms werden omwonenden direct benaderd hetzij door de ontwikkelaar, hetzij door de gemeente, soms werd er een openbare oproep gedaan (bijvoorbeeld in een informatiebijeenkomst), soms meldden mensen zich uit eigen beweging aan en soms vaardigden lokale actiegroepen vertegenwoordigers af.

12 Hierna gebruiken we steeds die generieke aanduiding - OAR - voor alle vormen van gestructureerd overleg tussen overheid, ontwikkelaars en omwonenden over de inrichting van een windpark.
13 Die afkorting wordt gebruikt voor elk gremium - hoe ook genoemd - waarin omwonenden onderling met elkaar overleggen.
14 Zie een databank van de VNG met praktijkvoorbeelden, https://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/burgerparticipatie.aspx

Het organiseren van procesparticipatie door omwonenden in de planontwikkeling van een windpark is en zal altijd maatwerk zijn: te veel hangt af van de lokale omstandigheden. En dus heeft het geen zin om met een standaard aanpak te komen. Er is echter wel één algemene valkuil: het is voor overheden en ontwikkelaars veel gemakkelijk is om georganiseerde verbanden te benaderen om mee te doen aan een OAR dan om individuele en vaak ongrijpbare burgers te betrekken. Toch loont het om daarin te investeren want uiteindelijk gaat het om de rechten en belangen van die burgers, hoe ongeorganiseerd ook. In een aantal gevallen ging het op dit punt mis en konden er serieuze vraagtekens worden gezet bij de representativiteit van een OAR of BP omdat lang niet alle belangen en invalshoeken vertegenwoordigd waren.

In elk geval onjuist was dat in enkele gevallen natuur- en milieuorganisaties (NMO's) of een lokale energiecoöperatie werden aangezien voor, en behandeld werden als, vertegenwoordigers van omwonenden. Elk van dat soort organisaties heeft een rol in de planontwikkeling, maar hun belang en insteek is van een andere orde dan de belangen en het perspectief van omwonenden. Datzelfde kan ook gelden voor lokale actiegroepen, vooral als die maar één enkel doel hebben: voorkomen dat het park gebouwd gaat worden. Met dat standpunt - hoe respectabel ook in een democratie - is constructief overleg in een OAR (of BP) vrijwel onmogelijk, al was het alleen maar vanwege de onmogelijke spagaat tussen, enerzijds, niks willen weten van een windpark en, anderzijds, meepraten over de opzet en inrichting daarvan.

Verbeterpunten 7 en 8

7. Als bestuurder of ontwikkelaar: rekruteer bij het samenstellen van een OAR (of BP) niet alleen uit de kring van bekende en gevestigde organisaties, maar investeer in het organiseren en betrekken van omwonenden.
8. Als bestuurder of ontwikkelaar: erken dat NMO's, lokale energiecoöperaties en lokale actiegroepen eigen agenda's hebben en zie ze dus niet als vertegenwoordigers van (niet georganiseerde) omwonenden.

2.2. Opzet en rolverdeling

Een klassieke mogelijkheid van burgers om deel te nemen aan politieke besluitvorming is het inspreken in een vergadering van de gemeenteraad of van een commissie van die raad. Die vorm van burgerparticipatie werd ook in een aantal gevallen geboden bij windpark-projecten waar wij bij betrokken waren. Conclusie: als een manier om omwonenden te betrekken is deze vorm van inspraak vaker contra-productief dan productief. Vooral als er sprake is van een lange lijst van sprekers en van heel veel herhaling.

Wat in deze fase (het opstarten van omgevingsparticipatie) ook vaak niet werkt zijn grote informatiebijeenkomsten met vrije inloop. Dit soort bijeenkomsten trekken juist de extreme tegen- en voorstanders aan en zijn dus eerder een bron van polarisatie dan een bron van constructief overleg. De kans daarop wordt helemaal groot als bestuurders en ontwikkelaars zich op een podium installeren om vandaar de menigte in de zaal toe te spreken. Wellicht een open deur, maar we zagen het met regelmaat zo fout gaan. Zo vaak zelfs dat het na een slecht georganiseerde informatiebijeenkomst slechts een kwestie van tijd was totdat er een actiegroep was gevormd.

Wat in de praktijk veel beter bleek te werken is om de participatie van omwonenden vanaf het begin te beleggen bij een klein, maar representatief gezelschap dat over een langere periode regelmatig bij elkaar komt en dat de kans krijgt zich in te werken in de materie. Keukentafelgesprekken maar dan niet eenmalig, maar als onderdeel van een langduriger proces. We constateerden ook dat dit proces beter verliep als er onderling begrip was voor het verschil in kennis, positie en mandaat. Zo heeft een

individuele omwonende in een OAR (of BP) geen formeel mandaat om toezeggingen te doen, laat staan handtekeningen te zetten, namens andere omwonenden, terwijl vertegenwoordigers van gemeente en ontwikkelaars dat wel kunnen doen.

We zagen ook dat het helpt als de rollen van een OAR, van een BP en van een lokale actiegroep helder worden afgebakend. In de meeste gevallen was de OAR het formele gremium voor overleg tussen gemeente, ontwikkelaar en omwonenden met daarnaast een BP als afzonderlijk platform voor overleg tussen de omwonenden-vertegenwoordigers in de OAR met hun achterban. Een goed-functionerend BP, naast een *idem* OAR, bleek belangrijk omdat het BP er voor zorgt dat de omwonenden-vertegenwoordigers in de OAR zich niet los fietsen van hun omgeving. Het BP gaf hen soms ook rugdekking tegenover een lokale actiegroep die niets wilde weten van een windpark. Meer in het algemeen: een BP is essentieel om de omwonenden-vertegenwoordigers in een OAR te verbinden met een bredere, maar grotendeels ongeorganiseerde achterban.

En tenslotte: we merkten ook dat tijdsdruk vrijwel altijd ernstig afbreuk doet aan het werk van en OAR of BP. Dit vooral omdat tijdsdruk het speelveld nog weer meer ongelijk maakt dan het al is. Vertegenwoordigers van de ontwikkelaar en van de gemeente hebben hele organisaties achter zich, zijn soms al jaren bezig met windenergie en hebben het geld om externe adviseurs in te schakelen - omwonenden-vertegenwoordigers moeten alles doen in hun eigen vrije tijd (en op eigen kosten) en hebben, zeker in het begin, een grote kennisachterstand.

Verbeterpunten 9, 10, 11, 12 en 13

9. Als bestuurder: onderken dat 5-minuten inspraak in vergaderingen van de gemeenteraad (of provinciale staten) vaak alleen maar frustratie oproept.
10. Als bestuurder of ontwikkelaar: pas op met informatiebijeenkomsten met vrije inloop en organiseer ze in elk geval zo dat de kans op polarisatie zo klein mogelijk is.
11. Als bestuurder, ontwikkelaar en omwonende: erken dat er grote verschillen zijn qua kennis en mandaat tussen omwonenden-vertegenwoordigers in een OAR en de leden van een OAR die een formele organisatie vertegenwoordigen.
12. Als bestuurder of ontwikkelaar: organiseer niet alleen een OAR, maar dring er bij de omwonenden-vertegenwoordigers in de OAR op aan dat ze een BP opzetten als kanaal van informatie en communicatie tussen de OAR en de lokale bevolking.
13. Als bestuurder of ontwikkelaar: zet een OAR of BP alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan.

2.3. Neutrale voorzitter

Voordat de eerste vergadering van een OAR bij elkaar komt - of uiterlijk in die eerste vergadering - is het goed een aantal afspraken te maken. Het helpt daarbij, zo merkten we, ten zeerste als de OAR wordt voorgezeten door een neutrale voorzitter die ervaring heeft met dit soort processen. Zo kan een neutrale voorzitter veel gemakkelijker dan een voorzitter uit de kring van de stakeholders afspraken maken over de omgangsvormen binnen de OAR. Bijvoorbeeld over het zo snel mogelijk uitpraten van ergernissen, over wat vertrouwelijk is en wat niet, over het elkaar aanspreken op ideeën en niet als persoon, etc.[15]

15 Voor alle duidelijkheid: in geen van de projecten waarbij wij betrokken waren, trad de NLVOW op als voorzitter. Dat kon en kan ook niet want de NLVOW was en is niet neutraal, maar stond en staat aan de kant van de omwonenden.

Anterieure afspraken moeten niet alleen gemaakt worden met betrekking tot de omgangsvormen in de OAR, maar ook met betrekking tot de communicatie met de buitenwereld. We zagen het een paar keer gebeuren dat een wethouder, oprecht blij met de goede sfeer en voortgang in de OAR (en misschien toch ook wel met het oog op wat politiek gewin), voortijdig contact zocht met de media en dat dit hoogst verstorend werkte op de broedende OAR-kip. We zagen het ook een paar keer gebeuren dat partijen in de OAR meenden dat een bepaald onderwerp afgehandeld was en daarmee in de buitenwereld aan de slag gingen, terwijl voor anderen dat onderwerp nog deel uitmaakte van een groter geheel en dus zeker nog niet beschouwd kon worden als afgehandeld.

Vooraf afspraken maken over de communicatie met de buitenwereld - bijvoorbeeld “niemand praat met de pers, tenzij…” - kan dit soort ongelukken voorkomen. Ook hier is het hebben van een neutrale en ervaren voorzitter van belang, vooral om er voor te zorgen dat de gemaakte afspraken ook in de praktijk worden nageleefd. Een “gentle reminder” van een neutrale voorzitter kan heel wat verwijten over een weer tussen de betrokken partijen voorkomen.

Verbeterpunten 14 en 15

14. Als bestuurder, ontwikkelaar of omwonende: denk niet dat je het in de OAR afkunt met een voorzitter uit eigen kring en stel dus zo snel mogelijk een neutrale voorzitter aan.
15. Als bestuurder, ontwikkelaar of omwonende: maak zo snel mogelijk afspraken over de omgangsvormen in de OAR en over de communicatie met de buitenwereld.

3. FASE 3: BEGELEIDEN EN INFORMEREN

3.1. Complex krachtenveld

Als dan de samenstelling van de OAR is geregeld, er een neutrale voorzitter is gevonden en er afspraken zijn gemaakt over omgangsvormen en externe communicatie, wat dan?

Een OAR mag dan een betrekkelijk klein gezelschap zijn en het mag zich bezig houden met zaken die misschien lokaal van groot belang zijn, maar die de wereld niet op de kop zullen zetten, de complexiteit is er niet minder om. Misschien juist omdat de OAR zo klein en zo lokaal is. Het gaat niet alleen om verschillende belangen, maar ook om mensen met grote onderlinge verschillen qua kennis, achtergronden, beschikbare tijd en levenservaring. De één is gewend vanuit een zakelijk perspectief te denken, de ander bekijkt de zaken door de bril van de overheid en nog weer anderen hebben eigenlijk helemaal geen kennis en ervaring in relatie tot windenergie en windparken en de besluitvorming daarover.

Bij alle projecten waar we bij betrokken waren was de OAR een hoogst divers gezelschap en was het vermogen om bruggen te bouwen tussen al die verschillende werelden de meest kritische succesfactor. Het ging mis, of het dreigde mis te gaan, zodra één van de partijen de eigen opvattingen en ervaringen als vanzelfsprekend wilde opleggen aan de andere partijen. Vandaar - ook hier weer - het belang van een neutrale en ervaren voorzitter. In onze waarneming was die voorzitter met regelmaat van essentieel belang, niet alleen om de vergaderingen te leiden, maar ook om bruggen te slaan tussen al die verschillende referentiekaders en perspectieven. Daarmee kon hij of zij de voortgang bewaken en dreigende blokkades en patstellingen voorkomen, dan wel doorbreken.

We zagen ook dat de complexiteit van het werk van een OAR soms aanzienlijk werd verhoogd als gevolg van tijdsdruk. Ontwikkelaars willen een zo kort mogelijke tijdslijn, niet alleen omdat ze aan de slag willen, maar ook omdat al dat voorbereidend werk hen tijd en dus geld kost en omdat ze vaak mikken op het halen van een bepaalde deadline voor het aanvragen van subsidie. Overheden hebben

haast omdat ze zich willen houden aan termijnen waaraan ze zich onderling gebonden hebben, in het bijzonder de 6.000 MW windvermogen die er ingevolge het Energieakkoord moet staan in 2020. Omwonenden daarentegen hebben meestal weinig reden voor grote haast, al leeft ook bij sommigen de wens om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen, bijvoorbeeld als ze overwegen te verhuizen.

Verbeterpunten 16 en 17

16. Als bestuurder, ontwikkelaar of omwonende: erken dat het werk van een OAR complex is en dat het niet aangaat de eigen paradigma's en referentiekaders te willen opleggen aan anderen.
17. Als bestuurder of ontwikkelaar (nogmaals, zie punt 13): zet een OAR alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan.

3.2. Uit de comfortzone

Deelname aan een OAR is, zo bleek ons, voor veel mensen een activiteit die buiten hun "comfortzone" ligt, dat wil zeggen: het werkveld en de manier van werken waarmee ze vertrouwd zijn en waar ze kunnen vertrouwen op wat ze kennen en kunnen. Dit geldt bij uitstek voor omwonenden maar het geldt, zo zagen we, soms ook voor de vertegenwoordigers van een gemeente en van de ontwikkelaar(s).

Om met die omwonenden te beginnen: we wezen er al op dat ze te maken hebben met een groot tekort aan kennis, vaardigheden, tijd en middelen. Toch, zo bleek ons, zijn ze zich daar lang niet altijd van bewust. Omwonenden in een OAR zijn vaak vrijwilligers die zich willen inzetten voor hun buurt en die vaak menen dat ze daarvoor geëquipeerd zijn vanwege eerdere werkervaringen. Een prijzenswaardige houding, maar wij zagen in meerdere projecten dat ook mensen met een indrukwekkende staat van dienst in een OAR geen volwaardige gesprekspartner waren voor de vertegenwoordigers van overheden en ontwikkelaars. Windenergie-specifieke kennis is nodig - van de techniek, van wettelijke procedures en van de financieel-economische aspecten - evenzeer als inzicht in politieke en zakelijke besluitvorming. Omwonenden, zo merkten we, waren soms minder effectief omdat ze zich onvoldoende bewust waren van de leercurve waar ze doorheen moeten.

Ook deelnemers uit overheidsland, gemeenten in het bijzonder, geraakten in een OAR soms buiten hun comfortzone. Beroepsmatig gewend aan heldere hiërarchische verhoudingen, werkend binnen strakke procedures en zich bewust van de noodzaak zich altijd publiekelijk te kunnen verantwoorden, kwamen ambtenaren ineens in een omgeving terecht met een minimum aan regels en afspraken en met soms onvoorspelbare stappen vooruit en dan weer achteruit. Natuurlijk zijn er ambtenaren die zich in zo'n omgeving als een vis in het water voelen, maar we zagen ook ambtenaren die moeite hadden met de overgang van de bekende wereld van het gemeentehuis naar de mores van een OAR.

Ten slotte de vertegenwoordigers van de ontwikkelaar. Ook voor hen was het soms wennen, zo'n OAR, met name omdat ze gewoon waren om met hun initiatief of plan direct naar het gemeentehuis te stappen om te overleggen met professionals. We zagen echter ook dat veel ontwikkelaars zich snel wisten aan te passen, niet alleen omdat ze wel moesten, maar ook omdat ze de voordelen zagen: één erkend platform om met de omgeving te overleggen in plaats van een veelheid van ad hoc contacten en overleggen. Lastiger was het voor ontwikkelaars zich te verplaatsen in omwonenden, in het bijzonder qua kennisniveau. Al te vaak zagen we hoe ontwikkelaars (of door hen "ingevlogen" deskundigen) informatie inbrachten op een manier die het voorstellings- en bevattingsvermogen van de omwonenden-vertegenwoordigers te boven ging. Daarnaast kwamen we een enkele keer ook de situatie tegen dat ontwikkelaars de omwonenden-vertegenwoordigers systematisch als tegenstander

bejegenden. Wat alleen maar tot gevolg had dat die vertegenwoordigers zich als tegenstanders gingen gedragen.

Verbeterpunten 18, 19 en 20

18. Als omwonende: realiseer je dat je niet beschikt over alle kennis en de vaardigheden die nodig zijn voor een effectieve inbreng in een OAR.
19. Als ambtenaar: realiseer je dat de mores in een OAR afwijken van de gang van zaken in het gemeentehuis.
20. Als ontwikkelaar: realiseer je dat omwonenden-vertegenwoordigers kan niet zoveel weten en begrijpen als een professional.

3.3. Leerproces

Het bovenstaande wijst uit dat in veel gevallen alle partijen betrokken bij een OAR door een leercurve heen moesten en dat deelname aan die OAR in feite voor de meeste deelnemers een leerproces is, zeker in het begin. Ook hier weer het belang van een neutrale en ervaren voorzitter die onderkent dat het om zo'n proces gaat en die er dus voor zorgt dat daar tijd en ruimte voor is.

Daar komt nog één ding bij: de leercurve is voor de omwonenden-vertegenwoordigers verreweg het steilst en het meest intensief. En juist zij moeten door die leercurve heen in hun eigen (beperkte) vrije tijd en dat zonder mogelijkheden die leercurve te bekorten door het inschakelen van externe deskundigen of adviseurs. In de projecten waar wij bij betrokken waren, hebben we als NLVOW geprobeerd in die leemte te voorzien door omwonenden te ondersteunen met informatie, kennis en vaardigheden. Veelal in onze eigen, eveneens beperkte vrije tijd. We zijn zo vrij te denken dat mede door onze inbreng heel wat OAR's effectiever hebben kunnen functioneren dan zonder die inbreng.

Verbeterpunt 21

21. Als bestuurder, ontwikkelaar en omwonende: erken dat deelname aan een OAR een leerproces is waarbij juist de omwonenden-vertegenwoordigers steun nodig hebben.

4. FASE 4: AFRONDEN EN BESLISSEN

4.1. Tot het begin van de formele procedure

Voor de OAR's waar we bij betrokken waren, lag de bulk van het werk in de fase voorafgaand aan het moment waarop het bevoegd gezag[16] het ontwerp-bestemmingsplan of ontwerp-inpassingplan ter inzage legt. Ook in die voorfase komt al een aantal formele besluiten langs,[17] maar het hele besluitvormingstraject gaat een andere fase in na de terinzagelegging van het ontwerp-bestemmingsplan of het ontwerp-inpassingsplan. De teerling is dan geworpen en formele procedures en rollen zijn daarna dominant.

Juist omdat de gang van zaken in de fase voorafgaand aan het vaststellen van die ontwerp-besluiten nog grotendeels informeel is, is een nauwkeurige en effectieve coördinatie en planning van essentieel belang. Wil een OAR effectief kunnen functioneren dan zal de agenda van de OAR afgestemd moeten zijn op de agenda van de gemeente en van de ontwikkelaars. In de projecten waarbij wij betrokken waren, zagen we soms dat de OAR uit de pas liep met de stappen van gemeente en/of ontwikkelaar. Dat gaf nodeloze spanningen en irritatie.

16 Gemeente, provincie of Rijk.
17 Zoals een startnotitie en een Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor de MER.

Afstemming met de gemeente is niet alleen een zaak van agenda en tijdslijn, maar heeft ook betrekking op inhoudelijke aspecten. In vrijwel alle gevallen gaf de gemeente bepaalde kaders mee aan een OAR, bijvoorbeeld in relatie tot de locatie van het park, het op te stellen vermogen, inpassing in de omgeving, belang van draagvlak, etc. Dergelijke kaders voorkomen dat de OAR met ideeën en voorstellen komt die bestuurlijk ongewenst of onhaalbaar zijn. Wij hebben echter ook ervaren dat gemeentelijke kaders soms zo dwingend zijn dat ze andere en betere oplossingen blokkeren. De reactie van de gemeentelijke vertegenwoordigers op dat betere idee was dan meestal soms dat het nu eenmaal zo was besloten en dat herziening van dat besluit onhaalbaar was of te lang zou duren. Ook anterieure overeenkomsten kunnen tot dit soort blokkades leiden.[18]

Wat we soms ook zagen gebeuren is dat een gemeente - of exacter: de verantwoordelijke wethouder - zelfstandig ging sturen op inhoud buiten de OAR om en los van de kaders die de OAR van de gemeente had meegekregen. “Niks doen” en “even rustig op je handen blijven zitten” is meestal geen onderdeel van het DNA van politici en bestuurders. Toch is dat wat een OAR vaak nodig heeft - die broedende kip die rust en tijd nodig heeft. In een paar projecten ging het op dit punt mis: een verantwoordelijke bestuurder had onvoldoende geduld en ondernam stappen die het werk van de OAR doorkruisten en soms zelfs ongedaan maakten.

Zagen we zo af en toe gemeentelijke functionarissen uit de kruiwagen van de OAR springen, bij de vertegenwoordigers van ontwikkelaars bespeurden we een enkele keer de neiging om veel te beloven, maar weinig te doen. Natuurlijk moet een ontwikkelaar de business case rond kunnen krijgen, maar eerlijk delen van lusten en lasten is niet een zaak van woorden, maar van daden. Zo af en toe kwamen we ook ontwikkelaars tegen die meenden dat het aanbieden van ruimte om financieel te participeren voldoende opwoog tegen de overlast die een windpark kan veroorzaken voor omwonenden, never mind dat degene die kan participeren haast altijd iemand anders is dan degene die de overlast heeft.

Maar ook omwonenden-vertegenwoordigers zijn niet heilig. Ook bij hen de neiging om uit de kruiwagen te springen en ook bij hen soms meer woorden dan daden. Wij menen dat gebrek aan kennis vaak de oorzaak is van dit gedrag. Kennisgebrek maakt het voor omwonenden-vertegenwoordigers lastig om de merites van voorstel te beoordelen en dan is veiliger om “nee” te zeggen. Daarnaast zagen we een enkele keer dat een omwonende-vertegenwoordiger met een dubbele agenda opereerde. In de OAR leek hij of zij loyaal mee te doen, maar tegelijkertijd was hij of zij actief betrokken bij een actiegroep die maar één doel had: dat het windpark er niet zou komen. Het is het één of het ander en dus moet zo iemand kiezen tussen aan tafel in de OAR of in de loopgraven met de tegenstanders van het park.

Bij dit laatste past nog een opmerking. We zagen die dubbelhartige opstelling soms ook in een BP. Omdat het in een BP alleen om omwonenden gaat, is er een grotere kans dat principiële tegenstanders van een windpark zich aanmelden voor deelname aan een BP. Als gezegd, wat ons betreft heeft eenieder het recht om de bouw van een windpark tegen te willen houden, maar het gaat niet aan om de ene dag aan tafel te zitten voor overleg en de andere dag salvo’s af te vuren uit de loopgraven. Net als in een OAR is het ook in een BP het één of het ander.

Laatste opmerking. Uiteindelijk komt er een moment waarop de OAR de gemaakte afspraken moet vastleggen. Dat is een juridisch lastig moment en wel om twee redenen. Ten eerste, de omwonenenden-vertegenwoordigers kunnen hoogstens tekenen namens zichzelf, maar hebben geen enkele bevoegdheid dat te doen namens anderen. Dat maakt het lastig, zo niet onmogelijk, de gemaakte afspraken juridisch bindend vast te leggen in een privaatrechtelijke overeenkomst. Ten

18 Zo maakten we het mee dat de OAR met een betere oplossing kwam voor een bepaald probleem, maar dat die oplossing werd geblokkeerd door een anterieure overeenkomst die lastig te wijzigen was vanwege politieke overwegingen

tweede, net zo lastig is de publiekrechtelijke weg omdat de OAR-afspraken vaak betrekking hebben op onderwerpen - zoals financiële participatie - waarvan het de vraag is of een overheid wel bevoegd is die te regelen via een publiekrechtelijk besluit. In een aantal projecten liepen we dus op tegen de vraag tegen hoe de afspraken als gemaakt binnen een OAR juridisch geborgd kunnen worden. Een eenduidig en helder antwoord hebben we nog niet gevonden.

Verbeterpunten 22, 23, 24, 25 en 26

22. Als bestuurder of ontwikkelaar: stem de agenda en de tijdslijn van de OAR af met de agenda en de tijdslijn die overheden en ontwikkelaars hanteren.
23. Als bestuurder: maak de kaders waarbinnen de OAR zich moet bewegen niet te rigide en maak het mogelijk die kaders zo nodig aan te passen.
24. Als bestuurder: pas op met in actie komen als het beter is de OAR een poosje rustig te laten broeden.
25. Als ontwikkelaar: denk niet dat je omwonenden kunt pacificeren enkel met woorden, mooie intenties en/of financieel voordeel.
26. Als omwonende: ga niet op twee paarden wedden door het ene moment aan tafel te zitten voor overleg en het andere moment actie te voeren tegen de bouw van het park.

4.2. Na publicatie van de ontwerp-besluiten

Als het goed is, werd er in het ontwerp-bestemmingsplan of ontwerp-inpassingsplan terdege rekening gehouden met de adviezen van de OAR - althans voor zover de overheid daartoe bevoegd is - en dus zou de gedachte kunnen zijn dat die OAR wel kan worden opgeheven. Een OAR heeft immers geen formele rol in de wettelijk voorgeschreven procedures na publicatie van de ontwerp-besluiten. Dit neemt evenwel niet weg dat in andere opzichten een OAR van nut kan zijn in de fase tussen het afronden van de formele besluitvorming en het moment dat de bouw van het windpark is voltooid en zelfs daarna tijdens de exploitatie van het windpark.

We beschikken hier over minder casuïstiek omdat de meeste projecten waar we bij betrokken waren nog in de fase van planontwikkeling zaten. Niettemin menen we dat onze ervaringen met die projecten uitwijzen dat het continueren van de OAR in de bouwfase en daarna zinvol kan zijn. Ook in de bouw- en exploitatiefase zullen er zich immers vragen en wellicht problemen voordoen die het beste geadresseerd kunnen worden in tripartiet overleg tussen overheid, ontwikkelaar(s) en omwonenden - dus in een OAR. Bovendien kan een OAR in de bouwfase en daarna ook fungeren als waarborg voor omwonenden dat de eerder gemaakte afspraken worden nageleefd. En ten slotte: nieuwe en onverwachte ontwikkelingen en problemen kunnen het beste besproken worden in een gremium dat over kennis van zaken en ervaring beschikt.

Verbeterpunt 27

27. Als bestuurder, ontwikkelaar of omwonende: hef een OAR niet zo maar op als de formele procedure van start gaat, maar ga na of het continueren van de OAR nuttig kan zijn.

5. OVERZICHT VAN ALLE VERBETERPUNTEN

Ter afsluiting van dit hoofdstuk een samenvattend overzicht van alle verbeterpunten die we hierboven geïdentificeerd hebben. Die verbeterpunten zijn nu geordend per betrokken partij, maar achter elke punt staat een verwijzing naar de onderliggende tekst.[19]

19 Met het oog op de leesbaarheid is de tekst hier en daar lichtelijk aangepast.

Verbeterpunten voor bestuurders (en ambtenaren):

1. Ga niet werken aan acceptatie van de oplossing (dat ene windpark) voordat er bij burgers/omwonenden sprake is van acceptatie van het probleem (de energietransitie). (1)
2. Ga nut en noodzaak van een windpark niet verdedigen enkel door te wijzen op de abstracte en cijfermatige doelstelling van provincie, Rijk of EU, maar doe dat aan de hand van eigen lokaal beleid en keuzes. (2)
3. Ga niet eerst achter gesloten deuren in gesprek, maar wees vanaf het eerste begin open en transparant naar de omgeving. (3)
4. Zorg er voor dat je je opstelt als eerlijke afweger van alle belangen en dat je niet gezien wordt als een partijdige behartiger van één belang. (5)
5. Rekruteer bij het samenstellen van een OAR (of BP) niet alleen uit de kring van bekende en gevestigde organisaties, maar investeer in het organiseren en betrekken van omwonenden. (7)
6. Erken dat NMO's, lokale energiecoöperaties en lokale actiegroepen eigen agenda's hebben en zie ze dus niet als vertegenwoordigers van (niet georganiseerde) omwonenden. (8)
7. Onderken dat 5-minuten inspraak in vergaderingen van de gemeenteraad (of provinciale staten) vaak alleen maar frustratie oproept. (9)
8. Pas op met informatiebijeenkomsten met vrije inloop en organiseer ze in elk geval zo dat de kans op polarisatie zo klein mogelijk is. (10)
9. Erken dat er grote verschillen zijn qua kennis en mandaat tussen omwonenden-vertegenwoordigers in een OAR en de leden van een OAR die een formele organisatie vertegenwoordigen. (11)
10. Organiseer niet alleen een OAR, maar dring er bij de omwonenden-vertegenwoordigers in de OAR op aan dat ze een BP opzetten als kanaal van informatie en communicatie tussen de OAR en de lokale bevolking. (12)
11. Zet een OAR of BP alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan. (13)
12. Denk niet dat je het in de OAR afkunt met een voorzitter uit eigen kring en stel dus zo snel mogelijk een neutrale voorzitter aan. (14)
13. Maak zo snel mogelijk afspraken over de omgangsvormen in de OAR en over de communicatie met de buitenwereld. (15)
14. Erken dat het werk van een OAR complex is en dat het niet aangaat de eigen paradigma's en referentiekaders te willen opleggen aan anderen. (16)
15. Zet een OAR alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan. (17; zie ook 13)
16. Realiseer je dat de mores in een OAR afwijken van de gang van zaken in het gemeentehuis. (19)
17. Erken dat deelname aan een OAR een leerproces is waarbij juist de omwonenden-vertegenwoordigers hulp en steun nodig hebben. (21)
18. Stem de agenda en de tijdslijn van de OAR af met de agenda en de tijdslijn die overheden en ontwikkelaars hanteren. (22)
19. Maak de kaders waarbinnen de OAR zich moet bewegen niet te rigide en maak het mogelijk die kaders zo nodig aan te passen. (23)
20. Pas op met in actie komen als het beter is de OAR een poosje rustig te laten broeden. (24)
21. Hef een OAR niet zo maar op als de formele procedure van start gaat, maar ga na of het continueren van de OAR nuttig kan zijn. (27)

Verbeterpunten voor ontwikkelaars:

1. Ga niet werken aan acceptatie van de oplossing (dat ene windpark) voordat er bij burgers/omwonenden sprake is van acceptatie van het probleem (de energietransitie). (1)
2. Ga niet eerst achter gesloten deuren in gesprek, maar wees vanaf het eerste begin open en transparant naar de omgeving. (3)
3. Rekruteer bij het samenstellen van een OAR (of BP) niet alleen uit de kring van bekende en gevestigde organisaties, maar investeer in het organiseren en betrekken van omwonenden. (7)
4. Erken dat NMO's, lokale energiecoöperaties en lokale actiegroepen eigen agenda's hebben en zie ze dus niet als vertegenwoordigers van (niet georganiseerde) omwonenden. (8)
5. Pas op met informatiebijeenkomsten met vrije inloop en organiseer ze in elk geval zo dat de kans op polarisatie zo klein mogelijk is. (10)
6. Erken dat er grote verschillen zijn qua kennis en mandaat tussen omwonenden-vertegenwoordigers in een OAR en de leden van een OAR die een formele organisatie vertegenwoordigen. (11)
7. Organiseer niet alleen een OAR, maar dring er bij de omwonenden-vertegenwoordigers in de OAR op aan dat ze een BP opzetten als kanaal van informatie en communicatie tussen de OAR en de lokale bevolking. (12)
8. Zet een OAR of BP alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan. (13)
9. Denk niet dat je het in de OAR afkunt met een voorzitter uit eigen kring en stel dus zo snel mogelijk een neutrale voorzitter aan. (14)
10. Maak zo snel mogelijk afspraken over de omgangsvormen in de OAR en over de communicatie met de buitenwereld. (15)
11. Erken dat het werk van een OAR complex is en dat het niet aangaat de eigen paradigma's en referentiekaders te willen opleggen aan anderen. (16)
12. Zet een OAR alleen onder tijdsdruk als het echt niet anders kan. (17; zie ook 13)
13. Realiseer je dat omwonenden-vertegenwoordigers kan niet zoveel weten en begrijpen als een professional. (20)
14. Erken dat deelname aan een OAR een leerproces is waarbij juist de omwonenden-vertegenwoordigers hulp en steun nodig hebben. (21)
15. Stem de agenda en de tijdslijn van de OAR af met de agenda en de tijdslijn die overheden en ontwikkelaars hanteren. (22)
16. Denk niet dat je omwonenden kunt pacificeren enkel met woorden, mooie intenties en/of financieel voordeel. (25)
17. Hef een OAR niet zo maar op als de formele procedure van start gaat, maar ga na of het continueren van de OAR nuttig kan zijn. (27)

Verbeterpunten voor omwonenden:

1. Ga niet in wantrouwen jegens overheid en ontwikkelaar zitten afwachten , maar ga zelf actief op zoek naar informatie. (4)

2. Blijf niet steken in onberedeneerd wantrouwen, maar geef bestuurders en ontwikkelaars een eerlijke kans het hele verhaal te vertellen. (6)
3. Erken dat er grote verschillen zijn qua kennis en mandaat tussen omwonenden-vertegenwoordigers in een OAR en de leden van een OAR die een formele organisatie vertegenwoordigen. (11)
4. Denk niet dat je het in de OAR afkunt met een voorzitter uit eigen kring en stel dus zo snel mogelijk een neutrale voorzitter aan. (14)
5. Maak zo snel mogelijk afspraken over de omgangsvormen in de OAR en over de communicatie met de buitenwereld. (15)
6. Erken dat het werk van een OAR complex is en dat het niet aangaat de eigen paradigma's en referentiekaders te willen opleggen aan anderen. (16)
7. Realiseer je dat je niet beschikt over alle kennis en de vaardigheden die nodig zijn voor een effectieve inbreng in een OAR. (18)
8. Erken dat deelname aan een OAR een leerproces is waarbij juist de omwonenden-vertegenwoordigers hulp en steun nodig hebben. (21)
9. Ga niet op twee paarden wedden door het ene moment aan tafel te zitten voor overleg en het andere moment actie te voeren tegen de bouw van het park. (26)
10. Hef een OAR niet zo maar op als de formele procedure van start gaat, maar ga na of het continueren van de OAR nuttig kan zijn. (27)

III. HOE KAN HET ANDERS?

In het vorige hoofdstuk hebben we een aantal verbeterpunten geïdentificeerd voor overheden, ontwikkelaars en omwonenden. Het merendeel van die verbeterpunten is praktisch van aard, heeft alleen betrekking op windenergie- projecten en valt binnen bestaande kaders en spelregels. In dit hoofdstuk kiezen we voor een breder perspectief: het totale procesverloop, niet alleen in relatie tot de besluitvorming over windparken, maar ook in relatie tot de energie-transitie als geheel. En dan niet alleen op basis van wat is, maar ook op basis van wat het zou moeten zijn. Wat zijn in een meer integrale aanpak de dingen die de besluit-vorming beter en sneller laten verlopen met maximale acceptatie[20] bij omwonenden?

1 SCHEMA PROCESFLOW [21]

Vanuit de diverse projecten waar we bij betrokken zijn geweest is er een beeld ontstaan van een "ideaalbeeld" van alle te nemen acties en besluiten in relatie tot windenergieprojecten.[22]

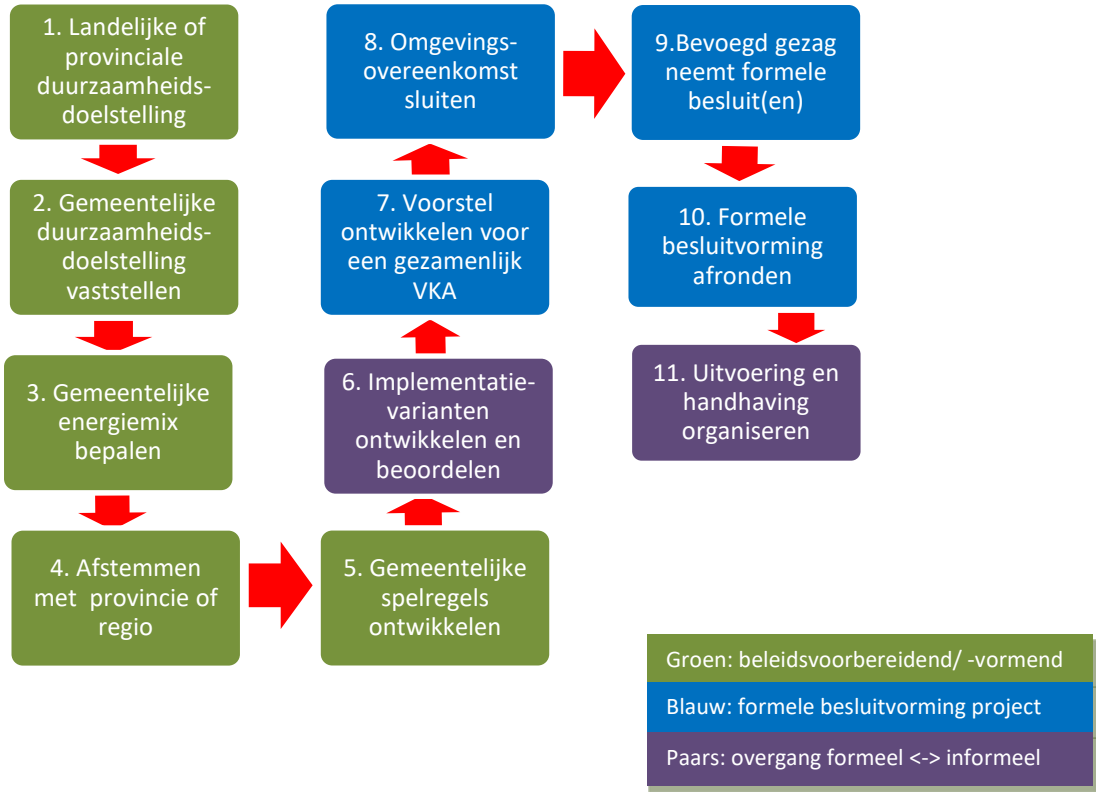

20 Ook wij weten dat universele acceptatie een illusie is: tegenstanders zullen er altijd zijn.
21 Om het overzichtelijk te houden is het schema gebaseerd op de procesflow als een gemeente het bevoegd gezag is. *Mutatis mutandis* is het ook echter toepasbaar als het Rijk of een provincie bevoegd is.
22 En, naar we vermoeden, voor alle energieprojecten met gevolgen voor de leefomgeving van mensen.

Voor specifieke besluitvormingstrajecten behoeft het schema wellicht uitwerking of aanpassing, maar het volstaat als kader voor dit hoofdstuk: aan elke stap kunnen we specifieke "veranderpunten"[23] koppelen zoals we die afleiden uit de door ons geanalyseerde projecten. Het schema is dus een ideaalbeeld, maar het is wel gebaseerd op de praktijk. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de verschillende sporen die zich binnen elk van de stappen in het schema voordoen: (1) het ruimtelijke spoor (met name de WRO); (2) het bestuurlijke spoor (beleid en besluiten); (3) het economische spoor (de markt); en (4) het maatschappelijke spoor (burgers). We hebben een poging gedaan om bovenstaand schema te koppelen aan deze vier sporen in een overall schema.[24]

Het moge duidelijk zijn dat de NLVOW zich focust op het maatschappelijk spoor en dat voor ons de andere drie sporen randvoorwaardelijk zijn. Voor ons staan de rechten en belangen van omwonenden centraal, maar dit betekent geenszins dat omwonenden altijd gelijk hebben of moeten krijgen. Ook voor omwonenden gelden de andere sporen als randvoorwaardelijk - er zijn nu eenmaal wetten en regels; overheden hebben beleid; en bedrijven moeten de business case rond kunnen krijgen. En ook voor omwonenden geldt dat er algemene maatschappelijk belangen in het geding zijn - zoals de noodzaak om te schakelen van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare bronnen.

Onze inzet is te bereiken dat er in alle stappen van het schema een eerlijke, objectieve en transparante afweging van belangen wordt gemaakt die appelleert aan het rechtvaardigheidsgevoel van alle partijen, ook van omwonenden.[25] Daar een bijdrage aan leveren: dat is het doel van de veranderpunten die we hierna aan de orde zullen stellen.

2. PER PROCESSTAP

2.1. Landelijke of provinciale duurzaamheidsdoelstelling

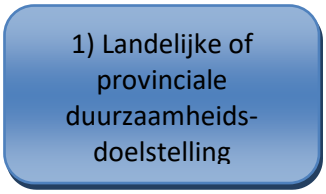

Doel: kaders geven en basis leggen voor acceptatie van het probleem

Waarom?
Wij, maar wij niet alleen, zien dat er in de samenleving veel scepsis is ten aanzien van de noodzaak van de energietransitie en de daarvan afgeleide besluiten en acties. Dus ook met betrekking tot het realiseren van windparken. Dit vertaalt zich naar onze waarneming vooral in twee vragen vanuit omwonenden: (1) is dat windpark echt nodig; en (2) kan het niet op een andere manier?

Vanuit de ervaren professionals bij overheid en ontwikkelaars wordt soms met enige ergernis op dit soort vragen gereageerd. Hoe begrijpelijk ook, een dergelijke reactie is weinig productief en miskent bovendien dat de partijen die voorop lopen in de energietransitie al te vaak een voor leken verwarrende en soms zelfs tegenstrijdige boodschap uitdragen. De energietransitie en dus de noodzaak van windparken worden onderbouwd met een reeks van wisselende argumenten. Zoals: (1) fossiele brandstoffen raken op; (2) reductie van CO_2 uitstoot is nodig om opwarming van de aarde tegen te gaan; (3) we moeten onafhankelijk worden van het Midden-Oosten of van Rusland/Poetin;

23 In het vorige hoofdstuk hadden we het over "verbeterpunten" omdat het daar vooral ging om zaken binnen bestaande kaders en regels. Die beperking laten we los in dit hoofdstuk – vandaar "veranderpunten"
24 Zie Bijlage II.
25 Juristen maken een onderscheid tussen procedurele en distributieve rechtvaardigheid. Bij het eerste gaat het om de kwaliteit van de procedure om tot besluiten te komen - bij het tweede om de kwaliteit van de besluiten die genomen werden. Gedragscodes e.d. gaan vooral over procedurele rechtvaardigheid, maar studies wijzen uit dat voor acceptatie distributieve rechtvaardigheid belangrijker is.

(4) het versterkt onze economie en het is goed voor de werkgelegenheid; of (5) het gaat om goed rentmeesterschap van de planeet, de enige die we hebben. Zakelijk en morele argumenten wisselen elkaar af. Wat moet een leek daarvan maken?

Gemis

Wat we daarom in "onze" projecten node gemist hebben, is de uitkomst van een brede maatschappelijke discussie - landelijk, provinciaal en gemeentelijk - over nut en noodzaak voor windenergie voor de energietransitie. In zo'n discussie zou het niet moeten gaan om het pushen van een bepaalde vorm of vormen van (duurzame) energie, maar over de argumenten waarom we aan de slag moeten met de energietransitie en - zonder taboes - over alle oplossingen die er voor handen zijn (dus, ja, ook over de potentie van opslag van elektriciteit in batterijen, waterstof of syncgas, van de opslag van CO2 in de bodem en zelfs van thorium centrales en kernfusie). Die techniek verandert immers voortdurend en in, zo lijkt het, een steeds hoger tempo. Maak het beleid dus technologie-onafhankelijk.[26]

Veranderpunt 1
Argumenten worden door mensen snel overgenomen als ze herkend worden en aansluiten bij wat ze al (denken te) weten. Geef mensen dus kaders alvorens over concrete acties te gaan praten, vooral als die negatieve consequenties kunnen hebben.

In "onze" projecten bleek keer op keer dat omwonenden niet wisten wat het probleem was, niet wisten welke doelstellingen gehaald moesten worden - en vervolgens te horen kregen dat windenergie de oplossing was en dat die "oplossing" voor dat onbekende "probleem" en de al even onbekende "doelstelling" uitgerekend bij hen voor de deur moest komen omdat dit nu eenmaal zou moeten van "Den Haag". En dit alles vanwege een "Energieakkoord" waar ze ook nog nooit van gehoord hadden.

Acceptatie

Veranderpunt 2
Zorg eerst voor commitment voor het probleem (stap 1) en dan voor commitment voor de doelstelling (stap 2). Beide zijn prealabele voorwaarden voor stap 3: werken aan commitment en acceptatie van een oplossing!

Het woord "acceptatie" in bovenstaande stelling is een bewuste keuze. Al te vaak wordt de term "draagvlak" gebruikt als voorwaarde voor de uitbouw van windenergie op land - zie het Energieakkoord - maar daarna wordt het nooit gehanteerd als hard criterium in de besluitvorming. Logisch want het is niet te meten. Ook de Raad van State geeft geen concrete invulling aan draagvlak als voorwaarde in de besluitvorming over windparken. Draagvlak suggereert bovendien enthousiasme en dat is nu eenmaal moeilijk haalbaar bij plannen die meestal een (negatieve) aantasting zullen zijn van de woon- en leefomgeving van mensen. Bij acceptatie daarentegen is er begrip voor de noodzaak dat het moet en leggen mensen zich neer bij de gevolgen. Wat ons betreft verdwijnt de term "draagvlak" uit de discussies over wind op land. Het woord belooft veel en betekent in de praktijk weinig tot niets. En dat geeft alleen maar ergernis

26 Waarmee we dus hetzelfde zeggen als Minister Kamp in de Energieagenda van december 2016: het Rijk gaan sturen op CO2 reductie en niet op de technieken om dat te bereiken.

Veranderpunt 3
Vergeet het woord "draagvlak" zolang er niet sprake is van drie keer commitment (probleem, doelstelling en oplossing). Spreek alleen over acceptatie.

Schema

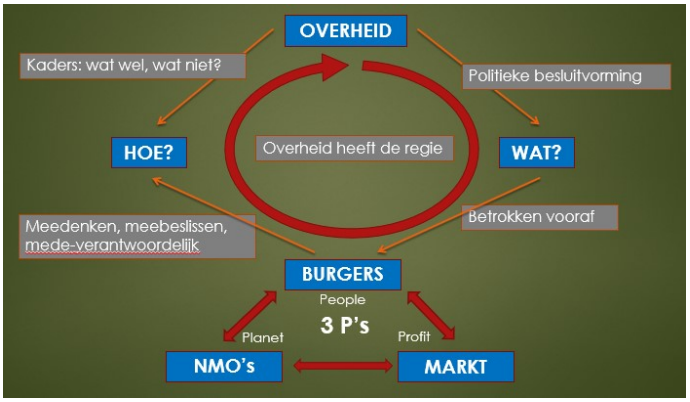

Gegeven dit soort overwegingen hebben we onze ervaring en inzichten omgezet naar een schema dat aangeeft hoe volgens ons het proces om te komen tot een landelijk (of provinciaal) beleid inzake de energietransitie idealiter gestructureerd zou moeten worden. Waarbij *"idealiter"* staat voor: samen met de burgers en andere maatschappelijke partijen. Ook in ons schema bepaalt de overheid uiteindelijk nog steeds het "wat", maar pas nadat burgers en andere maatschappelijke partijen hebben meegedacht en meegepraat. Dus geen energieakkoord dat achter gesloten deuren word gesloten tussen een beperkt aantal maatschappelijke partijen, maar een energie-akkoord van ons allemaal. De overheid stelt wel nog steeds de kaders vast - zeker financieel - waarbinnen burgers en maatschappelijke organisaties aan de slag gaan met de vraag "hoe" dat "wat" het beste gerealiseerd kan worden.[27]

2.2. Gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling vaststellen[28]

2) Gemeentelijke duurzaamheids-doelstelling vaststellen

Doel: bepalen van het "wat" (de doelstelling) op gemeentelijk niveau

Opmerking: de stappen 2 t/m 4 van het schema zijn sterk met elkaar verweven en er is dus een gerede kans dat ze iteratief meerdere keren doorlopen moeten worden totdat er een onderling goed afgestemd resultaat is behaald.

Waarom?

Bij heel veel gemeenten hebben we in de afgelopen jaren gezien dat er ter uitvoering van het Energieakkoord initiatieven vanuit de markt in behandeling werden genomen zonder dat die gemeente een eigen duurzaam energiebeleid had uitgewerkt. In de meeste gevallen werd zo'n initiatief klakkeloos omarmd omdat men zich realiseerde dat er wat aan duurzame energie gedaan moest worden binnen de gemeente, ook al was er geen doordacht - laat staan integraal - beeld van wat er binnen de gemeente wenselijk en mogelijk is. En dit terwijl er al helemaal geen sprake was (geweest) van enige dialoog met de inwoners over de vraag wat de gemeente zou moeten gaan doen op het gebied van de energietransitie.

27 Hetgeen – nogmaals – geheel en al in lijn is met de aanpak die Minister Kamp voorstelt in de Energieagenda van december 2012: sturen op CO2 reductie en het hoe (binnen kaders) laten bepalen door provinciale en/of gemeentelijke overheden.
28 Binnen door het Rijk en/of de provincie vast te stellen kaders, zowel met betrekking tot proces en procedures, als met betrekking tot de uitkomsten.

Gemeentelijk beleid
Al te vaak werd daarom in discussies over windparken door de gemeente gezegd dat het park er moet komen omdat het moet van provincie of Rijk - terwijl dat in feite niet het geval was. Hoe dan ook, verplichting of niet, wij menen dat het een eigenstandige verantwoordelijkheid is van een gemeente om zelf eigen duurzame doelstellingen en een eigen energiebeleid te definiëren. Alleen zo kan gemotiveerd en onderbouwd besloten worden of een particulier initiatief past of niet en - minstens zo belangrijk - kan een besluit over dat initiatief aan de inwoners worden uitgelegd. Als er al wel een doelstelling was, dan was "Energie neutraal in 20XX" een vaak voorkomende formulering zonder al te veel uitleg en onderbouwing. Voeg aan die doelstelling dus een goede uitleg en dragende motivering toe en het kader om individuele plannen voor windparken te toetsen en goed te keuren (of af te wijzen) wordt al een stuk concreter. En beter uitlegbaar aan de burgers.

Veranderpunt 4
Zonder een "gemeentelijk energieakkoord" kan eigenlijk van geen enkel aangeboden project bepaald worden of dat project de best mogelijke oplossing is binnen de gemeente in het kader van de energietransitie.

Acceptatie
Als, op gemeentelijk niveau, dat "wat" eenmaal is vastgesteld (met de nodige flexibiliteit want (zie boven) de technologie verandert steeds), is het "hoe" - een windpark, zonneweide, of nog weer wat anders - veel sneller acceptabel voor burgers in het algemeen, omwonenden in het bijzonder. Vooral als het "wat" en het "hoe" worden bepaald in samenspraak met de inwoners van de gemeente en de lokaal actieve lokale organisaties. Dan weten omwonenden al op voorhand waarom een windpark noodzakelijk is: er is commitment voor het probleem en voor de doelstelling en, als eerder gezegd, beide zijn voorwaarde voor acceptatie van de oplossing.

Veranderpunt 5
Organiseer een gemeente-breed overleg tussen inwoners, NMO's, bewonersorganisaties (dorpsraden, verenigingen, wijkraden), raadscommissie en bestuurders over de noodzaak van duurzame energie en over de beleidsvoornemens ter zake, maar geef ook aan dat de formele besluitvorming een zaak blijft van de gemeenteraad

Dat gemeente-brede overleg komt niet zo maar van de grond, zeker niet als het moet gaan om een representatieve groep burgers. Een gemeente moet dus bereid zijn er in te investeren, financieel, maar vooral met commitment. Maak het voor burgers aantrekkelijk om mee te doen, betaal ze desnoods. En leer van ervaringen elders, ook buiten het kader van de energietransitie.[29]

Iteratief
Het gaat hier over gemeentes. Maar het gemeentelijke "wat" moet wel aansluiten bij de doelstellingen van de provincie en het Rijk. Vandaar dat we eerder opmerkten dat de stappen 2 t/m 4 waarschijnlijk een paar keer iteratief doorlopen moeten worden om tot de noodzakelijke afstemming te komen.

29 Zie voetnoot 14. Zie ook: https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/aandeslag/thema/participatie/inspiratiegids/

Veranderpunt 6
De som van de gemeentelijke doelstellingen binnen een provincie zou moeten aansluiten op de provinciale doelstelling. En de som van de provinciale doelstellingen zou moeten aansluiten op de landelijke doelstelling

2.3. Gemeentelijke energiemix bepalen

3) Gemeentelijke energiemix bepalen

Doel: bepalen van het gemeentelijke "hoe" - de manier waarop

Waarom?
Het Energieakkoord van september 2013 bepaalt op hoofdlijnen hoe de doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 gerealiseerd moest worden. Zie de 6.000 MW windenergie op land en hoe die vervolgens in het IPO-akkoord met een nauwkeurigheid tot op 0,5 MW verdeeld worden over de provincies. Waarop de provincies hun opgave weer verdeelden over de gemeenten.

Die gang van zaken leidde tot veel weerstand bij burgers want ze konden praten als Brugman, maar twee essentiële dingen stonden op voorhand al vast en discussie daarover was dus zinloos: (1) dat het per se om windenergie moest gaan en dat andere vormen van duurzame energie niet in aanmerking komen als vervanger; en (2) dat het aantal MWs windenergie al vastligt in bestuurlijke afspraken tussen provincie en gemeente. Stap 3 is bedoeld te voorkomen dat omwonenden in de toekomst opnieuw met een dergelijke set voldongen feiten worden geconfronteerd want dit is - zo zagen we herhaaldelijk - een feilloze manier om weerstand op te roepen.

Energiemix
Op basis van de duurzaamheidsdoelstelling - het "wat" van de vorige stap - moet er nu voor de gemeente een "energiemix" worden vastgesteld die leidt tot het halen van de doelstelling - de "hoe" vraag. Deskundigen kunnen bepalen wat energiebesparing en de diverse vormen van duurzame energie kunnen bijdragen aan dat doel. Op basis van deze analyses kan vervolgens worden nagedacht – samen met de burgers – over de vraag wat voor de gemeente de meest wenselijke mix is. Ook hier weer: gegeven de stand van de techniek op dat moment en dus met voldoende flexibiliteit om nieuwe technische mogelijkheden te accommoderen. Eén manier op dat te bereiken is te werken met bandbreedtes voor de verschillende vormen van duurzame energie en niet met één enkel hard getal.
Proces

Veranderpunt 7
Bij het bepalen van de energiemix: ga uit van de best beschikbare cijfers en de beste analyse-tools, maar leg je niet vast op harde en onveranderbare streefcijfers.

Naar onze mening is het betrekken van burgers bij het bepalen van de wenselijke energiemix nog belangrijker dan het betrekken van burgers bij het bepalen van de gemeentelijke doelstelling: die komt nog grotendeels voort uit landelijke of provinciale doekstellingen, maar bij de energiemix is gaat het pas echt om het maken van eigen keuzes. Des te belangrijker om juist nu alles te doen om burgers te betrekken. Op een algemene oproep zullen vooral vrijwilligers reageren en dat levert geen representatieve groep op. Als de woonkernen binnen de gemeente al een goede vertegenwoordiging hebben, kunnen deelnemers gerekruteerd worden uit dorps- en stadsraden.[30] Zijn ook die dorps- en

30 Zo ging de gemeente Wijchen te werk. Zie: https://wijchen.d66.nl/2016/01/22/wijchen-energieneutraal-dat-komt-ooit-wel-eens/

stadsraden niet representatief, dan zal een gemeente op zoek moeten naar een eigen, ad hoc invulling om de inwoners te betrekken bij het bepalen van de energiemix. [31]

Veranderpunt 8
Zorg voor een representatieve vertegenwoordiging vanuit de inwoners tijdens het proces om een gemeentelijke energiemix te bepalen en let op hun potentie om te fungeren als ambassadeur van de uitkomsten.

Dat de regie van dit proces bij de gemeente ligt, wil niet zeggen dat de verantwoordelijke wethouder direct en persoonlijk de kar moet trekken. Regie voeren wil zeggen de kar in beweging zetten, de voortgang bewaken en het doel in de gaten houden - dus niet per se zelf de teugels in de hand nemen. Naar onze ervaring is het vaak zelfs beter is dat de direct verantwoordelijke bestuurders op enige afstand blijven. Hij of zij houdt zo de handen vrij om, alles afwegend, de uiteindelijke beslissing te nemen. Het is daarom ook verstandig om naast een proces-verantwoordelijke stuurgroep een werkgroep in te richten met deskundige en onafhankelijke personen, bij voorkeur voor een deel zelfs afkomstig van buiten de gemeente. Een dergelijke opzet voorkomt dat het proces aangevochten kan worden als vooringenomen en ingegeven door een eigen (politieke) agenda van de verantwoordelijke bestuurders.

Veranderpunt 9
Blijf als bestuurder op (enige) afstand van het participatie-proces en zorg er voor dat inhoudelijke keuzes onderbouwd worden door onafhankelijke deskundigen want dat voorkomt latere verwijten over partijdigheid en achterkamertjespolitiek.

Olievlek
Ten slotte: maak iedereen - alle inwoners van de gemeente - deelgenoot van de uitkomsten. Dat lukt niet met een paar gemeentebrede informatiebijeenkomsten. Beter is het om het concept rapport voor te leggen aan meerdere kleinschalige “keukentafelgesprekken” waarop inwoners kunnen inschrijven. Organiseer die bijeenkomsten als een open discussie platform en zeg toe dat er in de verdere besluitvorming rekening zal worden gehouden met de uitkomsten van die discussies.

Veranderpunt 10
Maak het proces en de uitkomsten breder bekend dan bij de “usual suspects”. Dit is een essentiële voorwaarde voor het accepteren van de projecten die uit de energiemix voortvloeien.

Als dit alles overkomt als mooie, maar weinig praktische theorie: in de gemeente Oss is reeds langs de zojuist geschetste lijnen een gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling vastgesteld die vervolgens vertaald is naar een energiemix om die doelstelling te halen. Daarbij werden de volgende stappen gezet: (1) bepalen energiebehoefte van de gemeente; (2) bepalen van de energiepotentie van de gemeente; (3) identificeren van besparingsmogelijkheden en opwekkingsmogelijkheden; (4) bepalen van de mogelijkheden om elders duurzame energie in te kopen; en (5) gegeven de uitkomsten van de stappen 1 t/m 4 en gegeven de beschikbare ruimtelijke mogelijkheden: bepalen van de meest wenselijke energiemix. Het kan dus!

31 Het Nationaal Platform Burgerparticipatie (www.npbo.nl) ijvert voor het instellen van z.g. “burgerparlementen” die ook voor dit doel ingezet kunnen worden.

2.4. Afstemmen met provincie of regio[32]

4) Afstemmen met provincie of regio

Doel: gemeentelijk plannen bovenlokaal afstemmen en versterken

Waarom?

Een gemeente is geen eiland. Als een gemeente na de stappen 2 en 3 weet wat hij wil, is de volgende stap daarom om met de provincie en/of buurgemeenten in gesprek te gaan over de vraag hoe de eigen plannen zich verhouden tot de plannen van de provincie of van de buurgemeenten.[33] Bovenlokale afstemming voorkomt ook dat in een latere fase van het proces omwonenden gaan wijzen naar buurgemeenten die niets doen hoewel er daar veel meer ruimte zou zijn. Het kan ook zijn dat in de bovenlokale discussies blijkt dat er op regionaal of provinciaal niveau kansen en mogelijkheden liggen die niet beschikbaar zijn per individuele gemeente.

Veranderpunt 11
Het is noodzakelijk om met de provincie en de buren te overleggen en af te stemmen. De provincie organiseert en regisseert.

Wat voor een gemeente geldt, geldt ook voor de provincie: het is geen eiland. Soms is het zelfs logischer om uit te gaan van een gebiedsindeling die over de provinciegrenzen heen loopt. Gemeente- en provinciegrenzen zijn nu eenmaal niet zichtbaar in het landschap, noch zijn ze zichtbaar voor de mensen die er wonen. De hier en daar zichtbare praktijk om windparken te realiseren langs gemeentelijke of provinciale grenzen heeft dan ook niets van doen met de landschappelijke en sociale realiteit van de omwonenden die daar wonen.

Veranderpunt 12
Overstijg bij die afstemming gemeente-, provincie- en landsgrenzen want die zijn alleen administratief-bestuurlijk relevant en bestaan niet in de beleving van de mensen die er wonen.

Iteratief

Deze stap kan betekenen dat er nieuwe inzichten ontstaan waardoor de besluiten van stap 2 en 3 opnieuw bekeken moeten worden en misschien zelfs wel aangepast moeten worden. Dat zal vaak niet zonder slag of stoot gaan en reden zijn voor discussie tussen gemeenten onderling of tussen gemeente(n) en de provincie. Het is dan zaak om niet alleen in bestuurlijk overleg tot een goede oplossing te komen, maar ook om alle stakeholders van de stappen 2 en 3 - dus ook de inwoners - opnieuw te betrekken en mee te nemen in de afwegingen die gemaakt moeten worden. Het mag geen ambtelijk/bestuurlijk onderonsje worden want dat zal leiden tot het afhaken van de partijen die in stap 2 en 3 volop meededen. Hen zelfs frustreren want waarom deden ze eerder al die moeite?

Veranderpunt 13
Betrek alle partijen die meededen aan de stappen 2 en 3 bij het intergemeentelijke overleg en bij het overleg met de provincie, vooral als dat tot aanpassing van de plannen moet leiden.

32 Hier ligt dus een belangrijke taak voor de provincies: het organiseren en regisseren van dit afstemmingproces..
33 Vandaar dat we menen dat een provincie op voorhand kaders moet stellen, zowel aan proces en procedures, als aan de uitkomsten.

2.5. Gemeentelijke spelregels ontwikkelen

5) Gemeentelijke spelregels ontwikkelen

Doel: bepalen van de randvoorwaarden voor de realisatiefase

Waarom?
Elke gemeente is anders en dus moet er per gemeente bekeken worden aan welke voorwaarden een concreet plan of project voor het opwekken van duurzame energie moet voldoen. Die voorwaarden zullen verschillen per vorm van duurzame energie want elke vorm heeft een andere impact op de omgeving en een eigen economische en sociale dynamiek. De ene vorm van duurzame energie zal minder weerstand oproepen dan de andere, al blijkt in de praktijk dat bij nadere analyse de verschillen vaak kleiner zijn dan gedacht. Zonneparken worden vaak gezien als alternatief voor windparken, maar door hun ruimtebeslag roepen zonneparken in de praktijk ook weerstand op.

Spelregels
De aan concrete projecten te stellen voorwaarden kunnen betrekking hebben op onderwerpen als: (1) de minimale afstand tot woonkernen; (2) de minimale afstand tot individuele woningen; (3) mogelijke mitigerende maatregelen om de impact te beperken; (4) landschappelijke en cultuurhistorische overwegingen; (5) het beperken van geluidshinder of van hinder door slagschaduw; (6) mogelijkheden om als omgeving te delen in de financiële opbrengsten; en (7) mogelijkheden om dit te doen als individuele investeerder. Het gaat hier om complexe onderwerpen: de spelregels mogen enerzijds niet te soepel zijn (want dat worden omwonenden niet maximaal beschermd of kunnen ze niet echt meeprofiteren), maar anderzijds ook weer niet te streng (want dan kunnen ontwikkelaars de business case niet rond krijgen). Het is daarom van belang dat bij deze stap ook de ontwikkelaars aan tafel zitten.

Veranderpunt 14
Als doelstellingen en energiemix zijn bepaald, moeten er spelregels komen waarbinnen het “spel” van start kan gaan. Meer nog dan in de eerdere stappen gaat het nu om het vinden van een evenwicht tussen belangen. En dus moeten vanaf nu alle partijen aan tafel zitten, ook de ontwikkelaars

Het gaat om het opstellen van een basaal stelsel van afspraken tussen de partijen die betrokken zullen zijn bij de realisatie van een windpark of ander duurzaam energieproject. Dit houdt ook in dat in een concrete, maar niet voorziene situatie die partijen van de spelregels moeten kunnen afwijken als ze het daar onderling over eens zijn. De spelregels vormen dus een kader, maar zijn geen dwangbuis. Daarom bestaat de “omgevingsovereenkomst” die is afgesproken in Emmen uit twee componenten:[34] enerzijds een harde basis die in principe niet onderhandelbaar meer is en anderzijds een flexibele schil met onderwerpen waarover partijen in een concrete situatie nadere of afwijkende afspraken kunnen maken.

Veranderpunt 15
Maak van de spelregels geen dwangbuis, maar geef partijen binnen zekere grenzen de vrijheid er bij onderlinge afspraak van af te wijken.

34 Zie hoofdstuk IV 4.1. - Omgevingsovereenkomst

Werkgroep
Net als bij de stappen 2 en 3 ligt ook hier de regie bij de gemeente en ook hier geldt dat bestuurders er verstandig aan doen enige afstand in acht te nemen. Om alle betrokken partijen te betrekken en mee te krijgen in het proces ligt het vormen van een breed samengestelde werkgroep in de rede. Speciaal probleem daarbij is dat er in zo'n werkgroep voor omwonenden uitermate belangrijke zaken aan de orde komen, maar dat – ook hier weer - die omwonenden veelal slecht georganiseerd zijn en dat hun kennisachterstand heel groot is. Daar komt nog wat bij: in deze stap gaat het over zeer concrete belangen van mensen in de buurt. Daarom kunnen juist nu de emoties in de kring van omwonenden hoog oplopen, zelfs in die mate dat iemand die mee doet aan een werkgroep door andere omwonenden wordt weggezet als overloper of als verrader.

Juist vanwege dit soort problemen zijn de stappen 1 t/m 4 zo essentieel. Als er al een gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling is en als er al in brede kring is nagedacht over de duurzame energiemix die daarvoor noodzakelijk is, dan is het veel gemakkelijker om omwonenden te betrekken bij het opstellen van concrete spelregels voor elk onderdeel van de afgesproken energiemix. Dan is er een groep van betrokken en ingewerkte mensen, de gemeenschap weet en begrijpt waarom er spelregels nodig zijn en dat zal mensen er eerder toe brengen om (weer) mee te doen, dan wel om de mensen die meedoen te respecteren en niet weg te zetten als verraders.

Er is geen uniform recept om dit soort problemen bij het samenstellen van een werkgroep aan te pakken. Als er al goed functionerende dorps- of stadsraden zijn, kan daar een beroep op worden gedaan. Misschien zijn er actiegroepen die niet alleen "nee" zeggen, maar die ook bereid zijn mee te denken en verantwoordelijkheid te nemen voor de uitkomsten. In elk geval zal het voor alle partijen duidelijk moeten zijn dat de omwonenden die deelnemen aan een spelregels-werkgroep niet aangemerkt mogen worden als formele vertegenwoordigers van de omwonenden: ze nemen deel op persoonlijke titel. Informeel gezag is daarom essentieel willen deze mensen in staat zijn om bij te dragen en om de uitkomsten uit te dragen onder (andere) omwonenden.

Veranderpunt 16
Erken vanaf het begin dat omwonenden die deel uitmaken van een spelregels-werkgroep een lastige relatie hebben met hun achterban, dat ze geen formeel mandaat hebben en ondersteun hen met het verwerven van informeel gezag.

Spelers
Direct na de start van een spelregels-werkgroep zal blijken dat de belangen in veel opzichten met elkaar in strijd zijn. Natuur en milieuorganisaties bepleiten dat windturbines zo ver mogelijk wegblijven van kwetsbare natuurgebieden en inwoners bepleiten dat die turbines zo ver mogelijk van hun huizen worden geplaatst - ontwikkelaars streven naar een zo gunstig mogelijke business case en omwonenden willen zo weinig mogelijk overlast, zelfs als dat ten koste gaat van de productie. Enzovoorts, enzovoorts. Het gaat dus bij voortduring om het overbruggen van belangentegenstellingen en dus is er een bruggenbouwer nodig, ja zelfs onmisbaar. De werkgroep moet geleid worden door een onafhankelijke en ervaren voorzitter met gezag. Wat ons betreft een *conditio sine qua non*!

Veranderpunt 17
Gegeven alle belangentegenstellingen in een spelregels-werkgroep is het essentieel een onafhankelijke en ervaren voorzitter aan te trekken die het vertrouwen heeft van alle partijen.

Een tweede en even essentieel punt is dat er wordt gezorgd voor een level playing field. Een aantal partijen in de werkgroep - ontwikkelaars, NMO's, ambtenaren - weet van de hoed en de rand. Dat is niet het geval bij omwonenden. Soms meent een omwonende dat hij of zij voldoende geëquipeerd is om mee te draaien in een werkgroep, maar in de praktijk is dat zelden het geval. Niet goed begrijpen wat er besproken wordt en niet bij machte zijn om zelf voor de eigen belangen op te komen leidt tot wantrouwen en afhaken. Essentieel is daarom dat omwonenden die deelnemen aan een spelregels-werkgroep ondersteuning krijgen - beter: dat ze middelen krijgen om dat zelf te regelen.

Omwonenden-vertegenwoordigers zullen met regelmaat terug moeten naar haar achterban(nen). Dat is gecompliceerd omdat die achterban diffuus en niet georganiseerd is. Regelmaat is daarom belangrijk: niet een enkele keer een ad hoc bijeenkomst voor overleg met alle omwonenden, maar liever een vast en voorspelbaar patroon. Ook een regelmatig verschijnende nieuwsbrief of een eigen website zijn manieren om een bredere groep van omwonenen te betrekken bij de werkgroep. Als de werkgroep bijna klaar is, is het verstandig de concepten nog eens goed door te spreken met alle omwonenden in keukentafelgesprekken. Niet alleen om input te krijgen, maar ook om te weten of en waar er nog pijnpunten zitten.

Veranderpunt 18
Omwonenden die deel uitmaken van een spelregels-werkgroep moeten kunnen beschikken over middelen om zich te laten ondersteunen met kennis en vaardigheden, zelfs als ze zelf zouden menen dat niet nodig te hebben. Ondersteun hen ook met het organiseren van een transparant proces om terug te koppelen naar hun achterban.

Het is niet verstandig om gemeentelijke bestuurders een al te actieve rol te laten spelen in de werkgroep. De gemeente moet niet partij worden bij elk compromis dat in de werkgroep wordt afgesproken want dan kan de gemeente later niet meer vrijelijk oordelen over de uitkomsten van de werkgroep. De gemeente heeft dus ook hier de regie, maar bindt zich niet op voorhand aan de spelregels die in de werkgroep worden afgesproekn. Uiteraard is er wel altijd een gemeentenlijke vertegenwoordiger aanwezing voor afstemming en het inbrengen van kennis en ervaring.

Veranderpunt 19
Net als bij eerdere stappen, heeft de gemeenten de regie, is de gemeente altijd vertegenwoordigd in de vergaderingen van de werkgroep, maar blijft de gemeente ook op afstand en bindt de gemeente zich niet op voorhand aan de uitkomsten van de werkgroep.

Borging
Uiteindelijk wordt de uitkomst van de werkgroep - een set spelregels met voorwaarden voor de realisatie van duurzame energieprojecten die passen binnen de gemeentelijke energiemix - aangeboden aan de gemeente, eerst aan B&W en later door B&W aan de gemeenteraad. Dat aanbieden moet niet rauwelings gebeuren. Beter is B&W en de gemeenteeraad interactief mee te nemen in de afwegingen die binnen de werkgroep zijn gemaakt.

Veranderpunt 20
Het is verstandig om de uitkomsten van de werkgroep nog voor de finale afronding informeel te presenteren aan B&W en de gemeenteraad om de leden daarvan persoonlijk kennis te laten nemen van de overwegingen achter die uitkomsten

In ons democratisch bestel is het aan de gemeenteraad om de spelregels al dan niet te "ratificeren", dat wil zeggen: er het politieke en bestuurlijke gewicht van de gemeente aan te verbinden. Die spelregelels formeel laten vaststellen door de gemeenteraad kan op het probleem stuiten dat niet alle afspraken in die spelregels van publiekrechtelijke aard zijn. Met als gevolg dat het niet altijd zeker is of een gemeenteraad daarover een formeel publiekrechtelijk besluit kan nemen. Echter, er ligt wel een overtuigend politiek en bestuurlijk feit als een gemeenteraad uitspreekt in te stemmen met de inhoud van de spelregels en B&W verzoekt die code toe te passen voor zover dat binnen de gemeentelijke bevoegdheden valt.

Veranderpunt 21
Samenvattend zijn dit de rollen van de gemeente in relatie tot een werkgroep die per duurzame energievorm gemeentelijke spelregels moet gaan opstellen:

- De verantwoordelijke wethouder heeft de regie en houdt de vinger aan de pols.
- De gemeente neemt deel aan de werkgroep, maar committeert zich niet op voorhand.
- Gemeenteraad en B&W zorgen voor de borging van de uitkomsten.

2.6. Implementatievarianten ontwikkelen en beoordelen

6) Implementatie-varianten ontwikkelen en beoordelen

Doel: per duurzame energieproject mogelijke varianten in kaart brengen

Waarom?
Na al deze stappen heeft een gemeente een duurzaamheidsdoelstelling, een (met de regio afgestemde) energiemix en een set spelregels voor elke vorm van duurzame energie die in de mix voorkomt. Daarmee is het toneel klaar voor daden, dat wil zeggen: aan de slag gaan met concrete plannen en projecten en met het uitwerken en beoordelen daarvan.[35]

Wieden
Er zijn verschillende bronnen van voorstellen voor duurzame energieprojecten: (1) commerciële partijen; (2) not-for-profit energiecoöperaties; en (3) individuele burgers. In de praktijk zijn er vaak mengvormen waarbij commerciële partijen samenwerken met lokale initiatieven omdat dit bijdraagt aan lokale inbedding en acceptatie.

Voor de commercieel meest aantrekkelijke projecten kan er sprake zijn van "project-concurrentie": er zijn meer projecten dan nodig is voor het aandeel van de desbetreffende vorm van duurzame energie in de energiemix van de gemeente. Het kan zelfs zijn dat het totale projectenaanbod meer is dat wat nodig is om de totale energiemix te realiseren. Het is verstandig die project-concurrentie zo snel mogelijk ongedaan te maken, vooral door te kijken naar de mate van zekerheid dat een project daadwerkelijk van de grond kan komen. Beter zo snel mogelijk wieden zodat alle aandacht en inzet gericht kan worden op de projecten gaat met de grootste potentie. Dat wieden is een taak en verantwoordelijkheid die toevalt aan de gemeente.[36]

35 Terwijl vandaag de dag de besluitvorming meestal direct begint met deze stap: er komt een aanvraag binnen en dan gaan overheden direct aan de slag met die aanvraag. De stappen 1 t/m 5 ontbreken.
36 In Fryslân Foar De Wyn (een project om met een totaalplan te komen voor de Friese windenergieopgave) bleek keer op keer dat als de belangen maar groot genoeg zijn, commerciële partijen er niet in slagen om te gaan samenwerken of af te stemmen. En dan zijn er ook nog mededingingsrechtelijke randvoorwaarden.

Veranderpunt 22
Elimineer zo snel mogelijk onnodige en niet levensvatbare projecten.

OAR
Als die eerste barrière genomen is en als dus bekend is welke initiatieven doorgaan, is het zaak om zo snel mogelijk per gebied een omgevingsadviesraad[37] (OAR) in te stellen waarin alle initiatieven in dat gebied besproken worden. In die OAR zijn alle bij een bepaald gebied betrokken partijen vertegenwoordigd en in elk geval: overheden, ontwikkelaars, omwonenden en NMO's. In de OAR wordt de planontwikkeling op de voet gevolgd en besproken en wordt alles van commentaar en advies voorzien. Een OAR heeft dus puur een adviserende rol. Waarbij de spelregels van de vorige stap richtinggevend zijn. Er is dus speelruimte voor interpretatie en zelfs aanpassing, behalve als expliciet is afgesproken dat een bepaalde set spelregels bindend zijn. De adviezen van de OAR richten zich vooral tot ontwikkelaar en gemeente.

Net als voor de spelregels-werkgroep van stap 5 geldt ook voor de OAR dat de meeste partijen al georganiseerd zullen zijn, maar dat dit niet het geval is met de omwonenden die aan de OAR gaan deelnemen. Dat organiseren kan het beste gebeuren door het opzetten van een breed samengesteld bewonersplatform (BP).[38] Afhankelijk van de omvang van de OAR en van het BP hebben alle leden van dat platform, dan wel een delegatie daaruit zitting in de OAR. Voor een BP gelden in essentie dezelfde opmerkingen als hierboven in relatie tot de spelregels-werkgroep van stap 5: (1) het zal lastig zijn mensen met gezag en ervaring te werven; de gemeente kan daarbij helpen; (2) de leden hebben geen formeel mandaat van hun achterban(en) en moeten het hebben van informeel gezag; (3) juist daarom moeten ze met regelmaat terug kunnen koppelen naar hun achterbannen, ook als dat leidt tot enige vertraging; (4) een ervaren en neutrale voorzitter is essentieel; en (5) de gemeente moet zorgen voor een level playing field door de leden van een BP en OAR in staat te stellen zich te laten ondersteunen met kennis en vaardigheden.

Veranderpunt 23
Beschouw de veranderpunten 16, 17, 18 en 19 als hier ingelast.

Een speciaal probleem doet zich voor als er in het gebied één of meer actiegroepen actief zijn die de bouw van het windpark willen tegenhouden. An sich mag het geen probleem zijn om ook leden van een actiegroep mee te laten doen aan een bewonersplatform of omgevingsadviesraad: uitsluiting werkt alleen maar averechts en, belangrijker, een actiegroep vertegenwoordigt een standpunt dat ook relevant en van belang is. De praktijk wijst echter uit dat vroeger of later de wegen uit elkaar gaan, zeker als de actiegroep bij een categorisch "nee" standpunt blijft en het BP of de OAR zich gaat richten op het maken van goede afspraken. Dat scheiden van de wegen moet echter een natuurlijk proces zijn en niet het gevolg van uitsluiting op voorhand.

Werkwijze
Gelet op de diversiteit van de deelnemers aan een OAR en van hun standpunten en emoties is het nuttig om direct en aan het begin afspraken te maken over de omgangsvormen. In het bijzonder over de wijze van discussiëren: niet over de persoon, maar over de zaak.

Veranderpunt 24
Ook actiegroepen hebben recht op een positie aan de onderhandelingstafel, maar maak wel vooraf afspraken over de spelregels en omgangsvormen.

37 Zie hoofdstuk IV 3.2. - Omgevingsraad
38 Zie hoofdstuk IV 3.3. - Bewonersplatform

Bij het bespreken van de plannen van de ontwikkelaars in een OAR geldt dat één beeld meer zegt dan duizend woorden. Goede visualisaties en simulaties[39] zijn dus van groot belang, juist ook voor omwonenden omdat zij als leek zich veel minder dan een deskundige een beeld kunnen vormen bij kaarten en andere papieren informatiebronnen. Maar zelfs dan blijkt in de praktijk dat omwonenden geleerd moet worden om 3D visualisaties te interpreteren en om te begrijpen wat hij of zij ziet. Wat daarbij helpt is als omwonenden niet alleen naar een plaatje kunnen kijken, maar ook zelf met die visualisaties kunnen spelen.

Visualisaties moeten niet alleen inzicht geven in landschappelijke aspecten, maar ook informatie geven over onderwerpen als: (1) hoogspanningsverbindingen; (2) bebouwing tot op het niveau van individuele woningen; (3) gas- en olieleidingen; (4) wegen; en (5) natuur- en archeologische elementen. Ook het aanschouwelijk maken van slagschaduw en geluidscontouren is uitermate nuttig om direct inzicht te geven in de consequenties van een bepaalde opstelling van de turbines. Voor visualisaties geldt: doe het goed of doe het niet. We hebben meerdere keren ervaren dat halfbakken visualisaties alleen maar tot ergernis leiden! Een paar plaatjes uit Google Maps volstaan niet

Veranderpunt 25
Een hoogwaardige 3D visualisatie en simulatie is juist voor omwonenden van groot belang. Die visualisatie moet bij voorkeur interactief zijn en niet alleen de turbines laten zien, maar ook andere elementen in de omgeving plus de contouren van slagschaduw en geluidsbelasting.

Het uiteindelijke doel van stap 6 is het vergaren van alle informatie en argumenten die nodig zijn om een weloverwogen keuze te maken tussen de verschillende varianten die er per initiatief mogelijk zijn. Het maken van die keuze is in stap 6 nog niet aan de orde. Als gezegd, de eerder opgestelde spelregels zijn bij deze stap leidend en soms zelfs dwingend. Van belang is de diverse varianten onderling vergelijkbaar te maken. Dit kan door uit de spelregels concrete toetsingscriteria af te leiden en die toe te passen op alle varianten. Er zijn hulmiddelen beschikbaar om die onderlinge vergelijking te ondersteunen. Die hulpmiddelen maken niet alleen de verschillen tussen projecten zichtbaar, maar geven ook aan of er combinaties van projecten mogelijk zijn. [40]

Veranderpunt 26
Maak de voor- en nadelen van verschillende varianten binnen een project vergelijkbaar en inzichtelijk waardoor afwegingen en te maken keuzes transparant en acceptabel worden.

Formele procedure
Ten slotte nog dit. Kort daarvoor of in samenhang met het opzetten van een OAR zal een gemeente (of provincie of Rijk) als bevoegd gezag ook de formele procedures in gang zetten. Bijvoorbeeld door het vaststellen van een startnotitie voor het initiëren van de ruimtelijke procedures of door het vaststellen van een “Notitie Reikwijdte en Detailniveau” voor de op te stellen MER. Als de OAR al in functie is, kan de OAR zich ook uitspreken over deze besluiten. Meest belangrijk is evenwel dat het formele traject - en vooral het opstellen van de MER - parallel loopt aan het werk van de OAR. Alsdan behoeft een OAR niet zelf alle vereiste informatie bijeen te brengen, maar komt een groot deel van die informatie beschikbaar in het kader van de formele procedures: via de startnotitie, via de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, via al het onderzoek in het kader van fase 1 van de MER en - later - via het meer gedetailleerde onderzoek van fase 2 van de MER over het voorkeursalternatief.

39 Zie hoofdstuk IV 3.6. - 3D visualisatie tools
40 Zie hoofdstuk IV 3.7. - Scenario tool

2.7. Voorstel ontwikkelen voor een gezamenlijke VKA

7) Voorstel ontwikkelen voor een gezamenlijke VKA

Doel: kiezen van een voorkeursalternatief voor de rest van de procedure

Waarom?

Als alle mogelijke varianten van een project met hun voor- en nadelen in stap 6 in kaart zijn gebracht, breekt het moment van de waarheid aan: er moet gekozen worden. Voor omwonenden kan dat moment bepaald zwaar op de maag liggen, ja zelfs bedreigend zijn. Daarna immers liggen heel veel dingen vast en is het over en uit met het min of meer vrijblijvend spelen met opties en variaties.

Werkwijze

Idealiter komen alle partijen binnen OAR gezamenlijk tot een unanieme keuze van het beste alternatief, in het jargon: het "voorkeursalternatief"of "VKA". Dat zal lang niet altijd lukken. Het is dan zaak aan te geven waarover men het wel eens is en waar de verschillen liggen. Vervolgens kan elke partij melden wat het eigen standpunt is en waar het overeenstemt met, dan wel verschilt van, het standpunt van de meerderheid. In onze ervaring ligt de oorzaak van een verschil van mening vaak niet zozeer in een bepaald overweging als zodanig, als wel in het gewicht dat aan die overweging wordt toegekend. Dat kan ruimte bieden voor een compromis. Als dat niet lukt: verschillen van mening zijn volstrekt begrijpelijk en het is daarom beter ze uit te spreken dan ze onder het vloerkleed te vegen. Dit ook met het oog op de formele besluitvorming door het bevoegd gezag

Veranderpunt 27
Streef in een OAR naar een gezamenlijk standpunt inzake het VKA, maar als dit niet lukt, wees transparant over de vraag waarover men het eens is en waar men van mening verschilt. Dit ook met het oog op de formele besluitvorming in een latere fase.

Het advies van een OAR over het voorkeursalternatief heeft vaak grote impact op de omgeving want de meeste omwonenden realiseren zich dat er met dat advies een belangrijks stap wordt gezet. Daarom moet de gemeente de regie voeren over de wijze waarop het advies openbaar wordt gemaakt. Omdat omwonenden al eerder betrokken werden, zijn informatiebijeenkomsten met vrije inloop nu wel een optie,[41] vooral als het de OAR en niet de gemeente is die het advies presenteert en toelicht. Van belang is ook geen valse verwachtingen te wekken. Daarom kan het beter zijn vanaf het begin aan te geven dat het OAR advies niet meer zal worden aangepast, maar dat er van het besprokene een verslag zal worden gemaakt dat ter kennis zal worden gebracht van de gemeente als bevoegd gezag met het verzoek dat verslag te betrekken in de formele besluitvorming.

Veranderpunt 28
Zorg dat het advies van de OAR breed bekend wordt bij omwonenden, geef die omwonenden de kans zich uit te spreken over dat advies en garandeer als gemeente dat hun reactie wordt meegewogen in de formele besluitvorming.

41 In hoofdstuk II, paragraaf 2.2, werd gewezen op de risico's en nadelen van dergelijke bijeenkomsten.

2.8. Omgevingsovereenkomst sluiten

8) Omgevings-overeenkomst sluiten

Doel: maken van een set privaatrechtelijke afspraken

Waarom?
De spelregels van stap 5 stellen weliswaar voorwaarden aan het realiseren van een bepaalde vorm van duurzame energie, maar doen dat in algemene zin en niet in relatie tot een specifiek project. Ook het definitieve besluit van het bevoegd gezag (stap 9) zal (publiekrechtelijke) kaders en regels geven, maar ook die zullen nog zaken open laten, soms bewust, soms onbewust. Vandaar deze stap waarin - op basis van de besluitvorming van stap 7 - de partijen in een OAR gaan werken aan het tot stand brengen van een voor hen bindende privaatrechtelijke omgevingsovereenkomst.

Inhoud
In die overeenkomst worden voor dat ene concrete project afspraken gemaakt onder meer over de volgende (clusters) van onderwerpen: (1) het minimaliseren van overlast; (2) compensatie voor overlast en schade; (3) delen in de opbrengsten, zowel voor de omgeving als geheel, als voor individuele inwoners; en (4) aanspreekpunten en omgangsvormen tijdens de bouw en de exploitatie van het windpark. Elk van deze onderwerpen is in feite een rubriek die zich weer laat opsplitsen in deel-onderwerpen.[42] Veel van die onderwerpen spelen vooral tussen de ontwikkelaars en omwonenden en kunnen daarom soms beter worden besproken en voorbereid in een kleinere subgroep dan in de voltallige OAR. Dit geldt in het bijzonder voor de onderwerpen in rubriek 3: het gebiedsfonds en financiële participatie.

Veranderpunt 29
Stel uit de OAR een subgroep samen als een onderwerp slechts twee partijen aangaat, maar leg de uitkomst wel voor aan de voltallige OAR.

Werkwijze
Het moge duidelijk zijn dat meer nog dan in de eerdere stappen omwonenden nu behoefte hebben aan professionele ondersteuning en advies: het gaat nu echt om de knikkers. Ontwikkelaars hebben veel meer ervaring en kennis dan omwonenden, juist als het gaat om de financiële aspecten. Business modellen van windparken zijn nu eenmaal niet openbaar vanwege het bedrijfsvertrouwelijke karakter er van. Ondersteuning van omwonenden is daarom juist nu van essentieel belang om te voorkomen dat de discussie blijft steken in onbegrip en wantrouwen.

Veranderpunt 30
Bij het onderhandelen over een omgevingsovereenkomst hebben omwonenden meer dan ooit behoefte aan professionele ondersteuning.

Complicatie
Bij het sluiten van een omgevingsovereenkomst lopen we opnieuw aan tegen het probleem dat we eerder tegenkwamen bij stap 5: de omwonenden die deelnemen aan de OAR hebben geen formeel mandaat om namens andere omwonenden te tekenen.[43] Een omgevingsovereenkomst is een civielrechtelijke overeenkomst, maar één partij bij die overeenkomst - omwonenden - heeft geen tekenbevoegdheid anders dan voor zichzelf. Zelfs het oprichten van een “Stichting omwonenden

42 Zie hoofdstuk IV voor nadere bijzonderheden.
43 Zie Veranderpunt 16

windpark X" lost dat probleem niet op. Ook de gemeente kan een omgevingsovereenkomst niet zo maar mede-ondertekenen want in die overeenkomst komen waarschijnlijk onderwerpen aan de orde die buiten de gemeentelijke bevoegdheden vallen.

Net als bij de spelregels van stap 5 lijkt ook hier de beste oplossing dat de gemeente de omgevingsovereenkomst "ratificeert: , dat wil zeggen: uitspreekt dat het inhoudelijk instemt met die overeenkomst en al het wettelijk mogelijke zal doen om de naleving te verzekeren. Zeker geen ideale oplossing, maar onder de omstandigheden de hoogst haalbare.

Veranderpunt 31
Omdat omwonenden een omgevingsovereenkomst niet namens andere omwonenden kunnen tekenen, valt het aan de gemeente toe om die overeenkomst te ratificeren, dat wil zeggen: uit te spreken dat de gemeente inhoudelijk instemt met die overeenkomst.

2.9. Bevoegd gezag neemt formele besluit(en)[44]

9) Bevoegd gezag neemt formele besluit(en)

Doel: zekerheid voor alle partijen over het doorgaan van een project.

Waarom?
We leven - gelukkig maar - in een representatieve democratie en dat betekent dat het nemen van formele besluiten de taak en verantwoordelijkheid is van gekozen bestuursorganen: gemeenteraden, provinciale staten en het parlement. Daar worden de knopen doorgehakt en dat blijft zo - uiteraard - in onze aanpak. Dat knopen doorhakken is vooral aan de orde als een OAR niet met een unaniem advies komt. Bovendien zullen er altijd mensen zijn die zich niet vertegenwoordigd hebben gevoeld in een OAR en juist voor die mensen is het van belang dat ze zich kunnen wenden tot hun volksvertegenwoordigers en dat ze gebruik kunnen maken van de mogelijkheden tot inspraak en verweer die de Algemene Wet Bestuursrecht hen biedt.

Werkwijze
Vaak heeft een bevoegd gezag al eerder bepaalde voorbereidende besluiten genomen (bijvoorbeeld over een startnotitie of over een notitie reikwijdte en detailniveau (zie boven stap 6), maar nu gaat het om het definitieve besluit of besluiten. Bij een gemeente gaat het bij windparken meestal om het wijzigen van een bestemmingsplan om het project mogelijk te maken of om het vaststellen van een "verklaring van geen bedenkingen" als het project weliswaar afwijkt van het bestemmingsplan, maar dit niet op bezwaren stuit. Bij provincies gaat het om een provinciaal inpassingsplan (PIP) en bij het Rijk om een Rijksinpassingsplan (RIP). Plus alle daarbij horende vergunningen en vrijstellingen.

Ondanks al het voorwerk dat al werd verzet in de stappen tot nu toe, zal het nemen van een definitief besluit hoogstwaarschijnlijk heel wat emotie losmaken. Daarop moet geanticipeerd worden om te voorkomen dat die de emoties alleen maar nog hoger oplopen. Om die reden is het organiseren van een reguliere commissievergadering met gelegenheid tot inspraak een scenario met een hoog afbraakrisico. Al te veel insprekers, straffe handhaving van toch al zeer beperkte spreektijd, heel veel

44 Met die term verwijzen we naar het geheel van alle te nemen besluiten. Dus bestemmingsplan, inpassingsplan, verklaring van geen bezwaar, omgevingsvergunningen, vrijstellingen, etc. Het gaat ons immers niet om de formele procedure-stappen, maar om de informele processtappen die nodig zijn om tot inhoudelijk verantwoorde besluitvorming te komen met betrokkenheid van omwonenden..

herhalingen, een parade van persoonlijke stokpaardjes - het is alleen maar contraproductief. Beter is het daarom te kiezen voor een andere opzet, bijvoorbeeld in de vorm van het z.g. “Lagerhuisdebat” waarbij controversiële standpunten systematisch worden ingeleid en eenieder per onderwerp het zijne of hare kan zeggen - waarop het debat zich richt op het volgende onderwerp. Voorwaarde is een ervaren gespreksleider.

Veranderpunt 32
Vanwege de kans op hoogoplopende emoties voldoen traditionele commissievergaderingen niet als voorbereiding op een definitief besluit van een gemeenteraad. Kies daarom voor een andere, meer interactieve werkvorm, zoals het Lagerhuisdebat.

Speelruimte
Een besluit van een gemeente om het licht definitief op groen te zetten voor een bepaald project moet enerzijds klip en klaar zijn, maar anderzijds ook ruimte laten om in te spelen op gewijzigde omstandigheden. Feit is wel dat door de zorgvuldige voorbereiding de gemeenteraad in onze aanpak minder speelruimte heeft dan voorheen - wat ook betekent dat er minder ruimte is voor ad hoc besluiten. Eerder immers heeft de gemeenteraad al de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling en de gemeentelijke energiemix vastgesteld en dat zijn de kaders waarbinnen nu besloten wordt over een concreet project.

Veranderpunt 33
Het definitieve besluit om een project goed te keuren moet getoetst worden aan de eerdere besluiten van de gemeenteraad inzake de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling en de gemeentelijke energiemix

En tenslotte: van belang is ook Veranderpunt 31. En dus dat de gemeenteraad op enigerlei wijze de eerder tussen omwonenden en ontwikkelaars gesloten omgevingsovereenkomst (stap 8) ratificeert, dat wil zeggen: steun uitspreekt en toezegt dat de gemeente al het wettelijk mogelijke zal doen om de naleving daarvan te verzekeren. En als onderdelen van de (civielrechtelijke) omgevingsovereenkomst opgenomen kunnen worden in de (publiekrechtelijke) besluiten van de gemeenteraad: des te beter.

2.10. Formele besluitvorming afronden

10) Formele besluitvorming afronden

Doel: juridisch vaststellen of genomen besluiten definitief zijn

Waarom?
Over het waarom kunnen we kort zijn: in dit land hebben burgers wettelijke mogelijkheden hun bezwaren tegen de in stap 9 genomen besluiten kenbaar te maken door het maken van bezwaar, dan wel door indienen van een zienswijze. En als dat in hun ogen niet leidt tot de gewenste aanpassingen in de gewraakte besluiten hebben burgers het recht in beroep te gaan bij de rechter. Soms is dat de (bestuurs)rechter in eerste aanleg – soms is dat direct de Raad van State.

Werkwijze
Ook hier kunnen we heel kort zijn: de te volgen procedures zijn wettelijk vastgelegd en dus hebben alle betrokken partijen maar te doen wat de wet van hen eist. Als er qua gang van zaken al ruimte voor

interpretatie aanwezig is, dan is het meestal aan de rechter te bepalen of en hoe daarmee wordt omgegaan.

Mislukt!
Vanuit onze optiek valt er over deze stap dus niet veel te melden behalve één ding: de rode lijn in al het voorafgaande is nu juist deze stap zoveel mogelijk overbodig te maken – dus te voorkomen dat heel veel mensen formeel bezwaar gaan maken of formeel naar de rechter stappen. Als stap 10 heel belangrijk blijkt te zijn doordat veel mensen zich gaan beroepen op hun wettelijke rechten, dan is het in de voorafgaande stappen (vooral 2 t/m 8) dus niet gelukt om weerstand en confrontatie te transformeren in acceptatie en coöperatie.

2.11. Voorzien in continuïteit qua uitvoering en handhaving

11) Uitvoering en handhaving organiseren

Doel: inrichten van een uitvoeringsorganisatie

Waarom?
Na al dat voorwerk zal de neiging zijn om de OAR op te heffen na het tot stand komen van de omgevingsovereenkomst en in elk geval nadat de gemeentedaad de formele besluiten heeft genomen. Het is de vraag of dit verstandig is. Ten eerste, waarschijnlijk eist de omgevingsovereenkomst dat er periodiek bepaalde besluiten worden genomen, bijvoorbeeld over de afdracht aan een gebiedsfonds. Ten tweede, in de exploitatiefase kan er iets gebeuren dat aanpassing van de overeenkomst noodzakelijk of wenselijk maakt. En, ten derde, een OAR kan in actie komen als er vragen of klachten zijn bij omwonenden als het windpark eenmaal draait.

Veranderpunt 34
Niet alleen de gemeente, maar ook een OAR kan een rol spelen bij de borging van een omgevingsovereenkomst.

Werkwijze
Er kan dus in enigerlei vorm een "uitvoeringsorganisatie" nodig zijn. Voor grote windparken kan het daarbij gaan om een eigen organisatie, hoe klein ook[45], maar voor kleinere parken is dit al snel een brug te ver. Bij die kleinere parken zou een OAR bepaalde uitvoerende taken op zich kunnen nemen, terwijl bij grotere parken met een eigen uitvoeringsorganisatie de OAR kan fungeren als een soort raad van toezicht.

Maar nog los van al deze praktische overwegingen: het is voor alle partijen - ook de gemeente - belangrijk dat er altijd een communicatiekanaal beschikbaar is tussen de eigenaar van een windpark en omwonenden. Dit alleen al lijkt voldoende reden om de OAR in stand te houden. Veel werk kan het niet zijn als het windpark zich houdt aan de afspraken van de omgevingsovereenkomst en een de eisen en voorwaarden van de besluiten van het bevoegd gezag.

Veranderpunt 35
Hef een OAR niet automatisch op na het sluiten van en omgevingsovereenkomst of de formele besluiten van het bevoegd gezag, maar overweeg hem in te zetten als uitvoeringsorganisatie, dan wel als raad van toezicht.

45 Zoals het "Windloket Wieringermeer"; zie hierna hoofdstuk IV.

3. TE INGEWIKKELD?

Is het allemaal niet te ingewikkeld? Een terechte vraag: met al die stappen en per stap al die activiteiten, wordt het allemaal niet veel te ingewikkeld**?** Gaat het niet nog meer tijd en inzet kosten, terwijl ook nu al het ontwikkelen van een windpark al snel 5 tot 8 jaren kost? Wij menen van niet! Sterker: wij denken dat een aanpak als hierboven geschetst zal leiden tot meer acceptatie en tot minder confrontatie in relatie tot windenergieprojecten op land, tot kwalitatief betere besluiten en tot snellere besluitvorming. Waarom?

Ten eerste, vanaf stap 5 voegen we in feite niets toe - noch stappen, noch activiteiten. We structureren, we verhelderen (althans dat denken we) en we geven aan hoe burgers/omwonenden bij elk van die stappen betrokken zouden moeten worden, maar wat er per stap gedaan moet worden, wordt ook nu allemaal al gedaan. Soms ook lopen bij de huidige gang van zaken de stappen op een verwarrende - en dus vertragende – manier door elkaar heen. De huidige gang van zaken wordt (al te) vaak al werkende weg ingevuld met als gevolg: (al te) veel improvisatie en dus onvoorspelbaarheid voor alle partijen. Met als gevolg: onnodig tijdverlies en frustratie.

De door ons voorgestelde aanpak rekent af met al die problemen en maakt het gehele traject voor alle partijen beter voorspelbaar, terwijl elke partij per stap al direct een beeld heeft van wat er gedaan moet worden en wat er van hem of haar wordt verwacht. Dat kan volgens ons de doorlooptijd alleen maar bekorten. En het kan de sfeer tussen partijen alleen maar verbeteren.

Ten tweede, de eerste vier stappen zijn an sich ook niet nieuw, maar waren tot nu toe geen expliciet onderdeel van de besluitvorming over een windenergieproject. Sterker: (al te) vaak worden die stappen niet gezet en wordt er dus geprobeerd over een concreet project te beslissen zonder de kaders die de stappen 1 t/m 4 op moeten leveren. Dus zonder een landelijke duurzaamheidsdoelstelling die breed gedeeld wordt in de samenleving, zonder een gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling, zonder een duurzame energiemix om die doelstelling te halen en zonder afstemming met de buren en de provincie. En dat alles was en is nu juist een bron van problemen want het maakt de besluitvorming over een concreet windenergieproject tot een spel zonder regels. En ook dat leidt ook alleen maar tot vertraging en frustratie.

Daarom denken wij dat het expliciet “voorschakelen” van de stappen 1 t/4 voorwaarde is om de stappen 5 t/m 11 op een goede en snelle manier te doorlopen. Met belangentegenstellingen en, zo af en toe, nog steeds met conflicten, maar ook op basis van een set afgesproken kaders en spelregels. Wij menen dat het expliciet toevoegen van de stappen 1 t/m 4 - niet alleen voor windenergie, maar voor alle vormen van duurzame energie - tijdwinst zal opleveren in de stappen 5 t/m 10.

Ten derde, ons stappenplan sluit aan bij de “governance” van de energietransitie zoals die wordt voorgesteld in de Energieagenda die Minister Kamp in december 2016 naar de Tweede Kamer zond. Daarin wordt een wezenlijk ander aanpak voorgesteld met als kernelementen: (1) het Rijk stuurt op het reduceren van de CO2 uitstoot; (2) lokale en regionale overheden krijgen een ruime mate van vrijheid om zelf te bepalen hoe ze aan die opgave willen voldoen; en (3) het Rijk houdt de vinger aan de pols en kan interveniëren als het lokaal of regionaal niet goed gaat. Zet die kernelementen af tegen ons stappenschema en dan is direct duidelijk dat dit schema exact aansluit bij de aanpak zoals die geschetst wordt in de Energieagenda.

Ten vierde en tenslotte, de aanpak zoals wij die hier schetsen sluit niet alleen aan bij de Energieagenda, maar ook bij de nieuwe Omgevingswet. Belangrijke bouwsteen van die wet is burgerparticipatie, het betrekken van burgers in de besluitvorming over ruimtelijke projecten. Een vorm van burgerparticipatie wordt bij grote projecten verplicht gesteld, maar de wet zelf geeft niet aan hoe die

burgerparticipatie geregeld moet: dat moet lokaal en afhankelijk van de concrete situatie worden ingevuld. Welnu, dat is exact wat onze aanpak doet: invulling geven aan burgerparticipatie op lokaal niveau.

IV. VOORBEELDEN, HULPMIDDELEN EN TIPS

Dit hoofdstuk bevat een verzameling van "tools" die we in de praktijk tegenkwamen (of hielpen ontwikkelen) en waarvan wij denken dat ze nuttig kunnen zijn als voorbeeld of hulpmiddel. Of dat echt zo is, kunnen wij niet beoordelen want dat hangt af van de concrete omstandigheden. Of u nu ontwikkelaar, omwonende, politicus, bestuurder of ambtenaar bent: bepaal zelf of er in onderstaande verzameling iets is dat u kunt gebruiken om situaties als hiernaast te voorkomen. We ordenen de verzameling aan de hand van de 11 processtappen van het vorige hoofdstuk.

1. STAPPEN 1 T/M 10

1.1. Bijeenkomsten

Feit is dat er gedurende de planontwikkeling van windparken heel wat bijeenkomsten met omwonenden en andere belangstellenden worden georganiseerd. Onze ervaring met de meeste bijeenkomsten is weinig positief. Een belangrijke reden daarvoor heeft niets van doen met de bijeenkomst als zodanig, maar is gelegen in het feit dat bijeenkomsten vaak over de oplossing gaan (dat ene windpark), terwijl er bij burgers nog geen bekendheid is met, laat staan acceptatie van, het probleem (de energietransitie) of van de na te streven doelstellingen. We wezen hier al eerder op.[46]

Maar het ligt ook vaak aan de opzet van de bijeenkomsten: (1) uitnodigingen gaan te laat de deur uit of worden niet breed verspreid; (2) zalen blijken vaak te klein om het aantal aanwezigen aangenaam te accommoderen; (3) bestuurders en/of ontwikkelaars gaan achter een tafel op een podium zitten en scheppen zo afstand; (4) discussies worden vaak geleid door iemand die gezien wordt als partijdig (geldt niet alleen voor ontwikkelaars en hun vertegenwoordigers, maar kan ook voor een wethouder gelden); en (5) algemeen toegankelijke bijeenkomsten trekken juist de fervente voor- en (vooral) tegenstanders aan. Allemaal olie op het vuur dat er al is (of smeult) en vandaar dat openbaar toegankelijke informatiebijeenkomsten zelden bijdragen aan wederzijds begrip, maar veel vaker aan verdere polarisatie. Met een beetje fantasie en zorgvuldigheid kan het ook anders en beter.

We noemden al het "Lagerhuisdebat" als mogelijk model. De aanpak kan verschillen, maar wij zagen goede resultaten met de volgende aanpak: (1) een gespreksleider stelt een stelling of onderwerp aan de orde; (2) mensen die voor of tegen zijn of die iets willen zeggen, nemen tegenover elkaar plaats op twee rijen stoelen (althans zo lang er nog stoelen beschikbaar zijn), afhankelijk van de vraag of ze voor of tegen zijn; (3) de discussieleider leidt de discussie, geeft mensen het woord en houdt ze aan de afgesproken spreektijd; (4) kapt herhalingen vriendelijk maar beslist af; (5) als iemand zijn of haar zegje gedaan heeft, kan hij of zij opstaan zodat iemand anders kan plaatsnemen om iets te zeggen; en (6) als de discussie in herhaling vervalt, stelt de gespreksleider een nieuwe stelling of onderwerp aan de orde, en maken de deelnemers aan de afgesloten ronde plaats voor nieuwe deelnemers.[47]

46 Zie hoofdstuk II 1.1 en verbeterpunt 1
47 Zie hoofdstuk III 2.9 en veranderpunt 32

Ook in Fryslân Foar De Wyn[48] werd al snel ontdekt dat plenaire bijeenkomsten contraproductief kunnen zijn en werd er snel overgestapt op een andere aanpak met als kernelementen: (1) een neutrale en ervaren discussieleider treedt op als gastheer; (2) plenair: korte feitelijke presentaties door ontwikkelaars en/of bestuurders; (3) dus nooit plenaire discussies in een volle zaal; die aanpak vooraf wel duidelijk aangeven want anders ontstaat daarover weer gedoe; (4) opsplitsen in kleinere groepen van maximaal 20 personen met per groep een neutrale voorzitter en rapporteur plus iemand die namens de ontwikkelaar en/of de gemeente kan spreken; (5) per groep maximaal 45 minuten discussie; (5) daarna (met een verse kop koffie) naar een tweede groep met een ander onderwerp of thema; en (6) als de tijd het toelaat: nog een derde groep. Als er veel belangstelling wordt verwacht: vooraf aanmelden gevolgd door toezenden van een toegangsbewijs, inclusief de indeling in de kleinere groepen. Bij binnenkomst toegangsbewijs inleveren in ruil voor consumptiebonnen en deelnemers bij vertrek vragen een email adres achter te laten.

Als het dan toch per se een openbaar toegankelijke plenaire bijeenkomst moet zijn: (1) zorg in elk geval voor een neutrale en ervaren gespreksleider/gastheer; (2) zorg dat de discussie zich vooral afspeelt tussen de ontwikkelaar(s) en de zaal; (3) voorkom dat aanwezige politici en bestuurders zich gaan gedragen als belangenbehartiger in plaats van als belangenafweger (soms is het zelfs beter dat een wethouder na een kort woordje van welkom weggaat); en (4) vaak is een serie op elkaar voortbouwende bijeenkomsten beter dan één enkele: in de eerste zeggen mensen wat ze niet willen, in de tweede (of derde) gaat het over de vraag wat ze dan wel willen. De ervaring met Windkracht 3 in Emmen[49] is dat het juist bij een reeks bijeenkomsten goed werkt als die bijeenkomsten niet door de gemeente of door de ontwikkelaar(s) worden georganiseerd, maar door een neutrale organisatie.

Natuurlijk zijn dit niet meer dan enkele suggesties, maar ze zijn wel gebaseerd op eigen (en soms pijnlijke) ervaringen. Onze voornaamste boodschap is dat wij al te vaak gezien hebben dat de standaard informatiebijeenkomst met de “autoriteiten” achter een tafeltje op een podium leidt tot de taferelen zoals op de foto van de vorige pagina. Er zijn genoeg voorbeelden en modellen om het anders en beter te doen, of dat nu gaat om een bijeenkomst in stap 2 of in stap 8.[50]

2. STAPPEN 1 T/M 4

2.1. Energievisie Oss

We merkten al eerder op dat, op een enkele uitzondering na, de stappen 2 t/m 3 op lokaal niveau nog grotendeels ontbreken (wat volgens ons, we zeggen het nog eens,[51] een belangrijke reden is voor de weerstand tegen windenergie). Eén van die uitzonderingen is de gemeente Oss. Die gemeente heeft op een innovatieve manier gewerkt aan het bepalen van de energiemix om in 2050 energieneutraal te zijn, dat wil zeggen: zero CO2 uitstoot.

Het begon in Oss - als gebruikelijk - met een aanvraag voor het bouwen van een windpark. Echter, anders dan in veel andere gemeenten concludeerde Oss dat er eigenlijk geen kader was om over de aanvraag te oordelen. Daarom besloot de gemeente om een gerenommeerd en onafhankelijk bureau[52]

48 Fryslân Foar de Wyn was een door de provincie ondersteund project van de windsector, natuur- en milieuorganisaties en een organisatie vanuit omwonenden om in minder dan een jaar een integraal plan te maken hoe Friesland met zoveel mogelijk acceptatie zou kunnen voldoen aan de opgave van 530,5 MW windenergie in 2020. Voor verdere bijzonderheden zie: https://www.rvo.nl/file/fryslan-foar-de-wynpdf-0

49 Platform Windkracht 3 was een initiatief van de gemeente Emmen om zoveel mogelijk in samenspraak met de bevolking de locaties en de inrichting te bepalen van de windparken die nodig zijn om te voldoen aan de opgave van de gemeente om per 2020 in totaal 95,5 MW aan windenergie te realiseren. Voor verdere bijzonderheden zie: https://www.windkracht3.nl/

50 Het Nationaal Platform Burgerparticipatie Omgevingsprojecten i.o. heeft het concept van “burgerparlementen” ontwikkeld met een format om burgers systematisch en zorgvuldig te betrekken bij de besluitvorming over omgevingsprojecten. Voor verdere bijzonderheden, zie: https://www.npbo.nl/

51 Zie hoofdstuk II 1.1 en verbeterpunt 1 en 2

52 CE Delft.

een onderzoek te laten doen naar twee zaken: (1) het totale energieverbruik binnen de gemeente Oss en de samenstelling daarvan; en (2) de energiepotentie van de gemeente, dat wil zeggen: de hoeveelheid duurzame energie die maximaal binnen de gemeente opgewekt kan worden. Bij dat laatste werd naar alle vormen van duurzame energie gekeken (wind, zon, biovergisting, geothermie, etc.) en er werd rekening gehouden met import van buiten de gemeente en het feit dat de vraag naar elektriciteit zal toenemen als aardgas vervangen wordt door warmtepompen en auto's elektrisch worden. Uitgangspunt bij dit alles was en is dat Oss in 2050 energieneutraal wil zijn.

Als tweede stap - toen werd het pas echt innovatief - ging de gemeente niet alleen over tot de klassieke consultaties met het bedrijfsleven en andere maatschappelijke partijen, maar werd er ook een "kaartspel" ontwikkeld en in meerder rondes gespeeld door bedrijven, organisaties en burgers. Doel van dat spel - wat dus heel wat meer is dan een spelletje - was het bepalen van de energiemix die nodig is om in 2050 energieneutraal te zijn. Waarbij de cijfers uit het CE Delft onderzoek de parameters waren om het spel zo realistisch mogelijk te maken.

Elke speler kreeg de beschikking over verschillende soorten kaartje om in te zetten.

- Elk kaartje besloeg een oppervlakte van 1 x 1 kilometer en op dat oppervlak zette het ene kaartje x MW aan zonne-energie neer en het andere y MW aan windenergie. Of geothermie of biovergisting.
- Doel van het spel was om binnen de grenzen van de gemeente zoveel kaartjes in te zetten als er nodig zijn om het totaal benodigde energieverbruik te dekken uit duurzame bronnen, dat wil zeggen: nadat mogelijke besparingen en inkoop van buiten de gemeente in mindering waren gebracht op dat verbruik.
- Om het spel wat overzichtelijker te maken stond op elk kaartje een bepaald percentage dat het inzetten van dat kaartje bij zou dragen aan het bereiken van de volle 100 procent duurzame energie in 2050.
- Het spel werd in meerdere rondes gespeeld, ook met steeds verschillende spelers. Na elke ronde waren er algemeen toegankelijke informatiebijeenkomsten waarin de inwoners van Oss niet alleen kennis konden nemen van de uitkomsten, maar daarop ook commentaar konden geven.

Hoewel de uitkomsten soms voorspelbaar waren - bijvoorbeeld relatief veel windenergie in lege gebieden - gaat het om meer dan die uitkomsten als zodanig: een dergelijk "spel" is ook een krachtig middel om burgers te betrekken bij de energietransitie en daarvoor verantwoordelijkheid te laten nemen. Op dit moment is de gemeente bezig met het voorbereiden van een besluit over de energiemix waarmee Oss aan de slag wil gaan om in 2050 volledig energieneutraal te zijn.

2.2. Energievisie Beuningen

Ook de gemeente Beuningen heeft burgers intensief betrokken bij het ontwikkelen van een energievisie. Doelstelling was Beuningen in 2050 energiecentraal te maken en om dat te bereiken startte de gemeente in 2015 een co-creatieproces met de naam "De Beuningse Energievisie". In een eerste bijeenkomst (met een onafhankelijke voorzitter en een zaal met 200 mensen) werden inwoners, bedrijven en verenigingen geïnformeerd over de energiehuishouding van de gemeente: hoeveel energie gebruiken huishoudens en bedrijven en waar liggen er kansen voor meer duurzame energie. Dit alles op basis van informatie en cijfers bijeengebracht door een extern adviesbureau.[53]

Daarna gingen tien werkgroepen aan de slag met het uitwerken van kansen en mogelijkheden op diverse terreinen.[54] Sommige van die werkgroepen hielden zich bezig met een zeer praktisch

53 Royal Haskoning/DHV.

54 Zie bijlage III 8.2 - Processchema Beuningen

onderwerp - andere met een meer algemeen thema zoals mogelijkheden voor grootschalige windenergie of zonne-energie. Aldus ontstonden er een paar scenario's om Beuningen in 2050 energieneutraal te maken. Naast maatregelen gericht op besparing en andere acties, zouden er 60 tot 70 hectare zonneweide en circa 10 windturbines nodig zijn. Uiteraard - we leven in een representatieve democratie - was het laatste woord aan de gemeenteraad: begin 2017 stelde de raad de energievisie "Energiek Beuningen" vast. De gemeente wil nu al in 2040 energieneutraal zijn.[55] Met dat besluit werd in feite stap 2 in het processchema van hoofdstuk III afgerond.

Beuningen is nu begonnen aan de tweede fase: hoe kan de energievisie gerealiseerd worden? Waar kunnen er zonneweides komen? Waar windturbines. Ook nu worden de inwoners van de verschillende kernen intensief betrokken, wetende dat het juist nu concreet en dus spannend kan gaan worden. Doel is het opstellen van een "kanskaart" waarop in beeld wordt gebracht hoe er binnen de gemeente voldoende duurzame energie kan worden opgewekt. Ook hier gaat het om open discussies zonder dat er al voorstellen van de gemeente of van ontwikkelaars op tafel liggen. Niet alleen de inwoners worden betrokken, maar ook potentiële ontwikkelaars want een kans is alleen een kans als ook zij er brood in zien. Zelfs scholen en kinderen worden expliciet betrokken.[56]

In ons processchema gaat het nu dus om stap 3 en vooral stap 5: het (nader) bepalen van de energiemix en het uitwerken van randvoorwaarden.[57] Als de kanskaart er is, is het weer aan de gemeenteraad om te beslissen.

3. STAPPEN 5 T/M 7

3.1. Gedragscode Wijchen

In de gemeente Wijchen ontstond onrust na het bekend worden van plannen voor de bouw van windparken. Na overleg tussen de gemeente en de meest direct betrokken inwoners (die daarbij ondersteund werden door de NLVOW) besloot de gemeente om eerst een toetsingskader te ontwikkelen voor het beoordelen van die plannen en om pas na het vaststellen van dat kader de plannen in behandeling te nemen. De uitkomst van dat proces heeft uiteindelijk de titel "Gedragscode Windenergie Wijchen" gekregen met als status een formeel raadsbesluit.

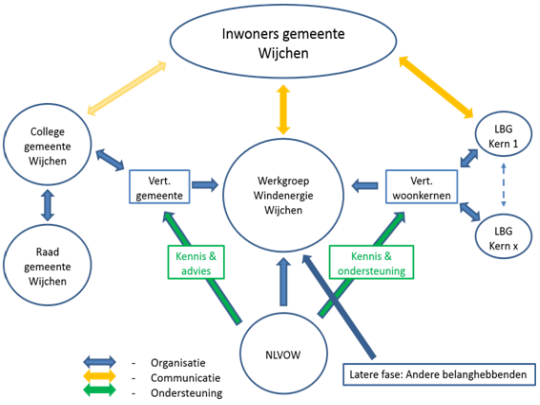

Voor het opstellen van dat toetsingskader werd een werkgroep geformeerd. Zie het schema voor de samenstelling en het functioneren van die werkgroep. De vertegenwoordiging van inwoners werd ingevuld door vanuit elke woonkern van de gemeente twee leden van de z.g. "Leefbaarheidsgroep" (vergelijkbaar met een dorpsraad) deel te laten nemen. Vanuit de gemeente namen twee beleidsambtenaren deel. Die ambtenaren gaven ook invulling aan de faciliterende rol van de gemeente. De NLVOW (die zelf al eerder een eigen gedragscode voor wind op land had opgesteld) ondersteunde de inwoners met kennis en ervaring. Hoewel qua rolverdeling wellicht minder zuiver, trad de NLVOW vertegenwoordiger op verzoek van alle partijen ook op als voorzitter van de werkgroep.

55 Zie het contrast met tien jaar eerder: toen grote controverse over een aanvraag van een commerciële partij voor een vergunning voor een windturbine met als uitkomst dat er niets gebeurde behalve frustratie allerwegen. Met de nieuwe werkwijze laat Beuningen zien dat een aanpak volgens ons processchema beter werkt dan de klassieke (en nog steeds meest gebruikelijke) gang van zaken.
56 Zie: https://www.demaasenwaler.nl/nieuws/algemeen/18791/kinderen-brainstormen-over-energieneutraal-beuningen-
57 Wij waren zelf niet bij dit project betrokken, maar hebben het wel op afstand gevolgd en met enkele direct betrokkenen gesproken. Over de stand van zaken op dit moment, zie: https://beuningen.nieuws.nl/nieuws/20170927/energieneutraal-2040-denkt-en-doet-mee/

Na een intensief traject van meerdere maanden werd er op deze manier een gedragscode opgesteld en ter bekrachtiging aan de gemeenteraad aangeboden.[58] Hetgeen geschiedde. Inhoudelijk kan de Wijchense gedragscode fungeren als voorbeeld voor andere gemeenten, maar er ontstond wel een praktisch probleem: omdat de gemeente vooraf geen harde randvoorwaarden had gesteld ten aanzien van het minimaal te realiseren aantal MWs windenergie, worden er in de gedragscode eisen gesteld waarvan naderhand bleek dat ze het onmogelijk maakten om binnen de gemeente voldoende ruimte te vinden voor windenergie. De gemeente is thans bezig dit probleem aan te pakken.

3.2. Omgevingsadviesraad

In toenemende mate wordt er thans gebruik gemaakt van "omgevingsraden" of "omgevingsadviesraden" (hierna beide aangeduid als OAR) om de omgeving te betrekken bij de uitwerking van plannen voor een windpark. En paar jaar geleden toen die ontwikkeling nog in de kinderschoenen stond, schreef de NLVOW een kritische blog over de plannen voor een OAR voor windpark Wieringermeer. Die kritiek had betrekking op vragen als:

- Hoe onafhankelijk is een voorzitter die door de ontwikkelaars wordt aangesteld?
- Is het niet mosterd na de maaltijd om een OAR in te stellen als de inpassing al vaststaat?
- Welke speelruimte is er om afspraken te maken en waarover kunnen die dan nog gaan?
- Wie kan verzekeren dat de afspraken worden nagekomen? En hoe werkt dat in de praktijk?

Die vragen zijn nog steeds relevant bij elk plan om een OAR in te richten, niet alleen voor omwonenden, maar ook voor overheden en ontwikkelaars. Voor ontwikkelaars is met name het laatste punt van belang want de omwonenden die deel uitmaken van een OAR kunnen nu eenmaal niet tekenen namens andere omwonenden.[59] Inmiddels is er echter wel meer ervaring met OAR's.

- Bij Windpark Wieringermeer ging de OAR wat laat en moeizaam van start want locaties, aantallen turbines, etc. stonden al vast, terwijl er in het begin ook discussie was over de keuze van de voorzitter en er bij omwonenden sprake was van kennisachterstand. Het gebied van het windpark werd opgedeeld in zes subgebieden en per subgebied hadden twee personen zitting in de OAR. Na de eerste aanloopproblemen kwam de OAR echter snel op stoom en functioneerde hij effectief en constructief. De OAR is nog steeds actief. Toch moesten OAR deelnemers onlangs toch weer via de krant vernemen dat de plannen op onderdelen waren gewijzigd. Plan is dat de OAR zal blijven functioneren na de oplevering van het park, met name om te fungeren als toezichthouder op een nog op te richten uitvoeringsorganisatie.[60]
- Ook voor Windpark Nij Hiddum Houw in Friesland is een OAR ingesteld. Vanuit omwonenden nemen vertegenwoordigers uit dorpsraden deel, hebben zich enkele vrijwilligers aangemeld en neemt ook een al jaren actieve actiegroep deel. De provincie faciliteert de OAR, er is een neutrale voorzitter aangetrokken en de OAR is actief betrokken bij de stappen in de formele procedure. Waarschijnlijk vanwege de agenda van de ontwikkelaars (en dus van de provincie) moest de OAR in hoog temp aan de slag, soms met wekelijkse vergaderingen, zelfs in de zomermaanden. Juist dan knelt de kennisachterstand van omwonenden. Die tijdsdruk leidde tot toenemende frustratie met als gevolg dat recentelijk een aantal deelnemers uit de OAR is gestapt met als motivering dat er geen enkele reële kans is om ook maar iets aan de plannen te veranderen. Daarmee lijkt deze OAR te gaan mislukken - met als belangrijkste redenen de tijdsdruk en het onwrikbaar vasthouden aan de eigen plannen en procedures door provincie en ontwikkelaars.
- Bij Windpark Weijerswold in de gemeente Coevorden was er geen OAR bestaande uit ontwikkelaars, overheden en omwonenden, maar waren er wel enkele bewonersgroepen die met de ontwikkelaars overlegden en die met hen een omgevingsovereenkomst hebben gesloten. De

58 Bijlage III 1.1.2. - Gedragscode Wijchen
59 Zie Hoofdstuk II 4.1.
60 Bijlage III 3.3.3. - Uitvoeringsorganisatie WP Wieringermeer

gemeente speelde op de achtergrond een rol door zich op het standpunt te stellen dat het vergunningstraject pas gestart zou worden als er overeenstemming zou zijn tussen ontwikkelars en omwonenden over een omgevingsovereenkomst.
- Bij het (zeer omstreden) Windpark Drentse Monden/Oostermoer wordt nu ook gesproken over het instellen van een OAR, maar de vraag is wat die OAR nog gaat doen nu alle toestemmingen en vergunningen al zijn verleend en de Raad van State binnenkort uitspraak zal doen over de ingestelde beroepen. Daarmee lijkt de zaak in elk geval voor wat betreft de betrokken overheden afgedaan te zijn. Eén mogelijkheid is dat die OAR gaat fungeren als een raad van toezicht voor een uitvoeringsorganisatie - als die er al zou komen.

Uit dit zeer korte overzicht blijkt in elk geval dat een OAR niet een vast model is dat alleen maar van de plank gehaald behoeft te worden om aan de slag te kunnen gaan. Als er nagedacht wordt over het instellen van een OAR, dan is het zaak om in elk geval aandacht te geven aan de volgende vragen.
- Wat is het juiste moment om een OAR in te stellen? Niet te vroeg, maar zeker niet te laat. Het stappenplan van hoofdstuk III suggereert dat stap 6 een goed moment kan zijn.
- Welke partijen moeten aan tafel komen? In principe: de betrokken ontwikkelaars, overheden, omwonenden en NMO's, maar de casus Coevorden wijst uit dat het ook anders kan.
- Hoe kan er een representatieve vertegenwoordiging worden gerekruteerd vanuit de (doorgaans niet georganiseerde) omwonenden? Wat is de relatie met actiegroepen en een burgerplatform?
- Hoe kan er voor een level playing field worden gezorgd? In het bijzonder: hoe ondersteun je omwonenden zodat ze niet vol onzekerheid en wantrouwen aan tafel zitten?
- Op welke manier kunnen afspraken worden geborgd gegeven het feit dat de omwonenden-vertegenwoordigers andere omwonenden niet kunnen binden?
- Hoe lang moet de OAR blijven functioneren? Wordt er in een OAR ook onderhandeld over een omgevingsovereenkomst of is dat enkel een zaak tussen ontwikkelaars en omwonenden?

3.3 Bewonersplatform

Een bewonersplatform (BP) is een andere diersoort dan een OAR: waar een OAR in principe bestaat uit alle betrokken partijen (ontwikkelaars, overheden, omwonenden en NMO's), bestaat een BP enkel uit omwonenden (en misschien een enkele vertegenwoordiger van een bedrijf in de directe omgeving van het geplande windpark). Een BP is dus een tijdelijke organisatie die moet dienen als gesprekspartner - niet formeel namens, maar vanuit omwonenden - met de ontwikkelaars en overheden. Een BP kan dus ook fungeren als het gezelschap dat uit zijn midden een paar mensen selecteert die namens de omwonenden deelnemen aan de OAR. Deelnemers aan de OAR rekruteren is zelfs een belangrijke reden om een BP in te stellen. Probleem is: hoe rekruteer je de leden van een BP uit een ongeorganiseerde groep omwonenden?

Om dat probleem te omzeilen wordt soms voorgesteld om af te zien van een BP, maar om in zee te gaan met bestaande organisaties zoals dorps- of wijkraden (of hoe ze heten) of met actiegroepen. Naar onze ervaring is dat vaak niet verstandig.
- Dorps- of wijkraden hebben altijd een ruimer belang te dienen dan enkel dat van omwonenden bij een gepland windpark. Omwonenden voelen zich dan al snel niet vertegenwoordigd door de vertegenwoordigers van de dorps- of wijkraad omdat deze niet opkomen voor hun specifieke belangen. Alle kans dat de tweespalt in een dorp of wijk daardoor alleen maar groter wordt. We zagen het gebeuren. We zagen ook dat de vertegenwoordigers van een dorps- of wijkraad - wetende hoe gevoelig het allemaal ligt, ook binnen de dorps- of wijkraad zelf[61] - zich bij voortduring op de vlakte hielden en in feite geen enkele inbreng hadden.

61 Waar soms zowel ontwikkelaars als omwonenden lid van zijn.

- Er zijn actiegroepen en actiegroepen. De meest voorkomende vorm is een actiegroep die maar één doel heeft: er voor zorgen dat het park er niet komt. Dat blokkeert elke zinvolle bijdrage aan de planontwikkeling want dat proces gaat er juist vanuit dat het park er komt, althans dat er een goede kans is dat het er komt. Een actiegroep moet dus kiezen: ofwel de loopraven in "nee" blijven zeggen ofwel aan tafel en onderhandelen. We zagen soms – maar niet altijd - dat een actiegroep in de loop der tijd opschoof: als het er op gaat lijken dat het park er toch komt, dan maar kiezen voor "Plan B" en gaan onderhandelen. Tot dat moment is het in onze ervaring meestal contraproductief om een actiegroep formeel op te nemen in een BP.

Hoe kan een BP dan wel worden samengesteld? Een algemeen recept is er niet - het is maatwerk en afhankelijk van de lokale omstandigheden. Zie de paar voorbeelden die zojuist werden genoemd. Maar naar onze ervaring zijn de volgende criteria in het bijzonder van belang.

- Een BP moet representatief zijn voor het gehele gebied van het windpark.
- De deelnemers moeten breed geaccepteerd zijn en gezag hebben bij omwonenden.
- Ze moeten gemotiveerd zijn, tijd vrij willen maken en geen belangenconflict hebben.

In de praktijk zagen we dat er soms goede resultaten werden bereikt door enkele vrijwilligers een informatieavond te laten organiseren (dus door omwonenden zelf en niet door ontwikkelaars of gemeente) en bij de oproep daarvoor direct te melden dat het de bedoeling is een BP op te richten om te gaan overleggen met de ontwikkelaars en de gemeente. De gemeente kan helpen door budget ter beschikking te stellen voor een ervaren en neutrale gespreksleider (en daarna zelf even weg te blijven). Die gespreksleider kan tegen het einde van de bijeenkomst vragen wie mee wil doen aan een BP en wie als trekker wil optreden om het BP te gaan organiseren. Vaak blijkt dan dat de animo om trekker te zijn beperkt is, maar dat er toch een groepje mensen overblijft die wel mee willen doen aan een BP. Theorie? Nee, we zagen meerdere keren dat het zo kan werken.

En wat daarna ook helpt is dat de gemeente een budget(je) ter beschikking stelt om de leden van een BP (en vooral als die ook nog in de OAR gaan zitten) te laten ondersteunen door mensen met kennis van zaken die door hen vertrouwd worden. Op diverse plaatsen[62] hebben we al betoogd dat kennisachterstand een bron van onzekerheid en wantrouwen is en dus is elke euro besteed aan het wegnemen daarvan een goede investering. Zie die ondersteuning als een minimale tegenprestatie ten behoeve van mensen die bereid zijn er tijd in te steken (soms veel), die onkosten moeten maken en die ook nog eens de moed hebben hun nek uit te steken in een omgeving die het ze vaak kwalijk neemt dat ze aan tafel gaan zitten met de tegenpartij in plaats van de loopgraven in te duiken.

3.4. Bespreekpunten

We zagen dat in de gesprekken en onderhandelingen tussen ontwikkelaars/exploitanten van windparken en omwonenden een aantal punten bij voortduring terugkomt. Natuurlijk zijn niet alle punten in elke situatie relevant, maar een checklist kan handig zijn. Zie hieronder. Let wel: zoals sommige punten in een concrete situatie niet aan de orde zijn, zo kunnen er in die situatie ook zaken spelen die niet op de lijst staan.[63]

1. Locatie van de turbine(s)
    a. Is er nog ruimte voor verandering?
    b. Zijn de aantallen en het vermogen definitief?
    c. Kan het totale vermogen gerealiseerd worden met krachtiger turbines?
    d. Wat zijn de afstanden tot woonhuizen en bebouwing?
    e. Zijn er 3D visualisatie-tools beschikbaar?

62 Zie hoofdstuk II 3.3. en veranderpunt 18
63 De volgorde van het overzicht is geen indicatie van belang.

2. Geluidsbelasting
   a. Is er een kaart van de geluidscontouren conform de geldende normen?
   b. Zijn er redenen voor de gemeente om een maatwerkvoorschrift vast te stellen?
   c. Kan de geluidsdruk verminderd worden door technische maatregelen?
      - Is er een stiller type turbine beschikbaar?
      - Zijn er geluiddempende maatregelen mogelijk?
   d. Is maximalisatie van de geluidsdruk mogelijk door aftopping van geluidspieken?
   e. Kan de turbine periodiek in een “noise-reduction mode” worden gezet?
3. Slagschaduw
   a. Wordt voldaan aan de geldende normen?
   b. Zijn er overzichten of kaartmateriaal van te verwachten slagschaduw?
   c. Kan de turbine automatisch worden uitgeschakeld als zich slagschaduw voordoet?
4. Gezondheidsrisico’s
   a. Hoe groot is het risico op slaapverstoring door geluid?
   b. Zijn er andere risico’s vanwege zaken als LFG, straling en verspreiding fijnstof?
5. Uiterlijk turbine
   a. Wordt de turbine voorzien van een maskerende kleur?
   b. Wordt er een anti-schitter coating aangebracht op de wieken?
   c. Worden er ergens op de turbine logo’s of reclame-materiaal aangebracht?
6. Verlichting
   a. Moet de turbine voorzien worden van obstakelverlichting?
   b. Wordt die verlichting van onderen afgeschermd?
   c. Kan die verlichting gedempt worden bij helder weer en goed zicht?

   Planschade
   a. Is het mogelijk de vergoeding van planschade vooraf te regelen?
   b. Wordt ook het eigen maatschappelijk risico van 2 % vergoed?
   c. Hoe wordt de vergoeding uitgekeerd? In contanten of als aandeel in het park?
8. Tijdelijke vergunning
   a. Wordt na het einde van de economische levensduur van de turbine(s) door de overheid bekeken of windenergie nog wel nodig of wenselijk is op deze locatie?
9. Omwonenden-vergoeding
   a. Wordt er een vergoeding voor overlast gegeven direct aan omwonenden?
      - Zo ja, hoe wordt de hoogte bepaald? Op basis van afstand? Andere criteria?
      - Hoe wordt de vergoeding uitgekeerd? Contant? Aandeel? Goedkope kWhs?
   b. Is er (al dan niet naast punt a) sprake van een collectief gebiedsfonds?
      - Zo ja, hoe wordt de afdracht aan dat fonds bepaald?
      - Hoe en door wie wordt de besteding van de gelden van het fonds bepaald?
10. Participatie mogelijkheden
   a. Zijn er voor omwonenden mogelijkheden tot financiële participatie?
      - Zo ja, wat is het rendement en hoe wordt dat gegarandeerd?
   b. Is er een mogelijkheid om met een groep mensen een eigen turbine te kopen?
      - Zo ja, wat is het verwachte rendement?
11. Nul-meting
   a. Wordt de huidige geluidsdruk (dus voor de komst van het park) gemeten?
   b. Wordt de huidige (dus ook voorafgaand) gezondheidssituatie in kaart gebracht?
12. Klachten en informatie
   a. Wordt er een vast loket ingericht waar omwonenden zich tot kunnen wenden?
   b. Is informatie over de productie van het park toegankelijk voor omwonenden?
   c. Wordt er in de exploitatiefase voorzien in een platform voor overleg?
   d. Hoe worden omwonenden geïnformeerd over veranderingen?

Wij realiseren ons dat deze “agenda” vooral wordt bepaald door wat er leeft bij omwonenden. Dat neemt evenwel niet weg dat een checklist als hierboven ook voor ontwikkelaars en overheden nuttig kan zijn want het geeft hen inzicht in de vragen die voor omwonenden van belang zijn.

3.5. Onderhandelen

Ook voor dit onderwerp geldt dat het hiernavolgende vooral handig is voor omwonenden. Echter, we zeiden het al meerdere keren: weten dat je iets niet weet of niet kunt, is een bron van onzekerheid en wantrouwen en dus zijn tips voor omwonenden om effectiever te kunnen onderhandelen goed voor het (zelf)vertrouwen. Zie het als een “mitigerende maatregel” om wantrouwen tegen te gaan en zo de sfeer aan tafel te verbeteren. Hieronder een checklist die wij zo af en toe omwonenden hebben aangereikt als eerste handvat .[64]

1. Voorafgaand aan de start van de echte onderhandelingen: bereid je voor.
   a. *Inventariseer eerdere toezeggingen van de andere partijen*. Vaak worden in het voortraject al bepaalde toezeggingen gedaan door de andere partijen. Leg die vast.
   b. *Maak een overzicht van je wensen/eisen.* Leg een eigen lijst op tafel want zo houd je de regie in de onderhandelingen en weten andere partijen waar het je om gaat.
   c. *Zoek een “objectieve” onderbouwing van je wensen/eisen*. Zoek uit wat er in vergelijkbare situaties uit de bus kwam. Doe dat ook als je iets nieuws wilt.
   d. *Stel prioriteiten.* Niet alles is even belangrijk en bepaal dus samen met je achterban wat de belangrijkste punten zijn en op welke punten je kunt toegeven.
   e. *Test de argumenten voor je wensen/eisen*. Bepaal met je achterban wat de sterkste onderbouwing is van je prioriteiten en hoe je die het beste kunt presenteren.
2. Als de echte onderhandelingen van start zijn gegaan: denk strategisch.
   a. *Bevestig eerdere toezeggingen.* Laat de andere partij weten dat je toezeggingen in de eerdere fasen hebt vastgelegd en dat dit de basis is waarop je verder gaat.
   b. *Trek samen op waar dat kan.* Zoek bondgenoten, bereidt gezamenlijk voor, koppel met regelmaat terug naar je achterban en maak afspraken over de rolverdeling.
   c. *Houd de regie over je eigen wensen.* Laat weten dat je een reactie verwacht op je wensen/eisen. Reageer op afwijzingen met de tegenvraag wat dan wel kan.
   d. *Gebruik “Ja, en” in plaats van “Ja, maar”.* Reageer op een betoog van de tegenpartij door eerst aan te geven waar je het mee eens bent en ga pas daarna in op bezwaren.
   e. *Vraag door op de argumentatie van de andere partij.* Zeg niet direct dat je het niet eens bent met de tegenpartij, maar vraag door op de argumenten.[65]

Voor een ervaren onderhandelaar wellicht allemaal open deuren, maar dat geldt niet voor de overgrote meerderheid van omwonenden als ze ineens in een OAR tegenover de vertegenwoordigers van ontwikkelaars en overheden zitten. We hebben ervaren hoe zelfs simpele lijstjes als hierboven kunnen helpen om omwonenden-vertegenwoordigers meer zelfvertrouwen te geven en dat dit de sfeer zeer ten goede kwam.

3.6. 3D visualisatie tools

Er komen steeds meer 3D visualisatie-tools op de markt om de impact van een windpark op de omgeving inzichtelijk te maken. Juist voor omwonenden geldt dat die visualisaties meer zeggen dan

64 Met dank aan Fon ten Thij die ons dit model aanreikte. Zie: http://www.fttproces.com/

65 Een nog kortere, maar vergelijkbare versie in drie punten: (1) ga niet de onderhandelingen in alsof je ten oorlog trekt en de tegenpartij moet verslaan; (2) ken niet alleen je eigen belangen, maar ook die van de tegenpartij en gebruik die kennis; en (3) manage de verwachtingen, niet alleen van jezelf en je collega’s, maar ook van je achterban.

welk verhaal of welke 2D kaart ook. Om te voldoen moet een 3D visualisatie in elk geval aan de volgende eisen voldoen.

- Er moet gewerkt kunnen worden met een range aan formaten en merken turbines.
- Alle omringende objecten (huizen, bomen, wegen, water,etc.) moeten zichtbaar zijn.
- Belemmeringen (gasleidingen, radar,etc.) moeten zichtbaar gemaakt kunnen worden.
- Zichtpunten moeten variabel zijn, bij voorkeur met bol-fotografie mogelijkheden.
- Beperkingen vanwege minimale onderlinge afstanden tussen turbines moeten instelbaar zijn.
- Het moet mogelijk zijn om de aan- en afwezigheid van slagschaduw te simuleren.
- Beeldhoek, kijkhoogte, windrichting en windsnelheid moeten instelbaar zijn.

Inmiddels zijn er ook programma's op de markt voor geluidssimulatie die gecombineerd kunnen worden met 3D visualisaties. Qua bediening zijn er twee mogelijkheden: door het bedrijf dat de visualisatie gemaakt heeft[66] of door eenieder die met de tool wil spelen.[67] Dat laatste lijkt aantrekkelijk, maar het gevaar is dat leken "oplossingen" bedenken die in de praktijk onmogelijk zijn. Onze ervaring is dat het de voorkeur verdient dat er deskundigen aanwezig zijn om er voor te zorgen dat een 3D visualisatie een betrouwbaar beeld geeft en bij leken inzichten oplevert die van nut zijn bij het afwegen van alternatieven.

3.7. Scenario tool

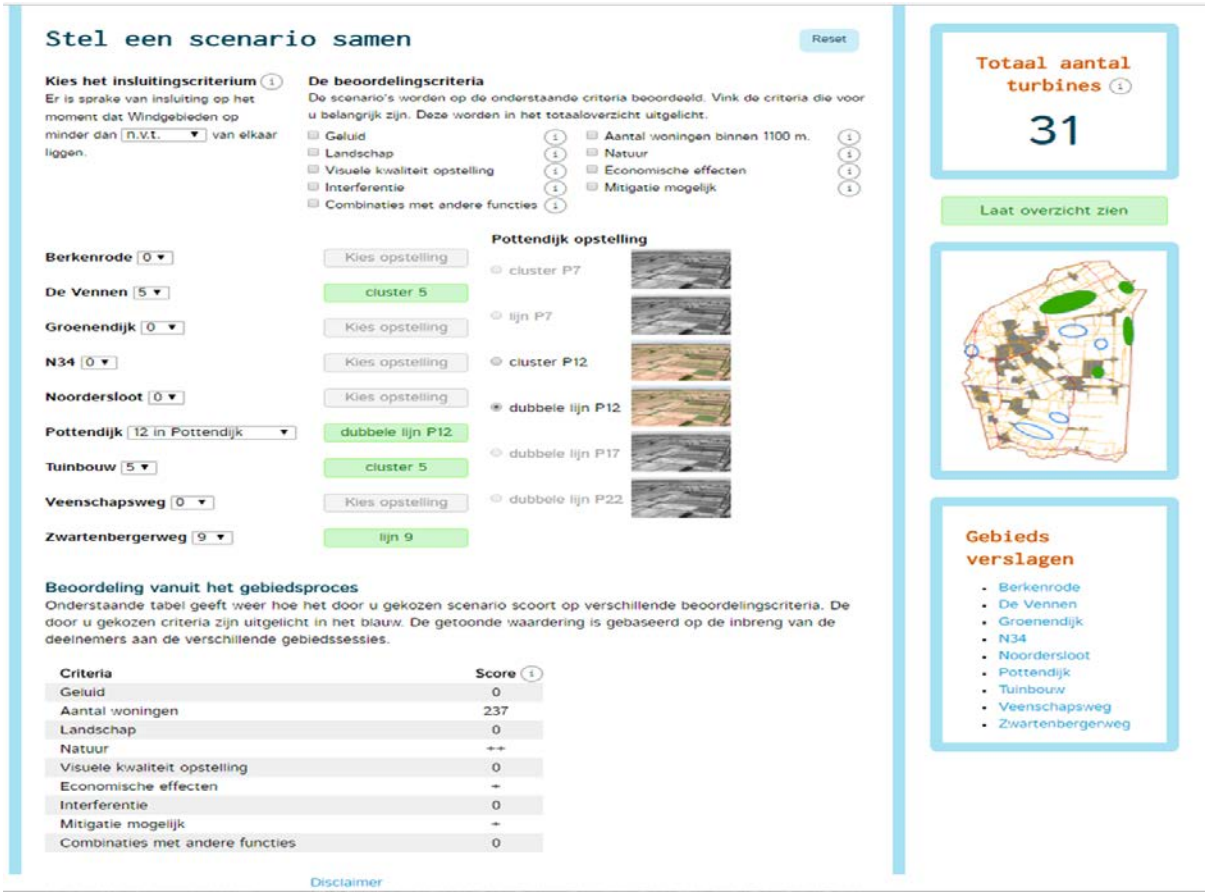

66 O.a. Rom3D.
67 O.a. Windplanner.

Bovenstaande screenprint geeft een indruk van een speciaal ontwikkelde tool[68] die is ingezet in Emmen om de inwoners inzicht te geven in de opties die ingezet kunnen worden om te voldoen aan de opgave die de provincie aan Emmen heeft opgelegd: 95,5 MW windenergie in 2020.

Er waren in totaal zeven mogelijke locaties, elk met diverse opstellingsvarianten. In het project Windkracht 3 werd samen met de omwonenden en andere geïnteresseerden bekeken welke opstellingen er per gebied mogelijk waren en werd er met behulp van een scenario tool voor elke opstelling een score bepaald in relatie tot criteria als geluid, afstand tot woningen, landschap, etc. Randvoorwaarde was dat er net zoveel gebieden en opstellingen gekozen moesten worden als nodig is om de opgelegde 95,5 MW te halen.

4. STAPPEN 8 T/M 11

4.1. Omgevingsovereenkomst

In een omgevingsovereenkomst maken private partijen afspraken over de bouw en inrichting van een windpark. Hierna eerst een omgevingsovereenkomst uit de gemeente Emmen.

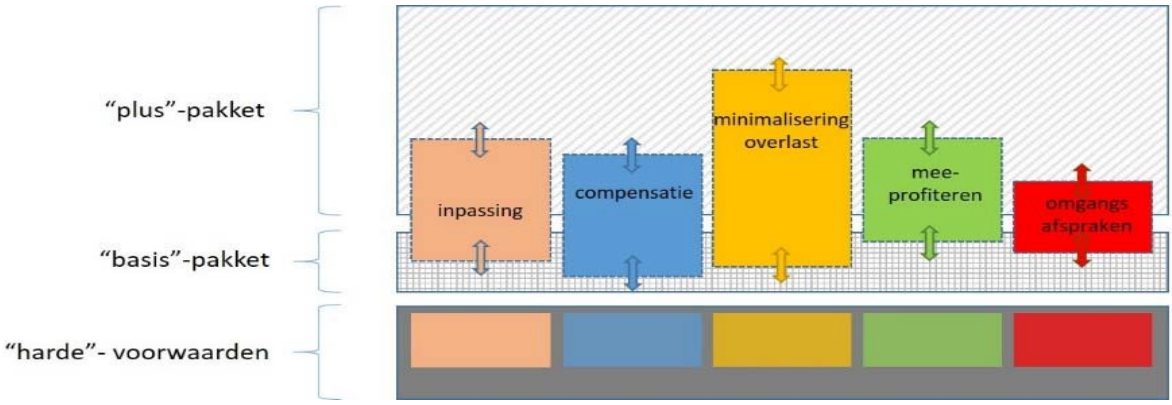

Uit bovenstaand schema blijkt dat het om een raamwerkovereenkomst gaat die geldt voor alle in de gemeente te realiseren windparken en die vervolgens per individueel windpark nader kan worden uitgewerkt per individueel windpark. Het fundament van de overeenkomst is dus een set harde voorwaarden waar niet aan getornd mag worden. Daarbij gaat het om onderwerpen als afstand tot huizen en de maximale hoogte van turbines. Op dat fundament rust een basispakket dat ook in principe voor alle windparken geldt tenzij er voor een bepaald windpark in goed overleg tussen omwonenden en ontwikkelaars van wordt afgeweken. Als dat overleg daarnaast ook nog leidt tot aanvullingen die meer bieden dan het basispakket, dan ontstaat daarmee een pluspakket.

Voordeel van een dergelijke getrapte aanpak is dat het omwonenden (en ontwikkelaars) enerzijds een stuk basale zekerheid biedt, terwijl het anderzijds beide partijen de ruimte geeft voor maatwerk, specifiek toegesneden op de situatie bij dat ene windpark. Als de gemeente dan ook nog steun uitspreekt voor het fundament met de harde voorwaarden en het basispakket met de in-principe harde voorwaarden, dan kan dat zeer bijdragen aan het slagen van de onderhandelingen over het pluspakket.

Omdat de opzet van de Emmense omgevingsovereenkomst kan dienen als voorbeeld hebben we die overeenkomst opgenomen als bijlage.[69]

68 Een webapplicatie ontwikkeld door Rom3D.
69 Bijlage III 2.2.1. - Omgevingsovereenkomst Emmen

De omgevingsovereenkomst voor Windpark Weijerswold in de gemeente Coevorden is van een andere orde: geen raamwerk, maar een set concrete afspraken over één bepaald windpark.[70] De onderhandelingen werden gevoerd direct tussen de ontwikkelaars en bewonersgroepen. Hoewel het proces langer duurde dan verwacht (vooral omdat omwonenden meer tijd nodig hadden om zich in te werken), sloot de gemeente zich aan bij de eindvoorstellen van de ontwikkelaars en omwonenden - formeel besloot de gemeenteraad "kennis te nemen van de aangeleverde eindvoorstellen". Wat dus neerkomt op wat we eerder aanduidden met de term "ratificeren".[71]

Ook ons eerdere pleidooi voor het benoemen van een neutrale en ervaren voorzitter[72], wordt bevestigd door de gang van zaken bij de onderhandelingen over deze omgevingsovereenkomst. In het begin stuitte elk voorstel van de ene partij op een welhaast automatisch "nee" van de andere partij. Dat werd pas anders toen die neutrale voorzitter wist te bereiken dat er niet per direct op een voorstel of standpunt zou worden gereageerd, maar pas in de volgende vergadering. Ineens werd een "nee" een "misschien te overwegen" - waarop de echte onderhandelingen van start konden gaan.

4.2. Gebiedsfonds

Een "gebiedsfonds" is de verzamelnaam voor alle regelingen waarin een deel van de opbrengsten van een windpark wordt afgedragen aan de lokale omgeving. Het idee is dat die omgeving niet alleen de lasten moet dragen van een windpark, maar ook moet kunnen delen in de lusten. Voor veel ontwikkelaars is daarbij de gedragscode van de NWEA richtinggevend: daarin wordt voor de afdracht aan een gebiedsfonds een richtbedrag van € 0,40 tot € 0,50 per opgewekte MWh genoemd.[73] De afdracht is dus afhankelijk van de daadwerkelijke productie in een bepaalde periode. De omstandigheden variëren, maar in een redelijk windrijk gebied met 2.500 vollasturen per jaar komt de afdracht voor de productie van een 3 MW turbine neer op globaal € 3.000 tot € 3.750 per jaar.

Hoe een gebiedsfonds wordt opgezet - juridische constructie, doelen waar de inkomsten aan besteed kunnen worden, besluitvorming daarover, etc. - is sterk afhankelijk van de lokale omstandigheden. We zien wel een verschuiving. In eerste instantie waren gebiedsfondsen vooral gericht op het financieren van lokale projecten van algemeen nut, zoals het (mede) financieren van een dorpshuis, clubgebouw, zwembad, speeltuin, etc. Tegenwoordig zien we dat een deel van de inkomsten ook wordt ingezet voor een jaarlijkse vergoeding aan die omwonenden die het meeste last hebben van het windpark, al dan niet met het oogmerk dat zij hun huis daarmee kunnen aanpassen om de overlast te beperken.

In kleine gemeenschappen is het inrichten van een gebiedsfonds een lastige opgave. Voor je het weet is er niet alleen controverse over het windpark, maar ook over het gebiedsfonds. Om een paar onderwerpen te noemen waarover zo maar controverse kan ontstaan:

- Het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse afdracht van het windpark aan het fonds.
    - Is die afdracht afhankelijk van de productie of gaat het om een vast bedrag?
- Het inrichten van een betrouwbaar systeem om de jaarproductie vast te stellen.
- Het bepalen van het soort doelen dat het fonds in de toekomst kan gaan steunen.
- Meer in het bijzonder: de verhouding tussen algemeen nut en individuele vergoedingen.
- De samenstelling van het bestuur dat beslist over de aanwending van de middelen.
- Meer in het bijzonder: heeft de exploitant ook zitting in dat bestuur?

In zekere zin is een gebiedsfonds dat zich beperkt tot het steunen van projecten van algemeen nut eenvoudiger in te richten dan een fonds dat (ook) een vergoeding uitkeert aan die omwonenden die

70 Bijlage III 2.2.2. - Omgevingsovereenkomst Coevorden WP Weijerswold
71 Zie hoofdstuk II 2.5./2.8./2.9./4.1.
72 Zie hoofdstuk II 1.3./2.3./3.1. verbeterpunt 14 en veranderpunt 17
73 In de woorden van de NWEA gedragscode: "Als indicatie van de financiële ruimte voor deze bijdrage houdt de windsector een richtbedrag van 0,40 tot 0,50 euro/MWh aan."

het meeste overlast hebben van het windpark. Dat levert een aantal additionele vragen op waar een antwoord op moet komen:

- Hoe groot is de straal rondom het windpark waarbinnen er sprake is van te vergoeden overlast?
- Moet die straal getrokken worden om het park als geheel of om elke turbine afzonderlijk?
- Tellen alle vormen van overlast even zwaar of is hinder door geluid en slagschaduw het ergst?
- Neemt de overlast evenredig toe met de afstand of is het beter om met zones te werken?
- In geval van zones: is de stap van 400 naar 401 even belangrijk als die van 1200 naar 1201?
- Als ook visuele hinder wordt meegenomen, telt de woonkamer zwaarder dan de slaapkamer?
- Wordt de vergoeding gekoppeld aan de eigenaar of, ongeacht de eigenaar, aan het huis?
- Worden vergoedingen contant uitgekeerd of (ook) als lening tegen gunstige voorwaarden?

Het antwoord op elk van die vragen heeft gevolgen voor de verdeling van het geld: bij ruime criteria krijgen veel mensen een beetje en bij strakke criteria krijgen minder mensen wat meer. Alle ruimte voor verschil van mening (en erger). Daarom verdient het aanbeveling om de voorstellen voor het inrichten van een gebiedsfonds te laten ontwikkelen door neutrale en gezaghebbende externe deskundigen en die door de gemeente te laten ratificeren.

Als voorbeeld voegen we in bijlage[74] toe het voorstel voor het gebiedsfonds van windpark Wieringermeer. Op dit moment wordt er ook gewerkt aan een gebiedsfonds voor Windpark Friesland in het IJsselmeer. Omdat dit grote parken zijn met vermogens tussen de 300 en 400 MW gaat het hier om gebiedsfondsen die jaarlijks al snel € 500.000 of meer zullen ontvangen. Bij dit soort bedragen zitten heel wat mensen op het puntje van de stoel als er onderhandeld wordt over de antwoorden op bovenstaande vragen.

4.3. Financiële participatie

Financiële participatie wel zeggen dat individuele beleggers - waaronder omwonenden - een belang kunnen nemen in een windpark om daarmee meer rendement te behalen dan wat elders mogelijk is. Het idee achter financiële participatie is dat als iemand deelt in de opbrengsten van een windpark, hij of zij eerder geneigd is dat park te accepteren en om zich minder te ergeren aan overlast. In Denemarken is daarom zelfs bij wet vastgelegd dat tenminste 25% van de voor een windpark vereiste investering beschikbaar moet zijn als (meer rendabele) beleggingsmogelijkheid voor mensen die in de omgeving van een park wonen. Ook in Nederland wordt dit in toenemende mate geëist door overheden.

Als een ontwikkelaar - al dan niet na aandrang van een overheid - mogelijkheden van financiële participatie aanbiedt, dan is het wel zaak duidelijk te zijn over een aantal zaken, juist omdat het om een aanbod gaat richting mensen die soms geen of weinig ervaring hebben met beleggen.

- Als het om aandelen gaat: het betreft een risicovolle belegging, des te meer als nog niet alle lichten op groen staan.
- Als het om obligaties gaat: het betreft een achtergestelde lening omdat de bank (vrijwel altijd) voor gaat bij een faillissement.
- Bij beide: is het rendement echt hoger vergeleken met andere, even risicovolle beleggingen en welke garanties zijn er dat dit rendement wordt gehaald?
- Bij beide: als omwonenden investeren, worden ze dan mede-eigenaar en, zo ja, welke gevolgen heeft dat voor hun juridische positie om tegen het park te ageren?
- Bij beide: kunnen ook mensen die weinig geld hebben op enigerlei wijze meedoen en welke zekerheid is er voor deze kleine beleggers dat ze hun geld niet kwijt raken?

74 Bijlage III 3.3.2. Uitwerken selectie projecten gebiedsfonds Wieringermeer

Nog los van dit soort vragen merkten we ook met regelmaat dat het van groot belang is een aanbod om financieel te participeren goed te timen. Als de gehele omgeving nog volop in verzet is, valt een aanbod tot financiële participatie meestal niet in goede aarde want dan wordt het gezien als een poging tot omkoping. Waarmee het idee ook besmet raakt voor de toekomst als de komst van het park vaststaat. Beter is het dus om financiële participatie pas aan de orde te stellen in de onderhandelingen over een omgevingsovereenkomst want dan staat vrijwel vast dat het windpark er gaat komen.

Als in het bovenstaande doorklinkt dat we in financiële participatie weinig direct voordeel zien voor omwonenden, dan willen we dat niet ontkennen. Daarbij spelen de volgende overwegingen: (1) alleen omwonenden met vrij geld kunnen meedoen en op het platteland zijn dat meestal de boeren en niet de burgers; (2) de opbrengst van financiële participatie telt meestal als eigen vermogen en dat levert voor de ontwikkelaar een betere positie op bij de bank waar hij de rest moet lenen; en (3) soms wordt de extra opbrengst uit financiële participatie door ontwikkelaars opgevat als deel van het bedrag dat de NWEA gedragscode noemt als richtlijn voor de afdracht aan de omgeving.

4.4. Uitvoeringorganisatie

Komen we aan het laatste punt van dit hoofdstuk: als het windpark er staat en de exploitatiefase is ingetreden, moet er dan nog wat gedaan worden of is het over en uit? Wij menen dat er alle reden is om na te denken over een “uitvoeringsorganisatie” voor die exploitatie fase. Zoals in de praktijk ook al gedaan wordt.

Er ligt, als het goed is, een omgevingsovereenkomst met afspraken die moeten worden nageleefd en uitgevoerd. Er is ook een reeks besluiten van het bevoegd gezag die gemonitored moeten worden, En er kunnen zich uiteraard ook nieuwe en onverwachte ontwikkelingen voordoen want de exploitatiefase duurt al snel 20 jaar of meer. Alle reden dus om na te denken over een uitvoeringsorganisatie, in elk geval voor grotere windparken.

Bij Windpark Wieringermeer is een dergelijke organisatie ingericht onder de naam “Windloket”. Met die naam wordt aangegeven dat omwonenden één aanspreekpunt zullen krijgen voor alle drie ontwikkelaars gezamenlijk. Dit ook omdat één omwonende soms turbines van meerdere ontwikkelaars als buren heeft.

Het Windloket is een initiatief van de OAR en het is op hoofdlijnen als volgt georganiseerd:

- Het is een stichting met een bestuur dat gevormd wordt door afgevaardigden van de exploitanten, de betrokken overheden en omwonenden.
- Er is een niet alleen een onafhankelijke voorzitter, maar ook een onafhankelijke secretaris en penningmeester.
- De kosten komen geheel voor rekening van de exploitanten, terwijl de OAR (die dus in stand blijft) fungeert als raad van toezicht.

Het Windloket heeft de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- Fungeren als aanspreekpunt voor het gehele windpark, ook in geval van klachten.
- Uitvoering geven aan de afspraken inzake het gebiedsfonds, inclusief de besteding van middelen.
- Uitvoering geven aan afspraken met omwonenden over het uitkeren van jaarlijkse vergoedingen.
- Fungeren als informatieloket voor het windpark, ook richting belangstellenden van buiten.

Voor kleinere windparken wordt dit model al snel te zwaar, zeker als het om de personele bezetting gaat. Dit neemt evenwel niet weg dat de functies van het Windloket ook van belang zijn bij kleinere windparken en dat het dus loont om bij die parken na te denken over een kleinere en lichtere uitvoeringsorganisatie. Bijvoorbeeld door een OAR in stand te houden

V. ENKELE RODE LIJNEN

Verwacht hierna geen kernachtige samenvatting, inspirerende conclusies of diepzinnige beschouwingen. Dat zou ook niet passend zijn voor het laatste hoofdstuk(je) van een rapport dat vooral praktisch wil zijn en dat de ambitie heeft ideeën en ervaringen aan te reiken die direct inzetbaar zijn voor en door de partijen die betrokken zijn bij de besluitvorming over windparken.

1. GEVOEL, EMOTIE EN BELEVING

"It's the economy, stupid" was één van de slogans in de verkiezingscampagne van Bill Clinton in 1992. Clinton wilde daarmee zeggen dat je wel een beetje dom moest zijn om niet in de gaten te hebben dat het in de verkiezingen voor de kiezer maar om één ding draaide: of het met de economie goed ging of niet. Nu is het niet onze bedoeling om wie dan ook voor dom uit te maken, maar heel veel, zo niet bijna alles, van wat in de voorafgaande hoofdstukken aan de orde kwam, kan worden samengevat onder een equivalente slogan "It's the psychology, stupid". Waarmee we willen zeggen dat heel veel van wat niet goed gaat, net zo goed als heel veel van wat wel goed gaat, samenhangt met gevoel, emotie en beleving. En dan vooral aan de kant van omwonenden. Waarmee we overigens niet willen zeggen dat de "economy" er niet toe doet.

Dat psychologische aspect is één van de redenen waarom we in de eerste alinea van hoofdstuk I de euvele moed hadden te stellen dat dit een uniek rapport is: wij kunnen ons na vier jaren praktijkervaring inleven in de gevoelens, emoties en beleving van omwonenden en, met alle respect, dat kunnen (of willen?) andere partijen zoals ontwikkelaars en hun adviseurs niet of niet echt goed. Dat geldt ook voor veel politici, bestuurders of ambtenaren. Waarbij het aan de kant van overheden soms gaat om een "niet kunnen", maar andere keren om een "niet willen" want er is geen ruimte meer voor empathie want de besluiten liggen al vast.

In onze ervaring is die emotionele mismatch een belangrijke oorzaak van de weerstand tegen windenergie op land. Neem nog eens de verbeterpunten van hoofdstuk II en de veranderpunten van hoofdstuk III door en constateer dat het in heel veel gevallen gaat om het erkennen van en vervolgens in goede banen (proberen te) leiden van emoties. Waarbij, net andersom dan bij vertrouwen, emoties te paard arriveren - dus razend snel - en te voet vertrekken - dus tergend langzaam. Ontwikkelaars, politici, bestuurders en ambtenaren doen er daarom goed aan om bij het plannen van een besluitvormingstraject over een windpark voortdurend in gedachten te houden "It's the psychology" want dat niet te doen is inderdaad "stupid": vragen om problemen die met wat meer empathie vermeden hadden kunnen worden.

Dat er een wereld van verschil bestaat tussen verhalen - zoals het onze - vanuit de gevoelens, emoties en beleving van omwonenden zelf en verhalen door buitenstaanders over die omwonenden wordt op een indringende manier duidelijk gemaakt in de documentaire "Onderstroom". Die documentaire werd gemaakt door Waterland Media[75] en kwam uit in 2016. De maker volgde gedurende meer dan vier jaar een actiegroep die in verzet kwam tegen het plan van de provincie Friesland om alle windturbines te concentreren in één gebied zodat de rest van de provincie vrij zou blijven van "palen";

75 http://www.waterlandmedia.nl/. De documentaire was o.a. te zien op NPP 2 en is te zien op Vimeo na aanvraag van een wachtwoord bij Waterland Media.

laat zien hoe de actiegroep zich ontwikkelde van “nee” zeggen tot zelf aan de slag gaan met het ontwikkelen van betere plannen onder het motto “eerlijk delen van lusten, lasten en zeggenschap”; brengt in beeld hoe die plannen werden besproken in talloze bijeenkomsten met ontwikkelaars en omwonenden; en laat zien hoe dat alles binnen een jaar uitgroeide tot het door de provincie ondersteunde en provincie-brede project “Fryslan Foar De Wyn” waarin ontwikkelaars, omwonenden en overheden intensief en soms emotioneel het debat aangingen over de vraag hoe Friesland moest voldoen aan de met het Rijk afgesproken opgave van 530,5 MW windenergie op land in 2020.

Hoe het met Fryslân Foar De Wyn afliep - slecht: de politiek ging een eigen weg - doet hier niet ter zake.[76] Waar het om gaat is dat de documentaire bewijst dat beelden zoveel meer zeggen dan woorden, vooral als het gaat om gevoelens, emoties en beleving. “Onderstroom” werd en wordt met enige regelmaat vertoont in kleine gezelschappen van politici, bestuurders en ambtenaren om hen te laten zien wat de gang van zaken was in Fryslân Foar De Wyn en wat het betekende voor omwonenden. Dat heeft meestal heel wat impact omdat die beelden pas echt duidelijk maken wat een rationele zinsnede als “planontwikkeling voor windpark ABC” losmaakt bij de mensen die in de buurt van dat nieuwe park wonen.[77]

Onderstroom bewijst dus voor eenieder die wil zien de juistheid van de slogan “It’s the psychology”. Dat “stupid” laten we maar weg.

2. VOORBIJ WIND OP LAND

De vaak moeizame relatie tussen ontwikkelaar en overheden aan de ene kant en omwonenden aan de andere kant staat niet los van ontwikkelingen en veranderingen in de samenleving als geheel. Elders[78] betoogden we dat het een onfortuinlijk gegeven van deze tijd is dat er bij burgers sprake is van veel (latent) wantrouwen jegens de overheid en haar vertegenwoordigers - iets waar ons land overigens niet alleen in staat. Wij betoogden ook dat het juist omgevingsprojecten zijn die de toch al gespannen relatie tussen overheid en burgers op scherp kunnen zetten omdat het in die projecten altijd gaat om een voor burgers uitermate belangrijk goed: de kwaliteit van hun woon- en leefomgeving in een toch al dicht bevolkt en intensief gebruikt land. De controverses over windenergieprojecten passen geheel en al in dat grotere patroon.

Met het bovenstaande zeggen we natuurlijk niets nieuws, maar het leidt wel tot de conclusie dat veel van wat hierboven werd gezegd en voorgesteld ook relevant kan zijn voor andere omgevingstrajecten - daar wellicht zelfs inzetbaar is met minimale aanpassingen. Hoe burgers/omwonenden in de toekomst bij de planontwikkeling van windparken op land betrokken zullen gaan worden is daarom een boeiende testcase voor burgerparticipatie als voorzien in de nieuwe Omgevingswet. In de toelichtingen op die wet en de daarop gebaseerde AMvBs wordt hoog opgegeven over het belang van burgerparticipatie, maar worden er geen inhoudelijk eisen gesteld aan de kwaliteit daarvan.[79] Dit met als motivering dat burgerparticipatie niet geregeld kan worden bij landelijke voorschrift omdat het altijd gaat om (lokaal) maatwerk en omdat ultiem de kwaliteit van burgerparticipatie bepaald wordt door (lokale) bestuurders en hun ambtenaren en niet door wat “Den Haag” voorschrijft. Het is hier niet de plaats om deze benadering ter discussie te stellen[80] anders dan op te merken dat wij hopen dat lokale politici, bestuurders en ambtenaren in deze toolbox, hoewel specifiek voor windenergieprojecten, ook zaken aantreffen waar ze iets aan hebben bij andere omgevingsprojecten.

76 De Rijksdienst vond de werkwijze van Fryslân Foar De Wyn zo innovatief dat het opdracht gaf voor een “lessons learned”rapport. Zie: https://www.rvo.nl/file/fryslan-foar-de-wynpdf-0.

77 Zoals een Haagse ambtenaar in alle eerlijkheid zei in het nagesprek: “Al kijkende werd ik, net als de mensen in de film, steeds bozer op het Rijk - totdat ik me ineens realiseerde dat ik in feite boos was op mijzelf”.

78 Albert Koers en Rob Rietveld, *Burgermacht en publieke besluitvorming over ruimtelijke projecten*, december 2016. Zie: https://npbo.nl

79 Zowel de Omgevingswet als het Omgevingsbesluit gaan niet verder dat te eisen dat het bevoegd gezag een kennisgeving doet van de wijze waarop burgers (en bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen) betrokken worden.

80 Dat gaat het Nationaal Platform Burgerparticipatie Omgevingsprojecten i.o. wél doen.

De cirkel kan met recht nog groter worden gemaakt. Als de weerstand tegen windenergieprojecten op land al te vaak getriggered wordt door al aanwezig wantrouwen van burgers in de overheid, dan vormt de gang van zaken bij die projecten ook een casus om na te denken over de redenen voor dat wantrouwen en is het een proeftuin om te experimenteren met manieren om dat wantrouwen weg te nemen. In die zin kan het belang van onze verbeter- en veranderpunten en van onze voorbeelden, hulmiddelen en tips verder reiken dan windenergie op land en omgevingsprojecten in het algemeen en kunnen ze zelfs nog relevant zijn voor de nog weer veel bredere discussie over de toekomst van onze democratie en het verbeteren van de relatie tussen overheid en burger. Hoewel buiten het kader van onze opdracht, toch een enkele opmerking.

In de baaierd aan publicaties over de veranderende relatie tussen overheid en burger kiezen we er één als kapstok: een gezamenlijk essay van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB).[81] Alleen al het woord "overheidsparticipatie" in de titel intrigeert: het zijn niet burgers die participeren in de aangelegenheden van de overheid, maar het is de overheid die participeert in wat er in de samenleving gaande is. Het essay gaat in op de veranderende rollen van de overheid in de huidige samenleving: naast de "rechtmatige overheid"(zorgen voor rechtmatigheid, zorgvuldigheid en integriteit) en de "presterende overheid" (het efficiënt leveren van hoogwaardige diensten), is er nu ook de "netwerkende overheid" (samen optrekken met maatschappelijke partijen) en de "participerende overheid" (maatschappelijke partijen trekken de kar en de overheid doet mee waar dat kan).

Het essay laat ook zien hoe groot de afstand is niet alleen tussen de rechtmatige en de presterende overheid enerzijds en de netwerkende en de participerende overheid anderzijds, maar ook tussen de netwerkende en de participerende overheid onderling. Het befaamde Nederlandse "polderen" is de belichaming van de netwerkende overheid: een Energieakkoord opstellen in samenspraak met professioneel betrokken maatschappelijke partijen. Bij de participerende overheid gaat dat principieel anders: de overheid bepaalt de te bereiken doelstellingen (bijvoorbeeld 80 procent vermindering van de CO2 uitstoot in 2050), houdt de regie, stelt kaders en monitored, maar het opstellen van een Energieakkoord 2.0 is de taak en verantwoordelijkheid van alle maatschappelijke partijen, dus ook van burgers. Een fundamenteel andere aanpak!

Zie het schema hieronder. Na alles wat vooraf ging moet duidelijk zijn dat wij willen werken aan de transitie van het linker plaatje naar het rechter: links is polderen, de netwerkende overheid - rechts staat voor het mobiliseren door een participerende overheid van de samenleving - dus ook van burgers! En dat niet alleen voor een nieuw energieakkoord, maar ook voor windenergieprojecten op land en alles wat daar tussen in ligt aan energie- en omgevingsprojecten.

81 Martijn van der Steen, Jorren Scherpenisse, Maarten Hajer, Olav-Jan van Gerwen en Sonja Kruitwagen, *Leren door doen. Overheids-participatie in een energieke samenleving*, NSOB en PBK, 2014Titel etc.

Vandaar deze oproep: politici, bestuurders, ambtenaren, maatschappelijke organisaties commerciële partijen, probeer u te verplaatsen in de belevingswereld van burgers en in hum emoties en gevoelens, ga op die basis aan de slag met burgerparticipatie en maak er iets van waarin burgers zich erkend voelen en waar ze echt wat aan hebben.

Voorbij is de tijd van polderen buiten de burgers van dit land om.

OVERZICHT BIJLAGEN

Bijlage I: Korte beschrijvingen geselecteerde projecten 61

1. Projecten provincie Drenthe 62
   1.1. Locaties Pottendijk, Zwartenbergerweg en N34: gemeente Emmen 62
   1.2. Windpark Weijerswold en windpark Europark: gemeente Coevorden 63
   1.3. Windpark Drentse Monden en Oostermoer: gemeente Borger-Odoorn en Aa en Hunze 64
2. Projecten provincie Friesland 65
   2.1. Friesland voor de wind (FFDW): provincie Friesland 65
   2.2. Windpark Nij Hiddum Houw: gemeente Súdwest Fryslân 66
3. Projecten provincie Gelderland 67
   3.1. Windenergie Wijchen: gemeente Wijchen 67
   3.2. Windpark Bommelerwaard-A2: gemeente Zaltbommel 68
   3.3. Windpark Nijmegen-Betuwe: gemeente Nijmegen 68
4. Projecten provincie Noord-Holland 70
   4.1. Windplan Wieringermeer: gemeente Hollands Kroon 70
   4.2. Windpark Westfrisia: gemeente Medemblik 71
5. Projecten provincie Zuid-Holland 72
   5.1. VRM Stadsregio Rotterdam: provincie Zuid-Holland 72
   5.2. Windpark Spui: nabij Piershil in de gemeente Korendijk 73
   5.3. Windpark Groote Lindt: gemeente Zwijndrecht 74
   5.4. Windenergie in de gemeente Goeree-Overflakkee 75
   5.5. Windpark Hartenbrug II: gemeente Rotterdam 75
6. Projecten provincie Utrecht 76
   6.1. Windpark Lage Weide: gemeente Utrecht 76
   6.2. Windpark Rijnenburg: gemeente Utrecht 77
   6.3. Windpark Autena: gemeente Vianen 77
   6.4. Windpark Houten: gemeente Houten 78
7. Projecten provincie Zeeland 79
   7.1. Windpark Krammer, bij de Krammersluizen: gemeente Tholen 79
8. Projecten provincie Noord-Brabant 80
   8.1. Windpark Elzenburg – De Geer: gemeente Oss 80
   8.2. Windpark de Hoevensche Beemden: gemeente Halderberge 81

Bijlage II: Schema van processtappen en de vier sporen per stap 82

Bijlage III: Modellen en voorbeelden 87

1. Gedragscode Wijchen 88
   1.1 Plan van aanpak 88
   1.2. Einddocument “de gedragscode Wijchen” 103
2. Omgevingsovereenkomsten 109
   2.1. Omgevingsovereenkomst Emmen 109
   2.2. Omgevingsovereenkomst Coevorden – WP Weijerswold 118
   2.3. Omgevingsovereenkomst Coevorden – WP Europark 125
3. Wieringermeer 133
   3.1. Samenstelling Omgevingsraad 133
   3.2. Uitwerking selectie projecten gebiedsfonds 134
   3.3. Uitvoeringsorganisatie WP – Wieringermeer 138
   3.4. Uitwerking Burenregeling 150
4. Planschade vooraf te regelen 154
   4.1. Inleiding 154
   4.2. Model planschaderegeling vooraf (JVO) 155
5. Gezondheid 163
   5.1. Gezondheidsmonitor omwonenden (GGD Drenthe/Groningen) 164
   5.2. Onderzoek verspreiding stoffen 167
6. Oss 173
   6.1. Open planproces windpark Elzenburg - De Geer 173
   6.2. Energiesurvey gemeente Oss (CEDelft) 178
   6.3. Interactief kaartspel verdeling duurzaamheidsopgave 183
7. Financiële participatie 185
   7.1. Model Korendijk - WP Klein Piershil (extra rendement voor omwonenden) 186
   7.2. Model Medemblik - WP West Frisia (extra bij bovengemiddeld rendement) 188
   7.3. Model Wieringermeer - WP Wieringermeer (Toeslag bij bovengemiddelde wind) 190
8. Proces Beuningen 193
   8.1. Factsheet 193
   8.2. Processchema 194

Bijlage I: Korte beschrijvingen geselecteerde projecten

1. Projecten provincie Drenthe

De provincie Drenthe heeft vanuit het IPO akkoord een opgave van 285,5 MW. Hiervan zal 150MW gerealiseerd worden door het project Drentse Monden Oostermoer (DMOM), 95,5 MW moet door de gemeente Emmen worden ingevuld en de gemeente Coevorden zal 40MW moeten realiseren.

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Drenthe		
Drenthe bestaand, gebouwd vanaf 2005	13	Voldoet
Veenkolonien Aa en Hunze/Borger Odoorn	120	Voldoet[2]
Emmen	60	Voldoet
Coevorden	50	Voldoet
Nader aan te wijzen gebieden	37	
Totaal	280	280
IPO-bod	280	

Analyse opgave Drenthe (is later herverdeeld verhoogd naar 285,5 MW)

Door de omvang en aanpak is de realisatie van windpark DMOM een RcR-procedure. Zowel Coevorden als Emmen zouden d.m.v. een PIP kunnen worden gerealiseerd maar beide gemeente hebben (uiteindelijk) er voor gekozen om zelf de regie te behouden. De provincie heeft hiermee ingestemd.

1.1. Locaties Pottendijk, Zwartenbergerweg en N34: gemeente Emmen

Uitgangssituatie

De provincie Drenthe heeft bij de verdeling van de totale opgave 95,5 MW aan de gemeente Emmen toegekend. In eerste instantie is er een proces geweest met “windteams” voor een invulling van 60MW. Dit is na de gemeenteraadsverkiezingen niet meer door gegaan wegens de opkomst van de partij “Wakker Emmen” met als leus “Emmen windmolen vrij”.

Positie overheden

Na dreiging vanuit de provincie met een PIP heeft de gemeente alsnog besloten om zelf zorg te dragen voor de realisatie. De partij “Wakker Emmen” is de grootste partij van Emmen geworden en levert ook de verantwoordelijk wethouder. De provincie heeft sterk regie gevoerd op de voortgang van het proces en de dreiging van de inzet van een PIP is er altijd geweest.

Positie NLVOW

Nadat de gemeente aangegeven heeft om zelf de regie te willen voeren op de realisatie van de opgave, heeft de NLVOW samen met de NMF-Drenthe aangeboden om hierbij te ondersteunen. Beide organisaties waren van mening dat, met de slechte ervaring van gang van zaken rond windpark DMOM in gedachte, het ook op een veel maatschappelijke gerichte manier zou kunnen worden gerealiseerd.

Proces verloop

Om aan de opgave van de provincie te kunnen voldoen heeft de gemeente Emmen in november 2014 het *‘Regieplan Emmen Windenergie’* vastgesteld. Omdat de gemeente het belangrijk vindt dat inwoners mee kunnen praten over hoe de windturbines het best in de gemeente geplaatst kunnen worden en onder welke randvoorwaarden, heeft zij ervoor gekozen om gebiedsprocessen te laten organiseren door Platform Windkracht 3. Platform Windkracht 3 bestond uit Reinder Hoekstra (directeur NMF Drenthe) en Rob Rietveld (directeur NLVOW) waarbij de gemeente Emmen een faciliterende rol vervulde. Het platform kreeg de opdracht om in negen verschillende gebieden gebiedsprocessen te organiseren en daarnaast een *concept* Gedragscode[82] te ontwikkelen, waarin de randvoorwaarden voor het realiseren van windenergie in het gebied vastgelegd dienden te worden.

[82] Zie uitwerken model omgevingsovereenkomst in hoofdstuk IV en bijlage III

Bij de gebiedsprocessen die in 2015 van januari tot en met mei plaatsvonden, werden: de omwonenden van de zoekgebieden ingelicht; de wensen van de bewoners besproken; de mogelijkheden van de gebieden besproken; en de aspecten die in de gedragscode zouden moeten komen besproken. De bevindingen van de gebiedsprocessen werden richting het college van B en W gerapporteerd, waarna deze een aantal belangrijke aanbevelingen hebben verwerkt in de voorstellen voor de gemeenteraad. Hiertoe werd er door de gemeenteraad besloten dat twee van de negen gebieden als zoekgebied geschrapt zouden worden op basis van de natuurbeschermingswet.

In opdracht van de gemeente werden er in januari en februari 2016 door Platform Windkracht 3 in de overgebleven zeven gebieden vervolgens nieuwe gebiedsprocessen georganiseerd. Hierbij werden in de eerste bijeenkomsten de plannen door de projectontwikkelaars aan de omwonenden gepresenteerd. In de tweede bijeenkomsten werd vervolgens geëvalueerd (onder andere met behulp van een Windwijzer[83]) in welke mate de voorstellen van de projectontwikkelaars tegemoet kwamen aan de reacties en wensen van de omwonenden en in hoeverre deze voldeden aan de gemeentelijke opgave. De resultaten van deze bijeenkomsten werden daaropvolgend gerapporteerd aan het college van B en W.

De gemeenteraad heeft, na advies van het college van B en W en rekening houdend met de resultaten van de gebiedsprocessen, in het tweede kwartaal van 2016 besloten om de drie locaties – Pottendijk (50,5 MW), Zwartenbergerweg (24 MW) en N34 (21 MW) – vast te leggen in gemeentelijke structuurvisie. Hiermee werd de basis gelegd voor de vergunningverlening van de realisatie van windenergie op deze locaties, tevens wordt hiermee aan de opgave vanuit de provincie van 95,5 MW aan windenergie in de gemeente voldaan.

Op dit moment vinden er gesprekken plaats tussen de omgeving en de ontwikkelaars om de model omgevingsovereenkomst (concept gedragscode) om te zetten naar een voor elk gebied specifiek toegesneden omgevingsovereenkomst.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 5 t/m 10

1.2. Windpark Weijerswold en windpark Europark: gemeente Coevorden

Uitgangssituatie
Vanuit de provincie Drenthe is er de doelstelling 285,5 MW aan wind op land te realiseren, dit is ook vastgelegd in het akkoord dat is bereikt bij het IPO (Inter-Provinciaal Overleg). Hiervan dient 40 MW wind op land in de gemeente Coevorden te komen, waarvan er al 20 MW aanwezig is. Dit betekent dat er 20 MW extra gerealiseerd dient te worden (7 windturbines). Deze extra 20 MW wind op land in de gemeente zal plaats moeten gaan vinden in de gebieden Europark en Weijerswold.

Positie overheden
Omdat het project voor de planning en implementatie van windenergie in de gemeente Coevorden een opgave vanuit de provincie Drenthe betreft, stond het aantal te realiseren MW's al vast voordat de gemeente Coevorden er mee aan de slag kon. Om aan de opgave van de provincie te voldoen, heeft de gemeente Coevorden destijds voor gekozen om zelf zoekgebieden aan te wijzen en deze gebieden op te nemen in de structuurvisie. Via de normale procedure is er een nieuwe structuurvisie opgesteld waarin er twee zoekgebieden zijn opgenomen waarbinnen de benodigde hoeveelheid windenergie gerealiseerd moeten worden. Dit betreft de gebieden Weijerswold en Europark.

[83] Zie beschrijving van dit hulpmiddel in hoofdstuk IV en bijlage III

Positie NLVOW
De NLVOW is bij dit betrokken geweest als een partij die de gemeente Coevorden van advies heeft voorzien, maar ook de omwonenden heeft ondersteund . De NLVOW heeft bij dit project geïntervenieerd door bij de gemeente Coevorden erop aan te dringen om samen met de gemeente, bewoners van de gemeente en de beoogde initiatiefnemers een gebiedsovereenkomst per gebied op te stellen om afspraken in vast te leggen over de gewenste manier waarop de verschillende betrokkenen met elkaar om zouden moeten gaan en het laten meeprofiteren van de omgeving. De NLVOW heeft op verzoek van de bewoners en in overleg met de gemeente Coevorden, het initiatief genomen om de gesprekken tussen omwonenden en ontwikkelaars te organiseren en in te vullen.

Proces verloop
Omdat er 20 MW aan windenergie extra gerealiseerd dient te worden in de gemeente Coevorden, zal dit gaan om 7 windturbines. De gemeente besloot om pas een omgevingsvergunning te verlenen voor de realisatie van windenergie wanneer de omwonenden van de gebieden Weijerswold en Europark samen met de ontwikkelaars tot overeenstemming zouden zijn gekomen. Het proces is zo opgezet dat beide gebieden gelijktijdig uitgewerkt zijn. Het totaal moest immer 20MW worden maar de verdeling stond op voorhand niet vast. Voor beide gebieden is er een Bewonersplatform opgericht die de gesprekken heeft gevoerd met de ontwikkelaars. De gemeente was hierbij de faciliterende en observerende partij en verantwoordelijk voor de voortgangsregie en afstemming met de provincie. Door afstemming tussen beide bewonersgroepen is de basis verdeling over de gebieden vastgesteld (waar doet die 4de windturbine het minste pijn om te realiseren). Uiteindelijk is er voor elk gebied een omgevingsovereenkomst opgesteld en onderdeel geworden van de vergunning.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 6 t/m 10.

1.3. Windpark Drentse Monden en Oostermoer: gemeente Borger-Odoorn en Aa en Hunze

Uitgangssituatie
De provincie Drenthe heeft bij de verdeling van de totale opgave van 285,5 MW ervoor gekozen om hiervan 150 MW in het windpark Drentse Monden en Oostermoer te laten plaatsvinden. Het toekomstige windpark ligt in de gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze. Vanwege het formaat is de RcR van toepassing op het project.

Positie overheden
Omdat de RcR van toepassing is, voert het ministerie van Economische Zaken de regie. De gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn hebben meerdere malen aangegeven niet blij te zijn met de komst van het windpark en hebben zich ook meerdere malen verzet via gerechtelijke procedures.

Positie NLVOW
Doordat de Rob Rietveld in het betreffende gebied woont is hij persoonlijk betrokken bij het proces. Hij was initiator van zowel de actiegroep Tegenwind Hunzedal als Tegenwind Veenkoloniën. De NLVOW heeft op diverse momenten mensen en organisatie uit het gebied ondersteund en gesprekken gevoerd.

Proces verloop
Eind 2009 bracht de provincie Drenthe haar eerste concept-structuurvisie uit. Hierin stond het gebied van DMOM gearceerd. Vervolgens is er contact geweest tussen de gemeentes en de provincie, waarna het gebied geschrapt werd als zoekgebied voor windenergie in de structuurvisie die daar op volgde, en

6 weken ter inzage lag. Uiteindelijk is de structuurvisie gewijzigd vastgesteld in april 2010. De gewijzigde vaststelling hield in dat het DMOM nu wel weer in het document stond vermeld als zoekgebied. Vlak daarna is bekendgemaakt dat het een RcR-project zou worden. Op dit moment liggen de verschillende beroepen tegen het windpark bij de Raad van State, die hier een uitspraak over zal doen.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 3 t/m 8

2. Projecten provincie Friesland

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Fryslân		
Fryslân bestaand, gebouwd vanaf 2005	60	Voldoet
Noordoostpolder (Fries deel)	18	Voldoet
Kop van de Afsluitdijk	85	Voldoet
IJsselmeer, WP Fryslan	350	Voldoet
A7 Heerenveen	30	Voldoet
Totaal	543	525
IPO-bod	525	

Analyse opgave Friesland (is later herverdeeld verhoogd naar 530,5 MW)

Zoals afgesproken is binnen de IPO-afspraken, dient de provincie te voorzien in een opgesteld vermogen van 530,5 MW wind op land.

2.1. Friesland voor de wind (FFDW): provincie Friesland

Uitgangssituatie
Vanwege de opgave van 530,5 MW wind op land in de provincie Friesland hebben de drie belangengroepen Friese Milieufederatie (FMF), Platform Duurzaam Friesland (PDF) en Stichting Hou Friesland Mooi (SHFM) hebben zich verenigd in Stichting Fryslân Foar De Wyn. Hierbij werd getracht om een breed gedragen voorstel te ontwikkelen voor de locaties van nieuwe windparken in Friesland, op basis van een proces dat zoveel mogelijk uit zou gaan van, en rekening zou houden met de belangen van omwonenden; de natuur, het landschap en milieu; en van ondernemers.

Positie overheden
De provincie Friesland heeft dit proces ondersteund door het te faciliteren en bestuurlijk ruimte voor te maken. Verder was het aan de provincie om aan de hand van de Commissie van Advies een besluit te nemen over de verdere ontwikkeling/uitvoering van de A- en B-plannen.

Positie NLVOW
De voorzitter van de NLVOW, Albert Koers, nam stelling in de Regiegroep en was tijdens het proces werkzaam voor de Stichting Hou Friesland Mooi. Hierbij vervulde hij dus een belangrijke rol in de regie van het proces.

Proces verloop
Bij de start van het proces heeft de Regiegroep een format opgesteld met voorwaarden waaraan windinitiatieven in Fryslân moeten voldoen. Voorwaarden op het gebied van ruimtelijke spreiding,

grootte van de clusters, tijdelijkheid van de turbines, sanering van bestaande turbines om het landschap te versterken en compensatie en participatie van omwonenden.

De Regiegroep heeft 72 voorstellen voor windparken ontvangen. Na beoordeling bleken 34 voorstellen te voldoen aan de eisen die in het format zijn gesteld. Deze 34 voorstellen zijn voorgelegd aan bewoners in 14 Regiobijeenkomsten, verspreid over de provincie. Bewoners hebben tijdens die bijeenkomsten kunnen aangeven wat zij van de plannen vonden. De Regiegroep heeft vervolgens een Commissie van Advies ingesteld, onder leiding van oud-minister Pieter Winsemius. De leden van deze Commissie zijn benoemd op basis van hun deskundigheid en onafhankelijkheid. Alle initiatieven zijn beoordeeld op hun impact op de fysieke en maatschappelijke omgeving.

Aan de hand van deze beoordeling ontstond er een indeling in drie categorieën, de categorieën A,B en C, waarbij A direct realiseerbaar is, B realiseerbaar is na aanpassing en C niet realiseerbaar voor 2020.

Vervolgens werden de A- en B-plannen door de Commissie van Advies gerapporteerd aan de provincie, die hierop besluiten over kon nemen. De Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland hebben vervolgens besloten om niets over te nemen van het advies en op land alleen het project Nij Hiddum Houw (42 MW) verder uit te gaan werken. De rest van de opgave moet gerealiseerd worden in het Friese deel van het IJsselmeer.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 4 t/m 6.

2.2. Windpark Nij Hiddum Houw: gemeente Súdwest Fryslân

Uitgangssituatie
Vanuit de opgave van 530,5 MW wind op land voor de provincie Friesland, en resulterend uit het proces van FFDW, heeft de provincie ertoe besloten dat er 42 MW gerealiseerd dient te worden, waarvan 36 MW extra is ten opzichte van de huidige situatie. Bij de planning van het project wordt er gebruik gemaakt van een Provinciaal inpassingsplan (PiP).

Positie overheden
De provincie Friesland voert de regie bij dit project. Het windpark is één van de resultaten van het proces van FFDW, wat de provincie overgenomen heeft en nu uitwerkt. De provincie, gemeente en initiatiefnemers hebben aangegeven dat zij het belangrijk vinden om de omgeving actief en zo optimaal mogelijk te betrekken bij het tot stand komen van het windpark Nij Hiddum-Houw.

Positie NLVOW
De NLVOW is bij dit proces voornamelijk betrokken ter ondersteuning van de omwonenden maar ook voor afstemming met de andere partijen.

Proces verloop
Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland heeft op 9 mei 2017 haar voorkeur uitgesproken voor de komst van 9 windturbines in het gebied. De provincie volgt hiermee de adviezen van de Omgevingsadviesraad, de gemeente Súdwest-Fryslân en de initiatiefnemers. Op 11 april 2017 heeft het college van Gedeputeerde Staten de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Nij Hiddum-Houw vastgesteld. Hierop heeft de provincie 15 zienswijzen en 2 adviezen ontvangen. In de Nota van Antwoord is hierop ingegaan, waarbij er een aantal consequenties zijn voor het vervolgtraject. Het vervolgtraject zal er als volgt uitzien:

- Onderzoek en opstellen van het MER, de eventuele Passende Beoordeling en het ontwerp -PIP;

- Publicatie van het ontwerp PIP en de ontwerpvergunningen met het MER en eventuele Passende Beoordeling;
- Inwinnen van adviezen (van onder andere de Commissie voor de m.e.r.) en zienswijzen over inhoud van het MER. Het inwinnen van zienswijzen over het ontwerp - inpassingsplan, ontwerp - Omgevingsvergunning, ontwerpvergunning Wet natuurbescherming en indien nodig, andere vergunningen;
- Besluit vaststellen PIP en de vergunningen en de publicatie daarvan;
- Mogelijkheid van beroep tegen het PIP en de vergunningen;
- Monitoring en evaluatie van de milieueffecten.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 6 en 7.

3. Projecten provincie Gelderland

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Gelderland		
Gelderland bestaand, gebouwd vanaf 2005	36	Voldoet
Gelderland kleinschalig locatie bekend	133	100
Gelderland kleinschalig locatie onbekend	41	25
Totaal	210	161
IPO-bod	210	

3.1. Windenergie Wijchen: gemeente Wijchen

Uitgangssituatie

Analyse opgave Gelderland (is later herverdeeld verhoogd naar 230,5 MW)

Vanuit de structuurvisie van de provincie Gelderland waren er drie verschillende zoekgebieden in de gemeente Wijchen aangemerkt als zoekgebied voor windenergie. Hierop heeft de gemeente besloten om een werkgroep aan te stellen voor het onderzoeken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor windenergie in Wijchen. De werkgroep Windenergie Wijchen (wWW) is in november 2014 hiermee begonnen.

Positie overheden
De provincie Gelderland heeft drie verschillende gebieden aangemerkt als zoekgebied voor windenergie in Wijchen. Op 29 april 2014 werd door de Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland besloten om in de gemeente Wijchen het initiatief voor 6 windturbines langs de A50 te ondersteunen, omdat er sprake was van draagvlak voor de ontwikkeling. De gemeente heeft zichzelf als doelstelling gesteld om voor 2040 volledig energieneutraal te zijn en is daarom op zoek gegaan naar extra locaties voor windenergie, maar vooral, onder welke voorwaarden de windenergie in de gemeente dient te komen. Hiermee werd begonnen door het aanstellen van wWW in november 2014, voor het vaststellen van de voorwaarden. Doordat de gemeente meer probeert te doen dan wat de provincie van haar eist, zal de gemeente naar waarschijnlijkheid ook een grotere bijdrage leveren aan de opgave van de provincie van 230,5 MW wind op land.

Positie NLVOW
In het project Windenergie Wijchen is er een traject opgezet waarin de gemeente samen met een vertegenwoordiging van de inwoners (leefbaarheidsgroepen) en de Nederlandse Vereniging voor Omwonenden Windturbines (NLVOW) gezocht is naar mogelijke locatie(s) voor windenergie. De

NLVOW heeft een belangrijke rol ingenomen bij het opstellen van de 'Gedragscode Windenergie Wijchen'. Deze gedragscode is op 4 februari 2016 overgenomen en vastgesteld door de gemeenteraad.

Proces verloop
In oktober 2014 is door de gemeente besloten om een werkgroep aan te stellen voor het onderzoeken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor windenergie in Wijchen. De werkgroep Windenergie Wijchen (wWW) startte hiermee in november 2014 en hield toen ook haar eerste bijeenkomst. Vervolgens werd aan de hand van de bevindingen een concept gedragscode opgesteld. Dit werd vervolgens gepresenteerd in een gemeentebrede bijeenkomst op 15 september 2015. Aan de hand van de feedback bij deze bijeenkomst zijn er een aantal wijzigingen aangebracht. In oktober 2015 zijn de bevindingen, waaronder ook de gedragscode, opgeleverd aan de gemeente Wijchen. Ondertussen werd dit behandeld door het College van B&W en werd er een voorstel voor de gemeenteraad gemaakt. De gemeenteraad heeft op 4 februari 2016 hierover gestemd, waarbij de eerste stap is gezet naar het verdere uitwerken van de initiatieven die zich bij de gemeente kunnen melden voor de ontwikkeling van windenergie in de gemeente.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 2, 3 en 5.

3.2. Windpark Bommelerwaard-A2: gemeente Zaltbommel

Uitgangssituatie
In de gemeente Zaltbommel is het de bedoeling dat er 3 windturbines 9 MW?? geplaatst zullen worden langs de A2. Deze locatie is onderdeel van de IPO-afspraak die de provincie Gelderland heeft gemaakt ter realisatie van de 230,5 MW aan wind op land.

Positie overheden
Gemeente en provincie willen allebei de regie hebben. De gemeente Zaltbommel had zelf op zoek willen gaan naar een geschiktere locatie, waar de gemeenteraad zich ook voor heeft uitgesproken. Desondanks heeft de provincie laten weten dat hier geen ruimte voor was en heeft besloten om een provinciaal inpassingsplan te gaan maken.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging door het behartigen van de belangen van de bewoners.

Proces verloop
Nadat de locatie is verschenen in de structuurvisie van de provincie Gelderland, heeft een initiatiefnemer zich gemeld bij de gemeente Zaltbommel. Omdat de gemeente hier geen vergunning voor wilde verlenen, heeft de ontwikkelaar contact gezocht met de provincie, om zodoende een verzoek te doen voor een PiP. Dit lijkt nu te gaan lukken.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 7 en 8.

3.3. Windpark Nijmegen-Betuwe: gemeente Nijmegen

Uitgangssituatie
De locatie in de gemeente Nijmegen is onderdeel van de IPO-afspraak die de provincie Gelderland heeft gemaakt ter realisatie van de 230,5 MW aan wind op land. Het windpark bevat 4 windturbines 12 MW en is gesitueerd langs de A15.

Positie overheden
Windpark Nijmegen-Betuwe is vrijwel volledig in handen van burgers, verenigd in coöperatie WindpowerNijmegen. Na een wervingscampagne in 2015 hebben 1.013 coöperatieleden samen 2 miljoen euro bij elkaar gebracht om het park te realiseren. Ook PPM Oost, de investeringsmaatschappij van provincie Gelderland heeft financieel bijgedragen. De gemeente Nijmegen heeft meegewerkt aan het project door de MER uit te voeren.

Positie NLVOW
De NLVOW heeft in de begin fase de direct omwonenden geadviseerd. In een latere fase is er diverse keren overleg geweest tussen de ontwikkelende partijen en de NLVOW om over de gang van zaken en de aanpak van gedachte te wisselen.

Proces verloop
Op 1 oktober 2014 heeft de gemeenteraad van Nijmegen op basis van een grote meerderheid in de stemming, ingestemd met het voornemen voor het windpark Nijmegen-Betuwe. Het bestemmingsplan is vervolgens vrijgegeven voor inspraak. Burgers konden bezwaar maken tegen het plan bij de Raad van State en door de uitspraak van de Raad van State die volgde op 6 mei 2014, is het bestemmingsplan Buitengebied Valburg 16 (windturbines) onherroepelijk vastgesteld. Daarmee zijn de contouren van het plan vastgelegd. De gemeente heeft de MER opgesteld bij dit project. Hierop volgde de wervingscampagne van WindpowerNijmegen, waarmee in 2015 2 miljoen euro werd opgehaald voor de realisatie. De bouw van het windpark is in april 2016 van start gegaan. In oktober waren de molens geplaatst. Schematisch ziet de organisatorische constructie er als volgt uit:

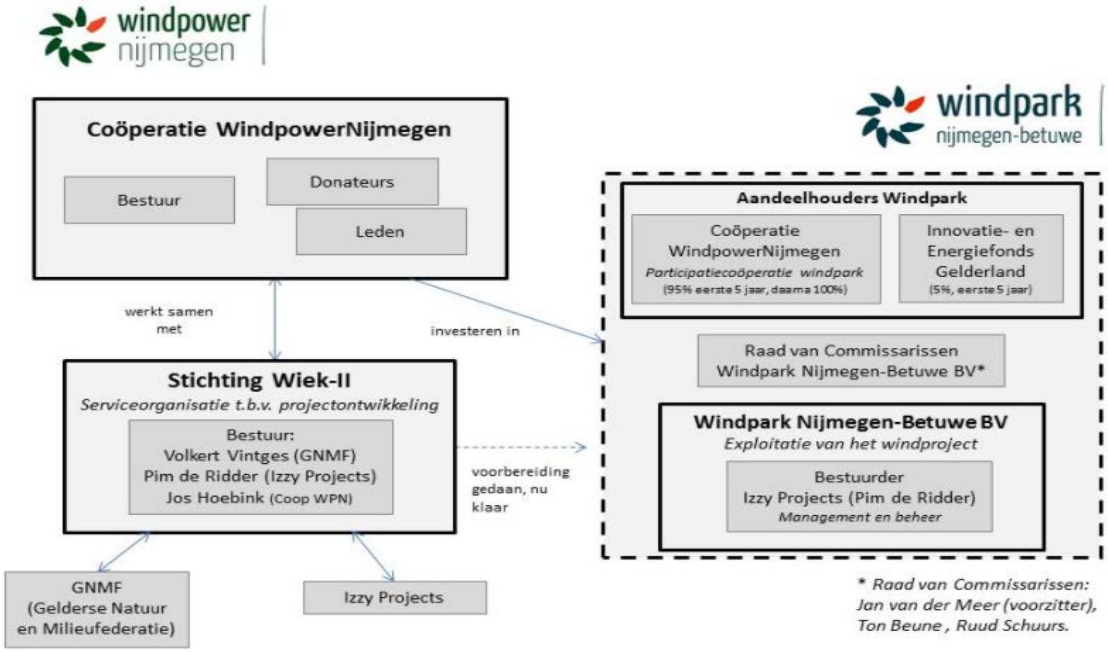

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 8 en 9.

4. Projecten provincie Noord-Holland

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Noord-Holland		
Noord-Holland bestaand, gebouwd vanaf 2005	230	173
Windplan Wieringermeer	350	Voldoet
Vervanging verouderde turbines (buiten Wieringermeer)		63
Totaal	580	580
IPO-bod	580	

Analyse opgave Noord-Holland (is later herverdeeld verhoogd naar 685,5 MW)

De provincie Noord-Holland heeft vanuit het IPO-akkoord een opgave van 685,5 MW. Hiervan zal tussen de 300 en 400 MW gerealiseerd worden in het project Windplan Wieringermeer in de gemeente Hollands-Kroon, 6,3 MW in het Windpark Westeinde in de gemeente Hollands-Kroon en 10-13 MW in het Windpark Westfrisia in de gemeente Medemblik.

4.1. Windplan Wieringermeer: gemeente Hollands Kroon

Uitgangssituatie

Vanuit de IPO-afspraak heeft de provincie de Wieringermeerpolder aangewezen als gebied voor de realisatie van 300 tot 400 MW aan wind op land. Vanwege het feit dat de opgave meer dan 100 MW bedraagt, is de RcR van toepassing op dit project.

Positie overheden

Het ministerie van Economische Zaken voert de regie over het project. Bij de organisatie van het proces van de planning van het windpark hebben de verschillende overheden – EZ, provincie en gemeente – op een constructieve manier samengewerkt.

Positie NLVOW

In de rol van vereniging door het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW begeleid en ondersteund de bewonersvertegenwoordiging in de Omgevingsraad.

Proces verloop

Met de Startnotitie Windplan Wieringermeer (28 mei 2009) gaf de gemeenteraad het startschot voor het windplan. Uitgangspunt daarbij was: de doelstelling “meer energie met minder turbines in een mooier landschap”. In 2010 werd bekend dat het project onder de RcR zou komen te vallen vanwege de schaalgrootte van het project. Zodoende is het project in 2013 ook onderdeel geworden van de IPO-afspraak die de provincie heeft gemaakt.

De plannen zijn dat de realisatie van het windpark onder de regie van het ministerie van Economische zaken in drie verschillende fases zal plaatsvinden. De startnotitie van het project heeft ter inzage gelegen van 18 oktober 2013 tot en met 28 november 2013. Na de ingebrachte bevindingen uit de zienswijzen is men bezig gegaan met de eerste fase van het project: het opstellen van het ontwerp-inpassingsplan en de ontwerpvergunningen, welke vervolgens van 5 december 2014 tot en met 19 januari 2015 ter inzage kwamen te liggen. Aan de hand daarvan zijn in april 2015 het inpassingsplan (met de officiële naam “Windpark Wieringermeer”) opgesteld en de vergunningen opgesteld. Deze lagen ter inzage van mei 2015 tot en met 19 juni 2015. Vanaf 19 juni trad het inpassingsplan al wel in werking, terwijl de zaak nog bij de Raad van State lag. Het inpassingsplan is na uitspraak van de Raad van State, op 4 mei 2016, onherroepelijk geworden.

Voor de tweede fase van het project hebben de ontwerpbesluiten van 22 mei 2015 tot en met 2 juli 2015 ter inzage gelegen. Aan de hand van de ingediende zienswijzen hierop, werd het aangepast en zodoende kwamen de besluiten van 9 oktober 2015 tot en met 20 november 2015 ter inzage te liggen. De Raad van State deed op 4 mei 2016 uitspraak, met als gevolg dat de Flora- en faunawet ontheffing van het Ministerie van Economische Zaken deels werd vernietigd.

Voor de derde fase van het project hebben de ontwerpbesluiten van 3 juli 2015 tot en met 13 augustus 2015 ter inzage gelegen. Aan de hand van de ingediende zienswijzen hierop, werd het aangepast en zodoende kwamen de besluiten van 13 november 2015 tot en met 28 december 2015 ter inzage te liggen. Tegen de besluiten is geen beroep ingesteld en heeft dus ook niet bij de Raad van State gelegen en daarom zijn de besluiten van fase 3 per 28 december 2015 onherroepelijk geworden.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 9 en 10.

4.2. Windpark Westfrisia: gemeente Medemblik

Uitgangssituatie
De provincie Noord-Holland heeft de beoogde opbrengst van 10-13 MW van het windpark Westfrisia onderdeel gemaakt van de opgave vanuit de IPO-afspraak van 685,5 MW.

Positie overheden
De aanvraag voor het Windpark Westfrisia is in 2010 ingediend. De gemeente Medemblik verwierp de aanvraag. Daarna dienden de aanvragers de aanvraag bij de provincie in. De provincie heeft vervolgens de aanvraag in behandeling genomen en een PiP opgesteld.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging door het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW begeleid het Bewonersplatform dat is gevormd om de gesprekken aan te gaan met de ontwikkelaar en de provincie om te komen tot afspraken (omgevingsovereenkomst)

Proces verloop
De behandeling van de aanvraag voor Windpark Westfrisia door de provincie Noord-Holland is pas in 2013 gestart. Aan de hand van het nieuw opgestelde integrale beleid van de provincie omtrent windenergie, heeft Provinciale Staten eind 2012 een overgangsregeling vastgesteld in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Dit betekent onder andere dat er voor dit project niet voldaan hoeft te worden aan een minimale afstand tot woningen van 600 meter. Ook betekent het dat het plan niet meedoet aan de verdeelprocedure voor de herstructureringsprojecten. De geplande turbines van windpark Westfrisia liggen op ongeveer 500 meter van woningen. Hier waren de bewoners van het gebied niet blij mee. De ontwikkelaar is vervolgens de bewoners van het gebied tegemoet gekomen, er werd namelijk besloten om de winst met de omgeving te delen. Er werd gekozen om de opbrengsten die boven de nominale winstverwachting uitkomen te gaan delen met de omgeving. Dit is vervolgens vastgelegd in de omgevingsovereenkomst.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 6 t/m 9.

5. Projecten provincie Zuid-Holland

Vanuit het IPO is afgesproken dat er in Zuid-Holland 735,5 MW aan wind op land voor 2020 gerealiseerd dient te worden. In de Rijnmondregio zal 450 MW moeten worden gerealiseerd, waarvan 300 MW in het havengebied en 150 MW in de stedelijke regio van Rotterdam. In de gemeente Goeree-Overflakkee zal 203 MW moeten worden gerealiseerd.

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Zuid-Holland		
Zuid-Holland bestaand, gebouwd vanaf 2005	272	134
Vervanging verouderde turbines		125
Haven Rotterdam (incl. 2e Maasvlakte):nieuw	150	100
Goeree-Overflakkee: nieuw	203	201
Zuid-Holland kleinschalig	456	212
Totaal	1.081	Minimaal 730
IPO-bod	730	

Analyse opgave Zuid-Holland (is later herverdeeld en verhoogd naar 735,5 MW)

5.1. VRM Stadsregio Rotterdam: provincie Zuid-Holland

Met daarbij onder andere de locaties:
- Beneluxplein
- Hartelbrug Oost
- Tegenover 'Rivium 1'
- Tegenover 'Rivium 2'
- Poort van Charlois
- Hoek van Holland
- Verlengde Nieuwe Waterweg / Stenaterrein
- Rozenburg / Landtong
- Hartel Oost: nabij Geervliet en Heenvliet, gemeente Nissewaard

Uitgangssituatie
De provincie heeft de regie in handen, maar wil de realisatie van windenergie in samenwerking met de verschillende gemeentes in de stadsregio bewerkstelligen. In de stedelijke regio Rotterdam dient volgens de IPO-afspraken 150 MW aan windenergie in 2020 gerealiseerd te zijn.

Positie overheden
De provincie heeft als doel om de besluitvorming over windenergie samen met de gemeentes uit te voeren. Hierdoor is goede samenwerking mogelijk, wat ook bijna altijd goed gaat. De provincie heeft in de Visie Ruimte en Mobiliteit vastgelegd waar en hoe zij hoopt de windenergie te realiseren (=VRM Stadsregio Rotterdam). De samenwerking onderling tussen verschillende gemeenten is ook noodzakelijk, omdat de provincie in haar Visie Ruimte en Mobiliteit geen specifieke aantallen per gemeente heeft opgedragen. Op deze manier houdt de provincie ook een spreekwoordelijke 'stok achter de deur', lukt het de gemeentes niet, dan zal de provincie in moeten grijpen.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging door het behartigen van de belangen van de bewoners, maar ook ter advisering bij de betrokken overheden. De NLVOW heeft zitting genomen in de klankbordgroep van de VRM. Tevens wordt de NLVOW betrokken bij informatie- en discussieavonden die hierover worden georganiseerd.

Proces verloop
De gemeente Rotterdam wil windlocaties ontwikkelen door middel van een zorgvuldig participatieproces. In de Leidraad staan projecten en maatregelen beschreven die de gemeente Rotterdam de komende jaren wil realiseren en nemen. Ook is beschreven welke rol omwonenden, andere belanghebbenden en initiatiefnemers in dit proces kunnen innemen en op welke wijze. Tevens zijn er doelstellingen met betrekking tot de ruimtelijke inpassing van windturbines opgenomen, zoals het tegengaan van de verstoring van het landschappelijk beeld en het versterken van de landschappelijke structuur. Op deze manier hoopt de gemeente te kunnen voldoen aan de opgave vanuit de provincie.

Helaas is het niet altijd goed verlopen, in 2011 heeft de gemeente Rotterdam een omgevingsvergunning verleend aan XL Wind voor het plaatsen van de 8 windturbines van windpark Hartelbrug II. In maart 2014 heeft de rechtbank Rotterdam de omgevingsvergunning vernietigd. De reden is dat de gemeente Rotterdam omwonenden in Heenvliet en Geervliet niet goed heeft geïnformeerd.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 4, 5, 7, 8 en 9.

5.2. Windpark Spui: nabij Piershil in de gemeente Korendijk

Uitgangssituatie
Vanuit de IPO-afspraak heeft de provincie de het gebied nabij Piershil in de gemeente Korendijk aangewezen als gebied voor de kleinschalige realisatie van windenergie, met daarbij 15 MW als opgave. Bij het project Windpark Spui is een PiP van toepassing.

Positie overheden
De provincie voert hier de regie, via een PiP. De provincie heeft de gemeente wel een kans gegeven om zelf de regie te behouden, maar de keuze voor een alternatieve locatie diende binnen 3 maanden te zijn gekozen. De gemeente heeft vervolgens geprobeerd om in deze periode van 3 maanden te komen met een alternatieve locatie, hetgeen niet gelukt is. Daarnaast hebben de gemeenteraadsleden een document ondertekend waarmee zij vast hebben gelegd dat zij mee zouden werken met de ontwikkeling vanuit de provincie. Desondanks is de relatie tussen de provincie en gemeente niet verbeterd.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging door het behartigen van de belangen van de bewoners, maar ook ter advisering bij de betrokken overheden. De NLVOW begeleid het Bewonersplatform (CPG) in hun gesprekken met overheid en ontwikkelaar om te komen tot een omgevingsovereenkomst.

Proces verloop
Doordat de gemeente Korendijk verscheen in de Provinciale Structuurvisie actualisering 2012, ondernam de gemeente actie om tot alternatieve locaties te komen. De provincie Zuid-Holland liet vervolgens weten dat dit binnen 3 maanden moest gebeuren. Gezien de korte tijdspanne is het niet verwonderlijk dat de gemeente hier niet in is geslaagd. Om toch te laten zien dat de gemeente goede intenties had, legden de gemeenteraadsleden vast dat zij mee zouden gaan werken met de ontwikkeling. Hierna kwamen de bewoners in beweging. Ze zijn aan de slag gegaan met het verzamelen van handtekeningen en hebben verscheidene gesprekken met de gemeenteraadsleden gevoerd. Tijdens de mobilisering van de omwonenden van het gebied is er door de gemeenteraad besloten om samen met de bewoners van haar gemeente op zoek te gaan naar de meest geschikte locatie. Dit heeft

plaatsgevonden door middel van het organiseren van een stakeholderspanel, het organiseren van informatieavonden en door het versturen van brieven waarbij de bewoners van de gemeente werden ingelicht. Hierbij lag de focus op een proces waarbij zoveel mogelijk gezocht werd naar een door de bewoners gedragen locatie. Desondanks is de ontwikkeling vanuit de provincie doorgegaan en is het PiP in september 2016 door de Provinciale Staten van Zuid-Holland vastgesteld. Daarbij zijn is op dat moment ook de vergunning verleend.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 9 en 10.

5.3. Windpark Groote Lindt: gemeente Zwijndrecht

Uitgangssituatie
In Zwijndrecht wees de provincie Zuid-Holland industrieterrein Groote Lindt aan voor 6 MW aan windenergie. Een paar locaties op Groote Lindt zijn in eerste aanleg geschikt voor windmolens. In opdracht van de gemeenteraad is een concept toetsingskader opgesteld.

Positie overheden
De Provincie heeft in opdracht van het Rijk in tal van gemeenten en regio's locaties aangewezen voor plaatsing van windmolens. In Zwijndrecht wees de Provincie industrieterrein Groote Lindt aan voor 6 MW aan windenergie. Na intensieve discussies trokken het college van B&W en de gemeenteraad de conclusie dat industrieterrein Groote Lindt om verschillende redenen onvoldoende geschikt was voor plaatsing van windmolens. De Provincie is ermee akkoord gegaan dat de gemeente Zwijndrecht op zoek ging naar een alternatief voor Groote Lindt, mits zij voldoet aan de eisen die de Provincie hanteert (17 mei 2016).

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. Een van de NLVOW bestuursleden heeft een direct belang hierbij als direct omwonende.

Proces verloop
De gemeenteraad van Zwijndrecht heeft op 16 december 2014 het ‘Plan van aanpak windmolens Groote Lindt’ vastgesteld. Dit betekende de start van een proces om te komen tot een toetsingskader waarbinnen de gemeente windturbines mogelijk zou gaan toestaan op het industrieterrein Groote Lindt.

Het college van B&W had de gemeenteraad de vraag voorgelegd of de raad Kijfhoek zuid beter geschikt vindt als plek voor windmolens in Zwijndrecht dan industrieterrein Groote Lindt. Uit de zoektocht van het college naar alternatieve locaties voor industrieterrein Groote Lindt waren drie gebieden naar voren gekomen: Bakestein, Kijfhoek noord en zuid en Polder Buitenland/Hooge Nesse. Kuifhoek zuid werd daarbij door het college als meest kansrijk geacht. De gemeenteraad oordeelde unaniem dat Kuifhoek zuid geen geschikt alternatief is voor Groote Lindt en dat in feite geen enkele plek in Zwijndrecht geschikt is voor windmolens. Het besluit van de gemeenteraad betekent dat het college van B en W geen alternatieve locatie voor industrieterrein Groote Lindt kan aandragen bij de provincie Zuid-Holland. Het industrieterrein blijft daardoor in de Visie Ruimte en Mobiliteit van de Provincie staan als locatie waar windenergie gerealiseerd dient te worden.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 6 en 7.

5.4. Windenergie in de gemeente Goeree-Overflakkee

Uitgangssituatie

Vanuit de IPO-afspraken van de provincie Zuid-Holland dient er 203 MW gerealiseerd te worden in de gemeente Goeree-Overflakkee. In eerste instantie was het de bedoeling dat dit gerealiseerd zou gaan worden via de RcR.

Positie overheden

Bij de planning van windenergie op het eiland Goeree-Overflakkee heeft de gemeente Goeree-Overflakkee ertoe besloten om akkoord te gaan met de plannen voor windenergie, zodat zij zelf de regie kon blijven voeren. Hierover sprak wethouder Tollenaar het volgende uit: "We konden geen nee zeggen tegen de plannen van het Rijk, omdat we dan de regie zouden verliezen. Nu hebben we zelf de locaties kunnen uitzoeken en hebben we er nog behoorlijk wat megawatt kunnen afpraten. Ik heb de beslissing met tegenzin genomen en dat gold ook voor de raad, maar ik ben blij dat we er na vier jaar eindelijk uit zijn." Dit betekent dat er geen gebruikt gemaakt zal worden van de RcR of een PIP.

Positie NLVOW

In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW is diverse keren betrokken bij dit project. Al in een vroeg stadium voordat de gemeente regie heeft genomen en nu nog steeds als vraagbaak voor omwonenden. Recentelijk speelt de situatie rond de plaats Oude-Tonge op omdat het door de gemeente GO daar geplande windpark direct aansluit bij het windpark “De Krammen” dat net over de provinciegrens staat in Zeeland. Er ontstaat zo een mega-windpark in de ogen van de bewoners.

Proces verloop

De planning van windenergie in de gemeente Goeree-Overflakkee stond vermeld in de structuurvisie van de provincie Zuid-Holland om te voldoen aan 203 MW wind op land. Hierdoor zou de RcR van toepassing worden. Nadat de ontwerpen door het ministerie van Economische Zaken waren gemaakt, heeft de gemeente geprobeerd om de regie over het project terug te halen. De bedoeling was om de deelgebieden van het windpark op te delen in aparte projecten, zodat de gemeente regie kon hebben over elk afzonderlijk project. Het ministerie van Economische Zaken heeft hier vervolgens mee ingestemd. Zodoende heeft de gemeente zoveel mogelijk geprobeerd om te voldoen aan de wensen van de bewoners, door bijvoorbeeld de afstand van woningen tot de windturbines zo groot mogelijk te houden.

Procesflow bijdrage

Dit proces beslaat de processtappen 5 t/m 8.

5.5. Windpark Hartenbrug II: gemeente Rotterdam

Uitgangssituatie

Windpark Hartelbrug II staat op de grens van de gemeente Nissewaard en de gemeente R’dam op grondgebied van de gemeente R’dam (was vroeger grondgebied van Nissewaard). Het windpark is door XLWind ontwikkeld in samenspraak met het Havenbedrijf (de grond eigenaar) en de gemeente R’dam. In de procedure heeft de gemeente R’dam “vergeten” de publicaties en inspraak te regelen voor het gebied van de gemeente Nissewaard. Dit heeft ertoe geleidt dat de vergunning voor het windpark door de RvS is vernietigd. Bij deze uitspraak heeft de RvS echter aangegeven dat dit zonder rechtsgevolg blijft en dat de procedure opnieuw gedaan moet worden. Dit betekende dat het windpark zonder vergunning afgebouwd en in productie is gegaan. Op dit moment is de vergunning net weer verleend en lopen de bezwaar procedures.

Positie overheden
De beide gemeenten zijn nauw betrokken bij dit proces (Nissewaard nadat de eerste vergunning door de RvS vernietigd was) en hebben nu regelmatig overleg met elkaar waarbij ook het Havenbedrijf aansluit. Doordat het windpark voor veel overlast zorgt in de dorpen Geervliet en Heenvliet zet de gemeente Nissewaard zich in om de bewoners maximaal te ondersteunen.

Positie NLVOW
De NLVOW heeft hier meerdere rollen. Als eerste is de NLVOW door de gemeente gevraagd om de actiegroep (Buren van Botlek) te ondersteunen, daarnaast heeft de NLVOW een adviserende rol richting de gemeente en is er samen met de gemeente (zowel Nissewaard als R'dam) besloten om een Bewonersplatform op te zetten om tot afspraken te komen tussen exploitant en omgeving. Als NLVOW schuiven we ook aan bij het breed overleg tussen gemeente, DCMR en havenbedrijf. Ook zijn we daarnaast betrokken bij de VRM (zie eerder dit hoofdstuk).

Proces verloop
Na de vernietiging van de vergunning door de RvS heeft R'dam opnieuw de vergunningsprocedure opgestart. Daarnaast speelt nog dat R'dam, wegens de vele klachten van geluidsoverlast vanuit de dorpen Geervliet en Heenvliet, een maatwerkvoorschrift heeft opgesteld voor het windpark. Dit maatwerkvoorschrift is recentelijk vernietigd door de RvS. Op dit moment is de afronding van de vergunning, het maken van omgevingsafspraken tussen bewoners en exploitant en een eventueel nieuw maatwerkvoorschrift actueel.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 5 t/m 8.

6. Projecten provincie Utrecht

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Utrecht		
Utrecht bestaand, gebouwd vanaf 2005	9	Voldoet
Utrecht gepland	51	Voldoet
Totaal	60	60
IPO-bod	60	

Analyse opgave Utrecht (is later herverdeeld naar 65,5 MW)

6.1. Windpark Lage Weide: gemeente Utrecht

Uitgangssituatie
Lage Weide 15 MW (wind)

Positie overheden
De gemeente Utrecht heeft een hoge duurzaamheidsdoelstelling en wil door initiatieven van onderop (energie coöperaties) deze doelstelling invullen. Het betreft hier van ook eigen beleid en geen opgelegde opgave vanuit de provincie.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW heeft presentaties gegeven op informatieavonden en bewoners ondersteund in het proces.

Proces verloop
Het windpark Lageweide is opgezet als een initiatief van een lokale energiecoöperatie (U-wind). De windturbines zouden moeten komen op het industrieterrein Lage Weide (eerst was er ook nog het plan om ook windturbines aan de andere kant van de snelweg te plaatsen). Er ontstond echter grote weerstand bij de naast gelegen woonwijk (andere kant van de A2). Uiteindelijk hebben de ondernemers van het industrieterrein aangegeven tegen de komst van windturbines te zijn en is afgezien van realisatie.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat processtap 6.

6.2. Windpark Rijnenburg: gemeente Utrecht

Uitgangssituatie
Rijnenburg 15 - 30 MW (wind en zon)

Positie overheden
De gemeente Utrecht heeft een hoge duurzaamheidsdoelstelling en wil door initiatieven van onderop (energie coöperaties) deze doelstelling invullen. Het betreft hier van ook eigen beleid en geen opgelegde opgave vanuit de provincie.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW is betrokken bij de invulling van de stadsgesprekken.

Proces verloop
Het gebied Rijnenburg was voorbestemd voor woningbouw maar dit is voor de komende 10 jaar uitgesteld. De gemeente wil deze periode gebruiken om van het gebied Rijnenburg een energielandschap te maken als tijdelijk invulling. Hiertoe heeft de gemeente een traject op gang gezet waarbij door middel van stadgesprekken de bewoners betrokken worden bij deze ontwikkeling en hun mening kunnen geven.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 2 en 3.

6.3. Windpark Autena: gemeente Vianen

Uitgangssituatie
De windenergie in de gemeente Vianen is onderdeel van de IPO-afspraken die de provincie heeft gemaakt met het Rijk om 65,5 MW aan windenergie in de provincie te realiseren voor 2020. Hiervan dient er 6 MW in de gemeente Vianen gerealiseerd te worden. Het zal dan gaan om 6 MW verdeeld over 3 turbines.

Positie overheden
Gemeente Vianen is ingegaan op een initiatief van Eneco voor de realisatie van 3 windturbines. Namelijk, het project is het gevolg van de landelijke politieke eisen die aan de provincies zijn opgelegd. Als Vianen geen medewerking zou verlenen, dan zou de provincie de planning en realisatie alsnog doorzetten via een PiP. De gemeente heeft de volledige medewerking verleend aan de komst van het windpark. De gemeente Vianen bezit aandelen in de ontwikkelaar Eneco.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. De NLVOW heeft meerdere malen geprobeerd om de gemeenteraad voor een ander proces te laten kiezen zoals via de inspraak in de hoorzitting van 17 september 2014 van de gemeente Vianen.

Proces verloop
De projectontwikkelaar Eneco heeft het initiatief gestart. Hiertoe diende werd op 12 juni 2014 het *ontwerp*-bestemmingsplan ingediend door de gemeente Vianen. In de 6 weken die daarop volgde werden er 966 zienswijzen ingediend. Hiertoe besluit de gemeente om de plannen ietwat aan te passen, in verband met de verkeersveiligheid worden de turbines 15 meter opgeschoven. Op het bestemmingsplan werden er 5 beroepen ingediend tegen de gemeente Vianen bij de Raad van State, welke door de Raad van State op 27 mei 2015 als niet-ontvankelijk verklaarde. Daardoor werd het bestemmingsplan geheel onherroepelijk verklaard. Inmiddels is er gestart met de bouw van de windturbines.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 3, 6 en 7.

6.4. Windpark Houten: gemeente Houten

Uitgangssituatie
Het betreft hier de realisatie van 3 windturbines met in totaal een potentieel vermogen van 6 MW. Deze turbines zijn in het najaar van 2013 officieel in gebruik gegaan.

Positie overheden
Het windpark Houten is tot stand gekomen als een project wat ondersteund werd door de gemeente Houten in samenwerking met de ontwikkelaar Eneco. Daarnaast heeft het Rijk geholpen bij de realisatie van het windpark, door de toepassing van een AMvB.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners. Een van de NLVOW bestuursleden is hier als direct omwonenden bij betrokken. De NLVOW ondersteund bewoners en probeert te interveniëren bij de ontwikkelaar/exploitant.

Proces verloop
De gemeenteraad van de gemeente Houten besloot in 2001 om in Houten windturbines te plaatsen. In 2005 bepaalde de raad dat de beste locatie om windmolens te plaatsen langs het Amsterdam-Rijnkanaal ter hoogte van de Meerpaal was. In maart 2011 bleek uit een draagvlakonderzoek dat 92% van de inwoners van de gemeente tegen de komst van dit specifieke windpark was. Ondanks de uitkomsten van het draagvlakonderzoek is er doorgegaan met de planning en realisatie van het windpark.

Uiteindelijk werd een AMvB (activiteitenbesluit) van VVD-minister Schultz van Haegen en de 'omgekeerde toepassing' van de Crisis- en herstelwet ingezet om de realisatie van het windpark te door te laten. Ondanks een veelvoud aan juridische procedures, onder andere bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, werd in juni 2013 het windpark opgeleverd. Nu het windpark een aantal jaar staat, blijkt dat de overlast groter is dan gemiddeld bij een windpark van deze omvang verwacht zou mogen worden.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 9 en 10.

7. Projecten provincie Zeeland

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Zeeland		
Zeeland bestaand, gebouwd vanaf 2005	252	197
Vervanging verouderde turbines		44
Kreekraksluizen	77,5	Voldoet
Bouwdokken Neeltje Jans	54	Voldoet
Sloegebied	35	Voldoet
Krammersluizen	125	114
Zeeland kleinschalig	9,3	Voldoet
Totaal	553	532
IPO-bod	550	

Analyse opgave Zeeland (is later herverdeeld verhoogd naar 570,5 MW)

7.1. Windpark Krammer, bij de Krammersluizen: gemeente Tholen

Uitgangssituatie

Als onderdeel van de IPO-afspraak, zal er ruim 100 MW aan windenergie gerealiseerd worden op en rondom de Krammersluizen. Vanwege het formaat van het project is de RcR van toepassing.

Positie overheden

Het ministerie van Economische Zaken voert de regie over dit project en maakt daarbij gebruik van de RcR. Omdat er sprake is van schade die geleden wordt door de bewoners van het gebied heeft de gemeente Tholen besloten om te gaan bemiddelen tussen de stichting WindmolensNee, de eigenaar van de vijf bestaande windmolens en de projectontwikkelaar die het nieuwe windpark zal gaan realiseren.

Positie NLVOW

In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners.

Proces verloop

Zeeuwind en Deltawind hebben de plannen voor Windpark Krammer aan de minister van EZ voorgelegd. Vanwege het formaat van het project valt het onder de RcR. Het Windpark Krammer past niet in het bestaande bestemmingsplan en daarom werd er in overleg met de initiatiefnemers en de andere overheden (provincie en gemeente) door het ministerie van Economische Zaken een ruimtelijk besluit voorbereid. Daartoe heeft het ministerie van Economische Zaken een MER op laten stellen. Vervolgens is onderzocht welke vergunningen en ontheffingen voor het project nodig waren, welke door de initiatiefnemers zijn aangevraagd, waarna samen met minister Kamp een planning voor het project is opgesteld. De betrokken overheden hebben daarop hun vergunningen en ontwerpbesluiten opgesteld. De ministers van EZ en IenM hebben ook een ontwerp-inpassingsplan opgesteld.

Deze besluiten, het inpassingsplan en het MER hebben van 5 september tot 16 oktober 2014 gebundeld ter inzage gelegen. Na het verwerken van de resultaten van de inspraak en adviezen, zijn in begin 2015 de vergunningen definitief verleend. Hierop kon beroep aangetekend worden bij de Raad van State. Op 16 maart 2016 sprak de Raad van State uit dat de beroepen ongegrond werden verklaard en daarmee zijn op die datum de vergunningen onherroepelijk geworden.

Procesflow bijdrage

Dit proces beslaat processtap 9.

8. Projecten provincie Noord-Brabant

Gebied	Potentie volgens Provincie (MW)	Technische potentie volgens B&VR (MW)
Noord-Brabant		
Noord-Brabant bestaand, gebouwd vanaf 2005	74	68
Noord-Brabant in aanbouw/vergund	88	84
Noord-Brabant gepland kleinschalig	287	258
Totaal	449	409
IPO-bod	420	

Analyse opgave Noord-Brabant (is later herverdeeld verhoogd naar 470,5 MW)

8.1. Windpark Elzenburg – De Geer: gemeente Oss

Uitgangssituatie
18 MW (32/33 MW)

Positie overheden
De gemeente is nadat zij het voorstel voor het Windpark Elzenburg – De Geer van de initiatiefnemers had ontvangen, van start gegaan met het uitvoeren van een gemeente brede energieverkenning, om zodoende de beste locaties te vinden. Geprobeerd werd om zoveel mogelijk een bottom-up benadering toe te passen, om zoveel mogelijk draagvlak te creëren. Daartoe heeft de gemeente zich ingespannen om het proces zoveel mogelijk te faciliteren. Zo werden er bijvoorbeeld podiumbijeenkomsten georganiseerd, waarbij burgers mee kunnen praten over wat er in de gemeente dient plaats te vinden.

Positie NLVOW
De NLVOW is betrokken geweest vanuit de rol ter ondersteuning van de bewoners, omdat zij door hen werden benaderd. Bovendien werd de NLVOW benaderd door het adviesbureau Bos en van Rijn, die voor de gemeente het advies moest verzorgen. Het verzoek vanuit Bos en van Rijn was of de NLVOW mee wilde gaan met een excursie, om daarbij het advies voor de bewoners te verzorgen. De NLVOW heeft het Bewonersplatform helpen opzetten en begeleid deze in het lopende proces. Ook wordt de NLVOW betrokken door de gemeente in het proces om te komen tot een gemeentelijke duurzaamheidsvisie en doelstelling.

Proces verloop
In de gemeente Oss, bij het project Windpark Elzenburg – De Geer, werd er begonnen met een initiatief van een grondeigenaar, maar vervolgens heeft de gemeente het opgepakt en is van start gegaan met een gemeente brede energieverkenning. In de tussentijd is het park wel verder in ontwikkeling gegaan, waarbij een MER is uitgevoerd, maar voordat het park definitief wordt toegestaan, moet de gemeente brede verkenning zijn uitgevoerd. Bij deze verkenning werd voor de gehele gemeente bekeken waar er mogelijk ruimte is voor windenergie en welke combinaties er mogelijk zijn. De gemeente Oss heeft hiervoor adviesbureau Bos en van Rijn ingeschakeld. Zodra de energieverkenning klaar is, wordt er gelijktijdig met de beoordeling van de energieverkenning, alsmede het reeds klaarliggende initiatief, een beslissing genomen door de gemeenteraad. Een mogelijkheid is dat uit de verkenning komt dat het niet verstandig is om het windpark op deze locatie te realiseren. Ook bestaat de mogelijkheid dat uit de verkenning komt dat het park gerealiseerd kan worden, dan wel in beperkte zin, omdat er elders meer/betere ruimte is om windenergie te realiseren. De gemeente heeft gebruik gemaakt van een open planproces, waarbij onder andere gebruik gemaakt is van een klankbordgroep. Hierbij konden bewoners meedenken en praten over alle onderzoeken omtrent de windenergie in de gemeente. Rob Rietveld in zijn rol als belangenbehartiger van de omwonenden via de stichting NLVOW deze

onderzoeken samen met de bewoners doorgenomen. Deze onderzoeken zijn in concept klaar, waarop commentaar geleverd kan worden via het indienen van zienswijzen. Zo heeft de gemeente op advies van Rob Rietveld een geluidsrapport laten opstellen, waarin, bij de verschillende implementatievarianten, de geluidsoverlast op inzichtelijke wijze met elkaar wordt vergeleken.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtappen 2, 3, 6, 7 en 8.

8.2. Windpark de Hoevensche Beemden: gemeente Halderberge

Uitgangssituatie
De gemeenteraad heeft in april 2003 Nota Windenergie Halderberge vastgesteld, hierbij nam de gemeente zich voor om tenminste 15 MW aan windenergie te realiseren. Dit is gerealiseerd met de komst van 5 windturbines in het gebied. Het windpark is op 22 maart 2013 in gebruik genomen.

Positie overheden
Bij de besluitvorming omtrent het windpark was er een gemeenteraadslid waarvan zijn zoon grond bezat waar het windpark diende te komen. Een maand voor de raadsvergadering stapte dit raadslid uit het bedrijf van zijn zoon, maar behield hij wel recht op 2/3^{e} van de inkomsten van de windturbine op het land van zijn zoon. Terwijl hij bij de betreffende vergadering verklaard dat hij helemaal geen eigendommen meer heeft in het bedrijf. Een paar jaar later was hij vervolgens onderdeel het bedrijf. De vergunningen moesten dan nog worden afgegeven. Binnen de besluitvorming van de gemeenteraad was er dus sprake van belangenverstrengeling.

Positie NLVOW
In de rol van vereniging voor het behartigen van de belangen van de bewoners.

Proces verloop
De gemeenteraad heeft in april 2003 Nota Windenergie Halderberge vastgesteld. In deze nota neemt de gemeente zich voor tenminste 15 MW aan windenergie te realiseren.
Op 11 oktober 2007 is er opnieuw een raadsbesluit genomen, waarin de Nota windenergie is herzien. In maart 2008 verschijnt de startnotitie Windpark De Hoevensche Beemden. De MER die daarop volgde, verscheen op 27 augustus 2009, dit was tevens de vergunning voor het windpark.

Begin 2012 is gestart met de bouw van het windpark en het windpark is op 22 maart 2013 in gebruik genomen. Uit een aflevering van het televisieprogramma de Monitor van 15 november 2015 blijkt dat Eneco zwijggeld heeft betaald aan omwonenden, hierdoor hebben bepaalde omwonenden andere vergoedingen gekregen dan anderen, omwonenden die geen tegenstanders waren van de ontwikkeling hebben geen vergoedingen gekregen.

Procesflow bijdrage
Dit proces beslaat de processtap 7.

Bijlage II: Schema van processtappen en de vier sporen per stap

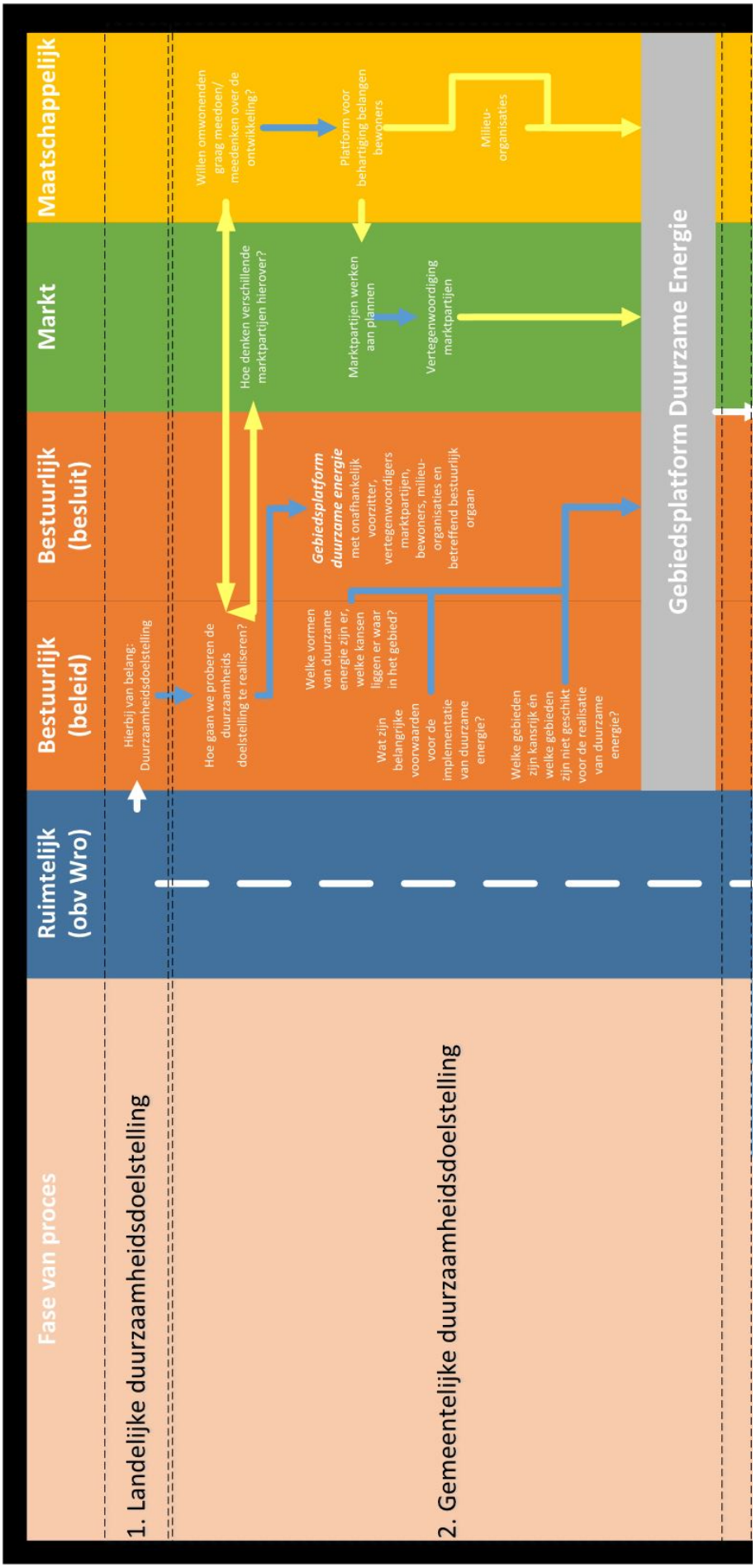
Fase van proces
Ruimtelijk (obv Wro)
Bestuurlijk (beleid)
Bestuurlijk (besluit)
Markt
Maatschappelijk
1. Landelijke duurzaamheidsdoelstelling
2. Gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling
Hierbij van belang: Duurzaamheidsdoelstelling
Hoe gaan we proberen de duurzaamheids doelstelling te realiseren?
Welke vormen van duurzame energie zijn er, welke kansen liggen er waar in het gebied?
Wat zijn belangrijke voorwaarden voor de implementatie van duurzame energie?
Welke gebieden zijn kansrijk én welke gebieden zijn niet geschikt voor de realisatie van duurzame energie?
Gebiedsplatform duurzame energie
met onafhankelijk voorzitter, vertegenwoordigers marktpartijen, bewoners, milieu-organisaties en betreffend bestuurlijk orgaan
Hoe denken verschillende marktpartijen hierover?
Willen omwonenden graag meedoen/ meedenken over de ontwikkeling?
Marktpartijen werken aan plannen
Vertegenwoordiging marktpartijen
Platform voor behartiging belangen bewoners
Milieu-organisaties
Gebiedsplatform Duurzame Energie

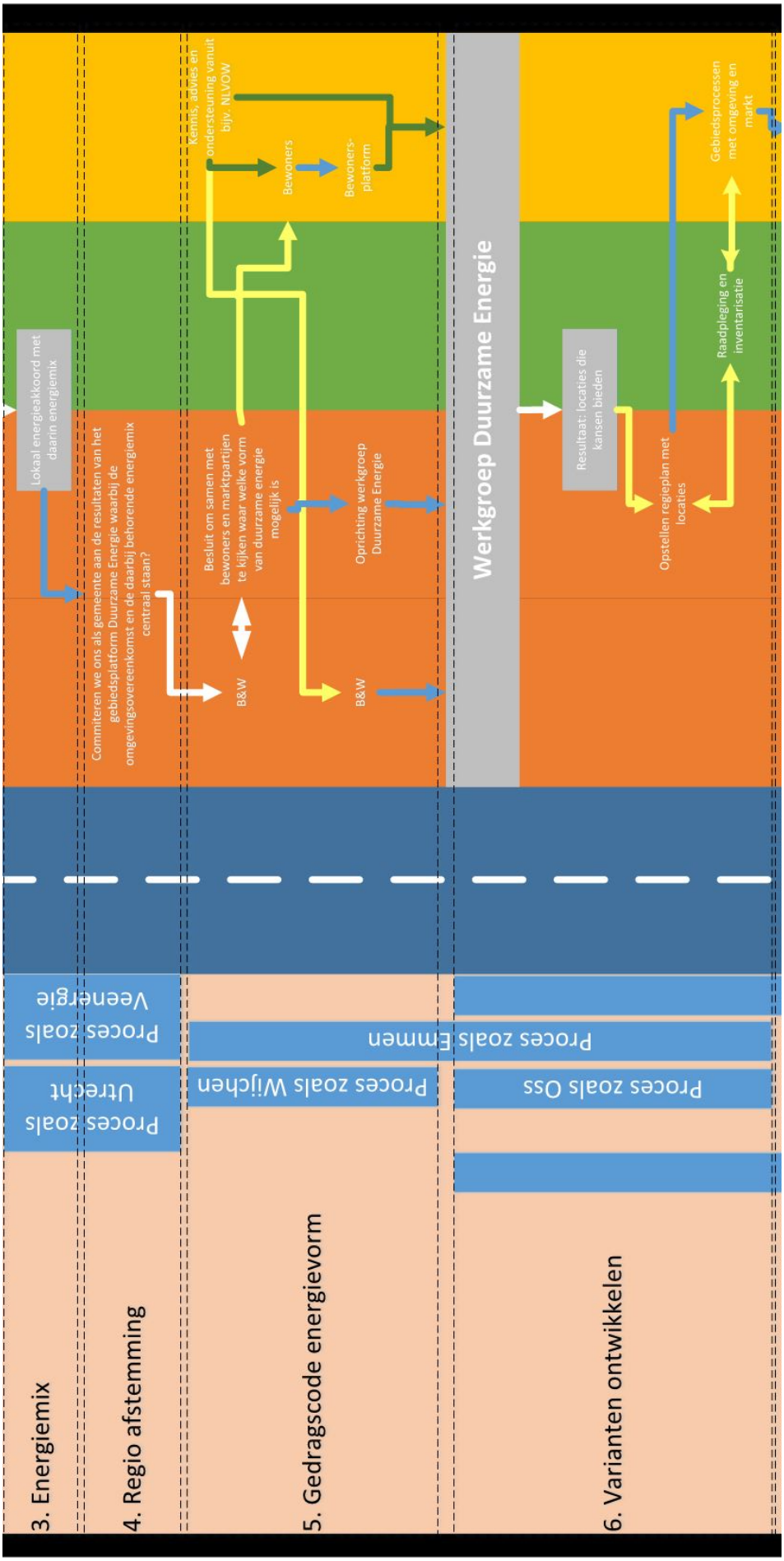
3. Energiemix
4. Regio afstemming
5. Gedragscode energievorm
6. Varianten ontwikkelen
Lokaal energieakkoord met daarin energiemix
Commiteren we ons als gemeente aan de resultaten van het gebiedsplatform Duurzame Energie waarbij de omgevingsovereenkomst en de daarbij behorende energiemix centraal staan?
B&W
Kennis, advies en ondersteuning vanuit bijv. NLVOW
Bewoners
Bewoners-platform
Besluit om samen met bewoners en marktpartijen te kijken waar welke vorm van duurzame energie mogelijk is
B&W
Oprichting werkgroep Duurzame Energie
Werkgroep Duurzame Energie
Resultaat: locaties die kansen bieden
Opstellen regieplan met locaties
Raadpleging en inventarisatie
Gebiedsprocessen met omgeving en markt
Proces zoals Utrecht
Proces zoals Veenergie
Proces zoals Wijchen
Proces zoals Emmen
Proces zoals Oss

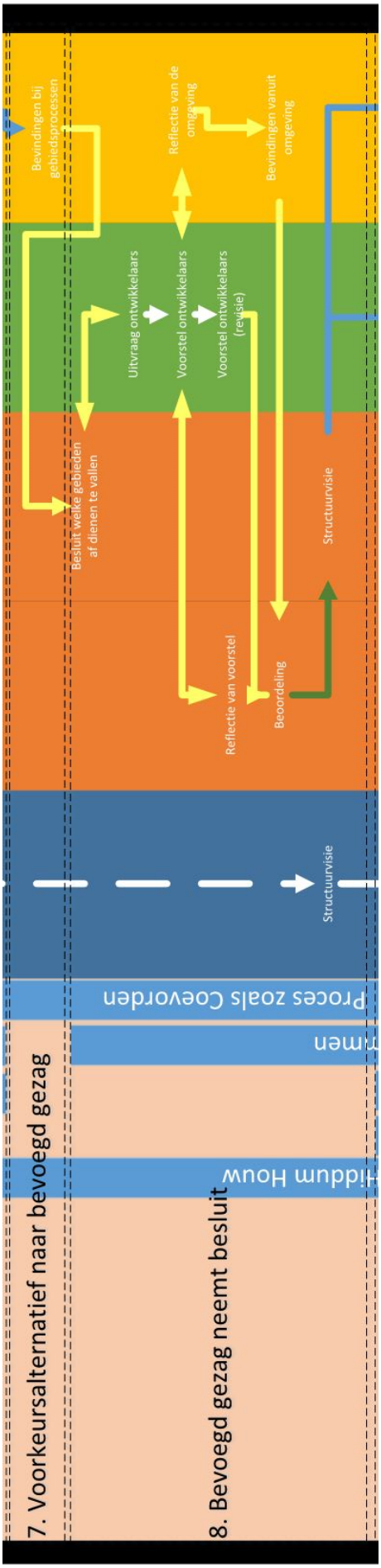
7. Voorkeursalternatief naar bevoegd gezag
8. Bevoegd gezag neemt besluit
Hiddum Houw
Proces zoals Coevorden
Structuurvisie
Bevindingen bij gebiedsprocessen
Besluit welke gebieden af dienen te vallen
Uitvraag ontwikkelaars
Voorstel ontwikkelaars
Voorstel ontwikkelaars (revisie)
Reflectie van de omgeving
Bevindingen vanuit omgeving
Reflectie van voorstel
Beoordeling
Structuurvisie

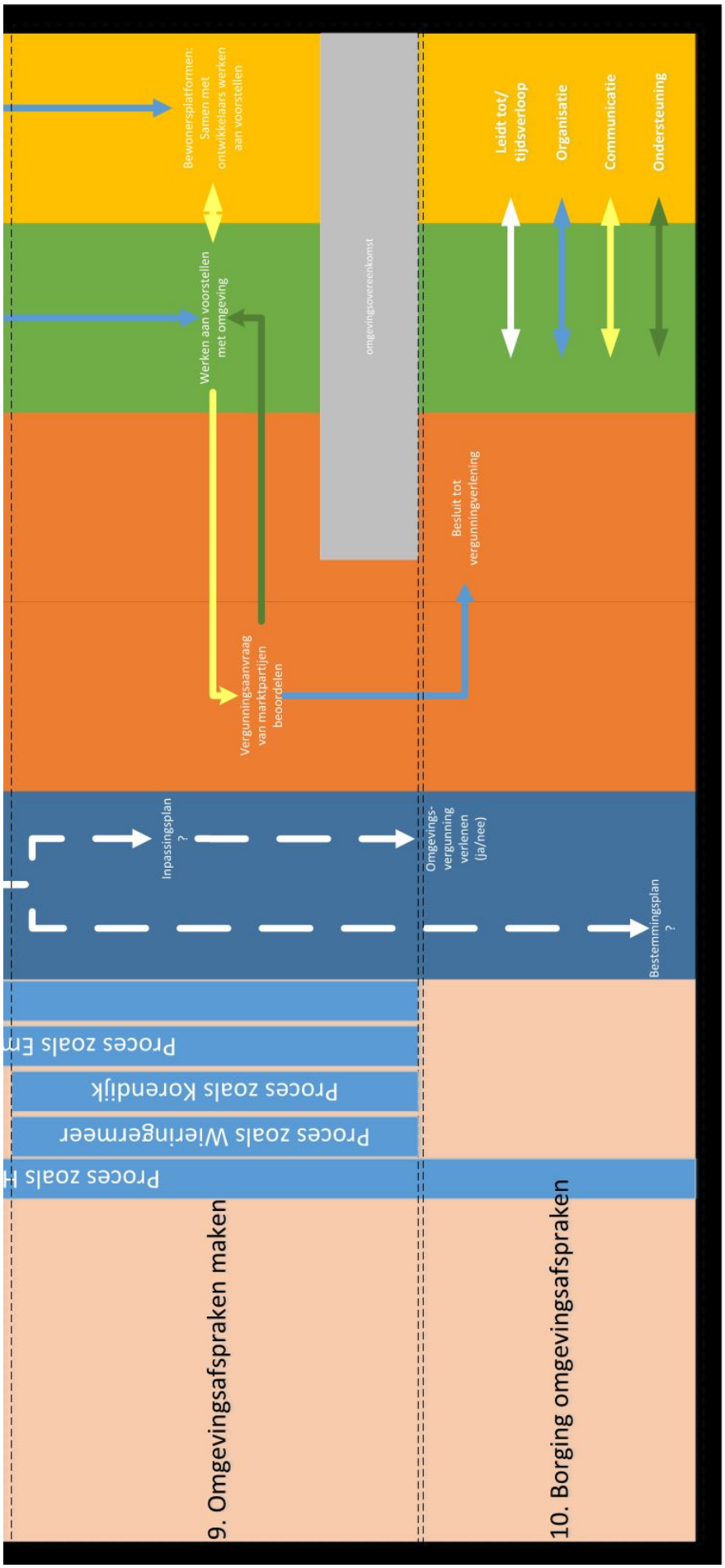
9. Omgevingsafspraken maken
Proces zoals H
Proces zoals Wieringermeer
Proces zoals Korendijk
Proces zoals Em
Inpassingsplan ?
Vergunningsaanvraag van marktpartijen beoordelen
Werken aan voorstellen met omgeving
Bewonersplatformen: Samen met ontwikkelaars werken aan voorstellen
10. Borging omgevingsafspraken
Omgevings-vergunning verlenen (ja/nee)
Besluit tot vergunningverlening
omgevingsovereenkomst
Bestemmingsplan ?
Leidt tot/ tijdsverloop
Organisatie
Communicatie
Ondersteuning

Bijlage III: Modellen en voorbeelden

1. Gedragscode Wijchen

1.1 Plan van aanpak

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding 2
1.1 Windenergie volgens de gemeente Wijchen 2
1.2 Windenergie volgens de leefbaarheidsgroepen 2
1.3 De opzet van de organisatie 2
1.4 Het proces 3

2 Het plan van aanpak 5
2.1 Algemeen 5
2.1.1 Positionering en doelstelling van het project 5
2.1.2 Uitgangspunten 5
2.2 Keuze van de organisatiestructuur 6
2.2.1 De Werkgroep Windenergie Wijchen 6
2.2.2 Bezetting van de werkgroep 6
2.2.3 Aansturing van de werkgroep 7
2.3 Gedragscode Windenergie Wijchen 9
2.4 Het Proces 10
2.4.1 Algemeen 10
2.4.2 Stap 1a: Voorbereiding (fase 1: Algemene verkenning) 10
2.4.3 Stap 1b: Verkenning regio (fase 1: Algemene verkenning) 10
2.4.4 Stap 2: Initiatie (fase 1: Algemene verkenning) 11
2.4.5 Stap 3: Definitie (fase 1: Algemene verkenning) 11
2.4.6 Stap 4: Ontwerp (fase 2: Locaties) 12
2.4.7 Stap 5: Afronding (fase 2: Locaties) 12
2.4.8 Stap 6: Realisatie (fase 3) 13
2.5 Communicatie 13
2.5.1 Informatieavonden 13
2.5.2 Nieuwsbrief 13
2.5.3 Website 13
2.6 Tijdpad 13
2.7 Financieel 14

3 Samenvatting 15

1 Inleiding

Dit plan van aanpak schetst de stappen die de werkgroep Windenergie Wijchen gaat nemen. Deze werkgroep onderzoekt welke locaties in de gemeente Wijchen geschikt zijn voor het plaatsen van windturbine(s) op basis van randvoorwaarden en kaders welke door de werkgroep worden vastgesteld en brengt hierover advies uit aan het college (en draagt hiermee de mening inzake windenergie over van zomogelijk alle inwoners).
De verschillende projectstappen komen in hoofdstuk 2 in chronologische volgorde aan bod. Dit hoofdstuk schetst inleidend waarom er gekozen is voor deze constructie met een brede werkgroep.

1.1 Windenergie volgens de gemeente Wijchen

De gemeente Wijchen heeft duurzaamheid hoog in haar vaandel staan. Zo is in het coalitieakkoord opgenomen om als Wijchen in 2040 energieneutraal te zijn. Hierbij hoort ook het overgaan op duurzame vormen van energie. En dan is windenergie onmisbaar om de transitie naar energieneutraliteit en onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen te maken binnen afzienbare tijd. Op dit moment is windenergie namelijk de meest voor de hand liggende vorm van duurzame energie, vanuit bijvoorbeeld het perspectief van kosten/baten bezien, om flinke stappen te zetten.
Het mag inmiddels duidelijk zijn dat het geen gemakkelijke opgave is om in Nederland windenergie op land te realiseren. In het afgelopen jaar alleen al zijn er ruim 100 actiegroepen in Nederland bijgekomen die zich verzetten tegen plannen voor het realiseren van windparken. Bij de realisatie van windparken is het van groot belang omwonenden te betrekken bij het proces, hen tijdig te informeren en in gesprek te blijven. Deze elementen zijn essentieel omdat windparken een grote impact hebben op de woon- en leefomgeving van de mensen.
We hebben gemerkt dat toen de resultaten van de Quickscan windenergie bekend werden, we onze inwoners niet goed genoeg geïnformeerd hadden over en betrokken bij het proces. Daarom slaan we een hele nieuwe weg in waarbij inspraak en betrokkenheid van de bewoners voorop staat. Belangrijk vinden we ook dat er een goede verdeling van lusten en lasten komt en dat onze inwoners zo min mogelijk overlast ondervinden van de te realiseren windturbines.

1.2 Windenergie volgens de leefbaarheidsgroepen

De leefbaarheidsgroepen ondersteunen de gedachte dat een ingrijpende maatregel zoals het plaatsen van windturbines vanuit de samenleving moet komen en niet van bovenhand moet worden opgelegd. De leefbaarheidsgroepen waarderen het dan ook dat de gemeenteraad daar naar geluisterd heeft en de inwoners van Wijchen de kans krijgen om samen te zien wat er in Wijchen mogelijk is. Liever hadden de leefbaarheidsgroepen eerst een discussie gehouden over de noodzaak van windenergie voor het halen van doelstellingen. Uiteindelijk is in overleg besloten dat deze werkgroep zich alleen richt op mogelijke locaties voor windturbines.

1.3 De opzet van de organisatie

Er zijn nog weinig processen rond de realisatie van windenergie die succesvol geweest zijn. De gemeente en de leefbaarheidsgroepen willen proberen om de realisatie van windenergie in Wijchen wél tot een succes te maken. Dit vraagt een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen. Maar ook om kennis van zaken om de juiste afwegingen te maken en beslissingen te kunnen nemen. Daarom hebben we een project opgezet waarin de gemeente, samen met een vertegenwoordiging van de inwoners, wil komen tot de best mogelijke oplossing. Hierbij worden de verschillende leefbaarheidsgroepen betrokken als vertegenwoordiging van de inwoners van de gemeente. Voor de inbreng van kennis en

ervaring van andere projecten in Nederland, is er een beroep gedaan op de Vereniging voor Omwonenden Windturbines (NLVOW). De organisatie rond dit proces vindt u hieronder schematisch weergegeven:

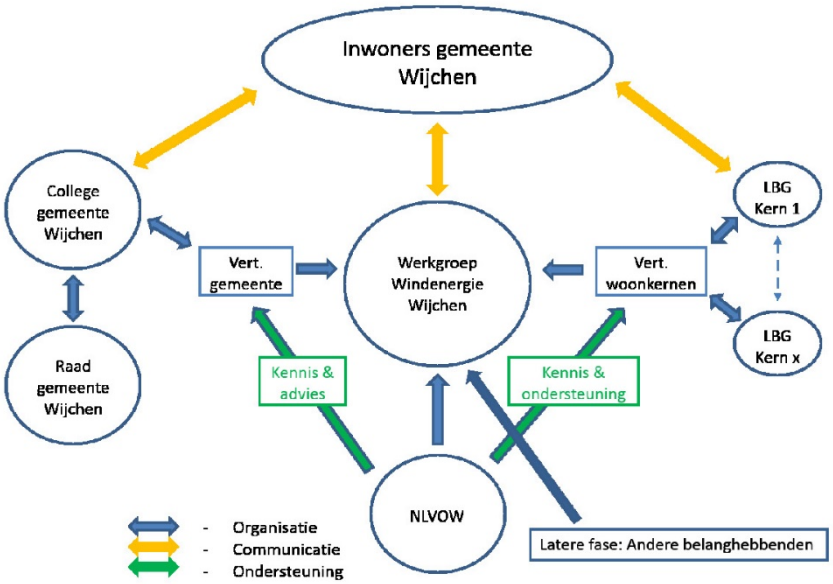

1.4 Het proces

Het procesverloop kent een aantal stappen waarbij we zorgvuldig toewerken naar een advies aan de gemeenteraad. Bij deze stappen doen we regelmatig een beroep op onze inwoners. We organiseren informatieavonden om iedereen de gelegenheid te geven zich op de hoogte te stellen en een inbreng te leveren. In grote lijnen ziet het proces er als volgt uit (waarbij de evaluatie van de Quickscan Windenergie procesmatig gezien moet worden; na besluitvorming over deze Quickscan Windenergie in de gemeenteraad is het traject van de werkgroep Windenergie Wijchen ontstaan. Inhoudelijk is de Quickscan Windenergie geen uitgangspunt):

In de komende maanden gaat de werkgroep aan de slag. Op 4 november 2014 heeft de kick-off van dit proces plaats gevonden samen met alle leefbaarheidsgroepen. Vanuit de leefbaarheidsgroepen is de samenstelling van de werkgroep ingevuld. De inwoners van Wijchen worden op de hoogte gehouden door regelmatig uitkomende digitale nieuwsbrieven en via de website van de gemeente
Dit plan van aanpak geeft de doelstellingen van het project, de uitgangspunten van dit traject, en het kader waarbinnen de werkgroep zal opereren aan.

2 Het plan van aanpak

2.1 Algemeen

2.1.1 Positionering en doelstelling van het project

Uitgangspunt van de gemeente voor het project is de duurzaamheidsdoelstelling van de gemeente Wijchen. Hierbij is windenergie een van de opties die ingezet kunnen worden om uiteindelijk te komen tot een energieneutraal Wijchen waarbij alle gebruikte energie niet alleen duurzaam maar ook lokaal wordt opgewekt. Zowel het college als de gemeenteraad van de gemeente Wijchen hebben zich uitgesproken voor de inzet van windenergie om de duurzaamheidsdoelstelling te gaan realiseren, mits er sprake is van draagvlak en maatschappelijk rendement. Hierbij is in de eerste helft van 2014 ervaring opgedaan met de onrust die het dossier windenergie heeft gehad bij bepaalde groepen van inwoners van de gemeente. Als gevolg hiervan is besloten om het proces anders in te steken en het nadrukkelijk samen met de inwoners van de gemeente Wijchen op te pakken.

Doelstelling en daarmee taakomschrijving werkgroep Windenergie Wijchen:
Het onderzoeken van geschikte locaties voor windenergie in Wijchen en advies hierover uitbrengen aan het college. Dit geschiedt door volgordelijk (a) de randvoorwaarden te bepalen, (b) op basis van deze randvoorwaarden geschikte locaties in Wijchen te zoeken en (c) middels ontwerpateliers de ruimtelijke inpassing te onderzoeken. Binnen deze opdrachtformulering is nadrukkelijk aandacht voor draagvlak. De randvoorwaarden en kaders worden door de werkgroep, na consultatie met inwoners tijdens informatieavonden, vastgesteld. Als uitgangspunt om te komen tot windenergielocaties geldt het draagvlak en de in gezamenlijkheid te bepalen randvoorwaarden.

Het concrete eindproduct van de werkgroep is een advies aan het college en de gemeenteraad over de gekozen randvoorwaarden (verwoord in een Gedragscode Windenergie Wijchen) en de daaruit gedestilleerde geschikte locaties voor windenergie in Wijchen.

2.1.2 Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn gedefinieerd voor de werkgroep:

- Eerlijk en open proces met vertrouwen in elkaar
- Onderzoek naar geschikte locaties
- Behoud van kwaliteit woon- en leefomgeving staat voorop
- Minimale overlast/lasten
- Maximaal profijt van de lusten
- Gezamenlijke keuze (inwoners en gemeente), consensus over voorgedragen locaties

Om de beoordeling van de uitgangspunten op een juiste en eerlijke manier te kunnen maken is het van belang dat de werkgroep:

- Onafhankelijk is
- Voldoende kennis heeft of hierover kan beschikken
- Er een eerlijk speelveld wordt gecreëerd

2.2 Keuze van de organisatiestructuur

2.2.1 De Werkgroep Windenergie Wijchen

Om tot een goede, acceptabele beoordeling van de mogelijkheden te komen is er een werkgroep gecreëerd. Deze werkgroep wordt aanspreekpunt voor alle partijen binnen de gemeente Wijchen en heeft als primaire opgave om de mogelijkheden te onderzoeken die er in de gemeente Wijchen zijn om tot realisatie van windenergie te komen. De werkgroep moet laagdrempelig te benaderen zijn voor alle partijen maar vooral voor de inwoners van de gemeente. Tevens zal vanuit de werkgroep de informatievoorziening naar alle andere partijen worden verzorgd waarbij de informatievoorziening naar de inwoners van het grootste belang is. In de werkgroep wordt deelgenomen door zowel de gemeente als door inwoners van de gemeente Wijchen.

2.2.2 Bezetting van de werkgroep

De werkgroep word ingevuld door vertegenwoordiging van zowel de gemeente als inwoners. Omdat de gemeente Wijchen al werkt met vertegenwoordiging van bewoners via de leefbaarheidsgroepen, is er voor gekozen om deze leefbaarheidsgroepen te vragen om zitting te nemen in de werkgroep.

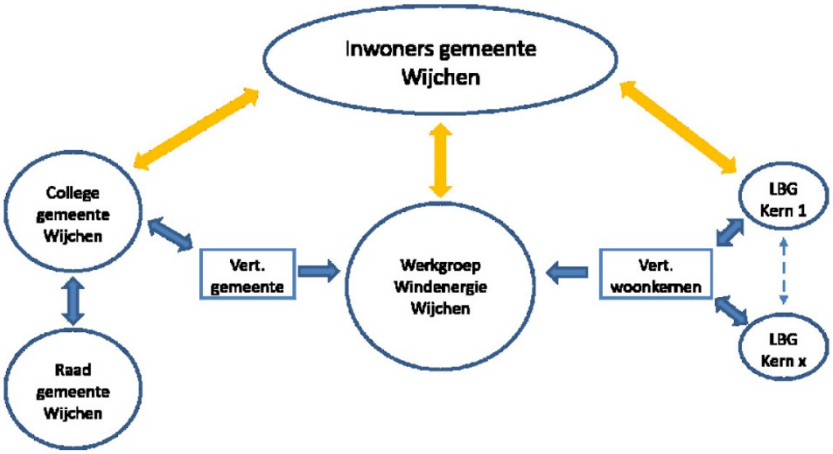

Namens elke leefbaarheidsgroep zijn er in de eerste fasen van het proces (zie hiervoor het volgende hoofdstuk), twee plaatsen in de werkgroep beschikbaar. Het is aan de leefbaarheidsgroepen zelf om invulling aan de beschikbare plaatsen te geven. Men kan er voor kiezen om:

- 2 personen in de werkgroep te hebben
- 1 persoon in de werkgroep
- Alleen agendavertegenwoordiger te zijn (men krijgt alle stukken ter informatie)
- Totaal af te zien van deelname

Op dit moment hebben alle leefbaarheidsgroepen een actieve rol in de werkgroep. Dit is ook uitdrukkelijk de wens van de werkgroep.

De deelnemers van de leefbaarheidsgroepen hebben de volgende taken:
- Samen met de werkgroep bepalen welke kaders en randvoorwaarden er moeten worden gesteld ten aanzien van de realisatie van windenergie in de gemeente Wijchen
- Inbreng van meningen en gevoelens vanuit hun woonkern
- Eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van extra informatievoorziening richting hun woonkern als communicatie vanuit de werkgroep onvoldoende blijkt voor een bepaalde woonkern.

Na vaststellen van randvoorwaarden zullen er gebieden zijn die nader bekeken kunnen gaan worden in 'ontwerpateliers' (zie hierna, 2.4.6). Omdat de verantwoordelijkheid en de aanspraak vanuit woonkernen van leefbaarheidsgroep-deelnemers waar een windpark in de nabije omgeving komt groot is, zal de samenstelling van de werkgroep dan worden aangepast. De meer betrokken leefbaarheidsgroepen kunnen hun delegatie uitbreiden tot drie personen en de minder direct betrokken leefbaarheidsgroep zouden hun deelname dan kunnen beperken tot één of geen persoon.

Vanuit de gemeente zal er op ambtelijk niveau invulling worden gegeven aan de werkgroep. Er participeren twee beleidsmedewerkers in de werkgroep. De invulling is daarbij vanuit milieu- en ruimtelijke ordening (RO)-perspectief. Ook zal vanuit de gemeente de werkgroep administratief en communicatief worden ondersteund. De betreffende ambtenaren zullen zorgdragen voor:
- Op de hoogte houden van de verantwoordelijke wethouder (mevr. Agnes Schaap)
- Signaleren van (verplichte) communicatie momenten richting college en gemeenteraad
- Inbreng in de werkgroep van signalen vanuit college en gemeenteraad
- Contacten tussen communicatie-afdeling van de gemeente en de werkgroep
- Administratieve en secretariële ondersteuning van de werkgroep
- Inbreng van gegevens die benodigd zijn voor het proces
- Opdrachtverstrekking aan derden (via college) voor ondersteuning werkgroep

2.2.3 Aansturing van de werkgroep
Er is voor gekozen het voorzitterschap bij een externe partij te leggen. Er is in samenspraak met de leefbaarheidsgroepen voor gekozen om de Nederlandse Vereniging voor Omwonenden Windturbines (NLVOW) hiervoor te benaderen. De NLVOW is een belangenvereniging voor (toekomstige) omwonenden van windturbines. De redenen om hiervoor te kiezen zijn:
- Grote kennis van, en ervaring met, de gevolgen van windenergie voor omwonenden
- Onafhankelijke partij voor de gemeente Wijchen en de leefbaarheidsgroepen
- Kan de leefbaarheidsgroepen ondersteunen, belangen voor omwonenden behartigen, en de gemeente adviseren
- Kennis van wet- regelgeving rond windparken
- Landelijk referentiekader

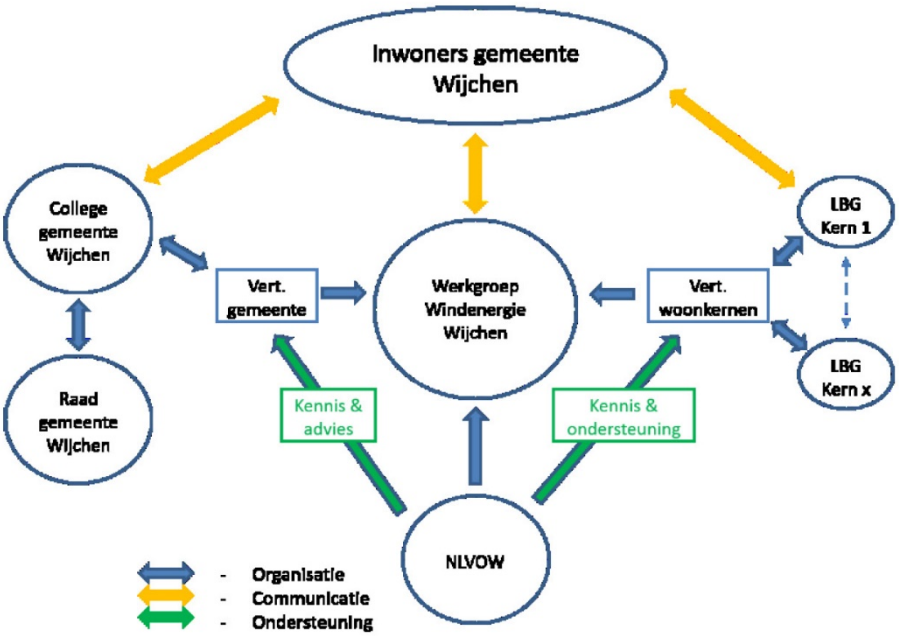

De NLVOW heeft deze opdracht aanvaard en zal de werkgroep voorzitten. De opdracht hiertoe is inmiddels verstrekt. De samenstelling van de werkgroep wordt dan als volgt:

Voorzitter:	Rob Rietveld (NLVOW)
Secretaris:	Richard van Loosbroek (gem. Wijchen - Milieu)
Deelnemers:	Paul Vereijken (gem. Wijchen – RO)
	LBG Alverna
	LBG Balgoy
	LBG Batenburg
	LBG Bergharen
	LBG Hernen/Leur
	LBG Kerkeveld
	LBG Niftrik
	LBG Wijchen Noord
	LBG Wijchen West
	LBG Woezik

De namen en contactgegevens van de vertegenwoordiging van de verschillende leefbaarheidsgroepen zullen vermeld gaan worden in nieuwsbrief en de website van de werkgroep (www.wijchen.nl/windenergie). De werkgroepsleden willen graag goed benaderbaar en aanspreekbaar zijn voor hun achterban.

2.3 Gedragscode Windenergie Wijchen

De niet-planologische voorwaarden zullen worden opgenomen in een Gedragscode Windenergie Wijchen. In deze Gedragscode zullen de inhoudelijke spelregels staan beschreven voor de maatschappelijke omgeving en inbedding van een windpark. Deze spelregels gelden dan voor elk te ontwikkelen windpark binnen de gemeente Wijchen, al kunnen er per gebied nog afwijkende afspraken mogelijk zijn. In deze spelregels zal gedetailleerd beschreven worden hoe moet worden omgegaan met (onder andere):

- Compensatie en schade: Om te zorgen dat alle direct omwonenden van een windpark hetzelfde kunnen verwachten, is het noodzakelijk dat er gemeentebreed een eenduidige invulling wordt geven aan het begrip compensatie en schadeafhandeling. De werkgroep is van mening dat planschade voor afgifte van de vergunning geregeld moet zijn met de omwonenden. Hierdoor weten omwonenden waar ze aan toe zijn maar ook de ontwikkelaar/exploitant met welke kosten hij rekening moet houden in zijn exploitatie-opzet.
- Het deponeren en afhandelen van klachten over een windpark en het beslechten van geschillen door een neutrale derde partij.
- Opzet en bijdrage aan een zogenoemd gebiedsfonds.
- Eisen met betrekking tot financiële participatie van inwoners van de gemeente Wijchen. Financiële participatie is een mogelijkheid om omwonenden en andere betrokkenen mee te laten profiteren van de komst van een windpark. De werkgroep heeft de wens dat inwoners van de gemeente Wijchen de mogelijkheid krijgen financieel te participeren in een windpark. Voorbeelden waaraan gedacht kan worden zijn:
  - Participatie via een dorps- of windcoöperatie. Hierbij kunnen inwoners collectiefmede-eigenaar of mede-ontwikkelaar worden van een windpark.
  - Participatie met risico en zeggenschap, waarbij de inwoner mede-eigenaar(aandeelhouder) is van het windpark en dus meedeelt in de financiële risico's.
  - Participatie met weinig risico en geen of beperkte zeggenschap. Hierbij neemt de inwoner doorgaans deel in een bepaalde financieringsvorm, waarbij het risicobeperkt is. Bijvoorbeeld in de vorm van obligaties.

De Gedragscode Windenergie Wijchen zal worden getoetst op werkbaarheid bij de projectontwikkelaars, natuurgroeperingen en overige belanghebbenden, voordat het rapport naar het college en de gemeenteraad wordt gestuurd. Gedurende het proces worden deze belanghebbenden geïnventariseerd en gepositioneerd (bij stap 5, zie 2.4.7). Deze belanghebbenden hebben bijvoorbeeld ook een rol bij mogelijke vergoedingen.
Een eigen gedragscode biedt mogelijkheden voor een eigen invulling van bijvoorbeeld compensatie. Zonder eigen gedragscode geldt de landelijke gedragscode van de brancheverenigingen NWEA die door de minister nu als uitgangspunt wordt genomen.

Voor een goed vervolg na vaststelling door de raad, is juist de Gedragscode noodzakelijk om het toetsingskader te zijn waarop plannen van exploitanten kunnen worden beoordeeld, maar het is ook de richtlijn voor onder andere de manier van communicatie door de ontwikkelaar. Windenergie is aan de markt vergund en door het laten vaststellen door de raad van de Gedragscode geeft de omwonenden bescherming naar de toekomst (over de positie van de omwonenden ten opzichte van de markt en hoe omwonenden behandeld willen worden door deze markt). De Gedragscode verwoordt de kaders/voorwaarden en de mogelijke locaties zijn een gevolg hiervan. Ook mogelijk toekomstig nieuw ingebrachte locaties door de markt moeten met behulp van de Gedragscode beoordeeld kunnen worden.

2.4 Het Proces

2.4.1 Algemeen

Het is de bedoeling om een zeer zorgvuldig proces te doorlopen. Hierbij is het doel dat, welke beslissing er uiteindelijk ook wordt genomen, alle argumenten, open, eerlijk en transparant bekend zijn. Uiteindelijk zal een beslissing over het realiseren van windenergie in Wijchen een besluit van de gemeenteraad gaan worden. De werkgroep zal de mogelijke locaties met de daarbijhorende randvoorwaarden en condities aanleveren. Het college zal daarop een besluit nemen en dit voorleggen aan de raad.

Het proces is in de volgende stappen op te delen:

De opdracht voor de werkgroep en daarmee de reikwijdte van dit plan van aanpak beperkt zich tot de fasen 1 & 2. Fase 3 is geheel afhankelijk van het uiteindelijke besluit van de gemeenteraad van Wijchen en vereist een eigen plan van aanpak.

2.4.2 Stap 1a: Voorbereiding (fase 1: Algemene verkenning)

Deze fase is inmiddels afgerond en was bedoeld om de eerste opzet te maken van de manier waarop er een proces in gang kon worden gezet.

Onderdeel van deze fase was:

- Inventariseren van wat er al is aan informatie
- Introductie van het voorstel voor de aanpak bij de leefbaarheidsgroepen
- Vaststellen structuur en samenstelling werkgroep
  - Leefbaarheidsgroepen
  - Gemeente
  - NLVOW

Het resultaat van deze fase is een werkgroep waarin genoemde leden zitting hebben en met een duidelijke taakomschrijving (zie ook 2.1.1).

2.4.3 Stap 1b: Verkenning regio (fase 1: Algemene verkenning)

Deze stap is bedoeld om op bestuurlijk niveau te bekijken hoe, en op welke manier, er samengewerkt kan en moet worden met de buurgemeenten van Wijchen. Ook de buurgemeente kunnen bezig zijn met het realiseren van windenergie. Ook is een windpark van dusdanige omvang dat de invloed hiervan niet bij de gemeentegrens ophoudt. Tevens kan het

zijn dat er gebieden zijn die op de grens van de gemeente liggen waar in gezamenlijkheid met de betreffende buurgemeente onderzocht moet worden of daar een windpark ontwikkeld kan worden.
Onderdeel van deze fase is:

- Onderzoeken mogelijke en vereiste samenwerking in de regio
  - Buurgemeenten informeren
  - Bekijken grensoverschrijdende gebieden
  - Afspraken ten aanzien van omgang met elkaar bij invulling windpark in grensgebieden
  - Onderzoeken van interferentie van mogelijke windparken bij buurgemeenten met eigen te ontwikkelen parken

De uitvoering van deze processtap ligt volledig op bestuurlijk niveau en daarom bij de verantwoordelijke wethouder. Uitkomst van deze fase zijn richtlijnen en kaders waarmee de werkgroep rekening moet houden bij de uitvoering van hun opdracht. Deze uitkomsten worden zomogelijk in fase 1 bekend.

2.4.4 Stap 2: Initiatie (fase 1: Algemene verkenning)

In deze fase gaat de werkgroep randvoorwaarden en condities inventariseren en bespreken. Dit gebeurt op een zo breed mogelijke manier: de werkgroep stelt concept-randvoorwaarden op waarna er zoveel mogelijk belanghebbenden benaderd worden om tijdens informatieavonden en anderszins punten aan te leveren. Ook zal de werkgroep in deze stap bepalen op welke manier en met welke hulpmiddelen er gewerkt gaat worden aan hun opdracht om te bepalen wat er mogelijk is aan inpassing van windenergie.
Onderdeel van deze fase is:

- Opstellen plan van aanpak
- Opstellen randvoorwaarden (concept)
  - Al bekend of vastgelegd
  - Elders toegepast
- Hulpmiddelen bepalen
  - Belemmeringenkaart
  - Visualisatietool
  - Overlastelementen beoordelen
  - Onderzoekstool acceptatie/draagvlak plannen
- Presentatie plan van aanpak en concept randvoorwaarden aan inwoners Wijchen
- Inbreng wensen en opmerkingen inwoners

2.4.5 Stap 3: Definitie (fase 1: Algemene verkenning)

In deze fase wordt definitief het kader vastgesteld waarbinnen er gekozen kan gaan worden voor een bepaalde locatie, en de inpassing op die locatie, met windenergie. Onderdeel van deze fase is:

- Randvoorwaarden windpark(en) definitief vaststellen
- Inventarisatie en vaststellen locaties die in aanmerking komen voor verder onderzoek
- Voorbereidend werk ten behoeve van hulpmiddelen
  - Onderzoekstool acceptatie/draagvlak
  - Beoordelingsmatrix locaties (weging en criteria)

Omdat in deze fase een eerste selectie wordt gemaakt ten aanzien van de te onderzoeken gebieden, wordt ook bekend voor welke leefbaarheidsgroepen er geen directe betrokkenheid meer is (geen locatie in de buurt van 'hun' woonkernen) en voor welke leefbaarheidsgroepen het juist heel actueel kan gaan worden. Voor deze laatste groep leefbaarheidsgroepen wordt de vertegenwoordiging in de werkgroep uitgebreid en zullen de 'nieuwkomers' bijgepraat

moeten gaan worden. Vooruitlopend op stap 4 (zie 2.4.6) zal de werkgroep zich uitspreken over het mogelijk uitnodigen van andere belanghebbenden.

2.4.6 Stap 4: Ontwerp (fase 2: Locaties)

In deze fase worden de potentiële locaties verder onderzocht en wordt door middel van 'ontwerpateliers' bekeken wat er hier mogelijk is, wat de consequenties zijn en hoe dit alles past binnen de gedefinieerde randvoorwaarden. Per locatie wordt er een groep samengesteld van direct betrokkenen (omwonenden) die mee mogen denken en werken aan een mogelijke inpassing van windenergie op die locatie. Dit zal gebeuren met behulp van 3D visualisatie.
Onderdeel van deze fase is:

- Inbreng regionale kaders
- Vaststellen deelnemers ontwerpateliers
- Uitwerking van gebieden in ontwerpateliers
  - Wat zijn de mogelijkheden?
  - Wat zijn de gevolgen?
  - Wat is de beste inpassing voor dit gebied en wat kan er nog meer?
  - Wat kan de omgeving geboden worden (compensatie, deelname, vergoedingen, enz.)?
  - Voor- en nadelen van de verschillende mogelijke inpassingen
- Toets haalbaarheid plan
  - Is er een ontwikkelaar/exploitant voor dat gebied?
  - Is er een business-case te maken?

Er zullen naar verwachting per locatie drie bijeenkomsten komen van de ontwerpateliers. Gedurende deze bijeenkomsten zullen potentiële ontwikkelaars/exploitanten betrokken gaan worden. Deze methode van aanpak is gekozen om de inwoners, de direct omwonenden, zonder beïnvloeding te laten ervaren wat er mogelijk is en wat de consequenties kunnen zijn. Het betrekken van een ontwikkelaar in dit proces is essentieel om de vragen rond de business-case te kunnen beantwoorden en een verkenning te doen ten aanzien van de compensatie, vergoedingen en participatie. Uiteindelijk moet er een totaalpakket per mogelijk windpark komen waardoor de omwonenden van te voren weet wat de gevolgen voor hem of haar zijn als dit park doorgang zou vinden.

2.4.7 Stap 5: Afronding (fase 2: Locaties)

Deze fase is in twee gedeelte op te splitsen. Als eerste wordt er door de werkgroep gekeken wat er aan projecten mogelijk is (ontwerpateliers) en hoe die zich ten opzichte van elkaar verhouden (en eventueel een mogelijke gradatie aanbrengen). Zijn het individuele parken met een eigen besluitvorming of zijn het combinaties van opstellingen over de gebieden heen die gezamenlijk de opgave invullen en hoe verhouden deze parken zich ten opzichte van elkaar. Als tweede zal de werkgroep een verslag opstellen van hun bevindingen en dit aanbieden aan het college. Ook zal de werkgroep haar bevindingen, kaders, randvoorwaarden en condities vertalen naar een Gedragscode Windenergie Wijchen dat een toetsingskader is voor het bevoegd gezag en een handleiding voor de exploitant op welke manier een windpark gerealiseerd kan worden.
Onderdeel van deze fase is:

- Deelgebieden ten opzichte van elkaar beoordelen
- Verslag opstellen
- Opstellen Gedragscode Windenergie Wijchen
- Voorstel maken richting college
- Presenteren bevindingen aan:
  - College
  - Gemeenteraad
  - Inwoners gemeente Wijchen

2.4.8 Stap 6: Realisatie (fase 3)
Deze processtap valt niet binnen de scope van deze plan van aanpak.

2.5 Communicatie
Binnen dit proces is communicatie een van de belangrijkste onderwerpen. Hoe houden we de inwoners van de gemeente Wijchen op de hoogte en, nog belangrijker, betrokken bij het proces. Hiertoe zijn er drie parallelle trajecten opgezet:
- Informatieavonden
- Nieuwsbrief
- Website

2.5.1 Informatieavonden
Er zullen regelmatig informatieavonden worden georganiseerd. Hierbij zal er getracht worden een balans te vinden tussen het aantal informatieavonden en het bereiken van zoveel mogelijk mensen. Op alle momenten dat er door de werkgroep een besluit moet worden genomen over zaken, zal dit voorgelegd worden aan de inwoners van de gemeente Wijchen. De reactie vanuit de inwoners op deze informatieavonden zal dan worden meegenomen in de besluitvorming. Tevens zijn deze avonden voor de vertegenwoordiging van de leefbaarheidsgroepen van groot belang om hun verantwoordelijkheid binnen de werkgroep te delen met hun achterban. Indien vereist, kan het zijn dat er voor bepaalde woonkernen extra informatie- of discussieavonden moeten worden georganiseerd. Het betrekken en betrokken houden van de verschillende achterbannen is essentieel voor het slagen van dit traject.

2.5.2 Nieuwsbrief
De nieuwsbrief zal ongeveer per maand verslag geven van de voortgang van de werkgroep. Ook zal hierin extra achtergrondinformatie worden gegeven en oproepen om deel te nemen aan informatieavonden of ontwerpateliers. Elke inwoner van Wijchen kan zich opgeven om de nieuwsbrief te ontvangen. Dit kan via de website van de gemeente (www.wijchen.nl/windenergie). Elk uitgebrachte nieuwsbrief kan ook via de website opgevraagd worden. De website fungeert in deze als een archief voor de nieuwsbrief. De leefbaarheidsgroepen zullen de nieuwsbrieven ook via hun eigen kanalen verspreiden onder hun achterban.

2.5.3 Website
De website zal ingericht worden als onderdeel van de gemeentelijke website. Op deze website zal algemene informatie over dit traject vermeld worden, de nieuwsbrieven en andere documenten die openbaar zijn en van belang voor de overdracht van kennis aan de inwoners van Wijchen, zoals ook dit plan van aanpak. Ook zal op de website Vraag & Antwoord worden ingericht. Via de website kunnen er vragen worden gesteld aan de werkgroep en de vraag en het antwoord zullen op de website komen te staan.

2.6 Tijdpad
Het is de bedoeling dat dit traject voor het zomerreces van 2015 is afgerond. Uiterlijk juni 2015 zal de werkgroep het verslag en de Gedragscode opleveren aan het college. Ook wordt er naar gestreefd om de presentatie aan college, gemeenteraad en omwonenden voor de zomer te realiseren.
De werkgroep komt ongeveer driewekelijks bijeen. De eerste informatieavonden (stap 2) zijn voorzien op 26 januari 2015 en 4 februari 2015.

2.7 Financieel

De benodigde middelen voor de werkzaamheden behorend bij de uitvoering van dit plan van aanpak worden voor zover voorzien gedekt uit gemeentelijke financiën gelabeld voor duurzaamheid.

3 Samenvatting

De taakomschrijving van de werkgroep Windenergie Wijchen is het onderzoeken van geschikte locaties voor windenergie in Wijchen en advies hierover uitbrengen aan het college. Dit geschiedt door volgordelijk (a) de randvoorwaarden te bepalen, (b) op basis van deze randvoorwaarden geschikte locaties in Wijchen te zoeken en (c) middels ontwerpateliers de ruimtelijke inpassing te onderzoeken. Binnen deze opdrachtformulering is nadrukkelijk aandacht voor draagvlak. De randvoorwaarden en kaders worden door de werkgroep, na consultatie met inwoners tijdens informatieavonden, vastgesteld. Als uitgangspunt om te komen tot windenergielocaties geldt het draagvlak en de in gezamenlijkheid te bepalen randvoorwaarden.

De werkgroep is een samenwerking tussen de gemeente en de leefbaarheidsgroepen. De werkgroep krijgt ruime ondersteuning van de gemeente Wijchen. De werkgroep zal voor de verschillende gebiedsprocessen ieder een specifiek ontwerp opstellen middels ontwerpateliers. De werkgroep levert als onderdeel van haar advies een Gedragscode Windenergie Wijchen op, waarin de niet-planologische voorwaarden zullen worden opgenomen. Voor een goed vervolg na vaststelling door de raad, is juist deze Gedragscode noodzakelijk om het toetsingskader te zijn waarop plannen van exploitanten kunnen worden beoordeeld, maar het is ook de richtlijn voor onder andere de manier van communicatie door de ontwikkelaar.

Het concrete eindproduct van de werkgroep is een advies aan het college en de gemeenteraad over de gekozen randvoorwaarden (verwoord in een Gedragscode Windenergie Wijchen) en de daaruit gedestilleerde geschikte locaties voor windenergie in Wijchen.

1.2. Einddocument “de gedragscode Wijchen”

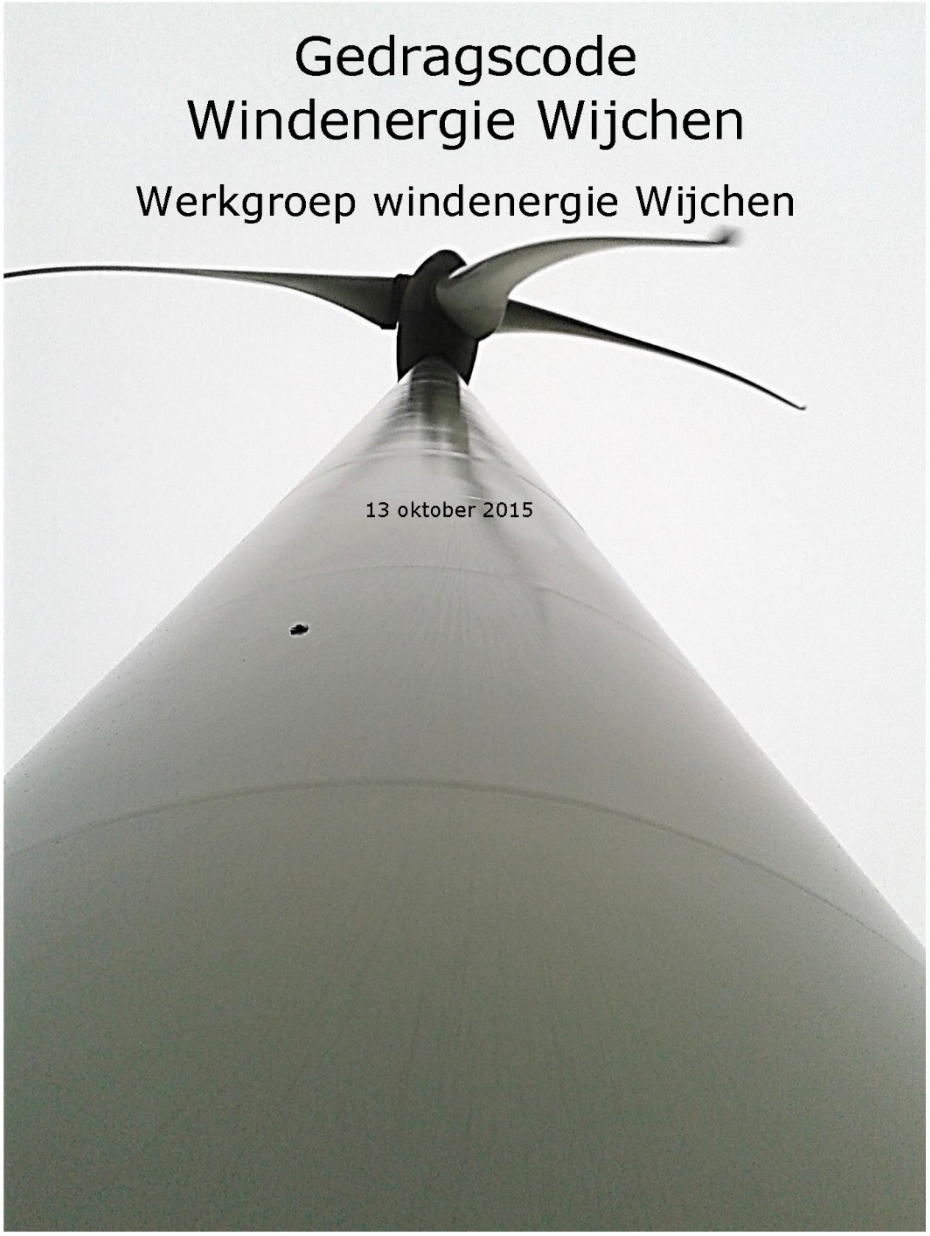

Algemeen

Artikel I: Doel en reikwijdte Gedragscode Windenergie Wijchen

1. Doel van de Gedragscode Windenergie Wijchen is in afspraken vast te leggen wat de betrokken natuurlijke en rechtspersonen dienen te doen, dan wel na te laten, in de initiatieffase, de ontwikkeling-/bouwfase en de exploitatiefase van windparken in de gemeente Wijchen.
2. Natuurlijke en rechtspersonen die bij de gemeente Wijchen een verzoek indienen voor het realiseren van een windpark verplichten zich tot het naleven van de Gedragscode Windenergie Wijchen.
3. Alle natuurlijke en rechtspersonen die betrokken zijn bij windpark-initiatieven houden zich aan de gemeentelijke beleidsregel 'Gedragscode Windenergie Wijchen' en aan alle toepasselijke wettelijke regelingen.

Artikel II: Definities

1. In deze Gedragscode wordt verstaan onder
   - Deelnemer: een natuurlijke of rechtspersoon die betrokken is bij een windpark-initiatief en de Gedragscode erkend heeft overeenkomstig het bepaalde in artikel I, lid 2.
   - Exploitant: degene die een windpark exploiteert, al dan niet met een winstoogmerk.
   - Initiatiefnemer: de ondernemer(s), (bewoners)coöperatie of organisatie die het initiatief heeft/hebben genomen voor het bouwen van een windpark.
   - Direct omwonende: de eigenaar of hoofdbewoner van een woning gelegen binnen een afstand van 1.000 meter van de dichtstbijzijnde windturbine in een (gepland) windpark.
   - Omwonende: de eigenaar of hoofdbewoner van een woning gelegen binnen een afstand van meer dan 1.000 meter en minder dan of gelijk aan 2.000 meter van de dichtstbijzijnde windturbine in een (gepland) windpark.
   - Afstand: de ruimte van het dichtstbijzijnde punt van de windturbine tot de dichtstbijzijnde gevel van de verblijfsruimte, uitgedrukt in meter.
   - Belanghebbende partij: elke natuurlijke of rechtspersoon wiens belang rechtstreeks bij de realisatie van een windpark in het geding is.
   - Ontwerpatelier: proces waarmee initiatiefnemer/ontwikkelaar met interactieve 3D-visualisatie met direct omwonenden en andere belanghebbenden de landschappelijke inpassing van het beoogde windpark nader vorm geeft en inzichtelijk maakt.
   - Draagvlakpeiling: een draagvlakmeting onder tenminste diegenen die binnen een afstand van 2.000 meter van de dichtstbijzijnde windturbine in een (gepland) windpark woonachtig zijn.
   - Vetorecht omwonenden: de verplichting voor initiatiefnemers/ontwikkelaars om in alle redelijkheid met direct omwonenden tot overeenstemming te komen.
   - Betrokken leefbaarheidsgroep: een leefbaarheidsgroep die omwonenden binnen een straal van 2.000 meter van de dichtstbijzijnde windturbine in een (gepland) windpark vertegenwoordigt.
   - Windpark: twee of meer windturbines die visueel gelden als één aaneengesloten park, solitaire windturbines worden dus niet aangemerkt als windpark.
   - Omwonendenvertegenwoordiging: door en vanuit omwonenden gekozen vertegenwoordiging bedoeld om gesprekspartner te zijn richting initiatiefnemer/ontwikkelaar.

Initiatieffase

Artikel III: Procedure en communicatie m.b.t. initiatief

1. De gemeente en initiatiefnemer/ontwikkelaar betrekken (direct) omwonenden en belanghebbende partijen vanaf het begin bij de planontwikkeling.

2. Initiatiefnemer/ontwikkelaar informeert als eerste direct omwonenden en gemeente.
3. Initiatieven voldoen tenminste aan de volgende, door de werkgroep Windenergie Wijchen aangedragen, criteria:
   a. het brongeluid van de windturbines bedraagt afzonderlijk maximaal 105 dB(A);
   b. om slagschaduw op het raam van een verblijfsruimte te voorkomen geldt in die gevallen een stilstandsvoorziening;
   c. de tiphoogte van de windturbines bedraagt maximaal 150 meter om visuele redenen en om toplicht te voorkomen;
   d. insluiting van woningen door windturbines moet worden voorkomen: verschillende windturbines in meerdere windrichtingen rondom een woning zijn ongewenst.
4. Gemeente geeft kennis van het initiatief conform de gemeentelijke inspraakverordening. Daarbij informeert gemeente in elk geval over het vigerende beleid, over de van toepassing zijnde wettelijke kaders, over het verdere besluitvormingstraject en over eventuele afspraken met, of toezeggingen aan, initiatiefnemer/ontwikkelaar.
5. Een ieder heeft gelegenheid op het geven van een inspraakreactie conform de gemeentelijke inspraakverordening.
6. Initiatiefnemer/ontwikkelaar vergaart inzicht in het standpunt van de direct omwonenden ten opzichte van het initiatief. Initiatiefnemer/ontwikkelaar organiseert een openbare informatiebijeenkomst waarop het initiatief gepresenteerd wordt. Hiervoor worden behalve direct omwonenden in ieder geval ook overige omwonenden en belanghebbende partijen uitgenodigd.
7. Initiatiefnemer/ontwikkelaar peilt het 'globale' draagvlak bij de direct omwonenden en brengt hierover verslag uit aan de gemeente. Onderdeel van deze verslaglegging is tenminste welke vorm van overeenstemming is bereikt en hoeveel direct omwonenden bezwaren hebben bij betreffend initiatief.
8. Gemeente neemt een principebesluit over het initiatief, met medeweging van de inspraakreacties, binnengekomen bij de gemeente, en de eerste draagvlakpeiling onder direct omwonenden, gehouden door initiatiefnemer/ontwikkelaar. Bezwaren van direct omwonenden wegen zwaar mee in de belangenafweging.
9. Bij positief principebesluit van de gemeente over het initiatief, organiseert initiatiefnemer/ontwikkelaar een ontwerpatelier voor (direct) omwonenden en belanghebbende partijen. De gemeente ziet toe op het nakomen van de afspraken in de Gedragscode. Zie hiervoor artikel IV.

Ontwikkel- en bouwfase

Artikel IV: Informatie en inspraak planontwikkeling

1. De initiatiefnemer/ontwikkelaar faciliteert organisatie en ondersteuning voor omwonenden. Als invulling hiervan is een bewonersplatform, samengesteld door en uit vertegenwoordigers van alle omwonenden, denkbaar. Een dergelijk bewonersplatform stelt initiatiefnemer/ontwikkelaar in staat om met een afvaardiging gesprekken te voeren en vice versa. Bij een dergelijk gestructureerd overleg tussen initiatiefnemer/ontwikkelaar en omwonenden(vertegenwoordiging) is een vertegenwoordiging van de gemeente aanwezig als observant.
2. Initiatiefnemer/ontwikkelaar draagt er zorg voor dat er een ontwerpatelier wordt georganiseerd. Behalve direct omwonenden worden ook belanghebbende partijen uitgenodigd. Hierbij valt te denken aan georganiseerde natuur- en milieuorganisaties, leefbaarheidsgroepen (met een achterban binnen een straal van 2.000 meter van het mogelijke windpark), agrarische-, nuts- en andere bedrijven, exploitanten van ondergrondse (gas)leidingen of transportbuizen.
3. Voorafgaand aan een ontwerpatelier stelt initiatiefnemer/ontwikkelaar een quick scan m.e.r. (milieueffectrapportage) op, zodat de locatie specifieke effecten betrokken worden in de ontwerpateliers.
4. Ten behoeve van het faciliteren van het proces om te komen tot inpassing van windturbines in het landschap dient in het ontwerpatelier gebruik gemaakt te worden

van een 3D-visualisatie van de zoeklocatie. In een ontwerpatelier wordt ingezoomd op de locatie, worden opstellingen geschetst en ideeën direct in 3D gedeeld. Hierbij gaat het om onderwerpen zoals de opstellingsvorm en slagschaduw. Maar ook de geplande aantallen turbines, as- en tiphoogtes, hun vermogen, geluidsproductie, achtergrondgeluid en windrichting, brongeluid turbines (merk/type), landschappelijke inpassing, cultuurhistorische waarden en mogelijke mitigerende maatregelen. Met inachtneming van hetgeen gesteld is in artikel III, lid 3.

5. Na het ontwerpatelier laat initiatiefnemer/ontwikkelaar een geluidsrapport uitwerken van de gekozen opstelling en legt deze voor aan gemeente en overige betrokkenen. In betreffend geluidsrapport wordt tenminste de bestaande en de nieuwe situatie inclusief achtergrondgeluid in kaart gebracht.
6. Initiatiefnemer/ontwikkelaar informeert direct omwonenden ook over zijn plannen inzake de vergoeding van overlast en schade.
7. Initiatiefnemer/ontwikkelaar voert na het ontwerpatelier een draagvlakpeiling uit, waarbij het draagvlak over het voorgenomen windpark getoetst wordt bij tenminste de (direct) omwonenden en andere belanghebbenden. Hierover brengt initiatiefnemer/ontwikkelaar verslag uit aan de gemeente.
8. Uitkomsten van het ontwerpatelier en de draagvlakpeiling worden door de gemeente meegenomen in de belangenafweging bij de vereiste bestemmingsplanwijziging. Bezwaren van direct omwonenden gelden hierbij als 'veto'.
9. Na de initiële informatieverstrekking in de initiatieffase van het ontwerpatelier draagt initiatiefnemer/ontwikkelaar er zorg voor dat omwonenden en belanghebbende partijen met regelmaat worden geïnformeerd over de voortgang van de planontwikkeling. Initiatiefnemer/ontwikkelaar verplicht zich om vragen van omwonenden en belanghebbende partijen snel en adequaat te beantwoorden. Het verdient aanbeveling om als initiatiefnemer/ontwikkelaar een excursie voor direct omwonenden aan te bieden naar een (vergelijkbaar) windpark.
10. Van omwonenden en belanghebbende partijen wordt verwacht dat zij zich actief op de hoogte stellen van het verloop van de planontwikkeling.
11. Initiatiefnemer/ontwikkelaar en de gemeente wijzen elk een contactpersoon aan waar omwonenden en belanghebbende partijen terecht kunnen met vragen en suggesties.
12. Het staat de omwonendenvertegenwoordiging vrij om een eigen vertegenwoordiging/expert/contactpersoon in te schakelen.

Exploitatiefase

Artikel V: Maatschappelijke overlast en schade omwonenden

1. Uitgangspunt is dat initiatiefnemer/ontwikkelaar en exploitant een inspanningsverplichting hebben om te zorgen dat een windpark minimale overlast en/of schade toebrengt aan mens, natuur, landschap of milieu.
2. Schade en/of overlast van omwonenden kan bestaan uit: (a) waardedaling van woningen; (b) aantasting van woon- en leefgenot door geluidshinder en/of slagschaduw; en/of (c) aantasting van woon- en leefgenot door verlies van landschappelijke kwaliteit en/of belemmering van uitzicht.
3. Voor woningen gelegen op, binnen of gelijk aan een afstand van 1.000 meter van de dichtstbijzijnde turbine van een gepland windpark is de hinder en visuele impact het grootst. Vandaar dat extra zorgvuldig met de belangen van deze direct omwonenden omgegaan moet worden. Daarom geldt voor de direct omwonenden de volgende regeling:
   a. Als eerste vindt er compensatie plaats door op voorhand vergoeding van de volledige planschade. Initiatiefnemer/ontwikkelaar neemt actief het voortouw om bij direct omwonenden planschade te vergoeden. Planschade wordt bepaald conform de gemeentelijke 'procedureverordening voor advisering tegemoetkoming in planschade 2008'.
   b. Als tweede is er sprake van een opslag voor woningen, gerelateerd aan de waardedaling van de woning. Dit is nader uitgewerkt in artikel V, lid 5.

c. Als derde kan direct omwonenden als mogelijk alternatief voor de planschade overeenkomstig hetgeen gesteld in artikel V, lid 3.a en de opslag overeenkomstig hetgeen gesteld in artikel V, lid 3.b, een aanbod tot uitkoop worden gedaan door initiatiefnemer/ontwikkelaar om de eventuele bezwaren van die eigenaar tegen het windpark in een zo vroeg mogelijk stadium van de planontwikkeling weg te nemen.
d. Bewoont de eigenaar de woning niet zelf, dan is het aan hem de hoofdbewoner van de woning te informeren over de voor die hoofdbewoner relevante ontwikkelingen in de onderhandelingen met de initiatiefnemer/ontwikkelaar. Het is ook aan die eigenaar om afspraken te maken met de hoofdbewoner over het vergoeden van overlast die de hoofdbewoner kan ondervinden van het voorgenomen windpark.
e. Alle rechten en plichten die een initiatiefnemer/ontwikkelaar en een eigenaar van een woning onderling jegens elkaar vastleggen, worden door de initiatiefnemer/ontwikkelaar onverkort overgedragen op de exploitant van het park met garanties dat ook zijn eventuele rechtsopvolgers er aan gebonden zijn. De eigenaar van een woning is gehouden hetzelfde te doen jegens zijn eventuele rechtsopvolgers.

4. Voor woningen gelegen op meer dan 1.000 meter en minder dan of gelijk aan 2.000 meter afstand van de dichtstbijzijnde turbine van een gepland windpark geldt de vooraf te vergoeden planschade, overeenkomstig hetgeen gesteld in artikel V, lid 3.a, en de opslag voor woningen, overeenkomstig hetgeen gesteld in artikel V, lid 3.b. Zowel de planschade als de opslag houdt rekening met een hogere compensatie indien omwonende dichter bij het windpark woont.
5. Voor een opslag voor woningen, gerelateerd aan de waardedaling van de woning, geldt de volgende regeling:
   a. In een zo vroeg mogelijk stadium van de planontwikkeling laat een initiatiefnemer/ontwikkelaar een erkende onafhankelijke taxateur de waardevermindering van elke woning binnen de zone van 2.000 meter beoordelen.
   b. Is er verschil van mening over de omvang van de waardedaling, dan kunnen initiatiefnemer/ontwikkelaar en eigenaar gezamenlijk besluiten het geschil voor te leggen aan de gemeente.
   c. Het bedrag van de waardedaling van de woning als vastgesteld onder artikel V, lid 5.a of artikel V, lid 5.b wordt vermeerderd met een opslag vanwege overlast als omschreven in artikel V, lid 2. Die opslag is gelijk aan: 2x(WD/(GW/WD)), waarin GW staat voor de gemiddelde waarde van alle woningen gelegen binnen een afstand van 2.000 meter van het windpark en WD voor de waardedaling als bepaald onder artikel V, lid 5.a of artikel V, lid 5.b.
   d. Het bedrag van de waardedaling als bepaald onder artikel V, lid 5.a of artikel V, lid 5.b vermeerderd met de opslag onder artikel V, lid 5.c wordt beschouwd als een lening van de eigenaar van de woning aan de exploitant van het windpark. Over die lening wordt een rente betaald die tenminste 2 procent hoger is dan de gemiddelde rente op 10 jarige hypothecaire leningen met vaste rente. Indien de exploitant van het park daarmee instemt kan de lening op verzoek van de eigenaar van de woning worden omgezet in aandelen in het windpark.*
   e. De lening van de eigenaar van een woning aan de exploitant van een windpark vervalt zodra er geen sprake meer is van schade of overlast, bijvoorbeeld omdat het windpark wordt verwijderd. Is de lening omgezet in aandelen, dan blijven die aandelen van waarde.
   f. Alle rechten en plichten die een initiatiefnemer/ontwikkelaar en een eigenaar van een woning onderling jegens elkaar vastleggen, worden door de initiatiefnemer/ontwikkelaar onverkort overgedragen op de exploitant van het park met garanties dat ook zijn eventuele rechtsopvolgers er aan gebonden zijn. De eigenaar van een woning is gehouden hetzelfde te doen jegens zijn eventuele rechtsopvolgers.

* Voorbeeld: stel dat de waardedaling €20.000, de opslag € 10.000 en de te betalen rente 6% bedraagt, dan komt de jaarlijkse vergoeding uit op € 1.800. Dus zowel voor waardedaling als voor overlast. In plaats daarvan kan de eigenaar ook kiezen voor € 30.000 aan aandelen - met alle voordelen (waardesprong als park door gaat) en nadelen (verlies als park niet door gaat) van dien.

6. Het in artikel V, lid 4 bepaalde is van overeenkomstige toepassing op woningen gelegen op meer dan 2.000 meter afstand van een gepland windpark op voorwaarde dat er vanuit enig verblijfsruimte van die woning direct uitzicht is (of zal zijn) op één of meerdere windturbines van het park.
7. Nieuw voor oud / afbraakregeling: eigenaren van windturbines kunnen niet zonder meer aanspraak maken op de mogelijkheid om de turbine in de toekomst te vervangen door een nieuw/groter exemplaar. Windturbines die (permanent) niet meer worden gebruikt voor de opwekking van energie dienen te worden verwijderd op kosten van de eigenaar.

Artikel VI: Overlast en schade natuur, landschap en milieu

1. Uitgangspunt is dat initiatiefnemer/ontwikkelaar en exploitant een inspanningsverplichting hebben om te zorgen dat een windpark minimale overlast en/of schade toebrengt aan natuur, landschap of milieu.
2. Overlast voor de omgeving kan bestaan uit: (a) aantasting van landschappelijke kwaliteit; (b) aantasting van natuur- of milieuwaarden; en/of (c) beperking van recreatieve en andere gebruiksmogelijkheden van openbare ruimtes.
3. Reeds in de fase van planontwikkeling overleggen de initiatiefnemer/ontwikkelaar en de betrokkenen, waaronder de gemeente, direct omwonenden en leefbaarheidsgroepen, over de inrichting van een Gebiedsfonds in de vorm van een stichting als instrument om overlast en schade voor de omgeving te vergoeden.
4. Uitgangspunten bij het inrichten van een Gebiedsfonds zijn:
   a. De middelen van een Gebiedsfonds worden uitsluitend aangewend voor zaken van algemeen nut op het gebied van landschap, natuur of milieu en/of op het gebied van de leefbaarheid binnen een straal van 10.000 meter om het park.
   b. Het bestuur bestaat uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van de initiatiefnemer/ontwikkelaar, de gemeente, de lokale natuur- en milieuorganisaties en de lokale bevolking.
   c. De bestuurders vanuit de initiatiefnemer/ontwikkelaar, de gemeente, de lokale natuur- en milieuorganisaties en de lokale bevolking benoemen gezamenlijk een voorzitter met brede bekendheid in de omgeving.
   d. Het bestuur legt elk jaar openbare verantwoording over de besteding van de middelen van het fonds met kopie aan het college van B&W van Wijchen.
5. De middelen van een Gebiedsfonds bestaan uit een jaarlijkse afdracht door de exploitant van het windpark waarvoor het fonds is ingericht. De exploitant draagt jaarlijks een bedrag per door het windpark geproduceerde MWh af aan het fonds.
6. Alle toezeggingen die een initiatiefnemer/ontwikkelaar doet over de inrichting en de financiering van een Gebiedsfonds worden door de initiatiefnemer/ontwikkelaar onverkort overgedragen op de exploitant van het park met garanties dat ook zijn eventuele rechtsopvolgers er aan gebonden zijn.

Artikel VII: Financiële participatie

1. Een initiatiefnemer/ontwikkelaar of exploitant biedt de bewoners in een straal van 5.000 meter om een windpark de mogelijkheid om tegen marktconforme voorwaarden te investeren in het door hem te bouwen windpark.
2. Financiële participatie kan geschieden in de vorm van obligaties of in de vorm van aandelen, dan wel in enigerlei andere vorm en kan door een initiatiefnemer/ontwikkelaar gelimiteerd worden tot maximaal 25% van het totaal door hem te investeren bedrag.
3. Een initiatiefnemer/ontwikkelaar of exploitant kan aan een groep uit de bevolking gelegenheid bieden om met een eigen windturbine te participeren in een windpark. Als dit op commercieel voordelige voorwaarden geschiedt, kan het voordeel dat daaruit ontstaat voor de omgeving deel uitmaken van de afdracht aan het Gebiedsfonds genoemd in artikel VI.

2. Omgevingsovereenkomsten

2.1. Omgevingsovereenkomst Emmen

Bijlage 1 Model omgevingsovereenkomst windenergie Emmen

Raamwerk voor alle omgevingsovereenkomsten windenergie Emmen

1. Uitgangspunten en overwegingen

- De provincie Drenthe heeft de gemeente Emmen de taakstelling opgelegd om 95,5 MW windenergie binnen de gemeente te realiseren.
- De gemeente vindt het daarbij van belang dat windparkontwikkelaars zoveel mogelijk werken in lijn met de wensen van omwonenden en de gemeente.
- Het raamwerk omgevingsovereenkomsten windenergie Emmen omvat in dit kader maatschappelijke spelregels waaronder windenergie in Emmen ontwikkeld kan worden.
- Dit raamwerk beschrijft de omgang en afspraken tussen gemeente, windparkontwikkelaars en overige organisaties / rechtspersonen en regelt hoe de gemeente samen met partners omwonenden bij de projectontwikkeling en realisering van de windopgave in Emmen.
- Er is bewust gekozen voor de omgevingsovereenkomst als vorm, omdat een gedragscode zelfregulerend en daarmee vrijblijvender is. Deze overeenkomst (ver)bindt alle betrokken partijen. Onderdelen van bestaande gedragscodes (NWEA en NLVOW) en beleid van de gemeente Emmen (regieplan) zijn daarbij als bouwstenen gebruikt.
- Dit stuk is opgezet als raamovereenkomst voor ontwikkelaars/initiatiefnemers en stakeholders en omwonenden betrokken bij de planvorming en project ontwikkeling van windenergie voor de gemeente Emmen.
- Naast reguliere projectontwikkelaars wordt ruimte geboden aan burgerondernemingen (lokale energiecoöperaties). Deze dienen zich aan te melden bij de gemeente en worden dan als windparkontwikkelaar aangemerkt.
- De overeenkomst bevat allereerst omgangsafspraken die in alle fasen (planontwikkeling, projectontwikkeling, bouw, beheer en exploitatie) gehanteerd moeten worden.
- Daarnaast wordt voor de plan- en projectontwikkelingsfase een bouwpakket (Hoofdstuk 5) gehanteerd. Deze bevat een basispakket dat gemeentebreed dient te worden toegepast en een pluspakket dat gebieds- en projectgericht verder kan worden ingevuld.
- Het bouwpakket richt zich op drie onderdelen, te weten het minimaliseren van overlast voor omwonenden, compensatie van schade toegebracht aan mens, natuur, landschap en / of milieu en het meeprofiteren van omwonenden in de opbrengst van een windpark.

2. Partijen

De gemeente Emmen
hierna te noemen 'gemeente'
De windparkontwikkelaars:
- ..
- ..

hierna te noemen 'ontwikkelaars'
Overige betrokken partijen

3. Definities

Later nader in te vullen
Omwonenden

Eigenaar of hoofdbewoner van een woning gelegen binnen 2 km van een (gepland) windpark waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen inwoners van de gemeente Emmen en inwoners van een buurgemeente.

De keuze van 2 km is gebaseerd op de maximale afstand waarbinnen de Raad van Staten iemand binnen dit dossier als belanghebbende accepteert in een procedure.

Windparkontwikkelaar
p.m.

In beschrijving rekening houden met reguliere projectontwikkelaars en lokale energiecoöperaties

Participatieplan
Het plan waarin voor de verschillende projectfasen (ontwikkeling, bouw en exploitatie) wordt weergegeven wie op welke wijze belanghebbend is en op welke wijze deze verschillende partijen worden betrokken bij het project.

4. Uitgangspunten proces- en omgangsafspraken

4.1 Aanpak op basis van drie fasen

Deze raamovereenkomst maakt onderscheid in verschillende hoofdfases;

I. De projectvoorbereidingsfase
II. De projectontwikkelingsfase op basis van de vastgestelde structuurvisie
III. De bouw-, beheer- en exploitatiefase

Voorbereidingsfase na vaststelling structuurvisie

- Gemeente Emmen richt na vaststellen van de structuurvisie een ontwikkelingsmaatschappij op die zich richt op realisering van de windopgave in Emmen binnen de door de gemeente vastgestelde kaders. Daarbij gaan verbonden partijen uit van georganiseerde betrokkenheid van omwonenden, optimalisering van het ruimtelijke ontwerp, minimaliseren van de negatieve effecten en optimalisering van het maatschappelijk en economisch rendement. Partijen realiseren zich dat hierin een balans gevonden dient te worden gevonden en zijn bereid de daarbij horende dilemma's te delen en gezamenlijk te werken aan keuzes en oplossingen.
- De gemeentelijk kaders uit het regieplan beschrijven de opgave en de doelen die onder meer zijn gericht op vroegtijdige betrokkenheid van omwonenden, minimalisering van overlast en meeprofiteren. Door de vaststelling van het regieplan in de gemeenteraad vormt die voor alle partijen een belangrijk vertrekpunt.
- Deze ontwikkelingsmaatschappij windenergie voert de regie over het totaal ontwikkelproces en faciliteert de verdere gebiedssamenwerking.

Projectontwikkelingsfase na vaststelling van de structuurvisie

- Voor ieder zoekgebied worden samenwerkingsverbanden gevormd van ontwikkelaars en omwonenden. Hierin voert de gemeente regie en zorgt voor een level playing field.
- Indien in een zoekgebied sprake is van meerdere ontwikkelaars worden voor dat gebied de omgangsvormen voor projectontwikkeling door gemeente en ontwikkelaars in een aparte samenwerkingsovereenkomst vastgelegd.
- Binnen dit samenwerkingsverband nemen ontwikkelaars het voortouw tot verdere

De ontwikkelaar(s) en grondeigenaren behoeven niet al tot samenwerking zijn gekomen. Zij zouden zich dan ook als een "open" groep kunnen organiseren.

4.2 Informatievoorziening en communicatie

- De gemeente en elke ontwikkelaar zorgen voor goede en tijdige informatie in de fasen van planontwikkeling, projectontwikkeling, bouw, beheer en exploitatie.
- De gemeente en elke ontwikkelaar wijst een contactpersoon aan waar iedereen terecht kan met vragen, suggesties of klachten.

Windloket

Er wordt een onafhankelijk centraal, gemeentebreed windloket (website, telefoon, e-mailadres) ingesteld voor de informatievoorziening tijdens de planontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit windloket vormt ook het verzamelpunt voor vragen en klachten.

- Het toezicht op het windloket is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente, de ontwikkelaars / exploitanten en bewonersplatforms.
- In de exploitatiefase geeft het windloket voor de parken in ieder geval informatie over storingen, onderhoud en de jaarlijkse cijfers op basis waarvan gecheckt kan worden of voldaan is aan de geluidnorm (windsnelheden, toerental, draaiuren, urengeluidreductiemodus).
- De contactpersonen van de gemeente en de contactpersoon van elke initiatiefnemer zijn via het windloket bereikbaar.

4.3 Klachten- en arbitrageregeling

- Bij een klacht dient de inbrenger binnen 3 werkdagen een reactie te hebben gehad met een indicatie van de verwerking van de klacht.
- Alle klachten dienen binnen 3 weken te worden afgehandeld.
- De behandeltermijn kan eenmalig gemotiveerd met 3 weken worden verlengd.
- Voor de arbitrage en toezicht wordt een Commissie van Toezicht ingesteld met vertegenwoordigers voorgedragen uit belanghebbenden.

5. Bouwpakket voor plan- en projectontwikkelingsfase

5.1 Minimaliseren overlast

Basispakket

Algemeen

- Een onafhankelijke partij voert voor elk geselecteerd zoekgebied een nulmeting uit.
- Na de bouw van een windpark voert de onafhankelijke partij een monitoringsprogramma uit. De resultaten van de nulmeting en de monitoring worden besproken met de ontwikkelaars / exploitanten en bewonersplatforms en beschikbaar gesteld via het windloket.
- De gemeente Emmen verstrekt voor elk windpark een vergunning voor een bepaalde duur en stelt daarin nadere voorwaarden voor de afbraak en sloop van de windturbines.

Geluid, slagschaduw en aanzicht

- Bij alle windparken wordt uitgegaan van toepassing van de best beschikbare technieken (BBT) om de omgevingseffecten te minimaliseren.
- Het maximale brongeluid van de windturbine(s) bedraagt 105 dB(A). Dit is vastgelegd in de structuurvisie. Overschrijding hiervan kan alleen indien aangetoond wordt dat er geen sprake is van

toename van overlast voor omwonenden.
- De windturbines worden uitgerust met een stilstandvoorziening, die de windturbine automatisch uitschakelt als slagschaduw optreedt. Uitgangspunt is het totaal voorkomen van slagschaduw voor omwonenden de z.g. "0" optie.
- Om het landschap niet nodeloos te belasten met de aanwezigheid van windturbines dienen windturbines die (permanent) niet meer worden gebruikt voor de opwekking van energie te worden verwijderd (afbraakregeling).
- Er is geen verlichting op de windturbine of de verlichting is afgeschermd, zodat omwonenden hier geen last van hebben.

Pluspakket
- Ontwikkelaars gaan uit van socialisatie van grondvergoeding, zodat er in de zoekgebieden ontwerpvrijheid bestaat en optimalisering van ontwerp mogelijk is.
- Het overeenkomen van een lager niveau van geluidshinder. De te realiseren streefwaarde wordt vastgelegd in de vergunning.
- De kleurkeuze van de windturbines is passend in de omgeving en wordt bepaald in overleg met het bewonersplatform.
- De wieken zijn voorzien van een anti-schitteringscoating.
- Bij windturbines met een tiphoogte van meer dan 150 meter worden in plaats van lichten andere technieken gebruikt om de windturbines zichtbaar te maken voor vliegverkeer of worden de lichten afgeschermd voor de bewoners.
- De zichtbaarheid van de windturbines is verminderd door in overleg met het bewonersplatform op strategische plekken (erf)beplanting aan te brengen.

5.2 Compensatie schade

Basispakket

- Uitgangspunt is dat een windpark zo min mogelijk overlast en / of schade toebrengt aan mens, natuur, landschap of milieu. Voor de compensatie van niet te voorkomen schade wordt een zonering gehanteerd.
- Waardevermindering wordt in de projectontwikkelingsfase –voorafgaande aan de vergunningverlening- op onafhankelijke wijze in beeld gebracht c.q. getaxeerd.
- Omwonenden die te maken krijgen met waardevermindering krijgen voorafgaande aan de vergunningverlening inzicht in de reële hoogte en compensatie daarvan.
- De gemeente regelt voorafgaande aan de vergunningverlening de planschadedekking een de hand van anterieure overeenkomst.

Zone tot 500 meter van een (gepland) windpark
- Aanbod aan individuele omwonenden en eventueeluitkoop.

Pluspakket
Zone tot 1100 meter van een (gepland) windpark
- Voorafgaande aan de start van de bouw van het windpark wordt de planschade voor eigenaren van woningen in deze zone geregeld.
- Een verzoek om planschade in verband met de bouw van een windpark is vrijgesteld van de standaardheffing van 500euro.
- De gemeente neemt in de vergunning voor de bouw van een windpark de voorwaarde op dat pas gestart kan worden met de bouw, wanneer alle planschadeprocedures binnen 1100 meter zijn afgerond.
- De 2% maatschappelijk eigen risico volgens de planschadeprocedure wordt

gecompenseerd door de ontwikkelaar.

5.3 "Meeprofiteren" Basispakket

Uitgangspunt is dat omwonenden die omgevingshinder ondervinden daarvoor worden gecompenseerd doordat zij meeprofiteren van de opbrengst van een windpark zolang de windturbines er staan.

Omwonendenregeling

- Voor de zone binnen 1100 meter van een (gepland) windpark dient de ontwikkelaar met een voorstel voor een afstand gerelateerde omwonendenregeling te komen. Deze vergoeding wordt uitgekeerd zolang de windturbines er staan.

De omwonendenregeling kent een zonering die rekening houdt met de omgevingseffecten en hinder van het windpark ter plaatse, de grootte van het park (aantal MW). Het is maatwerk per gebied.

Een financiële vergoeding in de vorm van bijvoorbeeld een korting op de elektriciteitsrekening is daarbij een optie.

Participatie in ontwikkeling en exploitatie

- Omwonendenorganisaties krijgen de gelegenheid tot ontwikkeling en exploitatie van windturbines in hun eigen woongebied, zelfstandig of als onderdeel van een parkontwikkeling door een ontwikkelaar.
- Deze ontwikkeling kan bestaan uit oprichting van een eigen energiecoöperatie of oprichting en exploitatie van eigen windturbines (dorpsmolen).
- Wanneer daar behoefte aan is, faciliteert de gemeente ondersteuning van omwonenden bij de aanpak en organisatie hiervan.
- Gedurende de bouw, beheer en exploitatie van een windpark wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van lokale bedrijven en arbeidskrachten.

Gebiedsprogramma en gebiedsfonds

- De gemeente start een gebiedsfonds met gemeentelijke inkomsten uit het windpark (leges, WOZ).
- De middelen van dit gebiedsfonds kunnen worden aangewend voor zaken van algemeen nut op het gebied van leefbaarheid, landschap, natuur, milieu en / of leefbaarheid binnen een straal van 5 km van het windpark.

Pluspakket

Grondvergoedingen

- Ontwikkelaars en gemeente bepalen in overleg een maatstaf voor een reëel vergoedingsniveau voor grondeigenaren.
- Deze maatstaf vormt het uitgangspunt voor projectontwikkeling en grondovereenkomsten.

Gebiedsprogramma en gebiedsfonds

- In overleg richten de ontwikkelaar, de gemeente en het bewonersplatform in elk gebied met een (gepland) windpark gezamenlijk een gebiedsfonds in.
- In de projectontwikkeling voor het windpark wordt een koppeling gemaakt met het bredere gebieds / investeringsprogramma voor het gebied.

Financiële participatie

- De ontwikkelaar biedt omwonenden in een straal van 5 km van het (geplande) windpark de mogelijkheid voor financiële participatie (aandelen of obligaties) in het windpark. De initiatiefnemer doet hiervoor een voorstel.

5.4 Zorgvuldig beheer

Pluspakket

- Piekgeluid wordt zoveel mogelijk voorkomen door de wettelijke 47Lden af te spreken als gemiddelde voor een korte periode dan als jaargemiddelde.
- Stilstandsvoorzieningen (stopknop) in bijzondere situaties.

6. Gebruikte bouwstenen (aanbevelingen gebiedsproces I)

6.1 Inhoudelijke bouwstenen per thema

Hieronder geven we in het verlengde van de inbreng en bevindingen per thema mogelijke overwegingen en afspraken weer die in een raamovereenkomst aan de orde kunnen komen. We volgen daarbij de eerder gehanteerde indeling.

6.2 Minimaliseren overlast

Minimalisering van overlast wordt over het algemeen als meest belangrijke punt ervaren door de deelnemende omwonenden. De aanbevelingen (suggesties mogelijke afspraken) zorgen in de meeste gevallen voor een derving van de opbrengst voor de exploitant. Ook dit moet onderdeel zijn van de dialoog tussen partijen.

<u>Best inzetbare technieken</u>
Nieuwere technieken kunnen bijdragen aan het verminderen van geluids- en lichthinder.

Mogelijke afspraak:
Ontwikkelaars zetten windturbines in die voldoen aan de best beschikbare technieken, waarbij geluids- en lichthinder wordt geminimaliseerd. Hierbij te denken aan:
- *Het toepassen van een coating op de wieken die schittering vermindert.*
- *Het afschermen van de verlichting (indien deze vereist is) voor de omwonenden of het toepassen van radarsystemen voor het aanzetten van verlichting als dat nodig is.*
- *Het toepassen van geluidsreducerende maatregelen zoals een zaagtand langs de rand van de wieken.*

<u>Molen stilzetten bij slagschaduw</u>
In Nederland is het vrij gebruikelijk om windturbines stil te zetten bij slagschaduwoverlast.

Mogelijke afspraak:
Ontwikkelaars gaan akkoord met een stilstandsregeling bij slagschaduwoverlast.

<u>Camouflerende maatregelen</u>
Er zijn maatregelen te bedenken die voor de omgeving een maskerend effect hebben. Een windturbine is wegens zijn omvang nooit te verstoppen, maar de verstoring van het beeld kan wel verminderd worden maar dit zal niet door iedereen zo ervaren worden.

Mogelijke afspraak:
Pas maatregelen toe die een verbetering geven van het visuele effect van de windturbines. Hierbij te denken aan:
- *Versterken of aanbrengen van landschapselementen.*
- *Kleurkeuze van de windturbine.*
- *In groene tinten verlopen van de voet van de windturbine in een beboste omgeving.*

- *Het aanbrengen van erfbeplanting.*

Verstrekken van een tijdelijke vergunning
Windenergie op land heeft een belangrijke rol in de huidige energietransitie. De verwachting is dat over 25 jaar windenergie op land mogelijk een andere positie inneemt in het duurzame energielandschap. De ontwikkelaar vraagt een vergunning aan voor 25 jaar. Door deze tijdelijke vergunning te verstrekken kan op dat moment door de ontwikkelaar en de gemeente een nieuwe afweging worden gemaakt over de noodzaak van de windturbines voor de opwekking van duurzame energie.

Mogelijke afspraak:
De ontwikkelaar vraagt een vergunning aan voor de periode van 25 jaar.

Afbraakregeling vastleggen
Het kan voorkomen dat een windturbine om bepaalde redenen voor langere tijd niet wordt gebruikt en geen energie opwekt. Om te voorkomen dat de omgeving onnodig overlast blijft ervaren kan er een afbraakregeling worden overeengekomen tussen de ontwikkelaars en degemeente.

Mogelijke afspraak:
De gemeente en de ontwikkelaar stellen gezamenlijk een afbraakregeling op. Deze wordt vastgelegd via de vergunning.

Monitoring
Om overlast inzichtelijk te maken is door omwonenden naar voren gebracht om een nulmeting uit te voeren en monitoringsprogramma op te zetten. Het is van belang dat dit door een onafhankelijke partij gebeurt en dat de resultaten hiervan transparant beschikbaar komen. Dit verschaft alle betrokkenen inzicht over de werkelijke overlast als gevolg van geluid en licht.

Mogelijke afspraak:
De gemeente start een monitoringsprogramma, uitgevoerd door een onafhankelijke partij. De kosten van dit programma worden gedragen door de projecten. De betrokkenheid van ontwikkelaars en omwonenden wordt goed ingevuld. De resultaten worden transparant gedeeld onder de betrokkenen.

Grondposities moeten niet leidend zijn in de keuze van locaties voor een windturbine
De beste ruimtelijke opstellingsvariant zou leidend moeten zijn. De ontwikkelaars moeten voorkomen dat grondposities leidend worden in het ontwerp. In andere plaatsen zijn goede ervaringen opgedaan met het socialiseren van grondvergoedingen.

Mogelijke afspraak:
Met de grondeigenaren en ontwikkelaars overeenkomen dat er een goede regeling komt om de grondvergoedingen te verdelen onder de betrokkenen.

6.3 Compensatie schade

Onder compensatie wordt verstaan het vergoeden van de materiële en immateriële schade toegebracht aan de omwonenden door de realisatie van een windpark. Vaak wordt hiervoor participatie (of een participatieplan) ingezet door ontwikkelaars. Participatie kan eventueel ingezet worden als middel om middelen te creëren voor de compensatie, maar is meestal een onderdeel van "meeprofiteren".

Planschade
Omwonenden maken zich zorgen over de waardevermindering van hun woning en de financiële consequenties voor bepaalde activiteiten (horeca, bed & breakfast, enz.). Waardedaling moet vooraf vastgesteld worden waarbij omwonenden ook aandacht vragen voor de 2% maatschappelijk eigen risico. Voor compensatie voor de visuele gevolgen is er een voorkeur voor een omwonendenregeling (op basis van afstand tussen woning en windturbine gerelateerde vergoeding) boven een gebiedsfonds.

Mogelijke afspraak:

Gemeente en ontwikkelaars maken afspraken om planschade vooraf te regelen.

Reële grondvergoeding en "premie" via de omwonendenregeling
Op dit moment worden in bepaalde projecten (Tholen / Flevopolder) in Nederland hoge grondvergoedingen betaald. Het heeft de voorkeur om reële grondvergoedingen te hanteren en "premie" te vergoeden via de omwonendenregeling. Aan de hand van deze voorbeelden kan een variant voor Emmen worden uitgewerkt. Een kanttekening moet worden gemaakt dat als partijen al grondposities hebben gevestigd, de onderhandelingspositie voor een socialisering van de grondvergoeding minder sterk is.

Mogelijke afspraak:
Vergoedingsmechanisme vastleggen tussen ontwikkelaars, grondeigenaren en omwonenden.

Afstand, "visuele last" en "geluidslast" zijn verschillende elementen in de omwonendenregeling
De omwonenden ervaren visuele- en geluidslast niet een-op-een gerelateerd aan de afstand. Deze elementen moeten ook afzonderlijk worden geadresseerd in de omwonendenregeling.

Mogelijke afspraak:
Afstand, "visuele last" en "geluidslast" krijgen afzonderlijk van elkaar een plek in de omwonendenregeling. Betrek inwoners bij het proces en betrek de beleving van de omwonenden bijde uiteindelijke keuze.

Investeringsprogramma voor de betreffende gebieden
De gemeente Emmen verricht een inspanning om ruimte te maken voor windenergie in de gemeente. Hiermee draagt zij significant bij aan het behalen van de doelstellingen van de provincie en het Rijk. De middelen die op basis hiervan binnenkomen (onder andere leges) kunnen in het betreffende gebied worden ingezet al onderdeel van een investeringsprogramma. Aanvullend kan de gemeente extra middelen vragen aan de provincie en het Rijk.

Mogelijke afspraak:
De gemeente Emmen zet een investeringsprogramma in voor de betreffende gebieden, brengt daarvoor eigen middelen in (bijvoorbeeld WOZ-inkomsten en leges) en spant zich in om hiervoor aanvullende middelen bij de provincie en het Rijk te verkrijgen.

6.4 Omgangsafspraken

Omgangsafspraken zouden niet gedefinieerd hoeven te worden indien er sprake is van "een goede buur". In de praktijk blijkt echter dat als deze afspraken niet vooraf gemaakt en vastgelegd worden, er al snel een "burenruzie" ontstaat en er geen sprake meer is van een goede buur. Hoe gaan we met elkaar om en wat kunnen we als buren van elkaar verwachten?

Geen onderscheid in afgesproken regels
Maak geen onderscheid in afgesproken regels tussen inwoners van de gemeente Emmen en betrokken inwoners van een buurgemeente.

Mogelijke afspraak:
De gedragscodespelregels worden ook van toepassing verklaard op buurgemeenten in overleg met ontwikkelaars en de buurgemeenten.

Een onafhankelijk "windparkloket" voor vragen en klachten
Het is belangrijk dat er een centraal aanspreekpunt is voor vragen en klachten. Dit kan in de vorm van een "windparkloket" dat door een onafhankelijke partij wordt gefaciliteerd.

Mogelijke afspraak:
Er komt een onafhankelijk windparkloket. Dit loket maakt klachten, vragen en vervolgacties zichtbaar op een website. Per gebied wordt een bewonerscommissie opgericht die verbonden is aan het "windparkloket".

Bindende omgangsafspraken, afdwingbaarheid, boete bij niet afhandelen klachten
Om de afhandeling van klachten niet vrijblijvend te maken, maken we hier duidelijke omgangsafspraken over. De afhandeling wordt afdwingbaar gemaakt en de mogelijkheid voor boetes bij het niet afhandelen van klachten wordt overeengekomen.

Mogelijke afspraak:
Gemeente en ontwikkelaars maken bindende omgangsafspraken in de vergunning. Gemeente en ontwikkelaars ontwerpen gezamenlijk een arbitrage regeling.

6.5 Meeprofiteren

De komst van een windpark wordt meestal niet als positief ervaren door de meeste mensen. Indien er echter sprake kan zijn van "meeprofiteren" door het gebied (en haar inwoners) kan de komst van een windpark ook positieve gevolgen hebben.

Financieel participeren
Ten aanzien van "meeprofiteren" staat het merendeel van de deelnemende omwonenden momenteel nog niet open voor financiële participatie via aandelen of obligaties. Korting op elektriciteit of een omwonendenregeling heeft op dit moment meer de voorkeur mede omdat dit geen eigen inbreng van middelen vereist. De afgelopen periode hebben we de belangstelling onder omwonenden om mee te profiteren van de windturbines zien groeien. De meeste belangstelling gaat uit naar vormen, waarbij men zelf weinig moeite hoeft te doen en de risico's beperkt zijn.

Mogelijke afspraak:
De ontwikkelaars en omwonenden maken afspraken om financieel te kunnen participeren. Er kan gestart worden met een omwonendenregeling. Dit geld kan eventueel gekoppeld worden aan financiële producten (bijvoorbeeld obligaties en certificaten van aandelen). Bied ondersteuning bij opzetten coöperatie
Positieve betrokkenheid bij windenergie wordt vergroot door deel te nemen via een coöperatie. Hiervan zijn in Nederland diverse voorbeelden. In Emmen heeft zich een aantal geïnteresseerden gemeld en aangegeven hier ondersteuning bij te willen ontvangen.

Mogelijke afspraak:
De gemeente Emmen organiseert ondersteuning aan potentiële initiatiefnemers voor energiecoöperaties in de vorm van workshops, informatieavonden en standaardconcepten en ervaringen uit andere projecten. De projectontwikkelaars gaan op een proactieve manier samenwerken met deze initiatiefnemers.

Lokale werkgelegenheid creëren
In de regio Emmen vindt een aanzienlijke investering plaats in windenergie. Dit biedt mogelijkheden om de lokale werkgelegenheid te stimuleren.

Mogelijke afspraak:
De gemeente, ontwikkelaars, realiserende en onderhoudende partijen komen overeen dat zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van lokale bedrijven en arbeidskrachten.

2.2. Omgevingsovereenkomst Coevorden – WP Weijerswold

Enschede, Coevorden 8 februari 2016

Gemeente Coevorden
Aan het College van B&W
Postbus 2
7740 AA Coevorden

Onderwerp: Verzoek planologische medewerking

Geachte heer Huizing,

De ontwikkelaars Raedthuys en Windunie (vanaf nu aangeduid als "Ontwikkelaars") en het bewonersplatform Weijerswold (vanaf nu aangeduid als "Platform") zijn vanaf januari 2015 gezamenlijk bezig geweest met een samenwerkingsproces voor de realisatie van windturbines in het zoekgebied 'Weijerswold'. Het Platform is een vertegenwoordiging van bewoners uit het zoekgebied Weijerswold (omvat de buurtschappen Weijerswold, Vlieghuis en Padhuis) en wordt ondersteund door de NLVOW als adviseur.

Gedurende negen bijeenkomsten is gesproken over het aantal en de uitvoeringstypen van de turbines, de plaatsingsmogelijkheden, beperkingen en de plaatsingsvoorwaarden zoals o.a. compensatie en participatie. U heeft zelf een aantal van deze bijeenkomsten bijgewoond en de heer Gortmaker van de gemeente is bij al deze bijeenkomsten aanwezig geweest. U bent daarom goed op de hoogte van het verloop en de inhoudelijke discussie. Op 4 februari jl. zijn we tot een overeenkomst gekomen over de te kiezen posities van windturbines (zie bijlage 3) in het zoekgebied en de aanvullende plaatsingsvoorwaarden (zie bijlage 1 en 2).

Het was niet makkelijk om het eens te worden. Zowel van de kant van het Platform, als van de kant van de Ontwikkelaars zijn er flinke concessies gedaan. Geen van beide partijen is daarom blij met deze oplossing. De Ontwikkelaars zien ruimte om binnen de wettelijke kaders 9 turbines te bouwen bij Weijerswold. De omwonenden hebben dit afgewezen. De plaatsing binnen wettelijke grenzen plaatst de molens dan op 450m van woningen, met grotere overlast voor omwonenden. De uitkomst van de onderhandelingen is dat er nu 4 turbines komen, zo ver mogelijk van de woningen af. Dat is het minimum dat de gemeente nodig heeft voor haar doelstelling en het maximale waarmee het Platform akkoord kon gaan.

Beide partijen zijn het nog steeds niet eens over de kaders die zijn gesteld om tot deze oplossing te komen. Waar beide partijen het wel over eens zijn, is dat binnen deze kaders dit de beste, of minst slechte, oplossing is.

De partijen hechten er belang aan om ieder hun beeld ten aanzien van de kaders hier op te tekenen.

Kaders Ontwikkelaars:

1. Het Platform heeft aangegeven dat zij niet meer dan vier turbines in het gebied wil. De provincie schrijft voor dat turbines van minimaal 3 MW moeten worden geplaatst, zodat er 12 MW totaal wordt toegevoegd. De Ontwikkelaars geven aan dat - als gevolg van het subsidiestelsel voor windenergie in relatie tot de aanschafprijs van de turbines – op deze locatie alleen moderne 3 MW turbines met een minimale tiphoogte van ca. 180 meter rendabel zijn.
2. Deze turbines moeten worden voorzien van knipperende verlichting voor de nachtelijke uren. Met de omwonenden is daarom als onderdeel van het 'omgevingscontract' afgesproken dat de verlichting zo veel als mogelijk naar onderen zal worden afgeschermd. De omwonenden hebben hiermee ingestemd.
3. De turbines worden volgens de wens van de omwonenden zo ver mogelijk van woningen geplaatst. Dat mag niet in het Padhuisgebied door een beslissing van de provincie (verplichte clusteropstelling van tenminste 5 turbines). Alle 4 turbines komen dus bij Weijerswold en vormen zo een cluster met de reeds in het gebied aanwezige Duitse turbines. De Ontwikkelaars hebben aangeven akkoord te kunnen gaan met plaatsing dicht bij de Duitse turbines binnen voorwaarden. Waar het opbrengstverliezen betreft is dit akkoord. Mocht echter uit onderzoek blijken dat er turbulentie kan optreden die gevaarlijk is voor de turbines, dan zullen de turbines naar buiten de 'gevaren zone' geschoven worden. Tevens moet wiekoverslag over de grens voorkomen worden.

Kaders Platform

1. De leden van het Platform zijn omwonenden, die zitting hebben genomen, met de vooraf overeengekomen instelling mee te willen werken aan het zoeken van locaties van windturbines. Het Platform heeft hiermee geen democratische legitimiteit. Onze opdracht van de bewoners was, locaties te zoeken, die zo min mogelijk overlast veroorzaken. Zij zijn geen voorstander van het plaatsen van windturbines in dit zoekgebied.
2. De met de Ontwikkelaars overeengekomen opstelling is te karakteriseren als de 'minst slechte' opstelling.
3. Door de aanwezigheid van de NAM productielocaties en productielocaties van Wintershall, net over de grens in Duitsland en leidingen van de NAM, zijn in een groot gedeelte van het zoekgebied geen turbines te plaatsen.
4. De aanwezigheid van het Duitse windpark is voor de Provincie reden geweest te kiezen voor het zoekgebied Weijerswold. De nabijheid van de Duitse turbines legt ook beperkingen op in het plaatsen van turbines op Nederlands grondgebied, waardoor de windturbines dichter op de woningen in Weijerswold moeten komen en de overlast groter wordt.
5. Het Platform is uitgegaan van een minimale afstand tot woningen van 1000m. In een later stadium heeft het Platform deze afstand teruggebracht tot 800m, om het ontwerpen van een locatieplan niet te blokkeren. In het nu voorliggende locatieplan komen twee turbines echter op circa 700m van woningen. Als Platform hebben wij hiermee ingestemd.

6. Draagvlak: bij de presentatie voor omwonenden in november 2015 werd door ons een locatieplan gepresenteerd waarin turbines op Padhuis werden gepositioneerd. Alle aanwezigen waren hier enthousiast voor, omdat daarmee alle 4 turbines op minimaal 1000m afstand van woningen konden komen. Als gevolg hiervan werden enkele vertegenwoordigers van Padhuis daarna lid van het Platform. Zij hebben ingestemd met de mogelijke plaatsing van turbines op Padhuis, om de overlast voor alle bewoners van het zoekgebied zo klein mogelijk te laten worden. Wel hadden de mensen uit Padhuis grote bedenkingen ten aanzien van de veiligheid in verband met de aanwezige activiteiten van de NAM. De provincie heeft echter besloten dat er op Padhuis geen turbines worden geplaatst (verplichte clustervorming). Wij verwachten dat er een gering draagvlak voor het nu gekozen locatieplan komt.
7. De afspraken die in de Gedragscode staan zijn met de initiatiefnemers uitonderhandeld en hebben onze instemming.

Meer afspraken over de voorwaarden die het Platform en de opdrachtgevers zijn overeengekomen voor de plaatsing van de turbines, vindt u in de bijlagen.

De eerste bijlage is een werkdocument waarin de omwonenden hun wensen en de ontwikkelaars hun antwoorden hebben weergegeven. Dit werkdocument vormde de basis voor het eerder genoemde omgevingscontract.

De tweede bijlage is een uitgewerkte, meer juridische versie van het omgevingscontract, dat kan worden gebruikt als input voor de anterieure overeenkomst tussen de gemeente en de Ontwikkelaars.

De derde bijlage is een screenshot van de definitieve opstelling zoals die door het Platform is voorgesteld.

Wij verzoeken u om de planologische medewerking aan voorliggend voorstel te verlenen.

Met vriendelijke groet,

De initiatiefnemers Windunie en Raedthuys en het Bewonersplatform Weijerswold

Namens Ontwikkelaars:	Namens Bewonersplatform:
Eelco Bots	Johan Stoffels
Alfons Wispels	Rob Rietveld (NLVOW)

Gedragscode Weijerswold
Met reactie van Windunie en Raedthuys, betreffende Windpark Weijerswold. Voor alle onderstaande voorstellen, afspraken en toezeggingen geldt dat die alleen gedaan worden namens het samenwerkingsverband van Windunie en Raedthuys voor de realisatie van Windpark Weijerswold.

1. PLANSCHADE

Wij willen vooraf de planschade regelen; compensatie voor volledige schade, d.w.z. uitsluiting van het maatschappelijk eigen risico van 2%. Ook zien wij graag geregeld dat er een regeling komt voor vrijstelling van de kosten (leges) van € 500,00 wanneer er achteraf toch een bezwaarprocedure moet volgen i.v.m. een evt. conflict. Waardebepaling onroerende zaken op basis van de waarde in het economisch verkeer - taxatie door een beëdigd makelaar -gevalideerd taxatierapport-.

Het is voor dit specifieke park mogelijk daar afspraken over te maken. Dat kan in dit geval vanwege de specifieke business case met het beoogde aantal turbines en het aantal omwonenden waar we rekening mee houden. We willen hiermee nadrukkelijk geen precedent scheppen voor andere windparken in de toekomst.

Wij gaan akkoord met het op voorhand regelen van mogelijke planschadecompensatie onder de volgende voorwaarden:

A. De planschade van de omwonenden wordt vastgesteld door een onafhankelijk en gerenommeerd planschade adviesbureau met aantoonbare ervaring in windenergie projecten. Wij stellen voor om te kiezen uit: Antea, Arcadis, Gloudemans, Grontmij, Ten Have Advies, Thorbecke of de gebruikelijk adviseur van de gemeente Coevorden bij planschade: Saoz.
B. Dit bureau gebruikt de wettelijk vastgestelde planschade systematiek om de waardedaling van de woningen te bepalen (dat is niet gelijk aan de waarde in het economisch verkeer).
C. Dit bureau maakt een planschade rapport na de publicatie van het ontwerp bestemmingsplan.
D. Omwonenden hebben na ontvangst van het planschade rapport 4 weken de tijd om akkoord te gaan met de voorgestelde compensatie
E. Als omwonenden met ons op voorhand een overeenkomst sluiten, nemen wij de 2% eigen risico voor onze rekening.
F. Betaling van de planschade compensatie vindt plaats binnen 2 maanden na in bedrijfstelling van de windturbines
G. Dat betekent dat als omwonenden via de reguliere weg een verzoek voor planschade compensatie indienen, dat de leges voor hun eigen rekening zijn en er in dat geval wel sprake is van een eigen risico.

2. AANTAL TURBINES

a. Er moet in onze gemeente totaal nog 20 Megawatt aan windstroom gerealiseerd worden, dat komt neer op 7 turbines van 3 Megawatt. Het bewonersplatform Weijerswold, het bewonersplatform het Klooster en het ondernemersplatform Europark hebben overlegd en een onderlinge verdeling gemaakt waarbij er **vier turbines kunnen worden geplaatst op Weijerswold eo** en drie op het Europark/Klooster. De verdeling is gebaseerd op minimaal overlast voor de omgeving en maximale afstand van de woonhuizen.
Dit is akkoord voor Windpark Weijerswold. Onder de voorwaarde dat de extra turbines die er bij Weijerswold mogelijk nog bijkomen ook daadwerkelijk 'extra' zijn en dus niet van het aantal turbines in Europark worden afgetrokken. We willen hierbij nogmaals expliciet aangeven dat we niet spreken namens Windpark Europark/Klooster.

CONCEPT

b. Ons aanbod aan de opdrachtgevers: wij accepteren deze vier turbines, mits deze op een zo groot mogelijke afstand (niet minder als 800 mtr.) van de omliggende woonhuizen worden geplaatst.
Wij gaan akkoord met het streven naar een plaatsing van de windturbines op een zo groot mogelijke afstand van de omliggende woonhuizen. Daarbij wordt uiteraard primair rekening gehouden met de wettelijke eisen zoals risicozonering en veiligheidsafstanden tot andere turbines. 800 meter als minimale afstand tot woningen is niet mogelijk voor WP Weijerswold.

c. De opdrachtgevers zijn vrij om een bod uit te brengen voor een hogere omwonenden vergoeding in geval van plaatsing van één of twee extra turbines. Dit ook met het oog op eventueel kleinere/lichtere turbines. Het platform behoudt zich het recht voor van niet-acceptatie van dit bod.
Akkoord. We bieden het volgende:

Gebiedsfonds Weijerswold	Euro/jaar	Euro/15 jaar
Totaal 4 turbines (12 MW)	€ 10.560	€ 158.400
Totaal 6 turbines (18 MW)	€ 43.560	€ 653.400
Totaal 8 turbines (24 MW)	€ 76.560	€ 1.148.400

Dit aanbod is nog onder voorbehoud van goedkeuring door de grondeigenaren. Bovendien willen we hierbij graag vastleggen dat als een bij ons initiatief aangesloten grondeigenaar minder zou krijgen als grondvergoeding dan zijn directe (niet aangesloten) buren als omwonendenvergoeding, deze grondeigenaar een vergoeding krijgt die gelijk is aan de omwonendenvergoeding. Het verschil met de grondvergoeding wordt betaald uit het gebiedsfonds.

3. GELUIDSOVERLAST

Er moet een beperking van de geluidsproductie komen van 50 dBA-piek.

Wij gaan akkoord met een maximale geluidimmissie op de gevel van woningen van 50 dB(A) gemiddeld over 5 minuten vanwege de nieuw te plaatsen windturbines. Vooraf te bepalen op basis van gestandaardiseerde modelberekeningen (Geomilieu van DGMR) .

4. SLAGSCHADUW

Slagschaduw op de woningen dient bij de ontwerp plaatsing te worden voorkomen.

Akkoord, met de toevoeging "hinder". De tekst wordt dan iets aangepast: *Slagschaduwhinder op de woningen dient te worden voorkomen. De turbines zullen worden stilgezet op het moment dat omwonenden er daadwerkelijk hinder van ondervinden.* Hoe dit precies dient te worden vormgegeven vraagt nadere uitwerking. We merken hierbij op dat slagschaduwregelingen die verder gaan dan de wettelijke norm in samenhang met de tegemoetkoming moeten worden gezien.

5. UITERLIJK TURBINES

a. Vanwege het landelijke karakter moeten de turbines een groen gekleurde voet krijgen.
Akkoord, maar niet letterlijk de Enercon kleuren als er voor een ander merk dan Enercon gekozen wordt. In dat geval ontwerpen we samen iets dat er op lijkt, maar niet het patent van Enercon schendt.
b. Er moet een anti schitteringscoating op de turbines aangebracht worden.

Akkoord. We zullen het meenemen in de tender voor de windturbine fabrikant.

6. VERLICHTING

CONCEPT

Weijerswold is buitengebied, hier is het 's nachts rustig en donker. Bij de nieuw te plaatsen turbines is het daarom ongewenst deze met knipperende rode verlichting uit te rusten. Op de Duitse turbines branden 's avonds en 's nachts ook geen rode lampjes. Voorstel is daarom plaatsing van turbines met een hoogte waarvoor geen verlichting nodig is.

Alternatief: afscherming van de verlichting.

Een inspanningsverplichting op het afschermen van de verlichting is akkoord. De omwonenden zullen het licht van de lampen daardoor niet direct kunnen zien. Indirect licht van de lampen, zoals via reflectie op de rotorbladen is echter niet te voorkomen.

We wachten tevens de resultaten van de experimenten bij WP Zuidlob af. Als toepasbaar bij WP Weijerswold, zullen wij van dezelfde oplossingen gebruik maken om de verlichting van de turbines te minimaliseren.

7. NULMETINGEN

a. Nulmeting van de huidige geluidsproductie, ivm de aanwezige Duitse turbines.
We vinden het niet zinvol om een nulmeting van het geluid uit te voeren, vanwege alle technische en praktische bezwaren die daar aan kleven. Op basis van onze ervaring met dit onderwerp en het advies dat wij van onze experts op dit onderwerp hebben gekregen, zijn we tot de conclusie gekomen dat een verschilmeting van geluid geen betekenisvol inzicht zal kunnen geven in de verandering van de geluidsbelasting op de woningen als gevolg van onze turbines. We kunnen wel berekenen wat de huidige geluidsbelasting op de woningen is als gevolg van de reeds aanwezige Duitse turbines en wat de geluidsbelasting op de woningen zal zijn als onze turbines daar straks bijkomen. Uit beide berekeningen volgt dan ook de toename van geluid op de woningen.

b. Nulmeting van de gezondheids status van omwonenden wegens de mogelijkheid van het ontstaan van gezondheidsschade door (laag-frequent) geluidsoverlast.
Dit punt pakt de gemeente op.

8. TIJDELIJKE VERGUNNING

De Gemeente dient een tijdelijke vergunning te verstrekken.

Akkoord. Looptijd van de vergunning moet minimaal gelijk zijn aan de technische levensduur van de turbines. Mocht het niet mogelijk zijn een tijdelijke vergunning voor die periode af te geven, dan spreken we af dat bij mogelijke vervanging van de turbines, de ontwikkelaars eerst de dialoog aan gaan met de omwonenden, volgens de randvoorwaarden die de gemeente er op dat moment aan stelt.

9. KLACHTEN en INFORMATIE

a. Het inrichten van een windparkloket door de opdrachtgevers voor meldingen van overlast. Het maken van bindende regels over het omgaan met overlast. Daarnaast het oprichten van een geschillen beslechtings commissie (Gemeente).
Akkoord. Er komt 1 centraal contactpunt voor beide delen (WU en RH) van het park waar omwonenden zich kunnen melden met vragen of klachten. Daarnaast hebben we het volgende voorstel: we voegen deze, door beide partijen ondertekende, gedragscode bij de vergunningsaanvraag en verzoeken de gemeente de gedragscode op te nemen in de voorschriften van de omgevingsvergunning. Dat betekent dan de gemeente kan handhaven als de

CONCEPT

omwonenden zich niet goed geholpen voelden door het windparkloket of als wij de voorschriften zouden overtreden. .

b. Informatie verstrekking over de bouw: draaiuren; inwerking stellen van de noise reductie mode (indien van toepassing) en onderhoud van de turbines.
Recente ervaring met de bouw van nieuwe parken heeft ons geleerd dat geïnteresseerden ons goed kunnen bereiken via telefoon, e-mail en twitter. We beantwoorden vragen vaak snel en bijna altijd tot volledige tevredenheid. Daarnaast zullen we een website oprichten met foto's, video's en de belangrijkste informatie "near real-time".

CONCEPT

2.3. Omgevingsovereenkomst Coevorden – WP Europark

Document: **Eindverslag overleg ontwikkelaars en platform Windpark Europark e.o.**

Datum: 11 februari 2016 pagina 1 van 8

Assen, Utrecht, Coevorden 11 februari 2016

Gemeente Coevorden
Aan het College van B&W
Postbus 2
7740 AA Coevorden

Onderwerp: Uitkomst omwonenden proces windpark Europark e.o.

Geachte heer Huizing,

Ontwikkelaars KWind en Windunie/Berend van de Scheer (vanaf nu aangeduid als ontwikkelaars) en het bewonersplatform Europark e.o. (vanaf nu aangeduid als platform) zijn vanaf januari 2015 gezamenlijk bezig geweest met een samenwerkingsproces voor de realisatie van windturbines in het zoekgebied 'Europark e.o.'. Het platform is een vertegenwoordiging van bewoners uit het zoekgebied Europark e.o. en wordt ondersteund door de NLVOW als adviseur.

Gedurende vele bijeenkomsten is gesproken over het aantal en de uitvoeringstypen van de turbines, de plaatsingsmogelijkheden, beperkingen en de plaatsingsvoorwaarden zoals o.a. vergoedingen van mogelijke schade, omwonenden regelingen participatie. U heeft zelf een aantal van deze bijeenkomsten bijgewoond en de heer Gortmaker van de gemeente is bij al deze bijeenkomsten aanwezig geweest. U bent daarom goed op de hoogte van het verloop en de inhoudelijke discussie. Op 5 februari 2016 zijn we tot de conclusie gekomen dat er geen gezamenlijke overeenkomst kan worden opgesteld.

Het is niet makkelijk om het eens te worden. Zowel van de kant van het platform, als die van de ontwikkelaars zijn er flinke concessies gedaan. Geen van beide partijen is daarom blij met deze stand van zaken. De ontwikkelaars zien ruimte om binnen de wettelijke kaders 6 turbines te bouwen bij Europark e.o.. Het platform heeft dit afgewezen. De plaatsing binnen wettelijke grenzen plaatst de molens dan op korte afstand van woningen. De uitkomst van de onderhandelingen is dat het platform voor 3 windturbines opteert, zo ver mogelijk van de woningen af. Dat is het minimum wat de gemeente nodig heeft, samen met de invulling in het gebied Weijerswold, voor haar doelstelling. Het platform is van mening dat het geen mandaat heeft voor meer dan 3 windturbines. De ontwikkelaars opteren voor 4 windturbines wegens economische haalbaarheid van het plan en de duurzaamheidsopgave die Nederland heeft. Als geste naar direct omwonenden stellen zij hier een extra tegemoetkoming tegenover en nemen het maatschappelijk eigen risico bij eventuele planschade voor omwonenden voor hun rekening.

Ten aanzien van de plaats van de windturbines is er consensus over drie windturbines.

Beide partijen zijn het eens dat er binnen de gestelde kaders door beide partijen geprobeerd is om voor de omwonenden tot de beste, of minst slechte, oplossing te komen.

De partijen hechten er belang aan om ieder hun beeld t.a.v. de kaders en de uiteindelijke invulling in dit document op te tekenen.

Bijlage 1 bevat het eindstandpunt van het platform, Bijlage 2 bevat het eindstandpunt van de ontwikkelaars. In bijlage 3 vindt u de gedragscode die voor het gebied Weijerswold is opgesteld. De ontwikkelaars hebben ten aanzien van de gedragscode aangegeven dat bij het beperken tot 3 windturbines, artikel 3 zal komen te vervallen en derhalve voor planschade het wettelijk kader zal worden gehanteerd. Daarnaast kan ook geen hogere tegemoetkoming worden afgesproken.

Wij verzoeken u om bij de planologische invulling voor de plaatsing van windturbines in het zoekgebied Europark e.o. rekening te houden met de standpunten van partijen.

Vriendelijke groet,

De initiatiefnemers Windunie/Berend van der Scheer, KWind en het platform Europark

Namens Ontwikkelaars:	platform
Eelco Bots (Windunie)	Kees Torreman (Platform)
Berend van der Scheer	Rob Rietveld (NLVOW)
Robert Jans (KWind)	

Bijlage(n): 3

Bijlage 1: Eindinbreng platform overleg windpark Europark e.o.

Inleiding
Vanaf januari 2015 heeft het platform omwonenden Europark e.o. overleg gevoerd met de ontwikkelaars KWind en Windunie. Het platform telde bij aanvang 7 leden. Eén daarvan heeft zich na twee maanden teruggetrokken in verband met drukke werkzaamheden, een ander heeft in december van dat jaar afscheid genomen omdat hij zich niet kon verenigen met de uitgezette koers. Het voorliggende platform-advies wordt gesteund door 4 leden; één heeft zich gedistantieerd van het eindstandpunt.

Het platform heeft regelmatig (ongeveer maandelijks) overleg gevoerd, intern of in overleg met de ontwikkelaars. Er hebben, naast de startbijeenkomst, twee bijeenkomsten plaatsgevonden met de omwonenden. Een laatste bewonersbijeenkomst zal (waarschijnlijk) in februari 2016 worden belegd.

Het platform had graag meer tijd gehad om een aantal zaken nader te verkennen. Zo ligt er bij de gemeente een verzoek van een derde ontwikkelaar voor de plaatsing van windturbines. Het ging daarbij om een positionering die in eerste aanzet aantrekkelijk lijkt voor het platform. Deze 'ontwikkelaar' kon volgens de gemeente niet worden meegenomen bij de plannen voor Europark e.o. Verder waren er binnen het platform nog vragen over zaken zoals de vergunningverlening en het landschapsbehoud. Ook hierop kon niet verder worden ingegaan omdat de tijd daarvoor ontbrak. De deadline is door de gemeente op 8 februari (2016) gesteld.

Het platform is zich ervan bewust dat de werkzaamheden zich moesten afspelen binnen (zeer) smalle marges. Allereerst was het duidelijk dat er windturbines binnen het gebied zouden worden geplaatst, daarover was geen discussie. Ook was het zoekgebied ingekaderd. De keuzen voor het platform waren daarmee beperkt tot aantal, plaats en soort.

Het platform heeft vanaf het begin op het standpunt gestaan - en houdt hier onverkort aan vast – dat zij tegen het plaatsen van windturbines is binnen Europark e.o. Mocht er, na besluit van de gemeente, toch worden besloten tot plaatsing dan adviseert het platform zo min mogelijk turbines te plaatsen, zo ver mogelijk verwijderd van de bewoning. Wij realiseren ons daarbij dat er altijd schade wordt berokkend aan omwonenden. Deze schade dient ons inziens ruimhartig te worden gecompenseerd. Bij dit laatste is de wettelijke regeling onvoldoende.

Het gebied en de mogelijke locaties

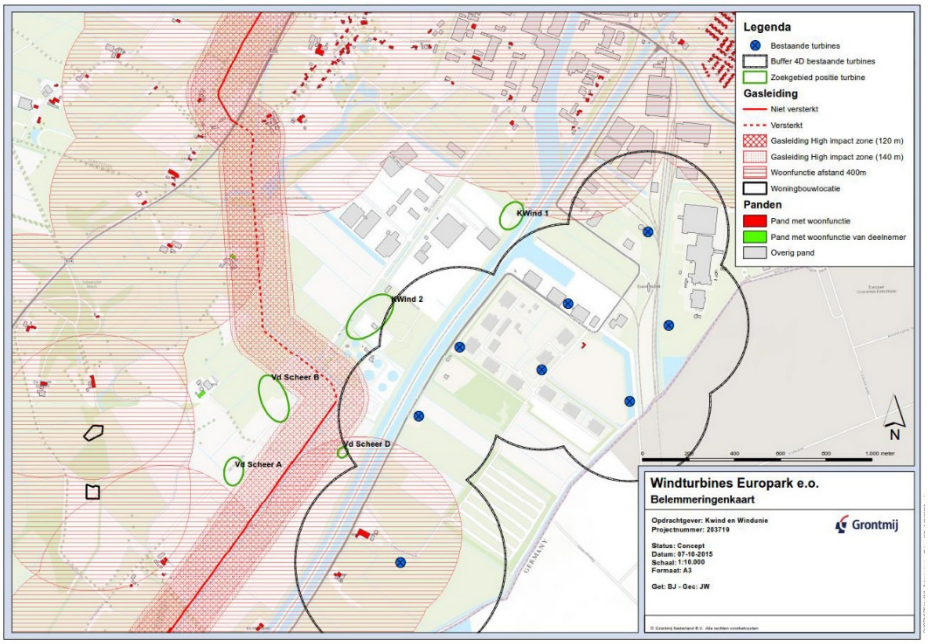

De eindopstelling van het platform ziet er (puntsgewijs) als volgt uit:

1. Maximaal 3 turbines
2. Turbines van 3MW opgesteld vermogen (Provinciale Omgevingsverordening (POV)))
3. Maximale tip-hoogte van 150m (zie de toelichting hieronder)
4. Locaties Kwind1 en Kwind2 zijn acceptabel
5. Als 3de locatie valt de keuze op v.d.Scheer D
6. Als alternatief v.d.Scheer B (zie hieronder)
7. Gedragscode conform die van Weijerswold
8. Direct-omwonenden hebben aanspraak op een royale vergoeding

Toelichting op bovenstaande punten

1. Coevorden heeft nu al 20MW aan opgesteld vermogen windenergie. Vanuit de provincie/rijk ligt er de opgave om dit uit te breiden naar 40MW. Gezien de eis vanuit de provincie voor turbines van minimaal 3MW (POV) betekent dit dat er 7 turbines bijgeplaatst moeten gaan worden in de gemeente Coevorden.
   Er zijn door de gemeenteraad hiervoor twee gebieden aangewezen t.w. Weijerswold en Europark e.o.. In onderling overleg tussen de bewoners van beide gebieden is hier een verdeling gemaakt van 4 turbines in Weijerswold en 3 turbines in het gebied Europark e.o.
   Er is met de gemeente de afspraak gemaakt dat meer turbines mogelijk zijn als de bewoners hier mee instemmen. De bewoners hebben aangegeven dat **niet** te zullen doen.
2. Vanuit de provincie is er een Provinciale Omgeving Verordening opgesteld rond windenergie. Hierin is opgenomen dat een turbine tenminste 3MW aan opgesteld vermogen moet hebben. In

het bestuurlijk overleg tussen provincie, gemeente, ontwikkelaars en de NLVOW op 3 februari in Coevorden is door de provincie gesteld dat zij niet zal afwijken van deze POV. Dit in combinatie met de opstelling van de bewoners van beide gebieden om niet meer windturbines te accepteren dan strikt noodzakelijk is voor de realisatie van de doelstellig van Coevorden. Dit betekent dat er 7 turbines noodzakelijk zijn om deze doelstelling te halen (zie verder punt 1).

3. De omwonenden van Europark hechten sterk aan het horizonbeeld in hun gebied en zouden extra verlichting en hoogteverschillen ten opzichte van de huidige turbines in het gebied willen voorkomen. Dit zijn de redenen waarom de bewoners opteren voor windturbines onder de 150m tip-hoogte. Door ontwikkelaars is aangegeven dat met deze tip-hoogte geen businesscase te realiseren is. De bewoners hebben hier informatie over ingewonnen en betwijfelen deze stellingname van de ontwikkelaars. Om in deze fase dit punt niet als blokkade voor procedurele doorgang te laten zijn, stemt het platform in met windturbines hoger dan deze 150m tip-hoogte als de ontwikkelaars kunnen aantonen dat zij hier een terecht punt hebben. Het platform vraagt de gemeente om te oordelen ten aanzien van de onderbouwing van dit punt door de ontwikkelaars.
4. Het platform vindt van alle locaties die van Kwind1 en Kwind2 het minst problematisch.
5. Uit de berekening van afstanden (individueel en gemiddeld) blijkt dat als derde locatie vdScheerD het minst ongunstig naar voren komt. Het platform onderkent dat er een probleem kan ontstaan bij de realisatie van een windturbine op deze locatie o.a. als gevolg van:
   a. Bezwaren van omwonenden
   b. De afstand tot de bestaande gasleiding
   c. De afstand tot bestaande turbines

   Ook hier stelt het platform voor dat de gemeente de argumentatie beoordeelt.
   Als locatie vdScheerD niet mogelijk is, ziet het platform locatie VdScheerB als minst slechte alternatieve mogelijkheid.
6. Tijdens de gesprekken met de ontwikkelaars is steeds gerefereerd aan de gedragscode zoals deze door het platform Weijerswold besproken is en (naar alle waarschijnlijkheid) zal worden vastgesteld. Het lijkt het platform in de rede te liggen dat deze gedragscode ook voor Europark e.o. wordt aangehouden (op de onderdelen waar dit van toepassing is).
7. Weijerswold heeft t.a.v. de omwonendenvergoeding geen optie van 3 windturbines. Het platform gaat er van uit dat hiervoor de NWEA gedragscode wordt gehanteerd waarbij, gezien ook de andere punten, uitgegaan wordt van minimaal €0,40 per opgewekte MWh.
8. Het platform is van mening dat direct omwonenden binnen een straal van 800m voor woningen en 500m voor bedrijfswoningen ruimhartig gecompenseerd zouden moeten worden. Het platform denk hierbij aan een bedrag van €3000 per jaar.

Bijlage 2: Eind inbreng ontwikkelaars overleg windpark Europark e.o.

Sinds januari 2015 hebben de samenwerkende ontwikkelaars een intensief proces doorlopen met het platform met als doel om een gezamenlijk standpunt te bereiken over windenergie in zoekgebied Europark e.o.. Van beide kanten zijn standpunten toegelicht en is goed kennis genomen van de ambities en knelpunten. Dat heeft ertoe geleid dat er van beide kanten aanzienlijk tegemoet is gekomen aan de gewenste invulling van de opgave. Volledige overeenstemming bleek echter niet mogelijk aangezien het platform en ontwikkelaars verschillend naar de vraagstelling kijken. Het platform was het fundamenteel oneens met de kaders waarbinnen het project moest worden gerealiseerd en de ontwikkelaars konden zich niet altijd vinden in keuzes die door het platform werden gemaakt. Zo konden de ontwikkelaars in dit zoekgebied niet aanvaarden dat door het platform de opgave voor Europark direct gekoppeld is aan de uitkomst in Weijerswold, met als gevolg dat het platform Europark alleen mee wil werken met maximaal drie turbines in Europark e.o. (en vier in Weijerswold).

De ontwikkelaars stellen voor om vier windturbines te bouwen in het zoekgebied, namelijk:

- De posities Kwind 1, Kwind 2, VdScheer A en VdScheer B (zie kaart elders in dit document).
- Tiphoogte maximaal 150 meter en daarom zonder verlichting.
- Omwonenden tot 900 meter afstand krijgen een vergoeding van gemiddeld € 1.000 (maximaal ca. €1.500, minimaal ca. €500 per woning afhankelijk van de afstand van de meest nabijgelegen windturbine) gebaseerd op 2 maal de norm uit de Gedragscode Wind op Land van Stichting De Natuur en Milieufederaties, Stichting Natuur en Milieu, Greenpeace en de NWEA met een positieve appreciatie van de Minister van EZ en het IPO
- De omwonenden krijgen planschade vooraf vergoed waarbij de 2% maatschappelijk eigen risico voor de rekening van de ontwikkelaars is.
- Voor het overige is de omgevingsovereenkomst zoals in concept opgesteld voor zoekgebied Weijerswold op hoofdlijnen akkoord.

Waarom dit voorstel?
De voorgestelde posities volgen uit de van toepassing zijnde kaders zoals gesteld in het beleid van het Rijk, de Provincie en de gemeente, de wettelijke normen ten aanzien van hinder en veiligheid, technische normen ten aanzien van de onderlinge afstand van turbines en een samenspel aan onderling tegengestelde belangen en argumenten tussen ontwikkelaars en platform waarin een afweging gemaakt moet worden.

Hierbij spelen de volgende zaken een rol:

- De wens van omwonenden om geen verlichting op de turbines aan te brengen: Bij een tiphoogte van minder dan 150 meter kan verlichting achterwege blijven.
- De Provinciale Omgevings Verordening van de provincie vereist de plaatsing van minimaal 3 MW-turbines. Daaraan zullen wij voldoen, maar we kunnen nog niet aangeven welke turbine zal worden gerealiseerd. Het uiteindelijk te bouwen type turbine zal niet worden gespecificeerd in het ruimtelijke plan, noch in de omgevingsvergunningsaanvraag en wordt bepaald door locatie (windsnelheid en profiel) in combinatie met de landelijke SDE-regeling en aanbod van fabrikanten bij de aanbesteding.
- Wij willen binnen de maximum toegestane tiphoogte een optimale keuze van as-hoogte en rotordiameter kunnen maken.

- De wens van omwonenden om de afstand tot woningen te maximaliseren is met dit voorstel vervuld. De locaties staan alle minimaal 1.000 meter van het woongebied Klooster en er is een zo groot mogelijke afstand aangehouden tot overige woningen in het zoekgebied.
- De wens om effecten op bestaande turbines te beperken. Dit speelt met name voor KWind 1 en KWind 2 die relatief dichtbij andere turbines staan. Dit leidt tot beperking van de rotordiameters tot ongeveer 100 meter voor deze turbines.
- Veilige afstand van industrie, kantoren, de NAM-leiding, weg, water en spoor infrastructuur en andere ruimtelijke beperkingen en ontwikkelingen in het gebied.
- De wens van omwonenden voor een tegemoetkoming bij realisatie van turbines.

In onderstaande tabel is de afstand van de voorgestelde locaties ten opzichte van woningen weergegeven.

Tabel afstand tot woningen van derden per windturbine. Er is een onderscheid gemaakt tussen burgerwoningen en woningen die in het bestemmingplan zijn aangeduid als bedrijfswoningen. Deze zijn tussen haakjes weergegeven.

	KWind1	**KWind2**	**VdScheer B**	**VdScheer A**	**Totaal van deze opstelling**
Aantal woningen < 900m	2 (14)	0 (1)	2 (2)	5 (3)	25(18)
Aantal woningen 900-1000m	3 (0)	3 (1)	3 (2)	1 (2)	11(2)

In totaal liggen er ca. 25 woningen binnen een afstand van 900 meter van de turbines, waarvan ca. 18 woningen behorende bij een bedrijf. Uit eerste oriënterende berekeningen blijkt dat alle vier turbines ruimschoots binnen de daarvoor geldende wettelijke normen kunnen worden gerealiseerd.

Het platform heeft zich altijd op het standpunt gesteld dat het niet kon meewerken aan meer dan drie turbines, omdat het daarvoor geen mandaat had van de meerderheid van omwonenden.
Wij zijn van opvatting dat de mening van de meest nabij gelegen omwonenden (binnen 900 meter) hierin zwaarder zou moeten wegen dan de mening van omwonenden die verder weg wonen. Onze individuele peiling onder de omwonenden binnen 900 meter wijst erop dat deze in meerderheid geen bezwaar hebben tegen 4 turbines.

Bijlage 3: Omgevingsovereenkomst (concept)
Zie Omgevingsovereenkomst WEIJERSWOLD in brief initiatiefnemers Raedthuys en Windunie

3. Wieringermeer

3.1. Samenstelling Omgevingsraad

...DE OMGEVINGSRAAD

Om constructief met de omgeving van Windpark Wieringermeer te kunnen overleggen, heeft Windkracht Wieringermeer de zogenaamde Omgevingsraad in het leven geroepen. In de Omgevingsraad zitten omwonenden, dorpsraden, milieu- en ondernemersorganisaties en de initiatiefnemers. De raad staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter.

Functie

De Omgevingsraad telt vijfentwintig leden en overlegt met de projectorganisatie van Windpark Wieringermeer, bijvoorbeeld over specifieke hinder beperkende maatregelen, de bestedingsdoelen van het windfonds en de invulling van de burenregeling. Daarnaast is het een belangrijk platform voor het uitwisselen van informatie tussen de projectorganisatie en de omgeving van het toekomstige windpark.

Deelnemers

Gerrit Valk is de voorzitter van de Omgevingsraad voor Windpark Wieringermeer. Naast tien direct omwonenden uit de Wieringermeerpolder zitten er vertegenwoordigers van de volgende organisaties in de raad:

Dorpsraad omliggende woonkernen
LTO
Milieufederatie Noord-Holland
Nederlandse Vereniging voor Omwonenden van Windturbines (NLVOW)
Ondernemersfederatie Wieringermeer
Slootdorps Belangen
Stichting Het Blauwe Hart
Windkracht Wieringermeer (Nuon, ECN en WCW)
Woonkern Wieringermeer

Contact

U bent van harte welkom om uw vragen en suggesties voor de ontwikkeling van het windpark bij de Omgevingsraad in te dienen. Dit kan door een mail te sturen aan omgevingsraad@windparkwieringermeer.nl. Per gebied zijn er twee omwonenden die als vertegenwoordigers in de Omgevingsraad zitten. U kunt hen ook bereiken via het emailadres van de Omgevingsraad.

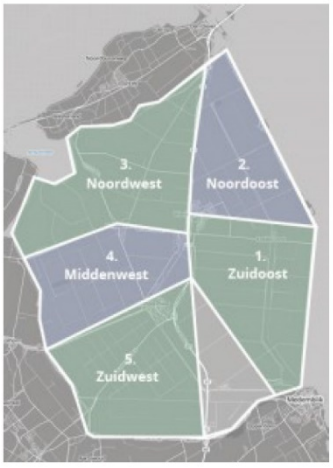

3.2. Uitwerking selectie projecten gebiedsfonds

Het windfonds.

Notitie van de Omgevingsraad Windpark Wieringermeer
Vast te stellen in de vergadering van 19 april 2017

Achtergrond en doel van het windfonds

Voor u ligt een notitie voor een concrete invulling van het windfonds voor het windpark Wieringermeer. Deze versie is na meerdere commentaar rondes tot stand gekomen en wordt indien mogelijk vastgesteld in de Vergadering van de Omgevingsraad van 19 april 2017. Het windfonds is op hoofdlijnen aangekondigd op de website van het windpark Wieringermeer:

> *"Met het windfonds worden projecten en initiatieven gefinancierd met algemeen maatschappelijk nut of ter bevordering van duurzaamheid. Zo draagt Windpark Wieringermeer bij aan de versterking van de samenleving in de Wieringermeerpolder.//....// Bewoners en maatschappelijke instellingen binnen een ruime straal (3,5 km) rondom de Wieringermeerpolder kunnen initiatieven indienen die voor (gedeeltelijke) financiering in aanmerking komen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan projecten waar vanuit de gemeente geen budget (meer) beschikbaar is, zoals het open houden van een zwembad of het plaatsen van een half-pipe. In het ingediende plan moet duidelijk worden hoe de initiator het plan gaat realiseren. Het bestuur bepaalt welke ideeën worden beloond en licht deze keus toe. Het lokale bestuur wordt gecontroleerd door een Raad van Toezicht waarin overheden en initiatiefnemers zitting nemen."*

Het windfonds past goed in de 'Gedragscode draagvlak en participatie windenergie op land' die 3 september 2014 ondertekend is door de Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA), de Natuur en Milieufederaties, de Stichting Natuur &Milieu en Greenpeace Nederland. Met deze gedragscode willen de ondertekenaars het draagvlak voor windenergie behouden en versterken. Hieronder enkele uitgangspunten uit die gedragscode:

1. Er is een duidelijke relatie tussen het project en de omgeving (dat wil zeggen de directe omgeving of, in geval natuurwaarden in het geding zijn, relatief nabij).
2. Bij voorkeur wordt in samenspraak met betrokkenen gezocht naar participatieopties met een zo groot mogelijk maatschappelijk rendement.
3. Bij de besteding van de financiële bijdrage komen bestemmingen waarbij *een directe relatie tussen project en omgeving zichtbaar zijn*, in aanmerking.

Het windfonds is een onderdeel van het participatieplan van het Windpark Wieringermeer. Dit participatieplan heeft als doel om de inwoners van de Wieringermeer en omstreken mee te laten profiteren van de revenuen van het windpark. Het windfonds biedt de gelegenheid om projecten in te dienen met een algemeen maatschappelijk belang of ter bevordering van duurzaamheid. Specifieker geformuleerd: projecten die ten goede komen aan de gezamenlijke leefomgeving en die de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren. Dat betekent dat de projecten voldoen aan een of meer van de volgende doelen:

- de natuur versterken en zo min mogelijk milieubelastend zijn (planet);

- economische ontwikkelingsmogelijkheden opleveren (profit) en
- sociaal-economische kansen bieden (people).

Een stap concreter vertaald betekent dit dat de projecten een bijdrage moeten leveren aan één of meer van de volgende driedeling:
1. bescherming en ontwikkeling van natuurwaarden en landschappelijke waarden;
2. versterking van de vitaliteit en sociale samenhang van het gebied voor zowel de bevolking als de bezoeker;
3. duurzame economische ontwikkeling met gebruik van de kwaliteiten van het gebied.

Het werkingsgebied van het Windfonds betreft dus de gezamenlijke leefomgeving en is de Wieringermeer en de zone tot grofweg 3½ km daarbuiten.
Om uiteindelijk heldere beoordelingscriteria op te kunnen stellen om projecten op een transparante manier te toetsen en te prioriteren is het noodzakelijk om het doel van het windfonds nader te omschrijven. De term *algemeen maatschappelijk belang* hebben we geoperationaliseerd in 9 segmenten:

1. Gebiedsontwikkelingsprojecten: De opbrengsten van de windenergieproductie die in het fonds komen, zouden gebruikt moeten worden om de negatieve effecten van de komst van het Windpark te compenseren, door gebiedsontwikkelingsprojecten die meerdere doelen in zich hebben (landschap, natuur, waterberging, recreatie etc.). (People, planet, profit)
2. Bijdragen aan de sociale cohesie; impuls in verenigingen. (People)
3. Buitensport en -spel faciliteiten; Stimuleren van beweging in de buitenlucht voor jong en oud (People)
4. Recreatieve infrastructuur voor ongemotoriseerde recreatie (ruiterpaden, fietspaden) (People)
5. Duurzaamheid; bijdragen aan de transities naar duurzame energie, energie besparing en duurzame voeding. (Profit, Planet)
6. Ingrepen ter verhoging van de landschappelijke waarden (Planet)
7. Ingrepen ter verhoging van de cultuurhistorische waarde. (Planet)
8. Verkeersveiligheid verhogende maatregelen; (People)
9. Ecologische projecten; zowel versterking van de ecologische structuur als verhoging van de beleving van de natuur. (Planet)

Logistieke zaken:

- Er komen 2 momenten per jaar waarin projecten kunnen worden ingediend: vóór 1 maart en vóór 1 september.
- Vóór elke opening wordt er op de website een basis budget vastgesteld. Dit basisbudget is het budget dat per project per segment kan worden aangevraagd. Bij aanvang is dit basis budget een bedrag van €10.000. [Toelichting: In de eerste tranche kan per project een bedrag worden aangevraagd van € 10.000 per segment. Als dat project aan 2 segmenten bijdraagt kan € 20.000 aangevraagd worden. (in geval alle segmenten gebaat zijn bij het project kan er dus € 70.000 aangevraagd worden].
- Projecten worden ingediend via de website van het Windpark Wieringermeer.
- De beoordeling van de projecten vindt plaats binnen 2 maanden na indienen.
- De uitkomst wordt eerste medegedeeld aan de projectindieners. Daarna wordt via de website en de lokale kranten de uitkomst gecommuniceerd.

Regeling

We stellen voor de regeling op te bouwen uit harde randvoorwaarden en richtlijnen voor indiening.

Harde randvoorwaarden: (= toelatingseisen)

1. Het project heeft betrekking op de Wieringermeer, of haar directe nabijheid.
2. Een project kan ingediend worden door een vereniging, een stichting, een bedrijf of een groep inwoners. Een project dat ingediend wordt door één persoon wordt niet in behandeling genomen.
3. Een project bevat een heldere projectomschrijving waarin staat beschreven hoe dit project bijdraagt aan één of meer van de bovenstaande segmenten.
4. Het project heeft een transparante begroting.
5. Het project is niet controversieel. Dat wil zeggen: het wekt geen weerstand bij andere groepen dan de aanvragers. Bij twijfel kan een peiling via internet uitgevoerd worden.
6. Totale omvang van het projectvoorstel is niet meer dan 4 A4tjes.

Richtlijnen

Houd bij het schrijven van het projectvoorstel de volgende richtlijnen voor ogen:

- Zorg dat het doel van het project helder omschreven is en dat overduidelijk is dat dat doel past bij een of meer van de bovenstaande 9 segmenten.
- Een projectsubsidie is eindig. Een project moet een duidelijke termijn hebben, een einddatum en een concreet resultaat opleveren.
- Projecten moeten zichtbaar zijn voor een breed publiek. Denk dus goed na over mogelijkheden om over het project te communiceren (bord bij een installatie of persberichten, informatie via websites).
- Bij de beoordeling wordt kritisch gekeken naar de duurzame toekomst van het project: Is er een onderhoudsplan en hoe wordt dat gefinancierd? Blijft het project tot in lengte van dagen afhankelijk van subsidies of wordt er voorzien in een inbedding bij een bestaande organisatie? Leidt het tot een duurzame commerciële activiteit?.
- Projecten die door meerdere partijen gefinancierd worden (co-financiering) worden hoger gewaardeerd

Beoordelingscriteria: (Wegingscriteria)

Bovenstaande randvoorwaarden en richtlijnen zijn als volgt vertaald in de beoordelingscriteria:

A. Past het project bij de doelstellingen en draagt het bij aan één of meer van de 7 segmenten? (hoe meer segmenten, des te hoger de waardering)
B. Hoeveel partijen / individuen zullen profiteren van dit project?
C. Is er cofinanciering voor dit project? (Factor = totale financiering / aangevraagde bijdrage windfonds).
D. Hoe zichtbaar is het project? (tussen 1 en 9)
E. Hoe lang gaat het project mee, wat gebeurt er na de projectperiode? (tussen de ½ (aflopende wegkwijnende zaak na afloop) tot 1½ (leidt tot duurzame business))
F. De beoordelingscommissie moet een beetje letten op evenwichtige projecttoekenningen; Niet 10x sport en spel....

De beoordeling is dan>> Eindoordeel = A * B * C *1,D * E

Periodieke evaluatie

Het uitvoeringsplan en de projecten moeten regelmatig worden geëvalueerd door onafhankelijke partijen. Zo'n evaluatie moet zich in elk geval concentreren op vragen als:

- Worden de doelen van het programma gerealiseerd?;
- Zijn de middelen ingezet zoals afgesproken?;
- Levert het de verwachte baten op? ;
- Hoe was de verdeling van ingediende projecten over de doelen van het programma?;

- Wat was de kwaliteit van de ingediende projecten (per categorie)?

Communicatie van het fonds

Het Windfonds moet zichtbaar zijn en het moet heel duidelijk zijn hoe en waar een ondernemer bij het windfonds terecht kan.

De uitvoering van het Windfonds en de communicatie van de regeling wordt ondergebracht bij de op te richten stichting die ook het Windloket beheert, de Burenregeling uitvoert en die een centrale rol speelt in de communicatie naar de bewoners over de voortgang van het Windpark Wieringermeer. Hierdoor blijft de OmgevingsRaad op de hoogte van, en betrokken bij de uitvoeringsregeling van het Windfonds.

De eerste call gaat open in september 2017 zodat bij de opening van het Windpark er al een project getoond kan worden dat met dit fonds is gerealiseerd.

3.3. Uitvoeringsorganisatie WP – Wieringermeer

Windpark Wieringermeer

Uitvoering Windloket

Auteur Tessa Felix

30 januari 2017

Een initiatief van Nuon, ECN en Windcollectief Wieringermeer

www.windparkwieringermeer.nl

Inhoudsopgave

1.	**Opzet en uitvoering Windloket**	3
	1.1 Het virtuele loket (doorlopend)	3
	1.2 Een fysiek loket in de bouwfase	4
	1.3 Een bezoekerscentrum in de exploitatiefase	4
2.	**Stichtingsakte Windloket**	6
3.	**Criteria concessieovereenkomst bezoekerscentrum**	8
4.	**Uitvoeringsregeling Windfonds**	9
5.	**Uitvoeringsregeling Burenregeling**	10

Inleiding

Naar aanleiding van de eerste opzet van het windloket, volgt hierbij een plan waarin e.e.a. meer uitgewerkt is. Om het windloket daadwerkelijk operationeel te krijgen, moeten er verschillende zaken geregeld worden en keuzes gemaakt worden. In dit rapport worden die verschillende aspecten beschreven, voorstellen gedaan en keuzes voorgelegd.

1. Opzet en uitvoering Windloket

Het Windloket neemt de komende jaren verschillende vormen aan.

Tijdens de *bouw* is het windloket voornamelijk virtueel van aard; daarnaast wordt er één keer per week een fysieke plek ingericht waar men tijdens een 'spreekuur' op afspraak langs kan komen.

Tijdens de *exploitatie* (als de molens er eenmaal staan en draaien) blijft het virtuele loket van kracht en krijgt het loket fysiek vorm als bezoekerscentrum op een centrale plek in de polder.

1.1 Het virtuele loket (doorlopend)

Inrichting en bereikbaarheid
Voor vragen en/of klachten is het loket straks te allen tijde te bereiken via de mail (windloket@windparkwieringermeer.nl). Op gezette tijden kunnen bewoners ook bellen; er wordt een mobiel nummer aangemaakt en via de voicemail/website wordt gecommuniceerd wat de openingstijden zijn. Op de website van het windpark wordt een speciale pagina voor het Windloket aangemaakt waarop men ook al een reeks veel gestelde vragen kan vinden, en waarop de contactgegevens/ openingstijden benoemd staan.

Dagelijkse uitvoering
De klachten- en vragenafhandeling wordt gedaan door een communicatiemedewerker (ZZP'er of van een bureau). Deze…
- Verzorgt de communicatie (per brief/mail) met de bewoners over start/ uitkering Burenregeling, windafhankelijke bonus, etc;
- Neemt deel aan de communicatiewerkgroep Windkracht;
- Beantwoordt vragen met betrekking tot de Burenregeling en het windpark (telefonisch/mail).

Op basis van aangereikte gegevens van ECN/WCW/Nuon, bijvoorbeeld over turbines die in werking treden, onderneemt de medewerker actie. Denk aan het verzenden van brieven, het plaatsen van content op de website, etc.

Afstemming met algemene communicatie WPW

De communicatiemedewerker maakt deel uit van de communicatiewerkgroep; in overleg wordt er vervolgens bepaald of er, bij veel vragen/onduidelijkheden over één onderwerp, een extra mailing, brief of publicatie via de website van het windpark uit moet.

1.2 Een fysiek loket in de bouwfase

Inloopspreekuur

Wij stellen voor dat er tijdens de bouw centraal in de polder een bouwkeet komt te staan waar de aannemers van de verschillende initiatiefnemers kantoor houden. Om de bewoners (die daar behoefte aan hebben) de mogelijkheid te geven met een initiatiefnemer of bouwbegeleider te spreken, wordt er één keer per week een inloopspreekuur georganiseerd. Eén van de bouwketen wordt op vaste moment(en) in de week een plek waar bewoners terecht kunnen met vragen. Dit bestaat dus naast het virtuele windloket (zie 1.1).

Tijdstip en afspraak

Idee is om het inloopspreekuur op woensdagmiddagen van 14:00 - 16:00 uur te laten plaatsvinden. Bezoekers dienen van tevoren een afspraak te maken, zodat de juiste bemensing kan worden geregeld. Windkracht en de O.R. monitoren de belangstelling voor het spreekuur. Als blijkt dat er geen animo voor is, kan het spreekuur in overleg worden opgeheven.

Bemensing

De communicatiemedewerker van het Windloket is aanwezig om vragen op te nemen en uit te zetten. Indien mogelijk en gewenst kan er ook een projectleider en/of bouwbegeleider aanwezig zijn.

Locatie

In de polder komt een bouwkeet te staan waar de hoofdaannemers van de initiatiefnemers kantoor hebben. Deze locatie lijkt het meest geschikt om het spreekuur te organiseren. De exacte locatie wordt in overleg met de aannemers en de OR gekozen.

1.3 Een bezoekerscentrum in de exploitatiefase

Als de molens eenmaal draaien (exploitatiefase), krijgt het windloket de vorm van een bezoekerscentrum op een vaste, centrale plek in de polder. Wederom blijft het virtuele loket in stand waar mensen terecht kunnen met vragen/klachten.

Functie

Het bezoekerscentrum wordt een plek waar geïnteresseerden (zowel uit de polder als daarbuiten) alles te weten kunnen komen over Windpark Wieringermeer en duurzame energie. Er zijn rondleidingen, er zijn experimenten te doen met duurzame energie en je kunt bij de windturbine(s) van het park gaan kijken. Op verzoek zijn er ook bedrijfsbezoekjes en rondleidingen langs heel het park mogelijk.

Financiering en eigenaarschap

Het idee is om de exploitatie, dagelijkse leiding en financiering van het bezoekerscentrum door een particuliere ondernemer uit het gebied te laten doen. Deze persoon is ook verantwoordelijk voor de invulling van het centrum, het beheren van de boekingen/bezoeken, openingstijden, etc. Om een geschikte kandidaat te vinden, wordt er een zogenaamde 'concessie' uitgegeven (zie hoofdstuk 3). Hier kunnen ondernemers op reageren en vervolgens zelfstandig, met eigen financiering, het centrum gaan exploiteren. Wellicht is het mogelijk om hiervoor ook een subsidie aan te vragen, of zelfs een aanvraag bij het Windfonds te doen.

Locatie

Idee is om het bezoekerscentrum op een centrale plek in de polder te plaatsen. De Poldermolen zou ideaal zijn, vanwege de band van de bewoners met deze molen en zodat men vanuit het centrum ook gelijk een kijkje in de voet van een turbine kan nemen. Let wel: er moet tijdig een vergunning voor het bezoekerscentrum worden aangevraagd. Dit valt binnen de verantwoordelijkheid van Windkracht.

2. Hoofdlijnen Stichtingsakte Windloket

Het windloket zal een stichting worden met een bestuur en twee medewerkers; een communicatiemedewerker en een financiële medewerker (en wellicht zijn beide profielen in één persoon te verenigen). Hieronder stellen wij mogelijke hoofdlijnen van een stichtingsakte voor. Bij akkoord op dit plan zorgt Windkracht voor uitwerking van de Stichtingsakte. Het definitieve concept van de stichtingsakte wordt voorgelegd aan de OR.

Naam, zetel en duur

Stichting Windloket wordt opgericht voor een periode van 20 jaar, evenredig aan de looptijd van het park.

Doel

De stichting stelt zich de volgende doelen:
- Het behandelen van vragen en klachten (vervullen van een vraagbaak-functie) uit de omgeving;
- Het uitbetalen van de Burenregeling;
- Het volgens afspraak mogelijk maken van lokale projecten via het Windfonds;
- Het bieden van informatie over het (ontstaan van) het windpark, als dat eenmaal draait.
- Het beoordelen van aanvragen uit de omgeving voor het Windfonds (uitgevoerd door de OR, die als 'commissie' deel uitmaakt van de stichting).

Dit doet ze door:
- Het bieden van een virtueel loket, waarin een medewerker vragen en klachten behandelt via email en telefoon;
- Veelgestelde vragen aan te bieden via de website van Windpark Wieringermeer;
- Een bezoekerscentrum in te richten en te bemensen tijdens de bouw;
- Alle uitvoeringswerkzaamheden (uitbetalingen, uitkeringen, etc) goed te monitoren en te controleren;
- Een concessie voor een bezoekerscentrum uit te zetten.

Vermogen

Het vermogen van de stichting zal worden gevormd door:
- Het budget voor de Burenregeling, bestemd voor direct omwonenden binnen een straal van 1250 meter (totaal € 429.000,- per jaar);
- Het Windfonds met een jaarlijks budget van € 100.000, -

Bestuur

- Het bestuur van Stichting Windloket bestaat uit afgevaardigden van WCW, Nuon, ECN, de gemeente Wieringermeer, een omwonende (verkozen door OR), een penningmeester, voorzitter en een secretaris.
- Een accountant voert de financiële controle uit, in overleg met de notaris.

- Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter. Als secretaris stellen wij voor de secretaris van OR en Windloket te benoemen, om overzicht tussen alle gremia te bewaken.
- Bestuursleden worden benoemd voor een periode van 4 jaar en mogen 2 keer herkozen worden.
- Bij het ontstaan van één (of meer) vacature(s) in het bestuur, zullen de overblijvende bestuursleden met algemene stemmen binnen twee maanden na het ontstaan van de vacature(s) daarin voorzien door de benoeming van één (of meer) opvolger(s). Daarbij wordt gezorgd dat de bezetting (afvaardiging) zoals genoemd bij punt 1, in stand wordt gehouden.

De rol van het bestuur is als volgt:

- Beslissingen nemen over praktische zaken met betrekking tot het Windloket. De medewerker(s) doen voorstellen, het bestuur accordeert;
- Uitvoerende werkzaamheden van de medewerker(s) controleren;
- Projectvoorstellen voor het windfonds controleren.

Vergaderfrequentie

Voorstel is het eerste jaar tweemaandelijks te vergaderen en dit de jaren daarna af te bouwen naar twee of vier keer per jaar.

Planning

Doel is om de stichting in 2017 op te richten. Windkracht zorgt voor de oprichting van de Stichting.
De eerste stap is dit document doorspreken met een notaris. Die maakt vervolgens een conceptakte, die vervolgens weer aan de OR wordt voorgelegd.

3. Criteria concessieovereenkomst bezoekerscentrum

Voor de exploitatie van het bezoekerscentrum wordt er een zogenaamde 'concessie' uitgegeven. Een concessie is een overeenkomst met een leverancier voor de uitvoering van een werk of dienst; in dit geval dus de exploitatie van het bezoekerscentrum. Kenmerkend is dat het exploitatierisico ligt bij de exploitant. Voor Windpark Wieringermeer willen we dan ook een opdracht uitzetten waar ondernemers op kunnen reageren; de 'winnaar' zal het bezoekerscentrum vervolgens zelfstandig, met behulp van eigen financiering, gaan exploiteren.

Hieronder een eerste voorstel voor de onderwerpen en eisen van de concessieovereenkomst:

(Geschiktheids)eisen

- Ondernemer is woonachtig binnen, of heeft een pand in, de polder;
- Ondernemer heeft een eigen langetermijnvisie voor het centrum;
- Positieve insteek van de informatie (dwz gericht op duurzaamheid, profijt voor de regio, techniek, etc);
- Het jaarlijks organiseren van een Open Winddag;
- Ondernemer wordt beoordeeld op een promotie- en financieel plan;
- Eigen financiering;
- Mogelijkheden voor de omgeving (activiteiten, huur van zaaltje oid).

Technische/ functionele specificaties

- Locatie op centrale plek in het gebied;
- Bezoek aan windturbines moet eenvoudig mogelijk zijn;
- Mogelijkheid ontvangst grote groepen;
- Beleving faciliteren (er moet echt iets te beleven zijn in het centrum);
- Professionele uitstraling, toegankelijke website met bezoekersinformatie, promotiemateriaal.

Gunningscriteria (extra's)

- Duurzaam gebouw (bv CO_2 neutraal, zonnepanelen);
- Extra functionaliteit (bv vergaderruimte);
- …?

4. Uitvoeringsregeling Windfonds

Tijdens de OR vergadering begin september 2016 is geconcludeerd dat het oprichten van een separaat windfonds bestuur niet nodig is. Het beoordelen van de voorstellen kan gebeuren door de OR, die waarschijnlijk in kleinere bezetting door zal gaan.

Selectiecriteria en invulling Windfonds

Zie hiervoor het separate stuk Windfonds van Floris Groenendijk dat ook bij de bijlages zit van de vergadering van 6 februari 2017.

Procedure besluitvorming Windfonds projecten

Na sluiting van de deadline voor het indienen van de projecten, wordt er binnen maximaal twee maanden en maximaal twee vergaderingen een keuze gemaakt voor de Windfonds projecten. De secretaris, die zowel in de OR als in het bestuur van het Windloket zitting heeft, bereidt de vergadering voor; de OR/selectiecommissie bespreekt de ingediende projecten, toetst die aan de criteria en maakt een keuze. Als er nog vragen aan de projectindieners zijn, worden deze in een vergadering van de OR/selectiecommissie gesteld en behandeld en wordt besluitvorming uitgesteld tot de tweede vergadering.

De gekozen projecten worden vervolgens als advies met onderbouwing bij het bestuur van het Windloket ingediend. Het bestuur toetst of de procedures gevolgd zijn en stelt ze al dan niet vast (als hamerstuk). Als het bestuur het advies van de commissie niet overneemt, gaat ze met de commissie in overleg.

Als de definitieve projecten vastgelegd zijn, geeft het bestuur opdracht aan de medewerkers van het Windloket voor de afwikkeling ervan. De projecten worden kenbaar gemaakt aan de indieners en gecommuniceerd naar de omgeving.

Betaling windfonds projecten

De Stichting Windloket stuurt de initiatiefnemers een factuur voor het verschuldigde jaarbedrag (ongeveer €100.000,-). Vervolgens maakt de financiële medewerker de bedragen over naar de gekozen projecten.

5. Uitvoeringsregeling Burenregeling

De exacte regeling wordt tzt door de financiële medewerker uitgewerkt. Zie ook het separate document dat hiervoor al eerder is opgesteld, d.d. april 2016.

Hieronder nog enkele richtlijnen/ basiskeuzes:

De Stichting stuurt eens per jaar een factuur aan de initiatiefnemers, die het verschuldigde bedrag overmaakt op de bankrekening van de Stichting. De Stichting betaalt vervolgens de juiste bedragen aan de adressen die binnen de burenregeling vallen.

- De betaling van de burenregeling gebeurt eens per jaar.
- Het eerste jaar zal dit wat gek verlopen, omdat de molens op verschillende momenten in werking treden. Mogelijk wordt er het eerste jaar daarom niet het hele verschuldigde bedrag overgemaakt, omdat de molens dan nog niet het hele jaar gedraaid hebben.
- Voorstel is om het eerste jaar per huishouden precies uit te rekenen hoe lang de voor het adres relevante turbines in werking zijn, en de vergoeding vervolgens naar verhouding van dit aantal dagen uit te betalen.
- De jaren daarna wordt gewoon het hele bedrag overgemaakt zoals gecommuniceerd in de brief over de Burenregeling van 30 augustus 2016.
- Zodra de burenregeling ten einde loopt, gebeurt in omgekeerde volgorde hetzelfde als in het eerste jaar; de vergoeding stopt voor sommige huishoudens eerder, die in het begin ook eerder aan de beurt waren, zodat uiteindelijk iedere woning precies hetzelfde aantal jaren vergoeding heeft gekregen.
- Er wordt aan het einde van elk jaar berekend of er ook nog een windbonus wordt uitgekeerd bovenop de vergoeding.

Windpark Wieringermeer: afspraken met betrekking tot de Burenregeling - 14 april 2016

1. Burenregeling

1.1. De burenregeling is erop gericht dat mensen die in de nabijheid van de turbines van windpark Wieringermeer wonen direct profiteren van de opbrengst van dit windpark.

1.2. De burenregeling is een profijtregeling – het is geen vergoeding voor enige vorm van overlast dan wel schade die bewoners die onder deze regeling vallen ervaren of claimen en zal daarom ook niet worden verrekend met enige vorm van wettelijke compensatie of schadeloosstelling, indien van toepassing, zoals bijvoorbeeld planschade.

1.3. De regeling betreft specifiek de bewoners van de adressen zoals vermeld in de tabel in Bijlage 1.

1.4. De betaling is gekoppeld aan het in de tabel van bijlage 1 vermelde adres. Dat wil zeggen dat als er op het vermelde adres nieuwe bewoners komen te wonen de betaling overgaat van de oude naar de nieuwe bewoners.

1.5. De betaling komt in de plaats van een eventuele vergoeding die vanuit de momenteel reeds aanwezige turbines wordt betaald.

2. Hoogte van de betalingen

2.1. De exacte hoogte van de betalingen is weergegeven in de tabel in Bijlage 1. Deze tabel is leidend voor de te verrichten betalingen, met inachtneming van de bepalingen uit paragraaf 3 en de windafhankelijkheid.

2.2. De betalingen zijn gebaseerd op de productie in een gemiddeld 'windjaar'. De basis voor de vergoeding is de 'normale' productie van een turbine in een kalenderjaar. Indien bij commerciële ingebruikname of buitengebruikstelling sprake is van een gedeelte van een productiejaar worden de betalingen naar rato aangepast. Afgesproken is dat bij goede windjaren de betalingen worden verhoogd met het percentage dat de productie in zo'n windjaar afwijkt van de langjarige gemiddelde productie. Nadere afspraken worden gemaakt over hoe tot vaststelling van het langjarig gemiddelde alsmede de in een jaar daadwerkelijke gerealiseerde productie te komen.

2.3. De betalingen zullen niet worden geïndexeerd.
Opmerking van initiatiefnemers: Hierover is nog geen afspraak gemaakt – dit is ons voorstel gebaseerd op het feit dat de inkomsten in het park (geheel of bijna geheel) ook niet geïndexeerd zijn.

3. Betalingsduur & momenten

3.1. Betaling van de Burenregeling gaat in per adres zoals genoemd in Tabel 1. op het moment dat binnen 1250 meter van dat adres een windturbine commercieel in bedrijf wordt genomen en eindigt op het moment dat deze turbine uit bedrijf wordt genomen.

3.2. Voor die adressen waar binnen 1250 meter meerdere turbines worden geplaatst is een nadere uitwerking van 3.1. nodig.

3.3. De betaling wordt uitgevoerd binnen de eerste zes maanden van het jaar volgend op het kalenderjaar waarover de productie wordt vastgesteld.

3.4. De manier van betalen en de precieze uitvoeringsinstantie moeten nog nader bepaald worden.

4. Toezicht

4.1. Er is een rol voor de gemeente Hollands Kroon (toezichthouder, link via anterieure overeenkomst) en deze wordt nog nader uitgewerkt.

4.2. De initiatiefnemers stellen 1 contactpersoon aan (deze is nog nader te bepalen)

5. Adressenlijst

5.1. De tabel in Bijlage 1 is bepalend voor de hoogte van de vergoedingen. Verder geldt de vergoeding alleen voor de bewoners van de in deze tabel genoemde adressen.

5.2. De betaling is bedoeld voor de daadwerkelijke bewoners van de woningen. Actualisering van de gegevens gebeurt 1 keer per jaar via de contactpersoon van de Initiatiefnemers (naam nog vast te stellen).

6. Bewoners en initiatiefnemers spreken af om bovenstaande bepalingen verder uit te werken in een juridisch contract waaraan initiatiefnemers zich committeren. Dit contract is vooral een preciezere, sluitende beschrijving van het hiervoor opgestelde. Dit contract zal vervolgens worden overlegd aan de verantwoordelijke wethouder ter ondersteuning van hetgeen initiatiefnemers en de gemeente Hollands Kroon zijn overeengekomen in de exploitatieovereenkomst.

3.4. Uitwerking Burenregeling

Bij windpark Wieringermeer zijn er relatief weinig omwonenden. Het park is 300MW groot en dat zorgt voor een stevige bijdrage aan het gebiedsfonds. Van het totale bedrag wordt een deel gereserveerd voor de omliggende dorpen; zie eerder hoofdstuk hierover. Het resterende bedrag wordt verdeeld over de direct omwonenden. Door de omwonenden in de OR is er voor gekozen om de kring van gerechtigden te beperken tot huizen op minder dan 1250 meter afstand van een windturbine. Dat levert circa 325 huizen op. Deze grens is mede ingegeven door een al eerder bestaande regeling voor het oude windpark Wieringermeer.

Gebruikelijk is een rekenmethode waarbij het uit te keren bedrag per meter afstand wordt aangepast, de z.g. lineaire verdeling. Bij nadere beschouwing is dit echter niet eerlijk. De stap van 400 naar 450 meter maakt namelijk qua impact meer verschil uit dan de stap van 1000 naar 1050 meter. Er is daarom een (omgekeerde) exponentiële component toegevoegd aan de rekenmethode.

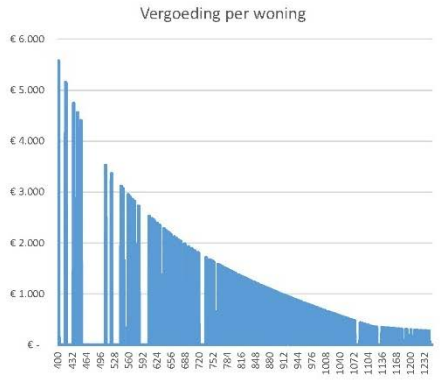

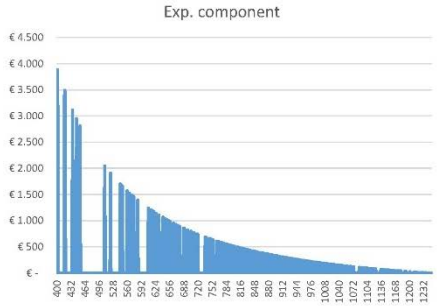

Daarnaast was er de wens om niet alleen te kijken naar die ene, meest nabij gelegen windturbine, maar ook naar het totale aantal turbines binnen 1250 meter van een woning. Dit is vertaald naar een toeslag met eveneens een (omgekeerd) exponentieel karakter: de tweede extra turbine heeft meer impact dan de vijfde.

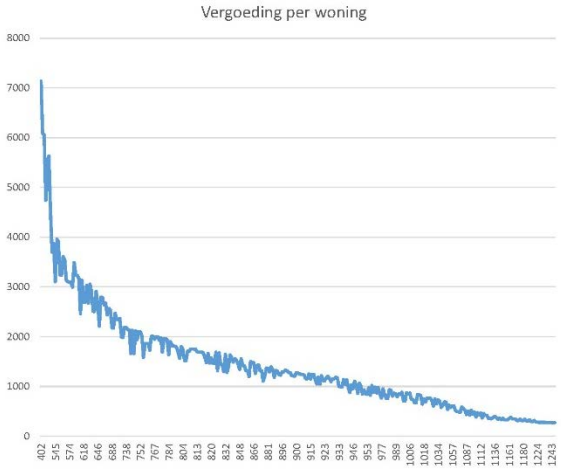

			Toeslag extra turbines				
			5+	4	3	2	
Afstand 1ste	oude verg.	Afgerond	28%	24%	18%	10%	Totaal

Windpark Wieringermeer: afspraken met betrekking tot de Burenregeling

Versie 2, april 2017

1. **Burenregeling**
   1.1. De burenregeling heeft tot doel de mensen die in de nabijheid van de turbines van windpark Wieringermeer wonen, mee te laten profiteren van de opbrengsten van het windpark.
   1.2. De burenregeling is een profijtregeling – het is geen vergoeding voor enige vorm van overlast dan wel schade die bewoners die onder deze regeling vallen ervaren of claimen, en zal daarom ook niet worden verrekend met enige vorm van wettelijke compensatie of schadeloosstelling, indien van toepassing, zoals bijvoorbeeld planschade.
   1.3. De regeling betreft specifiek de bewoners van de adressen zoals beschreven in onderstaande artikelen.
   1.4. De betaling is adresgebonden. Dat wil zeggen dat als er op het vermelde adres nieuwe bewoners komen te wonen, de betaling overgaat van de oude naar de nieuwe bewoners.
   1.5. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het doorgeven van de juiste adres- en betalingsgegevens. De initiatiefnemers/ het Windloket kunnen/ kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor eventuele schade die veroorzaakt wordt door verkeerde of geen betaling vanwege onjuiste gegevens.
   1.6. De betaling komt in de plaats van een eventuele vergoeding die vanuit de momenteel reeds aanwezige turbines wordt betaald.

2. **Formule**
   2.1. De hoogte van het bedrag dat bewoners via de Burenregeling ontvangen, is gebaseerd op een formule, vastgesteld in de Omgevingsraad van (dd.). Aan de hoogte van het bedrag, danwel de totstandkoming ervan, kunnen geen rechten worden ontleend.
   2.2. De formule van de Burenregeling is als volgt:
   =MAX(274; (1250-X)*1,9)+((1/(X-80))^2*249875646,418826-183)*1,66516307164512,
   waarbij X de afstand is in meter van de woning tot het hart van de mast van de dichtstbijzijnde nieuwe turbine, door Windkracht Wieringermeer bepaald op basis van de geografische coördinaten uit de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG).

   De uitkomst van de formule wordt vermenigvuldigd met het percentage toeslag dat hoort bij het aantal turbines dat zich binnen een straal van 1250 meter van de woning bevindt zoals beschreven in onderstaande tabel:

Aantal turbines binnen 1250 m	Toeslag
1	0%
2	10%
3	18%
4	24%
5	28%

Dit totaal wordt vervolgens vermeerderd met de windafhankelijke bonus. Bijvoorbeeld: als de Windex 103 is (het heeft 3% harder gewaaid dan de gemiddelde verwachting) wordt het bedrag met 3% verhoogd. De bonus kan niet negatief uitvallen. Een Windex van 98 heeft niet tot gevolg dat de uitkering met 2% verlaagd wordt.

2.3. De bedragen zullen niet worden geïndexeerd.

3. Keuzes die aan de geselecteerde adressen en de formule ten grondslag liggen

3.1. De formule is zo opgesteld, dat bewoners die dichter bij een turbine wonen, meer vergoeding krijgen dan bewoners die verder van een turbine af wonen.

3.2. Alleen woningen in het buitengebied die een turbine binnen een straal van 1250 meter van hun woning krijgen, doen mee in de Burenregeling;

3.3. Bewoners uit de dorpskernen zijn uitgesloten van deelname (zoals bepaald in bijlage 8 van de Vervolgovereenkomst met de gemeente[1]).

3.4. Omwonenden die financieel profiteren van het windpark doordat ze mee-investeren in het windpark of een duurzame verbintenis zijn aangegaan met één van de initiatiefnemers t.a.v. het Windpark of het Windpark zelf, bijv. maar niet uitsluitend via een opstalovereenkomst, vallen buiten de Omwonendenregeling. [2]

3.5. Bewoners van huizen waarmee individuele afspraken zijn of worden gemaakt, omdat hun huis bedrijfswoning is of wordt, komen niet in aanmerking voor de omwonendenregeling.

3.6. Pachters van RVB grond ontvangen vanuit het windpark geen vergoeding voor het plaatsen van een windturbine op grond die door hen wordt gepacht. Daarom hebben zij ook recht op vergoeding uit de Burenregeling, behalve als ze vallen onder artikel 3.3 en/of 3.4 en/of 3.5.

4. Betalingsduur & momenten

4.1. Het recht op betaling uit de Burenregeling gaat in zodra voor een turbine binnen 1250 meter van de woning de eerste betaling van subsidie danwel voorschotverlening op grond van het Besluit stimulering Duurzame Energie is ontvangen door de initiatiefnemers, en duurt tot 15 jaar na aanvang daarvan.

4.2. Het eerste betaalmoment vindt plaats binnen 6 maanden na aanvang van het daarop volgende kalenderjaar, voor het eerst in het jaar volgend op het kalenderjaar waarin het recht op betaling ingaat (zie 4.1).

4.3. Een half jaar voor het verstrijken van de termijn als bedoeld in artikel 4.1 treden initiatiefnemers en OR met elkaar in overleg om de voortzetting van de financiële participatie, al dan niet in gewijzigde vorm, te bespreken. Initiatiefnemers spreken hierbij de intentie uit om de financiële participatie voor een alsdan te bepalen periode te handhaven in dezelfde verhouding tot de nettoresultaten uit het Windpark als ten tijde van het aangaan van deze overeenkomst.

4.4. De manier van betalen gebeurt per digitale overboeking door stichting Windloket Wieringermeer.

---

[1] Vervolgovereenkomst tussen initiatiefnemers van Windpark Wieringermeer en gemeente Hollands Kroon, aangegaan op 19 december 2014 – bijlage 8: participatieplan voor het Windpark Wieringermeer d.d. 4 maart 2014.

[2] Zie voetnoot 1.

5. Toezicht

5.1. Er is een rol voor de gemeente Hollands Kroon (toezichthouder, link via anterieure overeenkomst), die controleert of er gehandeld wordt naar de afspraken in de anterieure overeenkomst.

5.2. Het bestuur van het Windloket heeft als taak de uitvoering van de Burenregeling (door de medewerkers) te controleren.

5.3. Ook wordt er een accountant aangesteld die alle geldstromen van het Windloket controleert.

6. Up to date houden adressenbestand

6.1. De betaling is bedoeld voor de daadwerkelijke bewoners van de woningen. Actualisering van de gegevens gebeurt één keer per jaar en wordt door het Windloket geregeld.

6.2. Voor tussentijdse verhuizingen wordt per situatie bekeken hoe de betaling en overdracht het beste geregeld kan worden.

6.3. Mensen die gaan verhuizen, zijn verplicht dit door te geven aan het Windloket.

6.4. Alleen rekeningnummers die aan het Windloket zijn doorgegeven, krijgen de burenregeling uitbetaald. Het is de verantwoordelijkheid van bewoners zelf om hun rekeningnummer door te geven aan het windloket. Woningen die wel recht hebben op burenregeling maar geen rekeningnummer hebben doorgegeven, en hierdoor burenregeling mislopen, kunnen dit niet met terugwerkende kracht ontvangen.

4. Planschade vooraf te regelen

4.1. Inleiding

Eén van de grootste zorgen van omwonenden betreft de financiële gevolgen als er een windpark bij hen in de buurt komt. Die zorgen zijn lang niet altijd ten onrechte want huizen kunnen fors in waarde dalen. Er is ook veel onduidelijkheid over de vergoeding van planschade. Omwonenden denken meestal dat het gaat om het effect van een windpark op de WOZ waarde van hun huis. Die WOZ waarde kan rol spelen, maar bij planschade gaat het eigenlijk over de vraag wat het nadeel is van een nieuw bestemmingsplan vergeleken met het oude - en dat nadeel is meestal een stuk lager dan de daling van de WOZ waarde. Daar komt nog bij dat er bij planschade rekening wordt gehouden met een algemeen "maatschappelijk eigen risico" dat elke burger nu eenmaal loopt. Dit eigen risico kan oplopen tot 5 % van de waarde van een huis en dat bedrag gaat dus af van de vergoeding voor planschade. Voor veel mensen is het hanteren van dat maatschappelijk eigen risico onverteerbaar. Extra probleem is dat planschade pas geclaimd kan worden als het nieuwe bestemmingsplan is vastgesteld - en dat kan jaren duren.

Bij het windpark in Coevorden is daarom voor het eerst afgesproken dat de planschade vooraf wordt vastgesteld. De uitkering van het zo bepaalde bedrag vindt plaats nadat het park in productie is gegaan. Indien een omwonende niet alsnog een planschadeprocedure opstart, wordt ook het eventuele maatschappelijk eigen risico door de ontwikkelaar van het windpark niet wordt ingehouden. Aldus wordt het maatschappelijk eigen risico op 0 % gesteld en dat kan behoorlijk wat verschil uitmaken. Voordeel van deze regeling voor omwonenden is dat er snel duidelijkheid is en dat er geen sprake is van korting vanwege een eigen risico. Voor de ontwikkelaar is het voordeel dat hij niet als "derde belanghebbende" betrokken wordt bij allerlei procedures over planschade met alle juridische kosten van dien.

Als een dergelijke regeling wordt overwogen, is het wel zaak dat er een goede procedure wordt doorlopen die alle partijen het vertrouwen geeft dat de vaststelling van de planschade op een goede manier gebeurt. Hiervoor heeft de Johan van Oldenbarnevelt Stichting in samenspraak met de NLVOW een model ontwikkeld.

4.2. Model planschaderegeling vooraf (JVO)

Johan van Oldenbarnevelt Stichting

Centrum voor bestuurlijk schadevergoedingsrecht

Regeling vooraf van schadevergoeding voor windmolenparken.

Johan van Oldenbarnevelt Stichting

Johan van Oldenbarnevelt Stichting – Postbus 30, 3300 AA Dordrecht - www.planschade.net
info@planschade.net – 078-614 24 08 / 06-24 22 78 13

Inleiding

Het Energieakkoord voor Duurzame Groei van 6 september 2013 is door een groot aantal maatschappelijke partijen een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu 4 procent) afgesproken naar 14 procent in 2020 en een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023. Rijk en provincies hebben daarnaast een akkoord gesloten over het realiseren van 6000 MW (54 PJ) operationeel windvermogen in 2020. Dit maakt de bijdrage van windenergie op land nog belangrijker. Het Energieakkoord benadrukt dat het versterken van maatschappelijk draagvlak een essentiële voorwaarde is voor de verdere doorgroei van windenergie op land:

"Realisatie van deze ambitie vereist dat overheden, bedrijven, agrariërs, werknemers en natuur- en milieuorganisaties actief bijdragen aan versterking van het maatschappelijk draagvlak. Het geforceerd doorzetten van projecten werkt contraproductief. Voor het reserveren van meer ruimte voor wind op land is op lokaal en provinciaal niveau maatschappelijk en politiek draagvlak hard nodig.".

Het in een vroegtijdig stadium betrekken van een schaderegeling voor omwonenden en nabijgelegen bedrijven kan een grote bijdrage leveren aan dat draagvlak en daarmee bijdragen aan een snelle realisatie van de ambitie.

Schaderegeling vooraf

Rond de ontwikkeling van Windmolens is een juridisch planologisch kader van toepassing, zowel bij de provincie, als binnen een gemeente. Door het onherroepelijk worden van de planologische procedures kunnen er diverse vormen van schade ontstaan. Inwoners zullen zich wenden tot een gemeente of provincie om de schade te verhalen, al dan niet op basis van een verhaalsovereenkomst. Dit kan planschade, nadeelcompensatie of een combinatie van schades zijn in verband met windmolens, met betrekking tot de waardevermindering van huizen en aantasting van woon- en leefgenot, maar ook eventuele bedrijfseconomische schade voor bedrijven. De traditionele manier om deze schade af te handelen kent een lange looptijd en kan tot onzekerheid en hoge kosten leiden voor alle betrokkenen.

Allereerst zal de planprocedure de nodige tijd vergen. Tussen de start en het onherroepelijke eind van de planologische procedure zal een periode liggen van een half jaar (geen beroep), tot respectievelijk één á anderhalf jaar (wel beroep). Vanaf het onherroepelijk worden van de planologische maatregel kunnen gedupeerden binnen vijf jaar een aanvraag tot tegemoetkoming in planschade indienen (artikel 6.1, vierde lid, Wet ruimtelijke ordening). De behandeling en beoordeling van de aanvraag kost in de regel één jaar (geen bezwaar en beroep) tot mogelijk ruim twee jaar (wel bezwaar en beroep).

Johan van Oldenbarnevelt Stichting – Postbus 30, 3300 AA Dordrecht - www.planschade.net
info@planschade.net – 078-614 24 08 / 06-24 22 78 13

Het verdient aanbeveling om bij de ontwikkeling van windmolenparken *vooraf* over planschade en nadeelcompensatie afspraken te maken met overheden, ontwikkelaars en vertegenwoordigers van bewoners. Het grote voordeel voor alle betrokken partijen kan zijn dat:

- het draagvlak en de acceptatie worden vergroot,
- tijdrovende en kostbare bezwaarprocedures worden voorkomen en
- snel zekerheid over de financiële consequenties wordt verkregen.

Windenergie moet snel worden uitgerold en vertraging kan op deze wijze worden vermeden, waarmee voor de ontwikkelaars bedrijfseconomische voordelen worden behaald en zij ook vroegtijdig inzicht krijgen in hun exploitatiebegroting. In het bijzonder voor de bewoners is dit een goede zaak, omdat kosten voor juridische bijstand worden uitgespaard en de afwikkeling van de schade wordt versneld.

	Gemeenten	Ontwikkelaars	Omwonenden
Snelheid	√	√	√
Transparantie		√	√
Lagere proceskosten	√	√	√
Zekerheid	√	√	√
Draagvlak	√	√	

Schema 1: Voordelen van een goede schaderegeling vooraf voor verschillende partijen

De Johan van Oldenbarnevelt Stichting stelt voor om op landelijk niveau een regeling te maken, waarbij omwonenden van de windmolenparken zich tot een, door alle partijen erkende, onafhankelijke partij kunnen wenden om de geleden schade vergoed te krijgen. Daartoe is een zorgvuldige, efficiënte procedure gewenst, die in principe overal binnen gemeenten in Nederland kan worden toegepast, met indien noodzakelijk de mogelijkheid tot lokaal maatwerk. Een gestandaardiseerde aanpak kan opleveren dat provincies en gemeenten niet veel tijd en inspanning hoeven te steken in de ontwikkeling. De regeling zelf is ook zodanig ingericht dat gemeenten relatief weinig werk hebben rondom de advisering en besluitvorming van de schades. Na het tot stand komen van het eindrapport kan er een besluit genomen worden door het college van B en W, waarna inwoners in bezwaar en beroep kunnen gaan in het kader van de Algemene wet bestuursrecht. Uitbetaling van de schades zal in overleg geschieden door de gemeente, die deze vergoeding verhaalt op de investeerders in windmolens. In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de verschillende onderdelen van een dergelijk schaderegeling.

Procesoptimalisatie

Een schaderegeling vooraf kan ook onderdeel zijn van breder proces, waarbij maatschappelijke partijen in de ontwikkelfase van een windpark actief worden betrokken, waarbij zoveel mogelijk opties nog open zijn. Planologische procedures, processen om het maatschappelijk draagvlak te vergroten en regeling van de schade kunnen samen een optimaal inpassingsresultaat opleveren, waarin belangen van de verschillende partijen goed zijn afgewogen. In het bijzonder kan een schaderegeling een goede kwantitatieve input leveren om tot een optimale inpassing te komen, binnen de planologische kaders, zoals structuurvisies, inpassingsplannen en bestemmingsplannen van de verschillende betrokken overheden (Rijk, provincies en gemeenten).

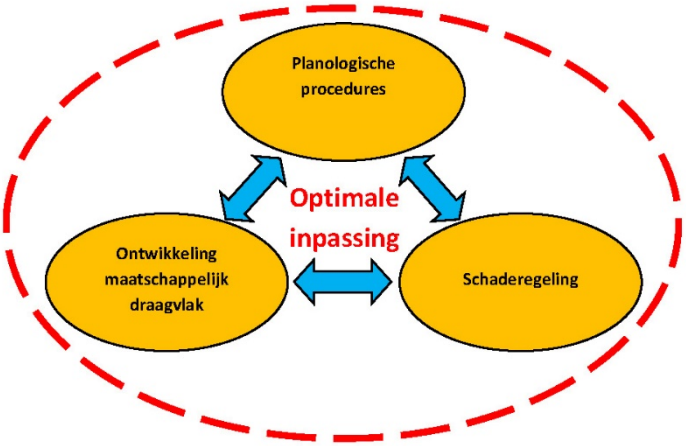

Afbeelding 1: Goed samenspel van processen kan een optimale inpassing tot stand brengen

Zoals eerder aangegeven kan door een gedegen en zorgvuldige voorprocedure vermeden worden dat veel inwoners in beroep gaan tegen het besluit windmolens te plaatsen. Ook hier kan het van belang zijn dat goede spelregels, een onafhankelijke procesregie en bijbehorende organisatie-inrichting een bijdrage kan leveren aan de effectiviteit van dit proces en de acceptatie van de resultaten.

Johan van Oldenbarnevelt Stichting – Postbus 30, 3300 AA Dordrecht - www.planschade.net
info@planschade.net – 078-614 24 08 / 06-24 22 78 13

Johan van Oldenbarnevelt Stichting

De Johan van Oldenbarnevelt Stichting (JVO) is in xxx opgericht op verzoek van gemeenten, en wordt sindsdien breed erkend als betrouwbare, onafhankelijke en deskundige adviseur op het terrein van planschade, nadeelcompensatie en overige juridisch-planologische advisering. De Johan van Oldenbarneveltstichting (JVO) kan zowel een (standaard) schaderegeling vooraf ontwikkelen, als het bijbehorende proces in gemeenten vormgeven, dan wel een breder proces ondersteunen, waarbij planvorming, planologische besluitvorming en schaderegeling worden geïntegreerd. In Bijlage 1 staat een toelichting op de werkwijze van JVO, alsmede de mogelijke diensten, die zij in dit kader kan verlenen.

Wat doet de JVO-Stichting

De Johan van Oldenbarnevelt Stichting houdt zich bezig met bestuursrechtelijk schadevergoedingsrecht en het recht van de ruimtelijke ordening. Dit deel van het recht is enerzijds weerbarstig en moeilijk toegankelijk, anderzijds sterk in ontwikkeling. Hoewel de meeste overheden er van tijd tot tijd mee te maken hebben, ontbreekt het veelal aan specialistische kennis en ervaring binnen de eigen organisatie.

In deze leemte wil de Johan van Oldenbarnevelt Stichting voorzien. Zij onderzoekt en adviseert bij schadekwesties die voortvloeien uit overheidshandelen. De stichting is ontstaan op initiatief van een aantal gemeenten die behoefte hadden aan een dergelijk objectief, deskundig instituut.

Werkwijze JVO

JVO hecht grote waarde aan haar onafhankelijke en integere werkwijze, waarbij zij ook een gedragscode hanteert. JVO is daarom juist in een proces met meerdere partijen met tegengestelde belangen van grote waarde, met als resultaat een hoge mate van acceptatie. In haar werkwijze onderscheidt zij zich door:

- Kwaliteit
- Communicatie
- Snelheid
- Openheid

Meer informatie over JVO en haar werkwijze is te vinden op de website: http://www.planschade.net/. In bijlage 1 staat een overzicht van de dienstverlening van JVO rond windmolens.

Bijlage 1 Dienstverlening JVO rond windmolens

1. Opstellen van een voorlopige schadeanalyse ten behoeve van overheden of ontwikkelaars aan de hand van een schetsplan van het project. Middels een bestemmingsplantoets of via een nadeelcompensatiebeoordeling.
2. Het ontwerpen van een juridisch waterdichte regeling en/of verordening, die kan worden gebruikt bij een schadeprocedure voorafgaand aan de realisatie. Een standaard die voor alle gemeenten bruikbaar is, aangevuld met juridisch maatwerk voor individuele gemeenten. Dit omvat tevens het ontwikkelen van een organisatiemodel, spelregels en een doelmatig en fair proces rond de schadeprocedure (zie ook Bijlage 3).
3. Het leveren van juridisch advies of het opstellen van spelregels voor, dan wel het optreden als onafhankelijk voorzitter tijdens de onderhandelingen tussen de verschillende partijen. Bijvoorbeeld bij bijeenkomsten waarbij bewoners worden betrokken bij de besluitvorming rond de windmolenparken en een eventuele schaderegeling. Het doel is dan om samen bewoners goed te betrekken en te stimuleren mee te doen met een collectieve regeling (zie ook Bijlage 2).
4. Regisseren van het proces rond de schadecompensatie zelf, waarbij JVO als objectieve en onafhankelijke partij een zorgeloze uitvoering voor gemeenten voor haar rekening neemt. JVO heeft hiervoor ervaren onafhankelijke voorzitters/procesmanagers ter beschikking. Ook deskundige onafhankelijke leden voor een commissie ter besluitvorming over schades kunnen uiteraard worden geleverd.
5. Onafhankelijke advisering ter beoordeling van de planschade en nadeelcompensatie middels rapportages planschade en/of nadeelcompensatie met de van JVO gebruikelijke hoge kwaliteit. Dit kan in het kader van de gezamenlijk vastgestelde schadeprocedure, maar uiteraard ook voor bewoners op basis van de huidige wet- en regelgeving.
6. Daarbij kunnen taxaties worden geleverd door onafhankelijke, academisch opgeleide taxateurs, die rentmeester zijn en vaste adviseur van JVO. Behalve taxaties kunnen ook contra-expertises op taxaties geleverd worden.
7. Het leveren van onafhankelijke second opinions op schadebeoordelingen door andere adviesbureaus. Een (mogelijkheid tot een) dergelijke second opinion kan bestanddeel zijn van een eventuele procedure, maar kan ook daarbuiten plaatsvinden.
8. Het opstellen van een regeling waarbij omwonenden en nabijgelegen bedrijven in de te ontwikkelen windmolens participeren en in ruil daarvoor financiële- en/of energieopbrengsten verkrijgen. Dit zal de acceptatie van een dergelijke ontwikkeling bevorderen.
9. Overige juridische advisering, zoals
   - Juridische advisering bij planologische procedures;
   - Advisering bij bezwaarprocedures.

Johan van Oldenbarnevelt Stichting – Postbus 30, 3300 AA Dordrecht - www.planschade.net
info@planschade.net – 078-614 24 08 / 06-24 22 78 13

Bijlage 2 Onderdelen schaderegeling

Een dergelijke schaderegeling omvat verschillende onderdelen:

Item	Beschrijving
1. *Spelregels*	De regeling zal eenvoudig "Schaderegeling Windmolens" genoemd kunnen worden en analoog aan procedureverordeningen en nadeelcompensatieverordeningen worden samengesteld. Een breed gedragen, landelijke toepassing kan het draagvlak vergroten, zowel van de regeling als van de ontwikkeling van windmolens. Bij de ontwikkeling zullen dan ook vertegenwoordigers van betrokken partijen (overheden, bedrijven, agrariërs, werknemers en natuur- en milieuorganisaties) moeten worden betrokken.
2. *Organisatie*	Een (model)organisatie zal worden opgebouwd, waarbij rollen als een onafhankelijke procesregie, onafhankelijk advies en second opinion op een voor alle partijen aanvaardbare manier worden ingevuld
3. *Procesbeschrijving*	Door een juridisch gedegen en zorgvuldige voorprocedure kan vermeden worden dat veel inwoners in beroep gaan tegen het besluit windmolens te plaatsen. Deze procesbeschrijving kan bijvoorbeeld als stroomdiagram wordt als bijgevoegd, zodat duidelijk is welke route aanvragen in het kader van genoemde schades zullen afleggen, voor een eerste impressie, zie Bijlage 3.
4. Standaard berekeningswijze	Denkbaar is ook dat een gestandaardiseerde berekeningswijze voor de hoogte van de schadevergoeding wordt ontwikkeld. Dit heeft voor alle partijen het voordeel dat snel op een transparante manier inzicht wordt verkregen in de te verwachten schadevergoeding.
5. Participatieregeling	Ook kan een participatieregeling worden onderdeel uitmaken van de afspraken, zoals ook genoemd in het Energieakkoord. Hierbij stelt de ontwikkelaar of exploitant de omgeving in de gelegenheid een financieel belang te nemen in het park, om het draagvlak te vergroten. Via aandelen, obligaties of op andere manieren.
6. Natuurcompensatie	Eventueel kunnen afspraken worden gemaakt voor het vergoeden van schade aan natuur, landschap en milieu. De middelen, afkomstig van de ontwikkelaar of exploitant van het windpark, kunnen worden ingezet ten behoeve van het verbeteren van landschap, natuur en milieu in de omgeving van het park.

Johan van Oldenbarnevelt Stichting – Postbus 30, 3300 AA Dordrecht - www.planschade.net
info@planschade.net – 078-614 24 08 / 06-24 22 78 13

Bijlage 3 Voorbeeld van (uitsnede) procesbeschrijving schadeprocedure

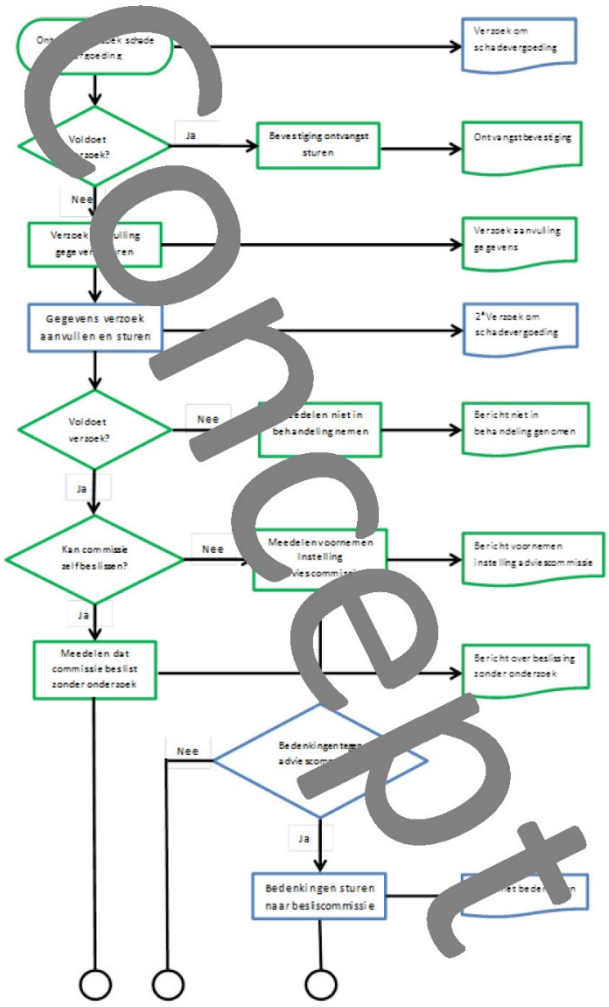

Concept

5. Gezondheid

Gezondheidsmonitor

Gezondheid is een onderwerp dat veel vragen oproept. Een groot deel van die vragen gaat over laagfrequent geluid (LFG) dat door windturbines wordt geproduceerd. Vooral vanuit het buitenland komen er veel berichten dat LFG ernstige gevolgen kan hebben voor de gezondheid van omwonenden. In ons land stelt het RIVM dat er te weinig wetenschappelijk onderzoek is om uitsluitsel te geven over de vraag of LFG echt tot problemen leidt. Dit was voor de verantwoordelijke staatssecretaris aanleiding om de Tweede Kamer te laten weten dat er geen reden is om aan te nemen dat LFG tot gezondheidsproblemen zal gaan leiden. Niet alleen de berichten uit het buitenland, maar ook het verschil van opvatting tussen het RIVM ("we weten het niet") en de staatssecretaris ("er is geen probleem") zorgt er voor veel ongerustheid.

Er is nog maar weinig ervaring en kennis met windturbines met de omvang die vandaag de dag gebruikelijk is en die omvang neemt nog steeds toe. Als er al signalen zijn van gezondheidsproblemen als gevolg van LFG of andere vormen van geluid, dan kan daar nu niet veel mee worden gedaan omdat er geen systematisch onderzoek of monitoring plaats vindt. Daarom is het van belang om bij alle nieuwe windparken een monitoring programma voor te schrijven, inclusief een "0"-meting.

Emissie van stoffen

Op sommige plekken waar windparken worden gerealiseerd is er sprake van industrie die schadelijke of overlast gevende stoffen uitstoot. Zie bijvoorbeeld het Botlek gebied. Omwonenden menen te kunnen aantonen dat die stoffen door de windturbines naar hun woning wordt "geblazen". Een aanvullend onderzoek naar de verspreiding van stoffen door de windturbines kan in zo'n geval duidelijkheid geven.

5.1. Gezondheidsmonitor omwonenden (GGD Drenthe/Groningen)

GGD Drenthe

Gezondheidsmonitor bij omwonenden windturbines

1. Inleiding

De Rijksoverheid heeft een landelijke doelstelling van 6000 MW voor windenergie op land in 2020 vastgesteld. Hiervan moet 285,5 MW in de provincie Drenthe worden gerealiseerd. Zoekgebieden voor de windturbines in Drenthe zijn gelocaliseerd in de gemeentes Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden.

In deze gemeenten is onder de burgers veel protest tegen de ontwikkeling van windparken. Een van de argumenten om tegen te zijn, is gezondheid. Uit literatuuronderzoek van het RIVM is gebleken dat mensen die dichtbij windturbines wonen, vooral last hebben van het geluid dat windturbines met zich meebrengen. Sommige mensen ervaren hinder (zoals irritatie, boosheid en onbehagen) en stress als zij het gevoel hebben dat hun omgevings- of levenskwaliteit verslechtert door de plaatsing van windturbines. Hierdoor kunnen gezondheidsklachten ontstaan. Ook niet akoestische factoren bepalen voor een belangrijk deel de hoogte van de ervaren hinder. Voor andere effecten op de gezondheid is geen bewijs.

Een bepaalde mate van hinder wordt geaccepteerd in wet- en regelgeving, hoewel er dus wel gezondheidseffecten door hinder onder een bepaald deel van de bevolking te verwachten zijn. Om de mate van hinder en gezondheidseffecten inzichtelijk te maken, is het mogelijk om een gezondheidsmonitor op te zetten. In dit document wordt een voorstel uitgewerkt.

2. Beoogd resultaat

Inzicht verkijgen in de consequenties van van de ontwikkeling van windparken op de gezondheid door een monitor op te zetten naar de ervaren gezondheid van omwonenden van windparken voor en (op verschillende momenten) na de realisatie van windparken.

3. Activiteiten

Bij een gezondheidsmonitor zal door middel van vragenlijstonderzoek op een gestandaardiseerde wijze de ervaren gezondheid en ervaren hinder van een onderzoekspopulatie in kaart worden gebracht. Blootstelling aan windturbinegeluid wordt in verband gebracht met o.a. hinder, stress en mogelijk slaapverstoring. Ook niet akoestische factoren bepalen voor een belangrijk deel de hoogte van de ervaren hinder.

Een gezondheidsmonitor moet minimaal 2 keer worden uitgevoerd: minimaal een voormeting (voorafgaand aan de ontwikkeling van windparken)[1] en minimaal een nameting (enige tijd na ontwikkeling van windparken). De resultaten van de monitor geven een beeld van de ervaren gezondheid in het gebied, en kunnen dienen als input voor verder overleg.

Wanneer bekend is welke gebieden binnen een bepaalde geluidscontour door windturbinegeluid vallen, kan een gestratificeerde steekproef uit het gebied worden genomen. Over de details (o.a. geluidscontour, grootte van de steekproef, wel/geen controlegroep, tijdstip van afnemen monitor) zal

[1] Het is geen nulmeting; hier kan alleen sprake van zijn als er nog geen sprake is van enige mate van planvorming. Momenteel is al stevige tegenstand in het gebied, wat op zijn beurt nu al een invloed op de (ervaren) gezondheid kan hebben.

nog overleg moeten plaatsvinden. Ook zal nog beslist moeten worden of er een non-responsonderzoek zal plaatsvinden. Een dergelijk onderzoek geeft inzicht in de redenen en eigenschappen van aangeschreven mensen, die niet hebben deelgenomen aan het onderzoek.

4. Partners

GGD Drenthe: teams epidemiologie en medische milieukunde

RIVM: cGM

5. Winstpunten

- Inzicht in de ervaren gezondheidssituatie in het gebied en mogelijke trends wat betreft ervaren gezondheid en welbevinden en waardering van de woonomgeving na realisatie van windmolenpark
- Zorgen over gezondheid in het gebied worden serieus genomen
- Input voor gesprek tussen lokale overheid – initiatiefnemers – tegenstanders.

6. Randvoorwaarden en kanttekeningen

Voordat je aan dergelijk onderzoek begint, moet er worden stil gestaan bij enkele zaken:

- Wat doe je met de resultaten? Er moet goed nagedacht worden over de mogelijkheden om met de uitkomsten aan de slag te gaan.
- Welke uitslag is onacceptabel?
- Is er bereidheid vanuit initiatiefnemers en tegenstanders om over resultaten in gesprek te gaan?
- Timing van het onderzoek. Wanneer verricht je de voor- en nameting? De resultaten kunnen beïnvloed worden door maatschappelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld het moment in het planproces. Hiervoor willen we in ieder geval het RIVM bij betrekken.
- Als de monitor toegepast wordt in onrustsituaties, moet men erop bedacht zijn dat de resultaten beïnvloed worden door de lokale situatie. In de vragenlijst kunnen vragen opgenomen worden om meer inzicht te krijgen in de rol van bewoners in de lokale onrustsituatie.

Erg belangrijk om te beseffen is dat een gezondheidsmonitor niet op zich kan staan in het proces rondom windturbines en gezondheid. Er moet naast de gezondheidsmonitor goed aan verwachtingsmanagement en communicatie worden gedaan.

7. Voorzichtige schatting van kosten

Het is niet goed mogelijk om een exact bedrag voor een gezondheidsmonitor te noemen. Vele variabelen, die momenteel nog onbekend zijn, beinvloeden de prijs. Bijvoorbeeld de steekproefgrootte, het aantal malen dat het onderzoek wordt uitgevoerd, de omvang en afnamewijze van de vragenlijst en of er een non-responsonderzoek uitgevoerd zal worden. Onderstaande schatting is erg grof.

Vanwege de (nog altijd) lage respons op onderzoek met enkel en alleen een digitale vragenlijst adviseren wij het onderzoek in ieder geval duaal uit te zetten. Om de kosten enigszins te beperken zou

eerst een brief met internetlink kunnen worden verstuurd. In tweede instantie wordt er een vragenlijst op papier gestuurd naar de mensen die niet reageerden op de eerste brief.

Uitgaande van een steekproefgrootte n=400 per gebied, een voor- en een nameting, zal het onderzoek naar schatting 35.000 euro gaan kosten. Hierbij zijn de personeelskosten voor analyse en rapportage inbegrepen.

Wanneer meer details duidelijk zijn over een onderzoek, zal een definitieve offerte volgen.

5.2. Onderzoek verspreiding stoffen

(Eerste pagina's van dit rapport. Volledig rapport via de NLVOW opvraagbaar)

Windmolenpark Elzenburg - De Geer te Oss: effecten op luchtkwaliteit

Rapport 2017R002

15 maart 2017

ErbrinkStacks Consult
Graaf van Rechterenweg 15
6961BN Oosterbeek
M. 06 5131 3650
info@erbrinkstacks.nl
www.erbrinkstacks.nl

1

Inhoud

Samenvatting **5**
NO_2 6
PM10 6
Geur 6
1. Inleiding **7**
2. Vraagstelling en aanpak **8**
3. Bronnen van luchtverontreiniging en geur **11**
4. Kunnen de windmolens een negatief effect hebben op de geur concentraties? **12**
5. Modelberekeningen **14**
Het rekenmodel 14
Thrustcoëfficiënten 15
Ruwheid 16
Reken- en toetspunten 16
Geurberekeningen 16
6. Resultaten **18**
Inleiding 18
Met gebouw invloed 19
NO_2 en PM10 19
Geur 19
Zonder gebouwinvloed 20
6 Toetsing aan geurnormen **27**
7. Conclusies **34**
Algemeen 34
NO2 34
PM10 35
Geur 35

8. Referenties.....37

Bijlage A. Emissies van bedrijven. 38

Bijlage B. Contourplots van berekende concentraties. 41

Bijlage C. Contourplots berekende concentraties zonder gebouwinvloed.....53

Bijlage D Berekende verandering in geurblootstelling, berekend zonder gebouwinvloed, alle scenario's 65

4

Samenvatting

In dit rapport is onderzocht of mogelijke windturbines bij het bedrijventerrein Elzenburg de Geer te Oss, de concentraties van luchtverontreinigende stoffen (en geur) ten gevolge van de emissies van de bedrijven op het bedrijvenpark in de omgeving kunnen beïnvloeden: wordt de luchtkwaliteit minder of misschien juist beter? Een windmolen verandert het windveld (windsnelheid en mate van menging: de turbulentie) in de lucht achter de windmolen namelijk (in het zogenaamde zog). Om de vraag te beantwoorden is eerst nagegaan welke emissies er in de omgeving (tot 1 á 2 km afstand van de windturbines) aanwezig zijn. Voorts is beredeneerd welke invloed een windturbine kan hebben op concrete bronnen van geur in de omgeving. Om dit tenslotte goed te onderbouwen, is een groot aantal berekeningen met een geavanceerd rekenmodel gedaan waarin gedetailleerd is beschreven wat een windturbine doet op de verspreiding van (rook)pluimen.

De emissies van relevante bedrijven zijn geïnventariseerd. Het gaat dan om emissiepunten van 6 bedrijven die hoger zijn dan ruwweg 20 m. Emissies vanuit lagere bronnen worden nooit door windmolens in negatief zin beïnvloed. Dit wordt in het rapport nader onderbouwd. Er zijn natuurlijk meer dan 6 bedrijven, maar dat betreft emissies uit lagere bronnen. De emissies betreffen stikstofoxiden (NOx), fijn stof (PM10) en geur: in totaal enige tientallen emissiepunten (meestal schoorstenen).

Om het effect van de geplande windmolens door te rekenen zijn twee scenario's geselecteerd uit het MER: dit betreffen de scenario's met de grootste aantallen windmolens. Deze twee opties zijn in dit rapport onderzocht: windmolens met een ashoogte van 100 of 135 m. Voor beide typen windmolens zijn de technische karakterieken verzameld; deze bepalen mede de mate van beïnvloeding van rookpluimverspreiding door de windmolens.

Voor zowel NOx als de PM10 emissies zijn berekeningen uitgevoerd voor alle verzamelde emissies tezamen voor het jaar 2017. Het gaat er immers om te bezien hoe de luchtkwaliteit verandert. De veranderingen worden vervolgens beoordeeld in samenhang met de achtergrondconcentraties. Dan kan vastgesteld worden of er spraken zou kunnen zijn van overschrijding van wettelijk vastgestelde grenswaarden.

Voor geur zijn eerst cumulatieve berekeningen uitgevoerd, dus voor alle relevante bedrijven tezamen. Het kan zijn dat een verlaging van de geurblootstelling door het ene bedrijf teniet gedaan wordt door een verslechtering bij een ander bedrijf. Echter, vergunningen worden gedaan op basis van de geurbelasting door individuele bedrijven, daarom zijn de relevante bedrijven ook individueel doorgerekend.

Bij enkele bedrijven staan de emissiepunten op een groot gebouw. Zo'n gebouw kan de verspreiding sterk beïnvloeden. Om hier zo goed mogelijk rekening mee te houden zijn twee rekenwijzen toegepast: één die de windmoleninvloed uitvergroot (overschat); deze geeft een

bovenwaarde voor de windmoleninvloed. En een tweede rekenwijze, die de windmoleninvloed misschien iets onderschat: deze geeft een onderwaarde voor de windmolen invloed.

NO_2

De bijdragen van de beschouwde NOx emissies aan de concentratieniveaus van NO_2 is laag (steeds minder dan 0,5 µg/m^3. In noordoostelijke richting is een berekende verlaging van de jaargemiddelde NO_2 concentraties ten gevolge van relevante NOx emissies in de berekeningsuitkomsten zichtbaar (tot 5%). Deze verlaging is dus zichtbaar in de bijdragen van deze bedrijven. n andere richtingen is geen systematische verandering zichtbaar. De veranderingen zijn dermate laag (ordegrootte 0,1 µg/m^3) dat deze absoluut niet significant zijn. Verhogingen van de NO_2 concentratieniveaus zijn niet te verwachten. De grenswaarden voor NO_2 worden niet overschreden en dat verandert niet door de windmolens.

PM10

De bijdragen van de beschouwde Pm10 emissies aan de niveaus van fijn stof in de omgeving is minder laag dan voor NO2 en kunnen zeer lokaal tot 5 a 6 µg/m^3 oplopen, voornamelijk door grondgebonden bronnen. Emissies uit schoorstenen zijn relatief laag; dat maakt dat de windmolens de PM10 concentraties nergens significant beïnvloeden. De grenswaarden voor PM10 worden niet overschreden en dat verandert niet door de windmolens.

Geur

De geurconcentraties zijn ook op twee manieren berekend om de effecten van de windmolens te kunnen bepalen: zonder de invloed van gebouwen op de emissies en met gebouwinvloed. Beide rekenwijzen geven schattingen van de geurimmissies; de eerste geeft een uitvergroot (overschat) effect van de windmolens; de ander juist misschien een lichte onderschatting voor het windmolen effect. De **cumulatieve** geurconcentraties kunnen door de windmolens aan de noordzijde van het gebied afnemen. Er is een risico op toename van de cumulatieve geurconcentraties, namelijk voor de 100 m hoge windmolens -indien berekend zonder gebouweffect - een toename in een beperkt gebied van maximaal 0,15 ouE/m3. De werkelijkheid zal er tussenin (0 en 0,15) liggen. Voor de 135 m hoge windmolens is er geen toename in de cumulatieve geurconcentraties.

Om de berekende veranderingen in de geurconcentraties te toetsen aan grens- en richtwaarden voor geur, is een berekening van de cumulatieve geur gedaan met het NNM (de officiële rekenwijze). De veranderingen (toe- of afnamen) door de windmolens zijn opgeteld bij deze berekende geurconcentraties. Scenario's waar de windmolens met ruwweg de coördinaten 166462 en 422245 en/of de coördinaten 165932 en 422437 in voorkomen kennen dit risico (blauw omcirkeld in figuur 1). Deze toename is er alleen als er conservatief gerekend wordt (geen gebouwinvloed). Alle andere scenario's, waar deze molens niet in voorkomen geven geen toenamen te zien.

6

Van de **individuele** bedrijven laten alleen de emissies van Bracofeed Storage Oss een verandering zien. In een groot gebied is een afname zichtbaar (weer ten noorden van Elzenburg) en in een beperkt gebied een toename. De toename van het 98-percentiel is in absolute waarden minder dan 0,2 µg/m^3 (berekend met gebouwinvloed; zonder gebouwinvloed is dit 0,3 ouE/m^3). Dit geldt voor de 100 m hoge windmolens. Voor de 135 m hoge windmolens is er geen toename, indien berekend met gebouwinvloed; maar bij berekening zonder gebouweffect: een toename in een klein gebied in westelijke richting met maximaal 0,2 ouE/m^3.

Twee bedrijven zijn daarom nader onderzocht: Agrifirm omdat deze de relatief hoogste geurconcentraties laat zien en uiteraard Bracofeed, dat een toename door de windmolens kan geven. Belangrijk is daarbij of er grens- dan wel richtwaarden voor geur worden overschreden. De bijdrage van de windmolens aan de waarden voor Agrifirm zijn nihil (of licht afnemend). De bijdragen van de windmolens aan de waarden voor Bracofeed zijn weliswaar niet overal nihil of afnemend, maar de toenamen leiden nergens tot (dreigende) normoverschrijding van grens- of richtwaarden.

Voor de geurconcentraties van individuele bedrijven geldt dus dat er nergens toenamen zullen zijn die de richtwaarden voor het 98-percentiel doen overschrijden.

Kortom: De windmolens kùnnen de geurconcentraties significant beïnvloeden, maar alleen als er conservatief gerekend wordt. Geurnormen (grens- of richtwaarden) worden voor individuele bedrijven niet overschreden. Grens- of richtwaarden toegepast op de cumulatieve geurconcentraties kunnen bij de conservatieve berekeningen wel overschreden worden. Dit laatste geldt voor twee van de 100 m hoge windmolens. Deze twee zijn de meest zuidwestelijke windmolens in de betreffende scenario's (blauw omcirkeld in figuur 1).

1. Inleiding

De gemeenteraad van Oss heeft op 14 juli 2016 besloten dat het de mogelijkheden wil onderzoeken voor een windmolenpark nabij en als mogelijk op bedrijventerrein Elzenburg - De Geer aan de noordrand van de kern Oss. Ter voorbereiding van de ontwikkeling van een dergelijk windmolenpark worden onderzoeken naar geluid, veiligheid en dergelijke uitgevoerd. Een aspect dat een rol kan spelen is het effect van de windmolens op de verspreiding van stof, geur en eventueel andere stoffen waaraan in de wet Milieubeheer grenswaarden zijn gesteld. Van windmolens is bekend dat deze het verspreidingspatroon van stoffen in lucht kunnen beïnvloeden. Voor het onderhavige windpark is de vraag aan de orde of het windpark de

7

…….. (document niet volledig opgenomen)

6. Oss

6.1. Open planproces windpark Elzenburg - De Geer

Communicatieplan in hoofdlijnen

Windpark Elzenburg – De Geer

Doel project: Ontwikkeling van een windpark ten noorden van Elzenburg-De Geer

Fase: verkenning en onderzoek van varianten

Mei 2016

Doel voor communicatie

Het opzetten en onderhouden van een communicatiestructuur waarmee:

- We verbinding leggen en onderhouden met alle betrokken partijen;
- De open manier van communiceren uit het voorbereidingsproces voortzetten. Hierdoor is/wordt voor alle betrokkenen duidelijk en transparant hoe het proces verloopt.

Inhoudelijk doel communicatie:

- De noodzaak duidelijk maken om stappen te zetten ten aanzien van het opwekken van duurzame energie;
- Duidelijk maken dat we iedere kans hiervoor moeten benutten;
- Duidelijk maken dat dit consequenties heeft voor mensen, bedrijven, dieren en het landschap. En dat men altijd ergens hinder en/of schade ondervindt.
- Duidelijk maken dat, waar mogelijk en redelijk, negatieve gevolgen van het windmolenpark worden gecompenseerd of verzacht.

Communicatiemiddelen

We zetten de volgende middelen in:

Website
Op de website zijn alle documenten en nieuwsberichten over het project te vinden. Beheerd door projectmedewerker.

Emailadres
Altijd beschikbaar voor vragen opmerkingen. Beheerd door projectmedewerker.

Excursies
Voor raadsleden, dorp- en wijkraadsleden en omwonenden organiseren we twee excursies naar windmolenparken.

Klankbordgroep
In de klankbordgroep zitten alle stakeholders rond het project. In de klankbordgroep zijn tot nu toe de volgende partijen vertegenwoordigd: IVN, wijkraad Schadewijk, dorpsraad Megen, Haren, Macharen, dorpsraad Berghem, Stichting Landschapsbeheer, OIK, 3O, TIBO, Waterschap Aa en Maas, de brandweer en de Energiecoöperatie Oss. Bij de leden van de klankbordgroep moet altijd bekend zijn waar we staan in het proces. Zij adviseren, denken mee en volgen het proces van dichtbij. We breiden de klankbordgroep zo mogelijk uit met vertegenwoordigers van het actiecomité en de GGD.

Informatieavonden
Op cruciale momenten organiseren we informatieavonden voor specifieke groepen (bewoners of bedrijven, dichtbij, in Berghem en Haren).

Inspraakbijeenkomsten
Zo nodig in de formele RO-procedure.

Inloopbijeenkomsten
Mogelijkheid om periodiek op een informelere manier met belanghebbenden van gedachten te wisselen. We kunnen deze bijeenkomsten gebruiken om breder (dan alleen via de klankbordgroep) meningen te polsen.

Nieuwberichten via e-mail
Met gebruikmaking van de bekende e-mail adressen kunnen we polsen of mensen zich op nieuwsberichten willen abonneren. Zo kunnen we hen informeren over een nieuwe stap, een nieuw besluit, een verslag, etc.. Vanaf juli 2016 (en zo mogelijk eerder) maken we het mogelijk dat mensen zich ook via de website www.oss.nl/windpark kunnen abonneren op de digitale nieuwsbrief.

Oss Actueel
We kondigen al het nieuws (nieuwe stappen in het proces, bijeenkomsten etc.) aan in Oss Actueel.

Persberichten
Alle bovengenoemde berichten Oss Actueel versturen we naar de (lokale) media.

Concrete invulling komende fase

Actie	**Wanneer**
Samen met onderzoeksbureau en (uit te breiden) klankbordgroep komen tot concept-notitie Reikwijdte en Detailniveau en besluitvorming college B&W hierover. In deze concept-notitie R&D worden de uitgangspunten voor het opstellen van het milieueffectrapport (MER) vastgelegd.	Juli 2016 tot uiterlijk mei 2017 Tijdpad is afhankelijk van de vraag of er een trechteringsstap nodig is: Als er bij de start van het traject blijkt dat er erg veel mogelijke varianten zijn, is een trechteringsstap nodig. Dit om alleen reële alternatieven verder te onderzoeken in het MER en het aantal te onderzoeken alternatieven in het MER werkbaar te houden. Afhankelijk van de alternatieven en de meest bepalende/onderscheidende aspecten wordt nader bepaald hoe tot een zorgvuldige en goed onderbouwde trechtering gekomen kan worden. Indien noodzakelijk worden hiervoor al onderzoeken verricht. Deze stappen kosten extra tijd ten opzichte van een situatie waarin geen trechteringsstap nodig is.
Vrijgeven notitie R&D voor raadpleging vooroverlegpartners en terinzagelegging	Mei 2017
Optioneel (indien vervolg vatbaar voor discussie): Bestuurlijke besluitvorming over reikwijdte en detailniveau van het op te stellen MER	Juni 2017
Opstellen concept-MER in overleg met klankbordgroep en voorstel voorkeursalternatief	Gereed juli 2017
Bestuurlijk besluit over concept-MER en voorkeursalternatief en formele start ruimtelijke procedure	Oktober 2017

Bijlage 2 Invloed van de klankbordgroep en inwoners tijdens het MER-traject

Inbreng 'van buiten' heeft invloed gehad op het denk- en onderzoeksproces om tot een voldragen MER te komen. Zo hebben wij de klankbordgroep windenergie en inwoners intensief bij de voorbereiding van het MER betrokken. Op verzoek van de Belangengroep Omwonenden windmolens De Geer hebben wij ook de professionele ondersteuning van de Belangengroep door de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) gefinancierd. De klankbordgroep en inwoners hebben met hun bijdrage de randvoorwaarden voor het project in belangrijke mate beïnvloed. Dit heeft in onze ogen tot goede resultaten geleid.

Hieronder geven wij hiervan enkele voorbeelden.

Onderzoekskeuzes:
De Belangengroep heeft, met ondersteuning van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines, meegedacht over de formulering en reikwijdte van de opdracht voor het geluidonderzoek. Ook heeft de belangenvereniging, op advies van de NLVOW, geluidbureaus aangedragen waarin de NLVOW vertrouwen had. De gemeente heeft alleen bij deze bureaus offerte gevraagd. Volgens het daarna geselecteerde geluidbureau en de NLVOW is het resultaat een zeer uitgebreid geluidonderzoek dat zeker niet gangbaar is voor windmolenparken in Nederland.

Geluidniveau:
Door de inbreng van de klankbordgroep zijn alle onderzoeksalternatieven in het MER mede beoordeeld op het halen van een bovenwettelijke streefwaarde voor geluid (42 dB Lden). De wettelijke norm ligt op 47 dB Lden. Bij het proces om te komen tot twee geoptimaliseerde varianten is geprobeerd om zo veel mogelijk rekening te houden met de streefwaarde van 42 dB Lden. De streefwaarde wordt in deze varianten voor slechts enkele woningen (3) niet gehaald, als we de woningen op het geluid gezoneerd industrieterrein (4) buiten beschouwing laten. Maar ook voor deze woningen geldt dat we (ruim) onder de wettelijke geluidnorm blijven. In het voorstel voor het bestuurlijk voorkeursalternatief dat wij op 2 november 2017 aan de gemeenteraad gaan voorleggen, weegt mee in hoeverre kan worden voldaan aan de bovenwettelijke streefwaarde voor geluid. De NLVOW heeft bij de Tweede Kamer fracties gevraagd om in Nederland een streefwaarde van 42 dB Lden te gaan toepassen.

Slagschaduw:
Ook voor slagschaduw streven we naar verdergaande mitigatie dan wat wettelijk is voorgeschreven, mede door inbreng van de klankbordgroep. Hierover willen we afspraken maken met de exploitant(en) van het windmolenpark. In het MER is hier ook al het een en ander over opgeschreven.

MER:
Het concept-MER is twee keer met de klankbordgroep besproken. Ook is het concept-MER gepresenteerd tijdens inwonersavonden en een avond voor bedrijven. Met de opmerkingen die we hierbij hebben ontvangen hebben we de twee geoptimaliseerde alternatieven (voorkeursalternatief en opbrengstalternatief) nog verder kunnen optimaliseren. Zo is een windmolen die in het voorkeursalternatief dicht bij de Broekstraat was gesitueerd in het nu aangevulde MER meer naar het westen verschoven. Deze molen is nu verder van de woningen bij de Broekstraat gesitueerd.

6.2. Energiesurvey gemeente Oss (CEDelft)

Energieverbruik in Oss (7.632 TJ in 2014)

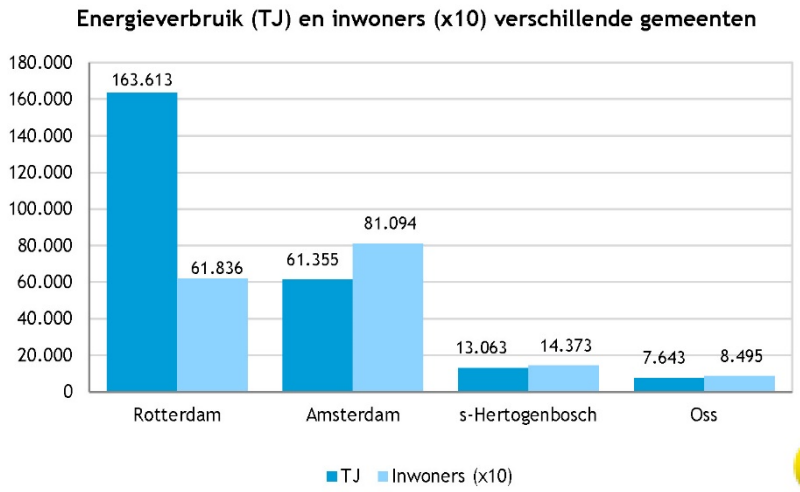

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 3

Energiegebruik in Oss (verdeling per sector)

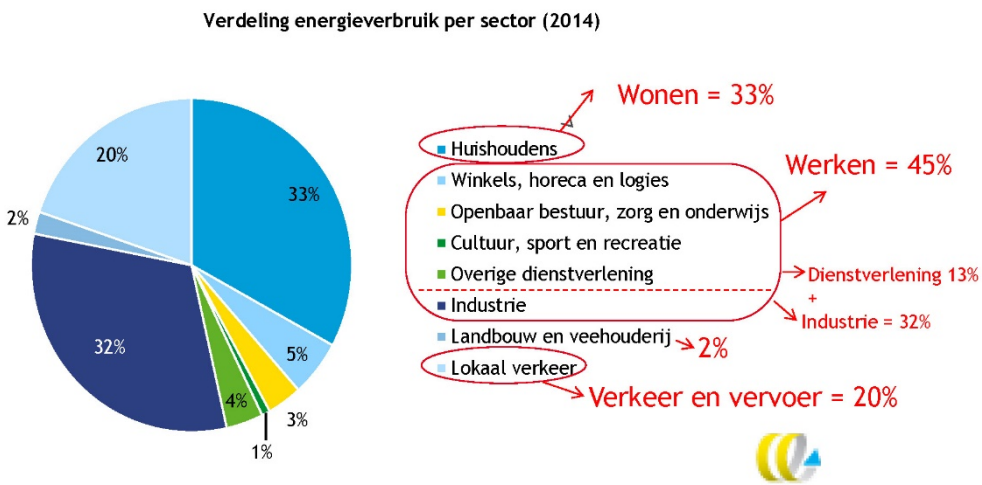

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 4

Energiebesparing wonen

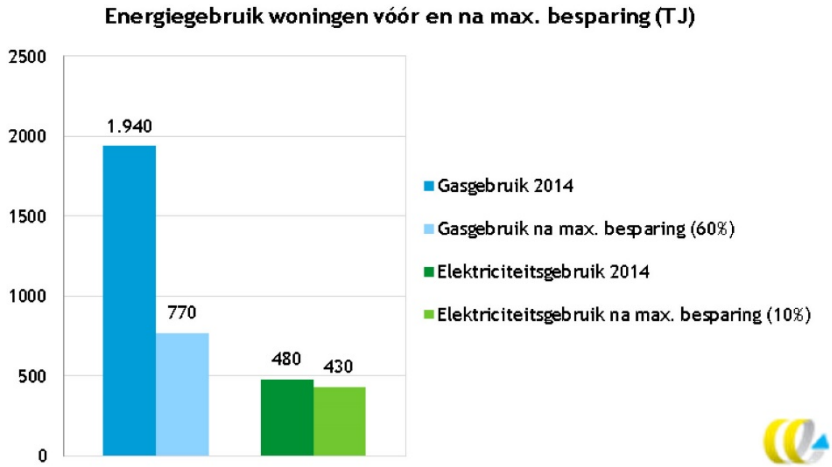

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 5

Energiebesparing werken

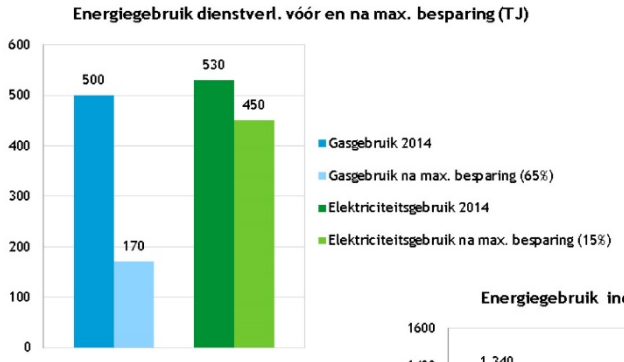

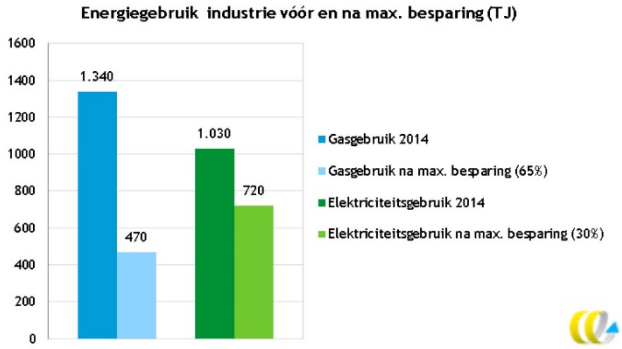

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 6

Energiebesparing verkeer en vervoer

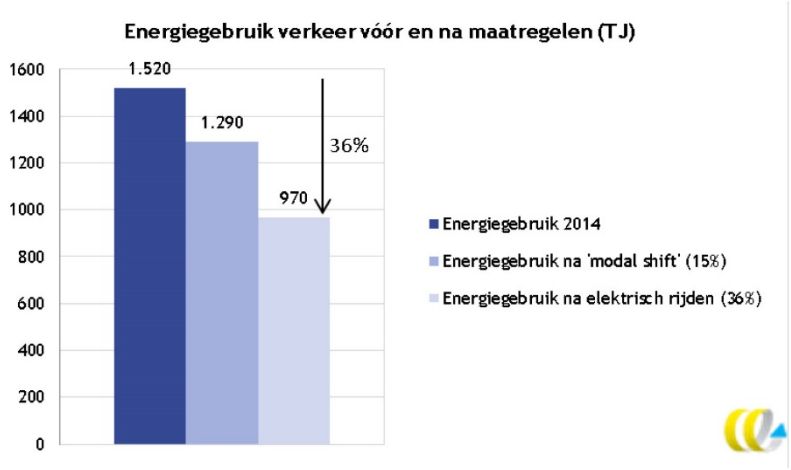

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 7

Totale energiebesparing 62% (incl. zon-PV)

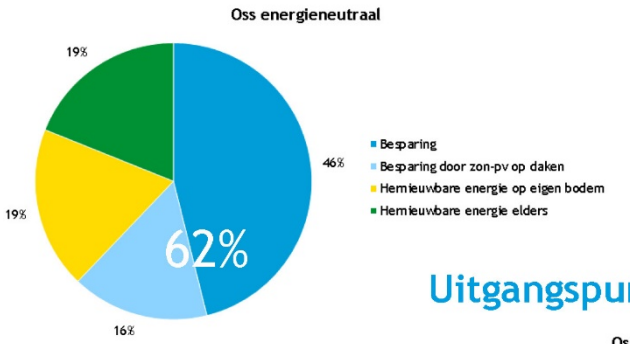

Uitgangspunt 50% besparing

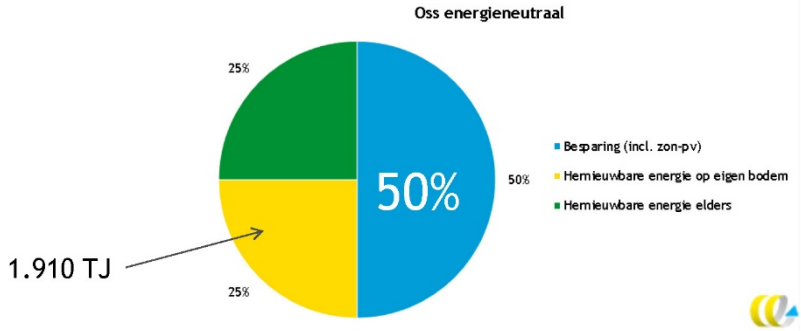

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 8

Overzicht hernieuwbare energie opties

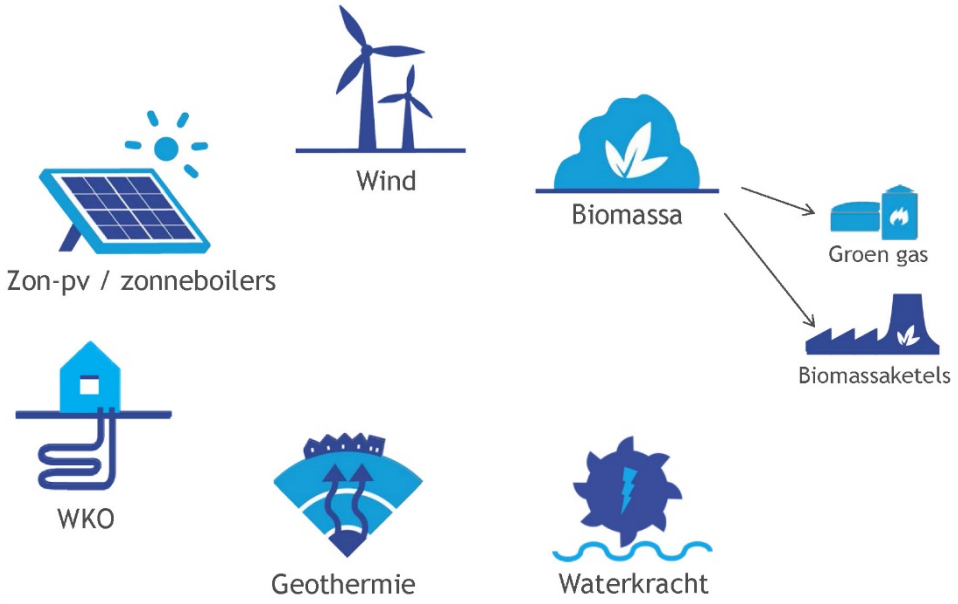

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 9

Hernieuwbare energie (1.910 TJ opwekken)

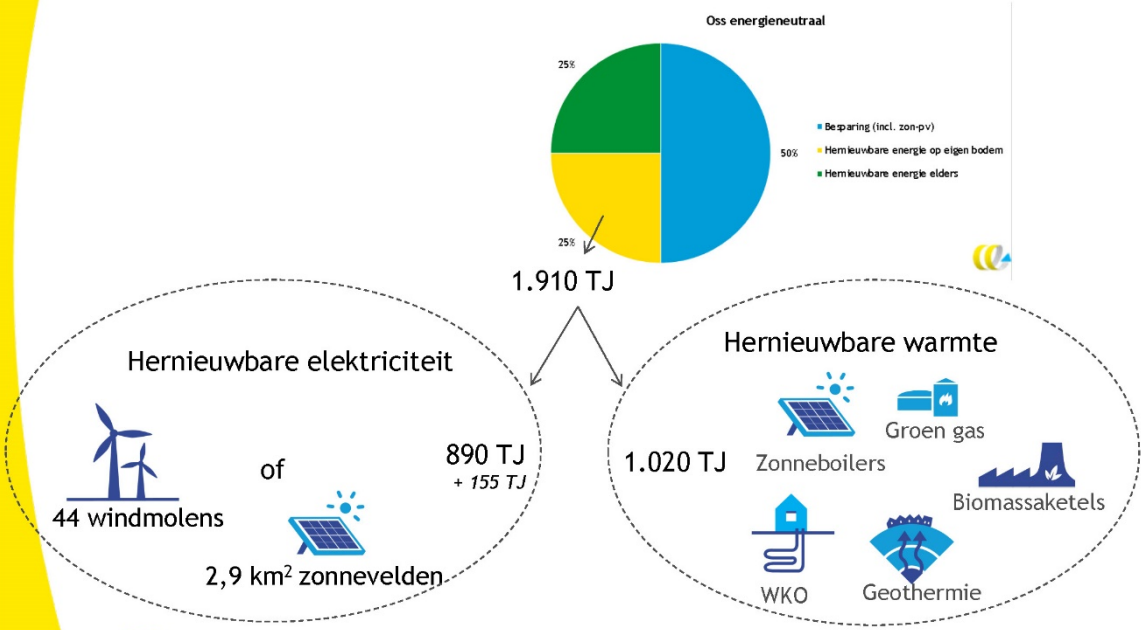

CE Delft
Committed to the Environment

Lonneke Wielders / 9-2-2017 10

6.3. Interactief kaartspel verdeling duurzaamheidsopgave

Bewonersavond Visie duurzame energie – 22 februari 2017

Gemeentehuis Oss, Anton Jurgenszaal, 19:00 – 22:00
Aanwezig: 11 bewoners van de gemeente Oss

Programma

19:00 Inloop met koffie & thee

Informeren

19:30 Introductie door de wethouder

19:45 De energie opgave en Q&A met de zaal

20:00 Milieutechnische aspecten en Q&A met de zaal

20:15 Landschappelijke inpassing en Q&A met de zaal

20:30 Koffie & thee

Ophalen

20:45 Speluitleg aan 2 tafels

20:50 Spel spelen aan 2 tafels

21:30 Tafels geven terug: spelconclusies & advies aan de gemeente

21:50 Afsluiting

22:00 Einde

Conclusies van het energiespel

1. Het is een lastige en ingewikkelde opgave om 25% van de Osse energiebehoefte binnen de gemeentegrenzen op te wekken.
2. Aan beide tafels werd maximaal ingezet op het opwekken van duurzame warmte: via een biomassacentrale en vormen van aardwarmte, WKO en geothermie (in totaal goed voor bijna de helft van de opgave). Dit is een interessant gegeven omdat het aanleggen van nieuwe warmte-infrastructuur erg kostbaar is, maar wel voor de minste (optische) overlast leidt.
3. Aan beide tafels werd de inzet van aardwarmte, WKO en geothermie gelijkmatig verdeeld over de Osse stad en de grootste dorpen
4. Aan beide tafels werd naast duurzame warmte ingezet op een mix van duurzame elektriciteit, dus zonne-energie in velden (zonder windmolens), windmolens zonder zonne-energie én de combinatie van zonne-energie en windmolens in enkele energielandschappen.
5. Kanttekening daarbij: het is zeer verleidelijk om zonnevelden en windmolens in alle gevallen te combineren tot energielandschappen. De vraag is echter of – voornamelijk het opofferen van landbouwgrond voor zonnevelden – ook realistisch is.
6. In alle gevallen werd het opwekken van duurzame elektriciteit geconcentreerd in dunbevolkt gebied (Lithse polder, Geffense polder en het gebied tussen Elzenburg en Ravenstein). Hier zijn mogelijkheden om "geconcentreerd meters te maken".
7. Interessante optie: zonnevelden in de oksels van de op- en afritten van de A50.
8. Daarbij valt op dat een klein deel van de duurzame elektriciteitsbehoefte wordt ingevuld met enkel windmolens op twee locaties aan de Maas en met enkel zonnevelden op Keent.

Vragen

1. Wat zijn de mogelijkheden voor waterkracht in de Willemsvaart en in Keent?
2. Wat is de potentie van de waterberging bij Megen?
3. Is het een idee om een deel van de bakenbomen langs de Maas te vervangen door (baken)windmolens? Het percentage gehinderden is bij het kiezen van de juiste locaties dan minimaal.
4. Wat te doen met het verduurzamen van mobiliteit en vervoer? Wat zijn in dat kader de mogelijkheden voor het vehicle-2-grid systeem en het achterliggende Wedrivesolar, zoals dat in Utrecht werkt voor Oss? Het gaat om energieopslag in batterijen van elektrische auto's en teruglevering vanuit auto's aan het stroomnet.
5. Is het mogelijk om naast de treinstations Oss en Oss-West, ook een station Oss-Oost/Berghem aan te leggen? Dat vergroot de mogelijkheden voor duurzame mobiliteit (OV en fiets) aanzienlijk.

Suggesties richting de gemeente Oss

1. Bij zowel nieuwbouw als herontwikkeling: maak direct gebruik van duurzame warmtenetten en/of de aanleg daarvan. Dit zijn grote kansen voor de duurzame energieopgave die niet mogen worden nagelaten. Spring waar mogelijk direct in op plannen bij Sibeliuspark, Zwanenberg, Visserskerk en het Ziekenhuis.
2. Richt de aandacht in de plannen vooral op het verduurzamen van het warmtesysteem. Dit is een grotere uitdaging (technisch, kostbaar) dan het verduurzamen van de elektriciteit: "elektriciteit, dat lukt wel".
3. Oriënteer gebieden en gebouwen zoveel mogelijk op de zuidzijde, zodat maximaal gebruik kan worden gemaakt van zonnepanelen op daken. Bij het nieuwe ziekenhuis is dit juist nagelaten. Zonnepanelen zijn hier niet of moeilijk mogelijk, omdat juist de zuidzijde van het gebouw is gebruikt voor afvoeren, leidingen en goten. Dit vraagt dus ook van de afdeling vergunningverlening en stedenbouw een andere manier van meedenken.
4. Zoek bij het invullen van de duurzame energie-opgave altijd de samenwerking met andere partijen waar dat kan. In de Lithse- en Geffense polder bijvoorbeeld met de gemeente Den Bosch, maar bijvoorbeeld ook met het waterschap Aa en Maas wanneer dit mogelijk is.
5. Grijp de transitie naar duurzame energie direct ook aan als transitie richting een duurzame economie. Voor boeren in het buitengebied zijn windmolens en/of zonnevelden geen belemmeringen of NIMBY-projecten, maar juist kansen om hun bedrijfsvoering op de lange termijn veilig te stellen of zelfs uit te breiden: "van koe naar wind." In dat geval sla je als gemeente twee vliegen in één klap.
6. Gebruik 'ruimte voor de rivier'-projecten ook als 'ruimte voor energie' projecten.

Uitkomsten van het spel per tafel

Op de volgende pagina de uitkomsten van het spel per tafel. Er is door de deelnemers gebruik gemaakt van de volgende energievormen, met daarbij het percentage dat ze bijdragen dragen aan de 25% zelf opwekken.

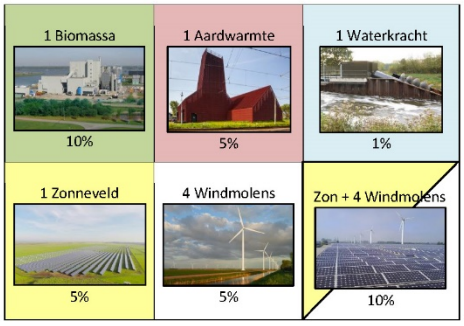

Tafel 1

Tafel 2

7. Financiële participatie

Het fenomeen “financiële participatie” werd meer gangbaar nadat onderzoek zou hebben uitgewezen dat overlast door windparken voor een groot deel “tussen de oren” zit en die vorm van overlast zou afnemen als omwonenden financieel gewin zouden hebben bij het windpark. Die redenering zal zeker een element van waarheid bevatten, maar waar is ook dat er een grens aan zit: niet alle overlast is afkoopbaar. Sterker: poging tof afkoop kunnen zelfs extra ergernis geven.

Commerciële partijen vinden het lastig om financiële participatie te zien als een vorm van compensatie omdat dit opgevat zou kunnen worden als een erkenning dat ze schade veroorzaken. Los van dat juridische woordenspel: financiële participatie komt in de praktijk toch neer op bevestiging van het feit dat omwonenden overlast gaan ervaren en dat het passend is hen daarvoor een vergoeding te geven.

Het positieve effect van financiële participatie voor omwonenden wordt versterkt als men ziet dat men iets extra’s krijgt ten opzichte van anderen of dat de vergoeding wat hoger wordt als de exploitant een extra goed jaar heeft. Als er geen verschil is tussen omwonenden en een willekeurige belegger, dan ervaren omwonenden dit niet als een handreiking van de exploitant.

Wij zijn daarom ook voorstander van het (deels) in eigen beheer hebben van een windpark door de bewoners van het gebied (coöperatie) of door het toewijzen van een (deel van een) “poldermolen” aan de omgeving en het inzetten van de postcode regeling.

Tot nu toe kwamen we drie bijzondere regelingen tegen waarbij er echt iets extra’s werd gedaan ten opzichte van de gebruikelijke participatieregelingen.

- Een extra hoog rendement op de gebruikelijke obligaties
- Toeslag op de afdracht aan het gebiedsfonds bij bovengemiddeld rendement
- Toeslag op de uitkering uit een burenregeling bij een goed windjaar

Op zich zijn de eerste twee optie geen financiële participatie in de zin van deelnemen door middel van obligaties of aandelen. Echter, omdat de hoogte van de bedragen die worden uitgekeerd aan de omwonenden direct gerelateerd zijn aan de opbrengsten van het park, ervaren omwonenden wel een eigen belang bij het park: als het goed draait, levert dat ook voor hen iets extra’s op.

7.1. Model Korendijk - WP Klein Piershil (extra rendement voor omwonenden)

4 Obligatielening

Inleiding

Als onderdeel van het participatieplan zal Windpark Spui (het "Windpark") een obligatielening uitgeven waarmee particulieren een concrete en eenvoudige mogelijkheid wordt geboden om te investeren en mee te delen in het financiële rendement van het windpark.

Bij de uitgifte van de obligatielening zal onderscheid worden gemaakt tussen direct omwonenden (binnen een straal van 750 meter) van het windpark (door de gemeenten Korendijk en Nissewaard te bepalen op basis van postcodes) en niet-omwonenden (buiten een straal van 750 meter tot 1500 meter). Rekening houdend met de bijzondere positie van omwonenden zullen zij op hun investering in een (of meerdere) obligaties een hogere rente ontvangen (voorbeeld: tussen 3% en 6% (uiteraard afhankelijk van de rentestand) dan niet-omwonenden (hierbij zal de delta 1,5% - 2% lager liggen). De voorwaarden, waaronder de looptijd van 5 jaar, zijn verder voor alle obligatiehouders gelijk.

Proces

De obligatielening zal worden uitgegeven via het 'crowdfunding' platform Duurzaaminvesteren.nl. Duurzaaminvesteren.nl is een online platform gespecialiseerd in de uitgifte van obligaties of aandelen verbonden aan duurzame energieprojecten. DuurzaamInvesteren heeft hiervoor de benodigde AFM vergunning. Yard Energy heeft al meerdere malen obligaties uitgegeven via Duurzaaminvesteren.nl.

Hieronder een korte beschrijving van de te nemen stappen

- Voorbereiding van de aanbieding van de obligatielening, waaronder het opstellen van een informatie memorandum waarin alle details over de aanbieding na te lezen zijn
- Controle door Duurzaaminvesteren.nl, waaronder controle op juridische aspecten
- Plaatsing van de obligatielening op het platform van Duurzaaminvesteren
- [optioneel: aankondiging van de obligatielening door de gemeente]
- [optioneel: samenwerking met lokale energie coöperatie]
- Investeerders kunnen online investeren in de obligatielening en kamen het te investeren bedrag over naar een beveiligde derdengeldenrekening van een notaris die de transactie zal begeleiden.

CONCEPT

- Investeerders worden door de notaris ingeschreven in het obligatiehouders register.
- Het Windpark is zelf verantwoordelijk voor het overmaken van de rente en aflossing aan de obligatiehouders.

Belangrijke voordelen van deze werkwijze

- Maatwerkoplossing met extra voordeel voor omwonenden
- Duurzaaminvesteren heeft de benodigde ervaring en AFM vergunning
- Geldstromen worden beheerd door notaris (geld kan nooit zoek raken)
- Inschrijvingsproces is voor iedereen inzichtelijk en online te volgen

CONCEPT

7.2. Model Medemblik - WP West Frisia (extra bij bovengemiddeld rendement)

3.3.3 Aanvullende bijdrage

<<Opmerking: onderstaande passage is nog nader te bespreken. In het vorige overleg is de wens tot meer stilstand naar voren gekomen. Mogelijk wordt in overleg gekozen voor een insteek waarbij vergaande stilstand structureel wordt ingeruild voor de aanvullende bijdrage. Op die manier wordt veel jaarlijks rekenwerk en mogelijk ook onzekerheid voorkomen. Dit ter bespreking in het eerstvolgende overleg met de bewonersgroep>>

Daarnaast zijn de initiatiefnemers bereid om een extra bijdrage te doen die uitgaat boven de NWEA-norm, in de vorm van een percentage van de omzet. Hierbij is de berekening wat ingewikkelder omdat zij deze bijdrage afhankelijk stellen van de omzet van het windpark en er een aantal voorwaarden aan koppelen. Indien de omzet boven een bepaald drempelbedrag komt zijn de kosten gedekt en boven deze omzet vinden zij dat de omgeving voor een deel kan meeprofiteren van de extra inkomsten.

De drempel waarboven een percentage van de omzet naar het omgevingsfonds kan vloeien, wordt gebaseerd op een inschatting van kosten en inkomsten die op dit moment nog moeilijk te maken is. Dit komt onder andere doordat de hoogte van de subsidie (SDE+) nog niet bekend is voor het moment waarop deze kan worden aangevraagd voor het windpark, doordat turbineprijzen een 'dagkoers' kennen en omdat energieprijzen sterk kunnen veranderen.

Op basis van berekeningen uitgaande van de huidige verwachtingen ten aanzien van kosten en inkomsten ligt het drempelbedrag aan omzet waarboven een percentage naar het omgevingsfonds kan vloeien op 2,25 miljoen euro per jaar <<voorlopige waarde >>. Daarboven zal 10% <<voorlopige waarde >> van de omzet toegevoegd worden aan het omgevingsfonds, bovenop de basisvergoeding conform de NWEA norm. Naar verwachting zal deze extra bijdrage in een gemiddeld jaar circa € 25.000 <<voorlopige waarde >> zijn en kan deze oplopen tot een veelvoud <<voorlopige waarde >> in een zeer gunstig, windrijk, jaar.

Tevens zijn er de volgende randvoorwaarden van toepassing:

1. Het jaar voorafgaand aan de extra bijdrage mag niet verliesgevend zijn (de omzet moet ook dan boven de drempel liggen);
2. Indien zich calamiteiten voordoen of er onverwachte hoge uitgaven zijn kan de bijdrage lager uitvallen. Hierover zal duidelijk en met redenen omkleed gecommuniceerd worden.

Drempelbedrag en afdrachtspercentage alsmede de exacte voorwaarden zullen op een moment ergens tussen de financial close (het rondkomen van de financiering) van het windpark

en de ingebruikname vastgelegd worden en aan de bewonersgroep inzichtelijk gemaakt worden. Bovengenoemde bedragen zijn gebaseerd op huidige, reëel geachte inschattingen en daaraan kunnen geen rechten ontleend worden.

Er is een mogelijkheid om de extra bijdrage in te zetten om op een aantal momenten slagschaduw of geluid van het windpark te verminderen. Opbrengstverliezen die daardoor optreden worden in mindering gebracht op de vergoeding (zie ook paragraaf 3.4).

Evaluatie

Binnen 4 maanden na het eerste volledige kalenderjaar na de start van het windpark wordt gestart met het evalueren van de afspraken. Hierbij worden de omwonenden betrokken. Deze evaluatie wordt uiterlijk binnen het tweede volledige kalenderjaar na de start van het windpark afgerond. Windpark Westfrisia zal daarbij opnieuw de hierboven genoemde kengetallen berekenen en vastleggen.

7.3. Model Wieringermeer - WP Wieringermeer (Toeslag bij bovengemiddelde wind)

Windpark Wieringermeer: afspraken met betrekking tot de Burenregeling

Versie 2, april 2017

1. **Burenregeling**
   1.1. De burenregeling heeft tot doel de mensen die in de nabijheid van de turbines van windpark Wieringermeer wonen, mee te laten profiteren van de opbrengsten van het windpark.
   1.2. De burenregeling is een profijtregeling – het is geen vergoeding voor enige vorm van overlast dan wel schade die bewoners die onder deze regeling vallen ervaren of claimen, en zal daarom ook niet worden verrekend met enige vorm van wettelijke compensatie of schadeloosstelling, indien van toepassing, zoals bijvoorbeeld planschade.
   1.3. De regeling betreft specifiek de bewoners van de adressen zoals beschreven in onderstaande artikelen.
   1.4. De betaling is adresgebonden. Dat wil zeggen dat als er op het vermelde adres nieuwe bewoners komen te wonen, de betaling overgaat van de oude naar de nieuwe bewoners.
   1.5. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het doorgeven van de juiste adres- en betalingsgegevens. De initiatiefnemers/ het Windloket kunnen/ kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor eventuele schade die veroorzaakt wordt door verkeerde of geen betaling vanwege onjuiste gegevens.
   1.6. De betaling komt in de plaats van een eventuele vergoeding die vanuit de momenteel reeds aanwezige turbines wordt betaald.

2. **Formule**
   2.1. De hoogte van het bedrag dat bewoners via de Burenregeling ontvangen, is gebaseerd op een formule, vastgesteld in de Omgevingsraad van (dd.). Aan de hoogte van het bedrag, danwel de totstandkoming ervan, kunnen geen rechten worden ontleend.
   2.2. De formule van de Burenregeling is als volgt:
   =MAX(274; (1250-X)*1,9)+((1/(X-80))^2*249875646,418826-183)*1,66516307164512,
   waarbij X de afstand is in meter van de woning tot het hart van de mast van de dichtstbijzijnde nieuwe turbine, door Windkracht Wieringermeer bepaald op basis van de geografische coördinaten uit de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG).

   De uitkomst van de formule wordt vermenigvuldigd met het percentage toeslag dat hoort bij het aantal turbines dat zich binnen een straal van 1250 meter van de woning bevindt zoals beschreven in onderstaande tabel:

Aantal turbines binnen 1250 m	Toeslag
1	0%
2	10%
3	18%
4	24%
5	28%

Dit totaal wordt vervolgens vermeerderd met de windafhankelijke bonus. Bijvoorbeeld: als de Windex 103 is (het heeft 3% harder gewaaid dan de gemiddelde verwachting) wordt het bedrag met 3% verhoogd. De bonus kan niet negatief uitvallen. Een Windex van 98 heeft niet tot gevolg dat de uitkering met 2% verlaagd wordt.

2.3. De bedragen zullen niet worden geïndexeerd.

3. Keuzes die aan de geselecteerde adressen en de formule ten grondslag liggen

3.1. De formule is zo opgesteld, dat bewoners die dichter bij een turbine wonen, meer vergoeding krijgen dan bewoners die verder van een turbine af wonen.

3.2. Alleen woningen in het buitengebied die een turbine binnen een straal van 1250 meter van hun woning krijgen, doen mee in de Burenregeling;

3.3. Bewoners uit de dorpskernen zijn uitgesloten van deelname (zoals bepaald in bijlage 8 van de Vervolgovereenkomst met de gemeente[1]).

3.4. Omwonenden die financieel profiteren van het windpark doordat ze mee-investeren in het windpark of een duurzame verbintenis zijn aangegaan met één van de initiatiefnemers t.a.v. het Windpark of het Windpark zelf, bijv. maar niet uitsluitend via een opstalovereenkomst, vallen buiten de Omwonendenregeling. [2]

3.5. Bewoners van huizen waarmee individuele afspraken zijn of worden gemaakt, omdat hun huis bedrijfswoning is of wordt, komen niet in aanmerking voor de omwonendenregeling.

3.6. Pachters van RVB grond ontvangen vanuit het windpark geen vergoeding voor het plaatsen van een windturbine op grond die door hen wordt gepacht. Daarom hebben zij ook recht op vergoeding uit de Burenregeling, behalve als ze vallen onder artikel 3.3 en/of 3.4 en/of 3.5.

4. Betalingsduur & momenten

4.1. Het recht op betaling uit de Burenregeling gaat in zodra voor een turbine binnen 1250 meter van de woning de eerste betaling van subsidie danwel voorschotverlening op grond van het Besluit stimulering Duurzame Energie is ontvangen door de initiatiefnemers, en duurt tot 15 jaar na aanvang daarvan.

4.2. Het eerste betaalmoment vindt plaats binnen 6 maanden na aanvang van het daarop volgende kalenderjaar, voor het eerst in het jaar volgend op het kalenderjaar waarin het recht op betaling ingaat (zie 4.1).

4.3. Een half jaar voor het verstrijken van de termijn als bedoeld in artikel 4.1 treden initiatiefnemers en OR met elkaar in overleg om de voortzetting van de financiële participatie, al dan niet in gewijzigde vorm, te bespreken. Initiatiefnemers spreken hierbij de intentie uit om de financiële participatie voor een alsdan te bepalen periode te handhaven in dezelfde verhouding tot de nettoresultaten uit het Windpark als ten tijde van het aangaan van deze overeenkomst.

4.4. De manier van betalen gebeurt per digitale overboeking door stichting Windloket Wieringermeer.

---

[1] Vervolgovereenkomst tussen initiatiefnemers van Windpark Wieringermeer en gemeente Hollands Kroon, aangegaan op 19 december 2014 – bijlage 8: participatieplan voor het Windpark Wieringermeer d.d. 4 maart 2014.

[2] Zie voetnoot 1.

5. Toezicht

5.1. Er is een rol voor de gemeente Hollands Kroon (toezichthouder, link via anterieure overeenkomst), die controleert of er gehandeld wordt naar de afspraken in de anterieure overeenkomst.

5.2. Het bestuur van het Windloket heeft als taak de uitvoering van de Burenregeling (door de medewerkers) te controleren.

5.3. Ook wordt er een accountant aangesteld die alle geldstromen van het Windloket controleert.

6. Up to date houden adressenbestand

6.1. De betaling is bedoeld voor de daadwerkelijke bewoners van de woningen. Actualisering van de gegevens gebeurt één keer per jaar en wordt door het Windloket geregeld.

6.2. Voor tussentijdse verhuizingen wordt per situatie bekeken hoe de betaling en overdracht het beste geregeld kan worden.

6.3. Mensen die gaan verhuizen, zijn verplicht dit door te geven aan het Windloket.

6.4. Alleen rekeningnummers die aan het Windloket zijn doorgegeven, krijgen de burenregeling uitbetaald. Het is de verantwoordelijkheid van bewoners zelf om hun rekeningnummer door te geven aan het windloket. Woningen die wel recht hebben op burenregeling maar geen rekeningnummer hebben doorgegeven, en hierdoor burenregeling mislopen, kunnen dit niet met terugwerkende kracht ontvangen.

8. Proces Beuningen

8.1. Factsheet

GEMEENTE BEUNINGEN

Energiek Beuningen

Factsheet Beuningse energievisie

december 2016

Energieneutraal

De gemeente Beuningen wil in 2040 energieneutraal zijn. We wekken dan evenveel energie op als we gebruiken.

Visie op energie

Om dit te bereiken, stelde de gemeente samen met een aantal werkgroepen en Royal HaskoningDHV een energievisie op.

De weg naar 2040

Deze visie beschrijft waar de gemeente op dit moment staat en welke stappen genomen moeten worden om in 2040 als gemeente energieneutraal te zijn.

Samen aan de slag

Het realiseren van een energieneutrale gemeente, kunnen we niet alleen. Alleen in nauwe samenwerking met inwoners, bedrijven en professionals kunnen we aan deze opgave voldoen. Het afgelopen jaar ging een aantal werkgroepen aan de slag met het uitwerken van duurzame projecten en ideeën. De werkgroepen vertaalden hun ideeën in projectplannen die de basis vormen voor deze energievisie.

In de energievisie staan verschillende opties die bijdragen bijdragen aan een energieneutraal Beuningen in 2040. Deze opgave is zo groot, dat we vooraf geen opties kunnen uitsluiten.

De gemeente Beuningen gaat de energiedoelen halen door:

- Aan te zetten tot energie besparen bij bedrijven, in de gebouwde omgeving en in de eigen organisatie;
- Kleinschalige productie van duurzame energie bij bedrijven en woningen te stimuleren;
- Grootschalige productie van duurzame energie mogelijk te maken.

Aan de ene kant willen we het gebruik van fossiele brandstoffen zo snel mogelijk afbouwen. Dit doen we door de samenleving op vier manieren te faciliteren:

- Energie-educatie zodat Beuningen over de volle breedte betrokken raakt;
- Servicecentrum zodat bedrijven en inwoners zelf kunnen bepalen wat ze kunnen doen;
- Bedrijvenplatform die de projecten uitvoert en burgers en bedrijven ontzorgt;
- Gemeente die het goede voorbeeld geeft en helpt waar mogelijk.

Daarnaast willen de samenleving zoveel mogelijk betrekken en inspireren. We organiseren hiervoor laagdrempelige projecten waaraan inwoners en bedrijven kunnen meedoen. Zij kunnen hiermee hun bijdrage aan een energieneutrale gemeente leveren:

- Energie dicht bij huis, kleinschalige duurzame energie en energiebesparing;
- Energie in het landelijk gebied, grootschalige projecten zoals wind, zon en bio-energie;
- Verduurzamen in de brede zin waaronder mobiliteit, afval, circulaire economie en ruimte.

8.2. Processchema

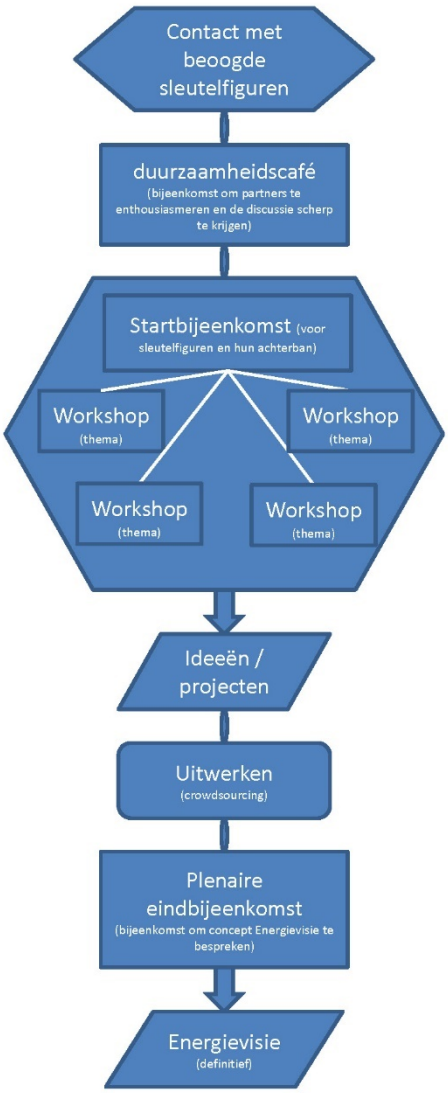

Proces	Wie?	Benodigd	Hoe?	Resultaat
Contact met beoogde sleutelfiguren	• Projectleider • Projectuitvoerder • Communicatie • Wethouder	• Secretariële ondersteuning	• Telefonisch • Brief • Gesprek	• Uitgenodigd voor duurzaamheids-café
duurzaamheidscafé (bijeenkomst om partners te enthousiasmeren en de discussie scherp te krijgen)	• Projectleider • Projectuitvoerder • Communicatie • Wethouder • Procesbegeleider • Inspirator	• Secretariële ondersteuning • Locatie (zaaltje) • NING	• Opening wethouder • Verhaal inspirator • Discussie olv procesbegeleider • Vaststellen thema´s workshops • Koppelen partner/thema	• Enthousiaste 'partners' • Partners die achterban mobiliseren (evt. mbv NING) • Overeengekomen thema's • Elk thema heeft een trekker
Startbijeenkomst (voor sleutelfiguren en hun achterban) Workshop (thema) Workshop (thema) Workshop (thema) Workshop (thema)	• Projectleider • Projectuitvoerder • Communicatie • Wethouder? • Procesbegeleider • Inhoudelijk deskundigen	• Secretariële ondersteuning • Locatie (zaal) • NING	• Opening wethouder? • Opzet avond door procesbegeleider • Opsplitsen in groepen	• Elk thema heeft een groep mensen • Eerste ideeën en projecten
Ideeën / projecten			• Werkgroepen gaan zelf aan de slag en moeten het zelf organiseren. Wij faciliteren alleen	• Ideeën en projecten zijn uitgewerkt • Concept Energievisie wordt opgesteld
Uitwerken (crowdsourcing)	• Projectleider • Projectuitvoerder • Inhoudelijk deskundigen	• Locatie (zaaltjes) • NING		
Plenaire eindbijeenkomst (bijeenkomst om concept Energievisie te bespreken)	• Projectleider • Projectuitvoerder • Communicatie? • Wethouder? • Procesbegeleider • Inhoudelijk deskundigen	• Secretariële ondersteuning • Locatie (zaal)	• Opening wethouder? • Opzet bijeen-komst door procesbegeleider	• Opmerkingen op concept Energievisie, zodat definitieve Energievisie opgesteld kan worden
Energievisie (definitief)				